

Mevlid Külliyyâtı

II

DİB
YAYINLARI

Mevlid Külliyyâtı

II

DİB
YAYINLARI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI - 1251

EDEBİ ESERLER - 34

Genel Koordinatör : Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR
Yayın Yönetmeni : Dr. Yüksel SALMAN
Yayın Koordinatörü : Yunus AKKAYA

Tashih : Ramazan ÖZALPDEMİR

Grafik & Tasarım : İsa YÜCEL

Baskı : Semih Ofset
: Tel. (0312) 341 40 75

Eser İnceleme Komisyonu Kararı: 09.03.2016/37

Sertifika No : 12930
: ISBN 978-975-19-6600-1 (Tk.)
: ISBN 978-975-19-6602-5 (2.c.)
: 2016-06-Y-0003-1251

2. Baskı, Ankara • 2016

İletişim:

© Diyanet İşleri Başkanlığı
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel.: (0312) 295 72 93-94
Faks: (0312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0312) 295 71 53 - 295 71 56
Fax: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

Mevlid Külliyyâtı

- Klasik Dönem -

- II -

Editör:

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
EDEBİYATIMIZDA MEVLİD TÜRÜ VE MEVLİDLER	11
İPSALALI EBU'L-HAYR VE MEVLİDİ	25
LÂMÎÎ ÇELEBİ VE MEVLİDİ.....	99
HAMDULLAH HAMDÎ VE MEVLİDİ.....	155
ŞEMSEDDİN SİVASÎ VE MEVLİDİ.....	261
VİSÂLÎ ALİ ÇELEBİ VE MEVLİDİ	355
ABDULLAH SALÂHADDİN-İ UŞŞÂKÎ (SALÂHÎ) VE MEVLİDİ...481	
KAYNAKÇA	511

ÖN SÖZ

Allah (c.c.)’a sonsuz hamd ve şükürler olsun. Ümmeti olmakla şereflediğimiz, âlemlere rahmet olarak ve güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderilen, üsve-i hasenemiz Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)’e salât u selam olsun.

Allah’ı gerçekten sevmek, ancak O’nun Rasûlüne uymak, hayatını her yönüyle örnek almak, güzel ahlakını benimsemek ve ona tam manasıyla itaat etmekle mümkündür. Fert olarak, aile ve toplum olarak onun sünnetine uymak, sevgisini bütün sevdiklerimizden üstün tutmak tavsiye edilmiştir. Nitekim bir hadisinde Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Sizden biriniz beni annesinden-babasından, çoluk-çocuğundan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz.”

Gerek ibadetlerimizde, gerek günlük hayatımızdaki ilişkilerimizde rehberimiz odur. Bu sevgi ve bağlılığı nesilden nesile aktarmak tarih boyunca bütün Müslümanların arzusu olmuştur. Onun ahlakını benimsetmek, her alandaki davranışlarını hatırlatmak, sözlerine kulak asmak, hayatımızı ona göre yönlendirmek asırlar boyunca her âlimin, hatibin, edibin gayesi olmuştur. Bu maksatla onun hadisleri, sünneti, şemâîli hakkında sayısız müstakil eserler kaleme alınmıştır.

Hadislerini derlemek, şemâîlini ve hilyesini yazmak, onu en güzel sözlerle medh ü senâ etmek hususunda çok çaba sarf edilmiş, manzum mensur birçok eser telif edilmiştir. Daha sağlığında Hz. Peygamber için kasideler yazılmıştır. Bunlar arasında muallaka sahibi Zühreir b. Ebî Sülmâ’nın oğlu *Kasîde-i Bürde* şairi Ka’b b. Zühreir ile Peygamberimizin meşhur şairleri Hassân b. Sâbit, Abdullah b. Revâha gibi Arap edipleri başta gelmektedir. İmam Bûsîrî’nin, *el-Kevâkibü’-d-dürriye fi Medhi Hayri’l-Berîyye* adlı *Kasîde-i Bür’e*’si medh-i Nebî konusunda

en yaygın okunan, dilimize en çok tercüme edilip şerhleri yapılan kasideLERdendir.

İlk zamanlarda daha çok çeşitli nazım şekillerinde na'tlar kaleme alınırken zamanla onun hayatının hemen her safhası bir esere konu teşkil etmiş, böylelikle farklı nazım türlerinde eserler meydana getirilmiştir. Hz. Peygamber ile ilgili kaleme alınmış değişik eserler arasında şunları sayabiliriz: Na't-ı şerîf, mevlid-i Nebî, hilye-i Nebî, Şemâil-i şerîfe, mu'cizât ve gazavât-ı Nebî, esmâ-i Nebî, kırk ve yüz hadisler.

Bu edebî türler arasında na't-ı şerîfler önde gelmektedir. Hemen her şairin divanında na'tlar olduğu gibi, Nazîm Yahya ve Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî vb. şairler sırf na'tlardan oluşan divanlar meydana getirmişlerdir. Bunun yanında Fuzûlî ve Nâbî gibi birer gazeliyle herkesin dilinde dolaşan na'tlar da vardır. Na'tların yanında Hz. Peygamber'in hayatından sadece bir konuyu ele alan Hâkânî'nin *Hilye*'si, Nâyî Osman Dede'nin *Mi'râciye*'si gibi manzum eserler de bulunmaktadır.

Hz. Peygamber için müstakil olarak kaleme alınan edebî türlerin en yaygın olanlarından biri de mevlidlerdir. Türkçe, Arapça, Kürtçe, Çerkesçe, Arnavutça, Boşnakça vs. gibi çeşitli dillerde pek çok mevlidler yazılmıştır. Başta Hüseyin-i Batevî'ninki olmak üzere Kürtçe otuz civarında mevlid yazıldığı bilinmektedir. Farsça'da nâdir olmakla birlikte, Arapça birçok örnekleri olan bu tür hakkında en çok Türkçe eser kaleme alınmıştır. Balkan coğrafyasında da hâlen okunmakta olan Arnavutça ve Boşnakça muhtelif şairlerin mevlidleri vardır.

Bu ciltte, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ından sonra mevlit yazan altı şairimizi tanıtıp, kaleme aldıkları mevlidlerin metinlerini vereceğiz. Bunlar müelliflerin yaşadıkları veya eserlerini yazdıkları sıra esas alınarak İpsalalı Ebulhayr (XV. asır), Lâmiî Çelebi (v. 1532), Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi (v. 1569), Şemseddîn Sîvâsî (v. 1597), Visâlî Ali Çelebî (XVI. asır) ve Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Salâhî) (v. 1982) mevlitleridir.

Şüphesiz bu asırlarda yazılan mevlidler sadece bunlardan ibaret değildir. Bu ciltte esas alınan altı mevlidin müellifleri farklı yörelerden ve eserlerinin farklı hacimlerde olmasıdır. Müellifinin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlid'i 22 bölümden ve 800 beyitten ibaret olup hâlen Bulgaristan'da Kırcaali civarında okun-

maktadır. II. Beyazıt devrinde yazıldığı varsayılan Lâmiî Çelebi Mevlidi, 14 bölüm ve 706 beyittir. Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi ise telif ettiği eserler yanında hüsn-i hattıyla da meşhur ve özellikle Kur'an-ı Kerim yazmalarıyla ünlüdür. 1494'te telif ettiği mevlidi 12 bölümden ve 1340 beyitten meydana gelmiştir. Şemseddin Sivasî Mevlidi 1580'de yazılmış; 1217 beyittir. Hâlen Orta Anadolu civarında okunmaktadır. Hayatı hakkında yeterince bilgi bulunmayan Visâlî Ali Çelebi ise Kanûnî devri şairlerindedir. 1715 beyitten oluşan mevlidi mevcut hâliyle uzun mevlitlerden olup konu itibarıyla eksik gibidir. Salâhî mevlidi de, her biri 37 beyit olan 7 bölümden ibarettir. Bu mevlitler ve müellifleri hakkında ilgili sayfalarda daha fazla bilgi verilecektir.

Sadelik bakımından Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi olmasalar da hepsinin ortak yönü, Hz. Peygamber'e duyulan muhabbetin neticesi olarak kaleme alınmış olmalarıdır.

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ

EDEBİYATIMIZDA MEVLİD TÜRÜ VE MEVLİDLER

■ Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ*

Mana bakımından genel olarak doğum tarihi, doğum yeri ve doğum zamanı anlamlarına gelen “mevlid”, özellikle Peygamberimiz için kaleme alınmış eserlere ve doğum gününü yad etmek üzere tertip edilen merasimlere; “Mevlid”, “Mevlid-i Şerif” şeklinde özel isim olmuştur. Mevlid okuyanlara “mevlidhan”, mevlid okumak için düzenlenen merasimlere “mevlid ayini”, “mevlid cemiyeti” denmektedir.

Tarih boyunca çeşitli dillerde sayısız mevlidler kaleme alınmış, görkemli merasimler düzenlenmiştir.

Arap edebiyatında İbnü Dihyeti'l-Kelbi'nin, *et-Tenvîr fî Mevlidi's-Sirâci'l-Münîr* adlı eseri bu türün ilk örneklerindedir. Yine bu konuda yazılan Muhammed el-Azefi'nin *ed-Dürri'l-Munazzam fî Mevlidi'n-Nebiyi'l-Muazzam*'ı ile Cafer b. Hasan el-Berzenci'nin *el-Ikdü'l-Cevher fî Mevlidi'n-Nebiyi'l-Ezher* adlı eserleri en yaygın Arapça mevlitlerdendir.¹ Farsça Mevlid-i Nebî örneklerine çok rastlanmaz. Bu edebiyatta daha ziyade ehl-i beyt ve imamlar için yazılmış medhiye ve mersiyelelere rastlanmaktadır.

Hız. Peygamber'in mevlidinin/doğum gününün kutlanması kendi zamanında ve Hulefâ-yü Râşidin döneminde yapılmamış ve bu hususta eserler de yazılmamıştır. Daha ziyade Memlûklüler döneminde başlayan doğum günü kutlamaları Salahaddîn-i Eyyûbî'nin kayıbiraderi ve Erbil Atabeği Muzafferüddin Gökbörü zamanında muhteşem merasimlerle başlamış ve gittikçe yaygınlaşmıştır.² Osmanlılar döneminde baş-

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 İsmail Durmuş, “Mevlid: Arap Edebiyatı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 29, s. 480-482.

2 Fatımiler ve Memlûklüler Dönemi'nde yapılan mevlid merasimleri için bkz.: Prof. Dr. Ali el-Cüнді, *Nefhu'l-Ezhâr fî Mevlidi'l-Muhtâr*, Ezher Üniversitesi Yayınları,

layan ve özellikle III. Murad zamanında resmîleşen törenler asırlarca devam etmiştir. Günümüzde ise her sene belli bir temanın işlendiği ve Hz. Peygamber’i çeşitli yönlerden ele alan programların yapıldığı Türkiye Diyanet Vakfı’nın organize ettiği Kutlu Doğum haftalarıyla uluslararası mahiyet kazanmış bulunmaktadır.

Çeşitli zamanlarda yapılan merasimlerde muhtelif mevlid manzumeleri okunmuş, Hz. Peygamber sevgisinin tezâhürü olan bu eserlerin telifi görülen itibar üzerine artarak devam etmiştir.

Türkçe Mevlidler

Süleyman Çelebi’nin kaleme aldığı *Vesîletü’n-Necât* Türkçe yazılan ilk müstakil mevlid olarak kabul edilmektedir. Ancak daha önce yazılmış bazı manzumelerin bu eserin yazılmasına kaynaklık ettiği, metinler üzerinde yapılan incelemelerde ortaya çıkmaktadır. Bu meyanda; Ahmed-i Fakîh’in *Çarhnâme*, İbnü’l-Cezerî’nin *el-Mevlidü’l-Kebîr*, Erzurumlu Kadı Mustafa b. Yusuf (Darîr)’un *Tercüme-i Siyer-i Nebî*³ ve hatta Âşık Paşa’nın *Garibnâme*⁴ adlı eserlerini zikredebiliriz.

İsimlerini kaydettiğimiz bu eserlerde Hz. Peygamber’in mevlidine dair kısımlar bulunmaktaysa da, müstakil olarak yazılan ilk eser Süleyman Çelebi’nin *Vesîletü’n-Necât*’ı kabul edilmektedir. Süleyman Çelebi tarafından 1409’da Bursa’da telif edilen mevlid, kazandığı şöhret dolayısıyla günümüze kadar şairlere ilham kaynağı olmuş, benzeri birçok eserin yazılmasına vesile teşkil etmiştir. Şöhreti dolayısıyla Osmanlı coğrafyasının hemen her yerinde tertip edilen merasimlerde ya doğrudan Türkçesi ya da tercümeleri okunagelmıştır. Muhammed Tayyip Okiç merhumun özellikle Balkan dillerine olmak üzere on civarında dile yapılan tercümelerini tanıtmış olması⁵ Süleyman Çelebi mevlidinin kazandığı şöhreti ortaya koymaktadır.

Kâhire 1985.

- 3 Nihad Sami Banarlı, “Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlidde Millî Çizgiler”, *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, Yıl 1, sayı 1, s. 3-24; Hasan Aksoy, Mevlid Türk Edebiyatı, TDV, *İslam Ansiklopedisi*, c. 29, s. 482-484.
- 4 Prof. Dr. Kemal Yavuz, “Mevlid’in Türkçe Kaynakları, Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa 2007, s. 61-84.
- 5 Muhammed Tayyip Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, sa. I, Erzurum 1976.

Türk edebiyatında yazılan mevlidlerle ilgili olarak çeşitli rakamlar verilmektedir. Yazma eser kütüphanelerinde ve şahısların ellerinde bulunan bazı nüshalar üzerinde yapılan çalışmalarla farklı zamanlarda ve muhtelif şairler tarafından telif edilen mevlidlerin sayısının gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Latîfi'nin *Tezkire*'sinde yüz farklı mevlidden söz edildiğini; Necla Pekolcay'ın *Türkçe Mevlid Metinleri* adlı doktora tezinde ise sadece İstanbul Kütüphanelerinde otuz ayrı mevlid metni tespit ettiğini zikrettikten sonra, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu da bir makalesinde kendi tespiti olarak on iki mevlidi ve nüshalarını tanıtır sonra şu sonuca varmaktadır:

“Gerek kaynaklar üzerinde gerekse kütüphanelerde yapılacak araştırmalar yeni mevlid yazarlarının adlarını ve eserlerini ortaya koyacaktır. Biz Ankara, İstanbul, Bursa kütüphanelerinde yaptığımız bu çalışmamızla bilinmeyen yeni metinlerle daha önce varlığı bilinen mevlid metinlerinin yeni nüshalarını ortaya çıkardığımız gibi, saptayabildiğimiz yazarların adlarını aşağıda vererek bu konuda araştırma yapacaklara yardımcı olmak istedik.”⁶

Necla Pekolcay da daha sonra yaptığı bir çalışmada Süleyman Çelebi'den sonra kaleme alınan 63 mevlidi ve nüshalarını belirtmektedir.⁷

Prof. Dr. M. Fatih Köksal, mevlitler üzerinde yapılan çalışmalarını değerlendirdikten sonra yüzyıllara göre mevlid yazan şairleri ve eserlerini tanıtmıştır. Buna göre XV. yy,da 19; XVI. yy,da 16; XVII. yy,da 1; XVIII. yy,da 10; XIX. yy,da 16; XX. yy,da 6; dönemi tespit edilmeyenlerden 10 olmak üzere toplam 78 ayrı şair tarafından yazılan mevlidden bahsetmektedir. Bunlara ilave olarak kendi tespit ettiği 44 mevlidle birlikte Türk edebiyatında telif edilen mevlid sayısı şimdiki bilgilere göre 122'e varmıştır.⁸

Yapılan yeni çalışmalar ve tespitlerle farklı mevlid metinleri ortaya çıkacaktır. Ancak şimdikiye kadar tespiti yapılan metinlerin genel olarak Süleyman Çelebi'nin mevlidinden esinlendiği görülmektedir. Dolayısıyla bu eser, edebiyatımızda müstakil mevlid metinlerinin ilk örneği kabul edilmektedir.

6 Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, s. 31-62.

7 Bkz.: Prof. Dr. Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesiletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2009, s. 40-43.

8 Bkz. *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011.

Süleyman Çelebi'nin Bursa Ulucamii'de imam olarak görev yaptığı sırada yabancı bir vaizin Peygamberimiz hakkındaki değerlendirmelerine karşı Peygamber Efendimiz hakkındaki yanlış algıları gidermek amacıyla kaleme aldığı ifade edilen *Vesîletü'n-Necât* (nüshalara göre farklılık arz etmekle beraber Neclâ Pekolcay'ın tespitlerine göre) 768 beyitten ibarettir.⁹

Vesîletü'n-Necât'ta ve benzeri mevlid metinlerinde Hz. Peygamber'in doğumu, öncesi ve sonrasında meydana gelen olaylar anlatılmakla birlikte bazı eserlerde farklı bölümlere de rastlanmaktadır. Yani mevlitler sadece Hz. Peygamber'in doğumunu anlatmamaktadır. Mevlitlerde genel olarak yer alan ortak başlıklar hemen hemen şöyledir:

- 1- Tevhîd, münâcaat,
- 2- Âlemlerin yaratılması,
- 3- Hazret-i Peygamber'in nurunun yaratılması,
- 4- Hazret-i Peygamber'in nurunun nesilden nesile intikali,
- 5- Hazret-i Peygamber'in doğumu sırasında meydana gelen fevkalade olaylar,
- 6- Hazret-i Peygamber'in mucizeleri,
- 7- Hazret-i Peygamber'in miracı,
- 8- Hazret-i Peygamber'in hicreti,
- 9- Hazret-i Peygamber'in nasihatları,
- 10- Duâ,
- 11- Hazret-i Peygamber'in vefatı,
- 12- Hâtime.

Mevlid türü eserlerde genel olarak bu bölümler olmakla birlikte bazı nüshalarda farklılıklar görülmektedir. Mesela sadece mevlid bahri olduğu gibi buna ilave olarak mirac veya vefat bahirleri bulunan nüshalar da vardır. Bunların dışında Süleyman Çelebi'nin kaleme almadığı, ancak zamanla nüshalara ilave edilmiş müellifi belli olmayan hikayeler de bulunmaktadır. Bunlardan mesela hikaye-i deve, hikaye-i geyik, hika-

9 Bkz.: Prof. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, Ankara 2009.

ye-i kesikbaş ve hikaye-i Ukkâşe gibi metinlerden biri veya birkaçı esas metne ilave edilerek yazılmış ve basılmış, dolayısıyla bu manzumeler bazı yörelerde mevlid merasimlerinde okunmuşlardır.¹⁰

Hâlen ülkemizde çeşitli vesilelerle tertip edilen merasimlerde en çok okunan Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ıdır. Bunun dışında yöresel olarak Türkçe, Kürtçe ve Arapça farklı müelliflerin eserleri de okunmaktadır. Türkçe olarak mesela Şemseddîn-i Sivasî (ö.), Nihânî ve İhramcızâde mevlidlerinin Daren'de ve civarında hâlen okunduğu bilinmektedir.¹¹ Diğer taraftan Yusuf Sami Efendi (ö.1932) mevlidi Urfa ve yöresinde hâlen okunmaktadır.¹² Bunlar dışında da yurdumuzun değişik yörelerinde okutulan farklı mevlit metinleri vardır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde Ahmed-i Batâ'nin Kürtçe mevlidi ile Berzencî'nin Arapça mevlitleri de günümüzde yaygın olarak okunan mevlitler arasındadır.

Kütüphanelerde en çok elyazma nüshası bulunan ve en çok basılan mevlid şüphesiz Süleyman Çelebi mevlididir.¹³ Bu eser birçok dile çevrilip basıldığı gibi üzerinde şerhler de yapılmıştır. Bunlar arasında en hacimli şerh Hüseyin Vassâf'ın *Gülzâr-ı Aşk* ismini verdiği edebî ve tasavvufî şerhdır.

Şârih, eserin önemine ve niçin şerh ettiğine dair şöyle demektedir:

“Her ne zaman mevlid-i şerif cemiyetinde bulunsam nâil-i zevk-i ma'nevî olurum. Bu sebeple Mevlidî Süleyman Çelebi hazretlerine karşı kalbimde büyük bir muhabbet vardır. Bir vakitler gerek tercüme-i hâli, gerek manzume-i mergûbesi hakkında alâ kadri'l-istitâa tedkikât ve tettebbuâtta bulunmuş idim. Süleyman Çelebi Hazretlerinin te'lifine hâme-rânı himmet oldukları mevlid-i şerîf manzume fi'l-hakîka tanzir ve taklidî gayr-ı kâbil âsâr-ı makbûledendir ki, her türlü ta'birleriyle sehl-i mümtenidir, sihr-i halâldir. Beşyüz seneden beri şuarâ-yı Osmaniyye tarafından vilâdet-i Hz. Risâlet-penâhî hakkında lisân-ı Türkî

10 Prof. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, s. 30-32.

11 Bkz. Prof. Dr. Alim Yıldız, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine*, (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf), Nasihat Yayınları, Haziran 2010.

12 Bkz. *Siverek Mevlidi, Yusuf Sami Efendi ve Mevlidi*, Hazırlayan: Doç. Dr. Hikmet Atik, İlahiyât Yayınları, Ankara 2012.

13 Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı- Musa Yıldız- Kaplan Üstüner, Dergah Yayınları, İstanbul 2006.

onda lâ-yuad âsâr-ı ber-güzîde keşide-i silk-i ta'zîm kılınmış, fakat hiç biri Süleyman Çelebi'nin manzume-i ka'bına varamamıştır.

Târih-i lisan nokta-i nazarından pek büyük ehemmiyeti olan bu manzume-i makbûlenin ilim ve irfan cihetinden de ayrıca bir kıymet-i azîmesi vardır. Zira her beyit bir ayet-i kerimenin yahut bir hadis-i şerifin manasına işaretler. Meâliyâtı efkâr üzerinde öyle rengin ebyâta tesadûf olunur ki, insan mest olur. Bazan öyle ebyât-ı gâmıza vardır ki, onun mezâmînine vukuf ancak kemâl-i irfâna mevkuftur, herkes kalemi eline alır almaz hemen mislini yazıveririm zanneder, fakat yazılamadığı sabittir. Erbâb-ı hakikat ma'ânî-i zahiresinden başka rumûzât-ı kelâmîyesinden de türlü türlü meaânî-i gâmıza istihrâc eder. Çünkü te'vilât tarîkıyla ilm-i esrârdan birçok hakâyika tecellîğah olmuştur.”¹⁴

Vesiletü'n-Necât'ın bir diğer şerhi de Cabbârzâde Mehmed Ârif Bey'in şerhidir. O, Süleyman Çelebi Mevlidini niçin şerh ettiğini şöyle ifade etmektedir:

“Lâ-cerem bu manzume-i şerîfe mevzûn olmak üzere kaleme alındığı cihetle âyât-ı kerîme ve ehâdîs-i nebeviyyeden muktebes maânî-i latîfe her bir beyit ve mısradâ icmâl ü işaret suretiyle rakam-zen-i varakpâre-i sahâyif olduğundan istidlâl kılınan kelîmât-ı âliye bu beyitler evvelinde bir de nesir tarîkı ile bi-ibâretihâ tahrîr ve tasrih olursa hem kemâlât-ı nâzımın hukûk-ı mukaddesesi edâ ve hem de işbu manzume-i latîfenin kadr u şânı i'tilâ ve bazı zevâtın hayalhâne-i fikrinde musavver bî-ma'nâ tevilâtın rehâ olacağı hatır-nişân-ı abidânem olduğundan min gayrı haddin bu bâbta gayet vâzih bir şerhcik kaleme alınmasını vârid-i hâtır-ı âcizânem olmasıyla muvaffakiyetime cenâb-ı pîr-i kuddîse sırruhû hazretlerinden kalben rica ve rûhâniyet-i hazret-i nâzımdan teshil ü itmâm-ı âmâlîm sırran istid'â edilerek ... işbu ümmiyeme Besmele-keş-i bed' ü mübâşeret, nâmını *Îzâhu'l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm* yâdiyla tahrîrine mübâderet ettim. İhvân-ı dîn hazerâtına yâdigâr-ı âcizânem olsun.”¹⁵

14 Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi – Gülzâr-ı Aşk*, (Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner), Dergâh Yayınları, İstanbul 2006.

15 Cabbârzâde Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi, İzâhu'l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*, Hazırlayan: Ozan Yılmaz, Kurtuba Kitap, İstanbul 2011.

Süleyman Çelebi mevlidinin birçok dile çevrildiği¹⁶ ve özellikle Arnavutça ve Boşnakça tercümelerinin hâlen Balkanlarda okutulduğu da bilinmektedir.¹⁷ Her ne kadar okunması ve okutulması konularında farklı görüşler olsa da Balkanlar¹⁸ ve Rusya'daki¹⁹ Müslüman halkın İslam'a bağlı kalmalarında önemli tesiri olan mevlidlerin ve mevlid merasimlerinin çeşitli vesilelerle okunmak suretiyle cemaati diri tutmaya, genç nesillere dinî aidiyet kazandırmaya olan katkısı inkâr edilmez. Bundan dolayı başta ülkemiz olmak üzere mevlid okuma geleneğinin devam ettiği yerlerde birçok vesileyle bu merasimler tertip edilmektedir.

Şimdi yapılmamakla birlikte, Osmanlı döneminde Mekke ve Medine'de de mevlidler okutulduğunu Hüseyin Vassâf şöyle dile getirmektedir:

“Mekke usûlü mevlid-i şerîf istimâmını arzu eyledim. Delillerimiz (İbrahim ve Sâlim efendiler) bu arzumu yerine getirdiler. Masrafı bize ait olmak üzere bir de akşam taâmı tertîb ve ihzâr ettiler.

Yemek yedik, akşam namazını edâ ettik. Buhurdanlıklar geldi, anberler yakıldı. Şeyh İbrahim Efendi'nin mahdûmu Şeyh Halil Efendi kemâl-i edeb ile Arabiyyü'l-ibâre manzume-i mevlidi'n-Nebî okudu. Mevzûu: Cenab-ı Risâlet-meâb efendimizin dünyayı suret-i teşrîfî ve emr-i nübüvvet, zuhûr-ı mu'cizât ve intikâli üzerinedir. Meâlîyât-ı Ahmediyye'ye dâir pek fasîh ve belîğ şeyler okundu, dua edildi, şerbetler içildi. Yatsı namazına Harem-i Şerîf'e geldik.”²⁰

16 M. Tayyip Okıç, *a.g.e.*, s.17-78.

17 Kerkük, Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Bosna ve Tataristan'da mevlitler ve mevlid merasimleri hakkındaki bildirimler için bkz., *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.

18 Bu hususta, Bursa Osmangazi Belediyesi yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri* adlı bildirimler kitabındaki şu tebliğlere bkz.: Metin İzetî, “Rumeli İnsanında Peygamber Sevgisi ve Mevlid Geleneği”; Vedat S. Ahmed, “Bulgaristan Müslümanları Arasında Mevlid Geleneği”; Fehim Nametak “Bosna-Hersek'te Mevlid Geleneği”.

19 Bu hususta, Bursa Osmangazi Belediyesi yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri* adlı bildirimler kitabındaki şu tebliğlere bkz.: Raim Gafarov, “Günümüz Kırım'ında Mevlid”; Kemal Ateşoğlu, “Gürcistan'da (Acar-Batum'da) Mevlid Geleneğinin Önemi, İslam'ı Koruma ve Yaşatma Açısından Rolü”

20 Hüseyin Vassâf, s. 159-160.

Medine’de tertip edilen merasim hakkında da Vassâf şöyle demektedir:

“Rebîulevvel ayının 12. Günü Medîne’de Bâbünnisâ önünde meydana bir kürsü korlar. Bütün eşrâf, kâdî-i belde, Şeyhülharem, ağalar sırasıyla otururlar. Öd ve anber yakarlar. Hatiplerden beş kişi nöbetle kürsüye çıkıp Arabî mevlid-i şerif manzumesini okurlar. Duadan sonra şerbetler içilir, herkes evlerine dağılır.

Mekkeli Müslümanlar da mevlid-i şerife çok tazim ederler. Harem-i Şerif’te büyük ve kutlu bir toplantı düzenlerler. Okudukları manzumeler en seçkin Arap şairlerinin yazdıkları eserler olup yüce manaları insanı mest eder. Mekke’de böyle bir toplantıya davet edilmiş ve hazır bulunmuştum. O esnadaki manevi neşe hâlâ gönlümü süslemektedir. Gerek Medineli, gerekse Mekkeli Müslümanlar kendilerine dünyevî musibetlerden her hangi bir şey isabet etse derhâl mevlid toplantısı düzenleyip hürmetle Hz. Peygamber’in doğumunu anlatan menkabe-nâ-meyi okurlar.”²¹

Hüseyin Vassâf Bey bu bilgileri 1906 senesinde gerçekleştirdiği haccında tespit etmiştir. Hatta hac dönüşünde gemide okunan mevliden de bahsetmektedir:

“13 Safer 1324 yevm-i Cumartesi (25 Mart 1322) / (7 Nisan 1906): Sabahleyin acele güverteye koştum. Kıbrıs önünde imişiz. Çok yakından geçiyorduk. Âdetâ karadakiler görünüyordu. Akşama kadar Kıbrıs dağları göründü. Gece mehtap pek hoş idi. Hâfız Osman Efendi’ye bir teklifte bulundum. Yarın akşam vapurda bir Mevlid-i şerif okuyalım dedim. Muvâfakat etti. Tertibatını deruhte ettim. Vapurda herkese söyledim. Herkes memnun oldu. Acemler, Dağıstanlılar, Kazanlılar, Buharalılar, Tatarlar, Çerkesler ve Anadolulular cümleten iştirak ederiz, dediler. Birer vekil tayin ediniz. Kararlaştıralım dedim. Tayin ettiler. Büyük ambarda herkes birer sandığı kilitli olarak verdi. Üst üste koyarak gayet yüksek bir kürsü yaptık. Acemler üzerini şallarla tezyîn ettiler. Ambara kâmil halı seccadeler tertip olundu. Mevlid esnasında üç-beş yerde öd ağacı yakacaklar memur edildi. Meğer huccac meyânında tekke ihvanımızdan, musiki erbabından nice kimseler varmış. Yirmi kişi kadar çıktı. Bunlar müezzinlik ve ilahi ve kaside okuyacaklar.

21 El-Hâc Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası*, (Hazırlayan. Prof. Dr. Mehmet Akkuş), Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2011, s.159-160.

Maarif Nezareti ketebecesinden Hafız Bahâ Bey ile Hatib Osman Efendi kaptan mahallinde yatsı ezanı okuyacaklar. Ambar 1500'den ziyade cemaat almayacağından güvertede dahi namaza iştirak düşünül-
dü. Oraya halılar yayıldı. Leblebiciler İmamı Efendi duada mütehasıs
imiş. Duayı o edecekti. Sonra salât u selâm ve kelime-i tevhid ve ism-i
Celâl ve ism-i Hû çekilecek herkes iştirak eyleyecekti.

Böylece tertibat husule geldi, ambarda aydınlık temini için her hacı-
nın feneri yakılacak, bu suretle bine yakın fenerle tenvirat yapılacaktır.
Kaptan buna muttali olunca, “ Biz de donanma fenerlerimizi veririz.”
dedi. Ambarın bir tarafını seccadelerle donattı.

14 Safer 1324 yevm-i Pazar (26 Mart 1322) / (8 Nisan 1906): Bu-
gün hava dünkünden daha güzel idi. Bedr-i tâm hâlinde gece mehta-
bımız vardı. Hikmet-i ilâhiyye güvertede kibrit yaksanız sönmüyordu.
O mertebe sakin bir hava vardı. Akşama doğru Rodos civarına geldik.
Beyrut'tan itibaren 400 mil gelmişiz. İzmir'e 240 mil mesafe varmış.

Gündüzün her tertip yapıldı. Acem ağniyasından biri Cidde'de bi-
rinden beşerli iki oturma avize almış; sandığından çıkardı. Taktı, ta-
mamladı, mum dikti. Mevlidhanın önündeki sandığın üzerine koyduk.
Kürsü, şallar içinde kaldı. Duvar sancaklarla donandı. Herkes altındaki
seccadesini sıraya koydu. Akşamı her millet tehâlûkle bekliyordu.

Akşam oldu, yemek yendi. Yatsı vakti oldu. Osman Efendi ile Bahâ
Bey çift ezana başladılar. Umum huccac güvertede. Hava latîf, her taraf
sükût-ı azîm içinde. Kalbler ruhaniyet-i celileyi isticlab ile meşgul. Tiz
perdeden ve Hicâz makamından vâkıfâne okunan ezân-ı Muhammedî
herkesi vecd ve bükâ içinde bıraktı.

Ehl-i tarîkatten İzmirli bir âşık ezan biter bitmez tîz perdeden “Fâti-
ha!” dedi. Sonra, “ Allâhümme salli alâ seyyidinâ ve alâ âli seyyidinâ
Muhammed!” diye nida ile namaza davet olunduk.

Güverte ve ambar doldu. Osman Efendi imam oldu. Müezzinlerimi-
zin sesi parlak idi. Vapurda neler varmış; haberimiz yoktu. Muhabbet-i
Muhammediyye hepsini meydana çıkardı. Tekbirlerle namaz kılındı.
Hıtamında hep bir ağızdan üç defa tekbir aldık. Sonra üç defa salât u
selâm getirdik. Herkesin tüyleri ürperdi. Sonra tevşîh okundu. İlk tevşîh
şudur:

Bir muazzam pâdişâhsın ki kulundur cümle şâh
Kurb-ı “**ev ednâ**”da vaz’ oldu seninçün taht-gâh

Nüh-felek heft-zemîn ancak sana bir bârigâh
Emrine mahkûmdur âlem her sözün vahy-i İlâh

Hangi hâke bassa pây-ı devletin ol Tûr olur
Cânib-i Hak’dan tecelliyyât ile pür-nûr olur

Her nazarda aynına vech-i Hudâ manzûr olur
Bu **Selâmî** hizmet-i na’tin ile mağfûr olur

Es-salâtu ve’s-selâm ey hâdî-i râh-ı hüdâ
Küntü âsî yâ şefîa’l-müznibîn işfa’ lenâ

Her tarafta öd ağaçları yanıyordu. Taşralılar öyle tekke usûlü mevlid hiç dinlememişler. Ses sadâ yok. Herkes kemâl-i ta’zîm ile dinliyordu. Hatîb Osman Efendi kürsüde hazır idi. Tevhîd Bahri’ni okudu. Fâtiha denildi. Sonra Hicâz’dan:

Tende cânım canda cânânım Muhammed Mustafa
Mülk-i dil tahtında sultânım Muhammed Mustafa

Muntazırdır mâh cemâlin görmeye âşıkların
Gel tulû’ et mâh-ı tâbânım Muhammed Mustafa

ilahisi okunarak Hatîb Efendi, İntikâl-i Nûr-ı Muhammedî bahsini okudu. Hep bir ağızdan salât u selâm çekildi, sonra Rast’tan:

Merhabâ ey Mevlid-i Peygamberî
Gel beri ey mâh-ı enver gel beri

Meclis-i Mevlid’dedir zevk u neşât
Dil o meclisde olur gamdan berî

Şerbet-i sükker verir feyz-i dile
Cân dimâğında olur ûd u anberî

Salli yâ Rab alâ hayri’l-verâ
Oldu Hakkı’nın bu virdi ezberi

Hatîb Efendi Velâdet Bahri’ni kemâl-i sûzişle okudu. Hitâmında umumen ayağa kalkıldı. Kibleye dönüldü; dualar edildi. Salât u selâm getirildi, oturuldu. Hatîb Efendi indi; Hafız Bahâ Bey çıktı. Hüz-zâm’dan:

Ey nübüvvet tahtının şâhı Habîb-i Kibriyâ
Ey risâlet evcinin mâhı Habîb-i Kibriyâ

Cürmü çok ammâ Zekâî âkıbet mağfûr olur
Dilese Hak'dan o gümrahı Habîb-i Kibriyâ

ilahisini okudu. Bahâ Bey, Mi'râc bahsinin sonunu okudu. Aman ne hazîn ses. Cemâat-i müslimîni kırdı geçirdi.

Mevlid-i Şerîf bitti. Cumhûr ile hatm-i şerîf indirildi. İmam Efendi duaya başladı. Vay efendim, vay! Öyle müessir bir dua eyledi ki hem kendi ağladı hem de cemaati ağlattı. Hele Haydar-ı Kerrâr, Sâhib-i Zül-fikâr Efendimizle, Haseneyn-i ahseneyn efendilerimizi evsâf-ı cemîle-siyle yad ederken Acemlerin çığlığı hepimizin aklını zıvanasından çıkardı. Duaya Fâtîha denildi.

Kelime-i Tevhîd'e başladık. Her millet kendi neş'e-i milliyesiyle bağırarak zikr ediyordu. Yarım saat kadar Tevhîd-i şerîf'le sonra ism-i Celâl ve ism-i Hû ile meşgul olup ilahilerle, hizb-i zikre şürû' olundu. Bayırlar, cezbelenenler, feryâd u figân edenler ziyâdeleştii.

Nihayet verdik. Sonra ilahi okuyanları, mevlidhânları Acemler çaya davet ettiler. Bahâ Bey'e rica ettiler. Bir şey oku, dediler. Cebinde Defter-i Hâtîrât'ında Hazret-i Ali Efendimiz hakkında bir kaside varmış. Onu okudu ki, birkaç beytini yazdım:

Semt-i cedd-i Ehl-i Beyt'e gönlümü çek yâ Ali
Bende-i Âl-i Abâ'dan etme münfek yâ Ali
İsteğim feth eyle kovma Hak'dan isek yâ Ali
Dergeh-i ihsânına geldim dahîlek yâ Ali

Ağlasın iki gözüm aşr-ı Muharrem aşkına
Gönlümü mihrinle yandır mâh-ı mâtem aşkına
İltifât et safvet-i sibteyn-i ekrem aşkına
Dergeh-i ihsânına geldim dahîlek yâ Ali

Acemler mest oldular, ağlaştılar. Sonra âvizeleri sahibine teslim ettik. Şalları yeden-be-yed iade eyledik. Herkes sandıklarını aldılar. Lehü'l-hamd bir karışıklık olmadı. İstanbul'a gelesiye kadar ezanlar okundu, namazlar kılındı, kasidelerle teşnîf-i ezân-ı Muhammedî kılındı.

Bu cemiyet-i müteyemmene yüzünden ahıbbâmız çoğaldı. Her milletin bizlere iltifatı, teveccühü mütezâyid oldu. Gecenin nısfından fazlası geçmiş idi. Kamaramıza çekildik.”²²

Şüphesiz bu merasimler sadece Medine ve Mekke ile sınırlı değildir. Kahire, Şam ve Bağdad başta olmak üzere halkının çoğunluğunun Arapça konuştuğu yerlerde bile bu âdet yaygın olarak devam etmiştir. Balkanlarda bulunan kütüphanelerde ve tekkelerde birçok mevlid nüshalarına rastlanmaktadır. Mescidlerde, camilerde ve evlerde çeşitli vesilelerle Türkçe, Arnavutça ve Boşnakça mevlidler okunmaktadır.

Toplum üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak tarihimizde mevlid vakıfları bile kurulmuştur. Vakıf Muhasebe Defterlerindeki kayıtlarda 18. asrın sonlarında kurulan 48 mevlid vakfının altısının kadınlar tarafından kurulduğu görülmektedir. Kurulan vakıflarda özellikle mevlid okunması şart koşulmuştur. Nitekim şu bilgiler bunu doğrulamaktadır:

“Vakıflar aracılığıyla mevlid okutma geleneğinin Vesiletü’n-Necât’ın yazıldığı tarihten hemen sonraki yıllarda başladığı tahmin olunabilir. Hatta zamanla mevlid vakfı kurma veya mevlid okutma şartına vakfında yer verme geleneğini devrin ilim adamları da benimsemişlerdir ki, bu önemsenmesi gereken bir husustur. Nitekim tanınmış ilim adamlarından biri olan Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi, 1568 yılında vakfettiği evinin kirasından hâsıl olan gelirin bir kısmıyla Hz. Peygamber (s.a.s.)’in doğum günü olarak kutlanan Mevlid Kandili’nde yemek pişirilip fukaraya dağıtılması ve mevlid okutulmasını şart koşmuştur.”²³

Esad Efendi, *Teşrifât-ı Kadîme* adlı eserinde Osmanlı döneminde Sultanahmet Camii’nde devlet töreni olarak gerçekleştirilen bir mevlid merasimini oldukça detaylı olarak anlatmıştır.²⁴ Cumhuriyet dönemin-

22 El-Hâc Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası*, s. 301-304.

23 Ali İhsan Karataş, “Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları – Bursa Örneği”, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s. 34-42. Bu tebliğde mevlid vakıflarının isimlerini ihtiva eden liste de mevcuttur.

24 Prof. Dr. Mehmet Şeker, “Teşrifât-ı Kadîme’ye Göre Mevlid Alayı”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s. 51-58.

de yapılan görkemli mevlitler hakkında ise Prof. Dr. Mustafa Kara bazı bilgiler vermektedir.²⁵

Mevlidlerin her bahrinin ayrı mevlidhanlar tarafından okunduğu gibi, cumhur hâlinde okunduğu da olmuştur.²⁶ Her bahri ayrı makamdan bestesiz olarak okunmakla birlikte özellikle Süleyman Çelebi Mevlidi'nin Bursa ve İstanbul başta olmak üzere çeşitli yerlerde besteli olarak okunduğu da bilinmektedir.²⁷

15. asırdan günümüze kadar yüzlerce mevlit yazılması, birçok vesileyle okunup merasimler düzenlenmesinin sebepleri arasında en başta Hz. Peygamber'e duyulan muhabbet gelmektedir. O'na salavât-ı şerife getirerek şefaatine talip olmak; peygamber sevgisini daim kılmak; dinî günler başta olmak üzere doğum, sünnet, evlenme, asker yollama, hacca gidiş ve gelişler gibi mutluluk günlerinde eşi dostu çağırıp Kur'an ziyafeti vermek, yemek ikram etmek; acılı günlerde okunan Kur'an ve dualarla acıyı paylaşmak, yıldönümlerinde vefat edenlerin ruhunu şâd etmek gibi vesileler öne çıkmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Süleyman Çelebi Mevlidiyle başlayan müstakil mevlid manzumeleri zamanla çok geniş coğrafyalarda ve çeşitli dillerde bir çok şairin eser yazmasına sebep olmuştur. Yüzyıllar boyunca yazılan mevlidler sadece yazılı bir eser olarak kalmamış, çeşitli vesilelerle okunması için besteler yapılmış, okutulması için vakıflar kurulmuştur; böylelikle Peygamberimizin şefaatine nail olunması, sevgisi etrafında cemaatin toplanması, İslamî değerlerin diri tutulması amaçlanmıştır. Diller, ırklar, nesiller, coğrafyalar farklı olsa da tek hedef, okuyan ve dinleyenleri, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in hayatının hemen her safhası üzerinde tefekküre sevk etmek olmuştur.

25 Prof. Dr. Mustafa Kara, "Yakın Tarihimizin Meşhur Mevlid Törenleri", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, s. 530-538.

26 Erdoğan Ateş, "Mevlid İcrasında Farklı Bir Yöntem: Cumhur Mevlidi (Isparta Örneği)", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, s. 499-505.

27 Bedri Mermutlu, "Besteli Mevlid Meselesi", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s. 414-431; Cumhur Enes Ergur, "Prizren'de Okunan Besteli Mevlid", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, 506-519.

İPSALALI EBU'L-HAYR VE MEVLİDİ

■ Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN*

1. İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Hayatı ve Edebî Kişiliği

1.1. Hayatı

İpsalalı Ebu'l-Hayr hakkında kaynaklarda maalesef hiçbir bilgiye rastlayamıyoruz. Dolayısıyla kendisinin Mevlid'inde verdiği sınırlı bilgilerle yetinmek zorundayız. Mevlid'de geçen;

Yâ İlâhî rahmet eyleğil ana
Kim Ebu'l-Hayrı du'â ile ana

beytinden adının “Ebu'l-Hayr” olduğunu öğreniyoruz. Ancak bunun gerçek bir ad değil, bir müstear ad veya mahlas olduğu açıktır. Nitekim Ebu'l-Hayr'a ait bu mevlid, değişik nüshalarında başka başka adlarla anılmakta ve bu nüshalarda bazı gerçek isimler geçmektedir. Mesela, Bulgaristan'da Kırcaali bölgesinde hâlâ okunmakta, hatta Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inden daha büyük itibar gören Ebu'l-Hayr Mevlidi, söz konusu bölgede daha çok “Mustafa Mevlidi”, bazen de “İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi” olarak bilinmektedir (Ahmed 2007; Хаджи Насуф Халил-Хаджи Реджеб Али Ахмед 2001). 1335/1916'da Dersaadet (İstanbul)'te taşbaskısı yapılan Mustafa Mevlidi'nin kapağında “Kırcaalili Hacı Mustafazâde Ahmed Efendi tarafından” ibaresi yer almaktadır. Bu ifadeye göre Mustafa Mevlidi'nin Kırcaalili Hacı Mustafa Efendi adlı birine ait olabileceği anlamı yanında, Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu Ahmed Efendi tarafından da telif edilmiş olabileceği çıkarılabilir. Belki tek başına “Mustafa Mevlidi” ifadesi, müellifinden çok mevlidin adına yazıldığı Hz. Peygamber'i işaret ediyor da olabilir. “İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi” ifadesi ise, doğrudan söz konusu

* Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

mevlidin müellifini işaret etmektedir. Bu ifade ve bilgiye göre, İpsalalı Ebu'l-Hayr, aslında İpsalalı Hasan Efendi denen kişi olmaktadır. İkinci adlandırma, “İpsalalı” ibaresini de taşıyor olması sebebiyle Ebu'l-Hayr müstearının İpsalalı “Hasan Efendi”ye ait olabileceğini daha çok düşündürmektedir.

İpsalalı Ebu'l-Hayr müstear adı ve Mevlid'i ile ilgili olarak Mustafa, Kırcaalili Hacı Mustafazâde Ahmed Efendi ve İpsalalı Hasan Efendi adlarından başka bir de Niyazî adına rastlanmaktadır. Ali Haydar Haksal, şahsi kütüphanesindeki iki ayrı cönkte Niyazî imzalı iki ayrı mevlid nüshası tespit edip bunları *Yedi İklim* dergisinin “Peygamberimiz Özel Sayısı”nda yayımlamıştır (Haksal 2006: 238-264). Bunlardan Niyazî adlı bir şahsa ait olduğu açık olan ve diğerine göre tamamen ayrı bir metin/eser olanına Haksal, “Mevlid-i Niyazî” başlığını vermiştir. Haksal'ın tespit edip yayımladığı 1282/1865 tarihli ve 312 beyitlik ikinci mevlid, özellikle başlangıç kısımlarıyla İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi ile ortaklıklar göstermekte, âdetâ tarafımızdan neşredilen karşılaştırmalı nüshanın belli bölümlerini içeren kısa bir özeti gibidir. Bir cönk içinde yer alan bu mevlid nüshasında İpsala, Ebu'l-Hayr adlarına rastlanmadığı gibi, 254. beytinde “Niyâzi” adı da geçmektedir. Ancak bundan sonraki beyitlerin Ebu'l-Hayr Mevlidi ile ortak veya benzeşen tarafının olmadığı görülmektedir. Haksal, haklı olarak Niyazî ile İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın aynı kişiler olabileceğini, daha doğrusu Niyazî'nin İpsalalı Ebu'l-Hayr olabileceğini düşünmüş olsa da, bu konuda şimdilik kesin bir söylemek çok zordur. Ancak, en azından Ebu'l-Hayr müstear adıyla ilişkilendirilebilecek bir Niyazî adına ulaşılmış olması kayda değerdir.

Farklı coğrafyalarda ve nüshalarda geçen bu “Mustafa Mevlidi”, İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi” ve “Mevlid-i Niyazî” ifadeleri, elbette İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin itibar gören bir mevlid olduğunu gösteren tanıklardır. Ancak Mevlid'in değişik nüshalarında geçen Ebu'l-Hayr, Mustafa, İpsalalı Hasan Efendi ve nihayet Niyazî adları, Ebu'l-Hayr adlı şahsın gerçek kimliğinin tespit edilmesini sağlamak şöyle dursun, tam tersine daha da karanlıklar içine atıp belirsizleştirmektedir. Kanaatimizce buna şaşmamalıdır. Zira, aşağıda açıklayacağımız üzere Ebu'l-Hayr'ın kendisi de bunu, yani gerçek kimliğinin gizli kalmasını istiyordu.

Ebu'l-Hayr'ın gerçek adı ve kimliği hakkında kesin bilgimiz olmakla birlikte, onun nereli olduğu bilinmektedir. Bunu mevlidinde biz-zat kendisi açıklamaktadır:

İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf

Buna göre o, bugün Edirne'ye bağlı bir ilçe merkezi olan İpsala'dandır. Tam bir alçak gönüllülük içinde kendisini "İpsala toprağının zayıf, fakir, hakir ve nahif bir kulu, kişisi" gösteren Ebu'l-Hayr'ın, ne yazık ki, ne zaman doğduğu, ne zaman ve nerede öldüğü de bilinmemektedir.

Ebu'l-Hayr'ın toprağından olduğunu söylediği İpsala, Evliya Çelebi'nin *Seyehatnamesinde* verdiği bilgilere göre, H 758/M 1356 yılında Sultan Orhan'ın oğlu "Rumeli Fatihî" unvanlı Süleyman Paşa tarafından fethedilip cuma namazını burada kıldığından, "ibtidâ salâ", yani "önce namaz"dan bozulma olarak adı İpsala (A. ibtidâ+salâ) kalmış kabul edilen bir Türk beldesidir.

Kendisini İpsalalı olarak belirten müellif, eserini de yine bu ilçede yazmış ve tamamlamıştır:

İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb

Ebu'l-Hayr, eserini H 897/M 1491'de tamamladığına ve eserinde;

Hak teâlâ rahmetini râcidür
Söz bahânedür du'â muhtâcudur

dediğine göre, eserini tamamladığı 15. yüzyılın son yıllarında hayattadır ve muhtemelen yaşı kemale ermiştir.

Burada kesin olan, Ebu'l-Hayr'ın bir Rumeli Türk'ü oluşu, bu topraklarda doğup büyümesi ve yaşamasıdır. Bunu şunun için söylüyoruz. Her ne kadar şimdilik elimizde çok kesin bilgi ve belge bulunmuyorsa da, İpsalalı olan bu Ebu'l-Hayr, "*Saltuk-nâme*"yi yazan Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de olabilir.

Zira, Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin de kimliği ve hayatı hâlâ meçhulümüzdür. Nitekim, *Saltuk-nâme*'yi yayımlayan ve konuyu değişik zamanlardaki makale ve tebliğlerle işleyen Şükrü Halûk Akalın Ebu'l-Hayr-ı Rûmî hakkında şunları söylemektedir:

“Eserin müellifi Ebu'l-Hayr-ı Rûmî hakkındaki bilgilerimiz çok sınırlıdır. Kaynaklarda Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'ye dair en küçük bir bilgi bile yoktur. Ancak, Cem Sultan tarafından böyle bir işle vazifelendirilmiş olması göz önüne alındığında döneminde tanınmış bir kültür ve sanat adamı olduğu ve Cem Sultan'ın maiyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır.”(Akalın 1992: 40)

Ebu'l-Hayr-ı Rûmî *Saltuknâme*'yi 1473 yılında derlemeye başlamış ve yedi yılda, yani 1480 yılında tamamlamıştır. İpsalalı Ebu'l-Hayr da eserini 1491 yılında tamamladığına göre, aynı yüzyılın aynı yıllarında ve aynı coğrafyada iki Ebu'l-Hayr var demektir. Mevlid yazarı Ebu'l-Hayr'ın o zaman da Edirne livası içinde yer alan İpsalalı olduğu kesindir. Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de, Edirne veya çevresinden olmalıdır. Zira, Edirne'de doğan ve şehzadeligi sırasında da sık sık Rumeli'ye gönderilen, “Eğer pâdişâh olursam, Edirne'den gayri yirde oturmam.” (Akalın, 1990-III: 366) diyecek kadar Edirne'yi çok seven Cem Sultan'ın çok yakınında bulunan, onun emriyle Sarı Saltuk'un menkıbelerini derleyen Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de aynı coğrafyanın insanı olmalıdır. Fatih Sultan Mehmet'in 1481'de ölümüyle başlayan taht mücadelesinde Şehzade Cem'in yanında ve yakınında olan Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin de ikbalinin karardığını, nihayet Cem'in 1495'te ölümüyle onun da bir sessizliğe gömüldüğünü, muhtemelen Edirne veya çevresinde bir yerde inzivaya çekilip izini kaybettirdiğini düşünmek çok abartılı olmayacaktır. Bütün bu veriler, bize iki Ebu'l-Hayr'ın aynı kişi olabileceğini düşündürüyor. Ancak, bu konuda daha çok bilgi ve belgeye ihtiyacımızın olduğunu da göz ardı edemeyiz.

1.2. Edebî Kişiliği

Başka eserinin olup olmadığını bilmediğimiz Ebu'l-Hayr'ın edebî kişiliği üzerinde yorum yapabileceğimiz tek kaynak Mevlid'idir.

Her ne kadar birçok “mevlid” şairi gibi çağdaşı olan ve “mevlid” türünde bir çığır açan Süleyman Çelebi'nin gölgesinde kalsa, yer yer ondan etkiler de taşısa, Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i telif bir eserdir. Birçok nüshasının bulunması da, onun sevilerek okunduğunu, yani bu sahada başarılı olduğunu gösterir.

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın atasözü ve deyimlerle bezenmiş, sade bir dili, tabii, canlı ve akıcı bir üslubu vardır. Mevlid gibi geniş halk kitlelerine

ulaşmayı amaçlayan bir eser için bu, kanaatimizce amaca ulaşmışlığı ve başarıyı ifade eder.

Dilin sade ve anlaşılır olması, onun eserini Türkçe şuuruyla kaleme aldığını düşündürmektedir. Bu da Ebu'l-Hayr'ın Türkçeye itibar edilen, Türkçe yazarların teşvik ve takdir gördüğü bir çevrenin insanı olmasıyla izah edilebilir. Eski başkent olan ve kültürel önemini günümüze kadar koruyan Edirne'de, Ebu'l-Hayr'dan hemen sonra 15 ve 16. yüzyılın önemli Türkçecilik hareketi Türkî-i Basit cereyanının önderlerinden olan Edirneli Nazmi'nin yetiştiğini dikkate alırsak, Ebu'l-Hayr'ı yetiştiren kültürel iklimin mahiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Ebu'l-Hayr'ın kuruluşu kaçmadan sade bir dil, tabii, canlı ve akıcı bir üslupla Hz. Peygamber'e olan sevgisini ortaya koymuş olduğu Mevlid'de öyle beyitler vardır ki, birer sehl-i mümteni örneği olarak Ebu'l-Hayr'ın şairlik gücünü sergiler:

Gâfil olma işbu söze tut kulak
Yakın eyle kendüni itme ırak
Gözüm açup gördüm-idi nâ-gehân
Bir güzel kuş evüme girdi hemân
Göz dahı gönül gözidür şöyle bil
Baş gözine göz dimemiş ehl-i dil
Soldurur gül gibi tâze yüzleri
Doldurur toprakla kara gözleri
Didiler kim hükm anundur n'idelüm
Biz dahı ardınca bir bir gidelüm

İçinde tek yabancı asıllı kelime bulunmayan onlarca beyit de Ebu'l-Hayr'ın Türkçe adına zaferidir:

Başladı yörimege azın azın
Görmek-içün anı gün arar yüzün
Aldı dedesi iletirdi evine
Kim yüzün görüp anunla avına
Oğlı kızı ağladu öksüz koyan
Ey nice oğulları yire koyan

Ağâç ata bindürüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden

Türkçe adına olumlu olan bu özellikler, mesnevi nazım şekli ve aruz vezni ile yazılan bir eserde elbette birtakım teknik kusurları da beraberinde getirecektir. Bu sebeple, bir aruz kusuru sayılan imale ve zihafalara sık sık rastlanır. Metni kurarken bütün çabamıza rağmen düzeltemediğimiz vezin kusurları da oldu. Bunların müelliften kaynaklanmış olabileceğini sanıyoruz:

Ol gice Kâbe be-gâyet hōş idi
Kalkdı yirinden ol vakit cûş idi

Halk-ı âlem tapdı ağaca taşa
Oda Tanrı didiler ey paşa

Bütün bu teknik kusurlarına rağmen, Ebu'l-Hayr'ın başarısız bir şair olduğu, bir başka deyişle eserinin “şiiriyet”ten uzak bir “nâzım”dan ibaret olduğu sonucu çıkmamalıdır.

Ebu'l-Hayr, her bölüm sonunda tekrarlanan;

Ger dilerse haşır olunca bu kelâm
Haşır ola bu olmaya hergiz tamâm

Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

beyitleriyle de eserine farklı bir ahenk ve söyleyiş güzelliği, hatta beste/ezgi değeri katmıştır. Zira aynı uygulamayı, Âşık Paşa, Süleyman Çelebi, Erzurumlu Kadı Darir ve daha birçok şairde de görürüz (bk. Çelebioğlu 1999: 121; Karahan 1994: 18-19, Yavuz 2000).

Ebu'l-Hayr'ın dil ve üslubunun en dikkate değer taraflarından biri de, atasözü ve özellikle deyimleri bolca kullanmış olmasıdır. Burada birkaç örnekle yetinelim:

Bugün algıl koma beni yarına
Âşık olan vuslat ister yârına

Didiler n'ola revâdur al anı
Bu meseldür kim severler seveni

Sen nazar it Tanrınınun takdîrine
Nice mâni'dür kulun tedbîrine

Oğlı kızı ağladup öksüz koyan
 Ey nice oğulları yire koyan
 Atalar hem analar karşusına
 Yavrucağın ayırıp koyan sine
 Nice donlar geyeni uryân iden
 Bağrını pâre yüreğin kan iden
 Ağâç ata bindürüp alup giden
 Kara yirlere koyup toprak iden

Sonuç olarak, Ebu'l-Hayr'ı şiir tekniği bakımından birtakım kusurlarına, yer yer şiiriyetten uzak beyitlerine rağmen, yine de dil ve üslubu ve lirizmi ile başarılı bir şair olarak değerlendirmek mümkündür.

2. İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Mevlidi

2.1. Adı

Ebu'l-Hayr, doğrudan doğruya eserinin adından söz etmiyor. Ancak, “mevlid” kelimesini;

Mustafa mevlidini yâd idelüm
 İşidenler cânını şâd idelüm

beytinde “Hz. Peygamber'in doğumu veya doğum yıldönümü” anlamıyla kullandıktan sonra hemen arkasından gelen beyitte;

Dinle evvel bir hikayet idelüm
 Mevlidün sözine andan gidelüm

diyerek, “mevlid” kelimesini hem “Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan manzum eser” anlamıyla kullanıyor hem de bir yerde eserinin adının “Mevlid” olduğunu belirtmiş oluyor. Ebu'l-Hayr;

Kim safâ vire işiden cânına
 Ola kuvvet dînine îmânına
 Tâ bilesiz mevlidi kim neyimiş
 Hürmeti hem mevlidün niceyimiş
 Hem dahı Hakk'a itâat idelüm
 Mevlid okutmağı âdet idelüm
 Yıldı bir kez mevlidi eylediler
 Ni'met-ile halkı hoş toyladılar

Mevlide itdükleri-çün hürmeti
Anlara virildi îman hilati

Ger dilersen sen de izzet kılasın
Mevlide cân-ıla hürmet kılasın

beyitleriyle de, Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümünde ona sevgi, saygı ve bağlılığın ifadesi olan manzum eserlerin (mevlid) okunmasının ve bu arada yapılan kutlama törenlerinde halka ikramda bulunulmasının imanın kuvvetlenmesine, yüce makamlar elde edilmesine vesile olacağını da belirtiyor.

2.2. Yazılış Sebebi

Ebu'l-Hayr, eserinin yazılış sebebini 60-71. beyitler arasındaki "Sebeb-i Te'lif" bölümünde belirtiyor.

Buna göre; eğer bir kişi "mevlide" saygı gösterirse, Allah ona hesapsız rahmet kılacağından, kendisinin de Allah'ın rahmetine sebep olmasının için mevlide izzet kılmayı dilediğini, mum ışığına koşan pervaneler gibi Hz. Peygamber sevgisi ile yanan âşıkların sohbetlerine ışık olmak, onların okuyup dinlemeleri ve kendilerinden geçmeleri için bir "mevlid" kitabı yazmayı arzuladığını; buna muvaffak olursa eserinin kendisinden güzel bir yadigâr olarak kalacağını ve onu okuyan Peygamber âşıklarının kendisini de bu vesileyle duada anmalarını istediğini belirtir.

Ebu'l-Hayr, bu bölümde ayrıca gönül ehlinde bu dilekleri için kendisini ayıplamalarını, kusur ve eksiklerini hoş görmelerini ister; İpsala toprağında zayıf, fakir, hakir ve nahif Ebu'l-Hayra Allah'ın rahmet eylemesini, sözlerinin bahane, asıl Allah'ın rahmetine muhtaç ve ricacı olduğunu, bunun için de eserini okuyan cemaatin dualarının hem kendileri hem de kendisi için rahmete vesile olacağını da ilave eder.

2.3. Yazıldığı Yer ve Tarih

Eserde yer alan şu beyitlerden aslen İpsalalı olan şairin, eserini yine İpsala'da 897/1491 yılında yazıp tamamladığını öğreniyoruz:

İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf
Târihin dahı didük ey ehl-i dil
Bil sekiz yüz dahı doksan yidi yıl

İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb

2.4. Nazım Şekli ve Vezni

Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i de, klasik Türk edebiyatında dinî ve din dışı nitelikli değişik konuların işlenmesinde en çok kullanılan bir nazım şekli olan “mesnevi” nazım şekli ile kaleme alınmıştır.

Eser, eski Anadolu Türkçesinin ilk mesnevilerinde çok kullanılan ve Türk şiirinin 11'li hece veznine uyan “remel” bahrinin “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. Aruz vezninin bu kalıbının eski Anadolu Türkçesinin ilk mesnevilerinde tercih edilmesini, N. Sami Banarlı, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin *Mesnevi*'sini aruzun bu kalıbıyla yazmasına, bunun da Anadolu'daki ilk iman ve tasavvuf şairleri arasında klasik bir zevk ve terbiye oluşturmuş olmasına bağlamaktadır ki, bu görüşe biz de katılıyoruz (Banarlı 1983: 163).

2.5. Mevlid'de İşlenen Başlıca Konular

Eserde esas itibarıyla yirmi iki konu işlenmiş olup bunları Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ile karşılaştırarak şu başlıklar hâlinde verebiliriz:

1. Allah adının büyüklüğü ve Allah'ın kudreti:

Bu bölümde, söze ve her işe Allah adıyla başlamanın ve Allah adını dilden düşürmemenin faziletlerinden; Allah adının büyüklüğünden, ezeli ve ebedî olma, zaman ve mekândan münezze olma, “alîm” ve “hakîm” sıfatlarından ve nihayet Allah'ın sonsuz güç ve kudretinden söz edilmiştir.

2. Müslüman olan Yahudi'nin hikayesi:

Şair, asıl bölüm olan “mevlid”e bir hikaye ile girmiştir. Bu hikayede, Bağdat'ta Hz. Peygamber'in her doğum yıl dönümünde (rebî'ü'l-evvel ayı on ikinci pazartesi günü) mevlid töreni yapan ve halka ziyafet verip hayır işleyen bir Müslümanın bu güzel davranışından komşusu bir Yahudi ailesinin etkilenmesi ve Müslüman olmaları anlatılır.

3. Mevlid'in yazılış sebebi ve yazarın özrünün anlatılması:

Ebu'l-Hayr, bir kişinin Hz. Muhammed'in doğumuna, doğum gününe saygı duymasının Allah'ın sayısız rahmetine vesile olacağını; kendisinin de Allah'ın rahmetine kavuşmak, kendisinden sonra güzel bir hatıra kalmasını arzu ederek bu eseri yazmaya giriştiğini belirtir; dualarını almayı istediği okuyucunun eksikliklerinden dolayı kendisini ayıplamalarını ister. Yazmış olduğu Mevlid'in hem okuyanlar hem de kendisi için rahmete vesile olmasını diler.

4. Hz. Muhammed'in ruhunun yaratılması:

Şair bu bölümde, önce her dem Hz. Peygamber'in ruhuna ve ashabına salavat getirilmesi gerektiğini öğütler; sonra da, Allah'ın âlemi yaratmadan yedi bin yıl önce, Hz. Muhammed'in ruhunu bir gevher olarak yarattığını ve onu o kadar yıl terbiye ettikten sonra âlemi ve âlemdeki her şeyi bu gevherden yarattığını anlatır.

Bu bölüm Süleyman Çelebi'de de vardır.

5. Bütün âlemlerin aslının anlatılması:

Bu bölümde de, âlemlerin aslının Hz. Muhammed'in ruhu olduğu, Hz. Âdem'in canının da o ruhtan geldiği, ruhlar âleminde Allah'ın bütün meleklerin Hz. Muhammed'e secde etmelerini istediği, ama şeytanın kibri yüzünden ona secde etmediği anlatılır.

Bu bölüm; motifleri yanında, benzer beyitleriyle de Süleyman Çelebi'ye yaklaşır:

Süleyman Çelebi:

Sûretâ gerçi Muhammed son idi
İlle ma'nîde kamudan ön idi (Aymutlu, 1995: 91)

Ebu'l-Hayr:

Kamudan ma'nî mukaddem ön-idi
Sûretâ gerçi muahhar son-ıdı

6. Allah'ın Hz. Muhammed'in ruhuna hitap etmesi:

Bu bölümde, insanlığın ağaca, taş ve ateşe tapacak kadar sapıklık içine düştüğü, bu sebeple Allah'ın Hz. Muhammed'in suret âlemine gelmesini isteyip onun ruhuna seslenerek kendisini âleme şah (peygamber) kıldığı, dünyaya varıp kullarını doğru yola ulaştırmasını istediği, Allah'ın ne zaman arzu ederse Cebrail ile bir Burak göndereceği ve göz açıp kapayıncaya kadar arşa geleceği, Hz. Muhammed'in de Allah'ın emrine teslim olduğunu beyan etmesi... anlatılır.

Bu bölüm de Süleyman Çelebi ile ortaktır.

7. Hz. Muhammed'in nurunun intikali veya Hz. Muhammed'in ataları:

Bu bölümde, Allah'ın Hz. Muhammed'in nurunu önce Âdem'in alınına koyduğu, sonra bu nurun Havva, Şit ve bütün peygamberlerin alnında tecelli ettiği; İbrahim, İsmail, Beni Adnan ve Beni Haşim'de görüldükten sonra nihayet Abdullah ve Âmine'ye geçtiği anlatılarak Hz. Muhammed'in soy ağacı verilir.

Burada Abdullah'ın Hz. Muhammed doğmadan önce gördüğü bir rüyaya da yer verilir. Abdullah rüyasında belinden ucu arşa eren bir zincirin çıktığını görür ve rüyasını yorumlatır. Rüya tabircisi, neslinden bir er doğacağını ve bu çocuğun da bir ulu peygamber olacağını söyler.

Abdullah'ın alnındaki nura âşık olan Fatıma adlı bir kızın evlenme isteği, nurun Abdullah'ın alnından Âmine'ye geçmesi sonucu gerçekleşmeyince Abdullah Âmine ile evlenir.

8. Hz. Muhammed'in ana rahmine düşmesi:

Bu bölümde, Hz. Muhammed'in ana rahmine düşmesinden itibaren başlayan birtakım olağanüstü hâllerden söz edilmektedir. Meleklerin onun yüzü hürmetine annesini tavaf etmeleri, Mekke'deki kıtlığın sona ermesi gibi mucizeler Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde yaktur.

9. Hz. Muhammed'in doğumunun yaklaşması:

Hamileliğin sonunda, yani Rebülevvel ayının on ikinci gecesinde Hz. Muhammed'in doğacağı sıra beliren olağanüstü hâller annesinin ağzından anlatılır ki, bu kısım, motifleri itibarıyla Süleyman Çele-

bi'ninki ile aynıdır: Aniden evden cihanı dolduran bir nurun çıkması, yer ile gök arasında bir ipek döşeğin döşenmesi, gökten üç alemin inmesi ve üç yere dikilmesi, evin dört duvarının yarılp meleklerin gelip Hz. Muhammed'in doğumunu müjdelemesi ... gibi.

10. Hz. Muhammed'in doğması ve doğumu sırasında görülen mucizeler:

Bu bölümde Hz. Peygamber'in doğumu anlatılır. Farklar bulunsa da, bu bölümde anlatılanlar ve motifler Süleyman Çelebi'nin Mevlid'iyle tam bir benzerlik içindedir.

Süleyman Çelebi:

Geldi bir ak kuş kanadıyla benüm
Arkamı sıgadı kuvvetle katı (Timurtaş 1990: 29)
Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ
Zemzemeyle didiler kim merhabâ (Timurtaş 1990: 29)

Ebu'l-Hayr:

Katuma geldi benüm hulk-ıla
Arkamı sıgadı gâyet rıfk-ıla
Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ
Çağrışuban didiler kim merhabâ

11. Hz. Muhammed'in doğumundan sonra görülen mucizeler:

Hz. Muhammed'in doğumundan sonra görülen mucizeler de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile ortaktır: Doğduğu zaman göbeğinin kesilmiş, sünnetinin yapılmış olması gibi.

Hz. Muhammed'in doğduğu gece beliren olağanüstü hâller ve motifler de Süleyman Çelebi Mevlid'inde mevcuttur.

12. Hz. Muhammed'in çocukluğu:

Bu bölümde, dedesi Abdulmuttalib'in yedi gün boyunca halka ziyafet verdiği, annesinin sütü yetmeyince kendisine sütnine arandığı, ama kimseyi emmediği, sonunda Süveybe ve Halime'nin ona sütnine olduğu, gökten ayın inerek beşiğini salladığı, günde bir aylık olacak kadar çok hızlı büyüdüğü, ağzını açıp hiç ağlamadığı anlatılır.

13. Hz. Muhammed'in ana babası ve diğer büyükleri:

Bu bölümde, Hz. Muhammed'in daha doğmadan babasını, altı yaşındayken de annesini kaybettiği, iki yıl kadar bakan dedesinin de amcası Ebu Talib'e ısmarlayıp öldüğü, halk ile iç içe yaşayıp ticaret yaptığı ve yirmi beş yaşında Hatice ile evlendiği anlatılır.

14. Hz. Muhammed'e risalet/peygamberlik gelmesi:

Hz. Muhammed'in kırk yaşında risalete erip kendisine Kur'an verildiği ve halkı imana, hidayete davet etmeye başladığı anlatılır.

15. Hz. Muhammed'in mucizeleri:

Bu bölüm de içeriği ve motifleri itibarıyla Süleyman Çelebi Mevlid'ine yakındır: Gökteki ayı iki parçaya bölmesi, doğan güneşi durdurması, gölgesinin yere düşmemesi, mübarek vücudunu bit ve pirenin yememesi, gözleri ve kulaklarının yön ve mesafe gözetmeden görüp duyması, diktiği hurma ağacının hemen meyve vermesi, köklü ağacı yürütmesi... gibi.

16. Hz. Muhammed'in Miracı:

Bu bölümde Hz. Muhammed'in Burak'a binerek Cebrail'le göklere çıkması, Sidre'den sonra yoluna yalnız devam etmesi, Allah'ın huzuruna varıp Allah'la konuşması, Allah'tan ümmeti için dileklerde bulunması, dileklerinin kabul edilmesi, miracın bir saatte tamamlanıp geri dönmesi, döndüğünde döşeğini sıcak bulması, gördüklerini ashabına haber vermesi uzun uzun anlatılır.

Bu bölüm hem içeriği hem de motifleri bakımından Süleyman Çelebi Mevlid'inin hemen hemen aynıdır.

17. Hz. Muhammed'in ahlakı:

Bu bölümde Hz. Muhammed'in ahlakı üzerinde durulmakta, güzel ahlakı ile halkı kendine bağladığı, güler yüzlü, tatlı dilli olduğu, kimse-nin ardından konuşmadığı, sözünü kesene bile hışmının olmadığı, kimseye sövmediği, kimseyi dövmediği, düşmüşün elinden tuttuğu, kimseye küsmediği, kısacası güzel ahlakta en üstün olduğu anlatılmaktadır.

Bu bölümün motifleri de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile ortaklık arz eder.

18. Hz. Muhammed'in ümmetine öğütleri:

Bu bölümde, özetle, ümmetine dünyanın geçiciliği önemli ve esas olanın ahiret hayatı olduğu ve ona hazırlanılmasının gerektiği, ölümden kurtulmanın çaresinin bulunmadığı, bunun için de kötülüklerden sakınıp Hz. Muhammed'in bildirdiği Kur'an ve sünnet yolundan ayrılınmamak gerektiği öğütlenir.

19. Hz. Muhammed'in vefatı

a. Hz. Muhammed'in ashabına öğütleri:

Altmış üç yaşına eren Hz. Peygamber, bir gün mescitte ashabına nasihat ederken Cebrail gelir ve Allah'ın selamı ile kendisini arzu ettiğini bildirir. Bu sözü canı gönülden kabul eden Hz. Muhammed, Bilâl'e yakında vefat edeceğini ve bütün ashabını mescide çağırmasını söyler. Toplanan ashabına son öğütlerini verir; yine ölüme karşı hazırlıklı olmalarını, tevbe edip Kur'an ve sünnet yolundan ayrılmamalarını belirtip minberden iner.

b. Ukâşe hikayesi:

Sonra evine varır, hastalanarak döşeğine yatar. Arkasından gelen ashabına vefatının yakın olduğunu belirtip, kendisine hakları geçmişse söylemelerini ve haklarını almalarını ister. Bunun üzerine Ukâşe adlı yaşlı bir kişi kalkarak bir gün deveye kamçı sallarken kendisine vurduğunu, sırtında da gömlek bulunmadığını, kendisinin de aynı şekilde kamçı ile vurarak hakkını almak istediğini belirtir. Gözlerinin önünde Hz. Peygamber'e vurulacağı endişesiyle galeyana gelen sahabeyi yine Hz. Peygamber teskin eder. Bilâl'e aynı kamçıyı getirtir ve Ukâşe'nin vurması için sırtını açar.

Ukâşe, sahabenin çılgınlıkları arasında Hz. Peygamber'e vurmak yerine kamçıyı fırlatır ve Hz. Peygamber'in sırtındaki "nübüvvet mührü"ne aksakalını sürüp mührü öper. Maksudının bu olduğunu, bunu cehennem ateşinden kurtulma, rahmete kavuşma ümidiyle yaptığını anlatan Ukâşe'yi, Hz. Muhammed cennet ile müjdeler.

Bu hikaye, Süleyman Çelebi Mevlid'inde yoktur.

c. Hz. Muhammed'in ashabıyla vedalaşması:

Bu bölümde hastalığı artan Hz. Muhammed'in mescide gidemeyecek kadar zayıf düştüğü, imamlığı Hz. Ebubekir'e bıraktığı, ashabının feryatlarına dayanamayıp koluna girenler mescide gittiği, saf içinde oturduğu yerden namazını kıldığı, bir müddet dinlendikten sonra Hz. Ali'ye dayanarak son kez nasihat ettiği, vefatından sonra nasıl yıkanacağını ve toprağa nasıl konacağını vasiyet ettiği anlatılır.

Bu bölüm, içeriği ve motifleri itibarıyla Süleyman Çelebi Mevlid'iyle benzerlik göstermektedir.

ç. Hz. Muhammed'in hastalığının artması:

Hz. Muhammed, on sekiz gün hasta yatar. Bir gün kuşluk vaktinde Cebrail gelerek kendisine Allah'ın selamını getirir; Allah'ın kendisinden bir talebinin olup olmadığını sorduğunu söyler. Hz. Peygamber, tek kaygısının ümmeti olduğunu, başka kaygısının olmadığını belirtir. Göz açıp kapayınca kadar geçen bir zamanda Cebrail, Allah'ın huzuruna gider ve Allah'ın cevabını getirir. Allah, sevgilisi Muhammed'in arzunu kabul ettiğini ve onun ümmetinin tamamının cennete girmeden diğer ümmetlere cenneti haram kıldığı müjdesini göndermiştir.

Bu bölüm, Süleyman Çelebi Mevlidi'nde de vardır.

d. Hz. Muhammed'in ruhunu almak için Azrail'in insan suretinde gelmesi ve Hz. Muhammed'in ruhunu teslim etmesi:

Cebrail'den sonra, Hz. Muhammed'in ruhunu kabzetmek için Azrail, insan suretinde gelmiştir. Hz. Peygamber'in evinin kapısına gelen Azrail içeri girmek için ısrarla izin ister, ama Hz. Fatıma ve Hz. Âişe onu içeri almak istemezler. Yattığı yerden dışarıda kapıda birinin bulunduğunu, tarif üzerine de Azrail olduğunu anlayan Hz. Peygamber, kızı Fatıma'ya Azrail'in birçok özelliğini sıraladıktan sonra onu içeriye almalarını söyler.

Azrail içeri girip Hz. Muhammed'in huzuruna gelince, Allah'ın selamını getirdiğini, eğer izin verirse ruhunu kabz edeceğini, yoksa geri gitmesi gerektiğini ifade eder. Hz. Muhammed de, "Sonu ölüm olacak olan ömrü ne edeyim, ömrü terk edip Allah'a gideyim." diyerek yüzünü kendi örtterek ruhunu teslim eder, Rabb'ine varır.

Bu bölüm de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile benzer motifler taşımaktadır.

20. Bütün yaratılmışların Hz. Muhammed'in vefatına ağlaması:

Hz. Muhammed'in vefatı bütün mahlukatı üzer. Başta ashabı olmak üzere melekler, bütün cennet ehli, kuşlar büyük bir acı ile ağlar, feryat ederler.

21. Hz. Muhammed'in defnedilmesi:

Bu bölümde sahabenin Hz. Muhammed'i vasiyetine uygun olarak gömlek ile yıkadıkları, kefene sarıp gözyaşlarını toprakla buluşturarak defnettikleri bütün enbiya ruhlarının hazır olup saf tuttıkları, Cebrail'in imamlığında namaz kıldıkları, sonra Mikail, İsrail, Azrail gibi büyük meleklerin imamlık edip diğer bütün meleklerle namaz kıldıkları, sonrada sırasıyla sahabenin erkek, kadın ve çocuklarının bölük bölük gelip üç gün boyunca Peygamberimizin namazını kıldıklarını, bütün bu vecibelerin yapıldıktan sonra da Hz. Peygamber'i defnettikleri anlatılır.

Hz. Peygamber'i toprağa veren sahabe, onun faziletlerini sıralar; onun ümmetini terk etmeyeceğini, kıyamet günü ümmetiyle cennete gireceğini, ona layık ümmet olmaları gerektiğini tekrarlayıp teselli bulmaya çalışırlar.

Bu bölümün sonunda Mekke ile Medine arasında Hz. Peygamber'i sahipleniş konusunda bir diyaloga yer verilir.

22. Dua:

Bu bölümde adından da anlaşılacağı üzere Mevlid yazarı, kendisi ve gönlünde Hz. Muhammed sevgisi taşıyan bütün Müslümanlar için dua eder; Hz. Muhammed'e layık birer ümmet, Allah'a layık birer kul olmayı diler. İpsala'da H 897/ M 1491 yılında tamamlanan bu mevlidin de yazan ve okuyanlar için rahmete vesile olmasını niyaz eder.

2.6. İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin Nüshaları

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın müellifi olduğu mevlid, Balkanlarda hâlâ önemini koruyan bir eser olup, yurt içi ve yurt dışındaki birçok kütüphane ve şahıs elinde yazma ve taşbaskı birçok nüshası bulunan bir eser-

dir. Hatta, Bulgaristan'da Kırcaali bölgesinde özellikle Pomak Türklerince hâlâ itibar edilen ve sevilerek mevlid törenlerinde okunan bir mevliddir (Ahmed 2007). Duyularımıza göre Mestanlı'da Süleyman Çelebi Mevlidi'ninkinden farklı bir ezgi/beste ile okunmaktadır.

Bulgaristan Başmüftü Yardımcısı Vedat Sabri Ahmed'in tarafımıza gönderme lütfunda bulunduğu nüsha örneklerine göre Kırcaali bölgesinde *Mustafa Mevlidi* olarak bilinen Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin, İstanbul'da biri 1316/1898'de Haşim Efendi Matbaasında, diğeri 1335/1916'da Arif Efendi Matbaasında basılmış iki taşbaskı nüshası daha vardır.

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i, *İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi* adıyla Bulgaristan'da Kiril harfleriyle de yayımlanmıştır: Хаджи Насуф Халил-Хаджи Реджеб Али Ахмед (2001). Части от Книгата по Вероизповдание; Там Мевлиди Шерифи на Ибсалалъ Хасан Ефенди на Сюлейман Челеби и Мевлит Дуасъ, подг. на Бълг [Наси Nasuf Halil- Наси Recer Ali Ahmed (2001). Ömer Nasuhi Bilmen'in İlmihalinden Bölümler; İpsalalı Hasan Efendi ve Süleyman Çelebi'nin Tam Mevlid-i Şerifi ve Mevlid Duası].

Hâzâ Kitâbu Mevlûdi'n-Nebî
-Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-

Bismillâhirrahmânirrahîm
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

- 1 Allah adıyla söze başlatalum
Ma'rifet bâğında gül aşlatalum
- 2 Allah adıyla dutalum her işi
Tâ gönülde giderelüm teşvişi
- 3 Allah adın derd-ile yâd idelüm
Hazretine zâr u feryâd idelüm
- 4 Allah adın di dilünde sen müdâm
Allah adıyla olur her iş tamâm
- 5 Her kimün dilinde kim Allâh ola
Sanmanuz kim ol kişi gümrâh ola
- 6 Dâyimâ zikr eyle Allah adını
Bulasın son demde îmân dadını
- 7 Ol durur ol kim ana yok ibtidâ
Kimse bulmaz ana hergiz intihâ
- 8 Evvelinün evvelinde yok nişân
Âhirünün âhiri yok bî-gümân
- 9 Hiç zamânı hiç mekânı yok anun
Her ne vasf itsen nişânı yok anun
- 10 Ana gizlü nesne yok oldur alîm
Hikmet anundur kamu oldur hakîm
- 11 Bir kulına tâc urur domı harîr
Biri döşemege bulmaz haşir
- 12 Biri gül suyn begenmez dürtüne
Biri bulmaz pelâs kim örtüne
- 13 Biri altun taht urup sadra geçer
Biri külhandan sürülmişdür kaçır

- 14 Yidi iklim şâhı medhal eylemez
Kimse hiç bu müşkili hall eylemez
- 15 Enbiyâ vü evliyâ hayrân olup
Hep melâik cümle ser-gerdân olup
- 16 Hikmetin tanlar irişmez birisi
İlm bahrine girişmez birisi
- 17 Ger dinilse haşr olunca bu kelâm
Haşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 18 *Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
İşk-ıla din es-salâtu ve 's-selâm*

Der-Beyân-ı Âgâz-ı Hikayet¹

- 1 Vâsf-ı Hakdan söyledük bir kaç kelâm
Vâsfı anun dil-ile olmaz tamâm
- 2 Mustafa mevlidini yâd idelüm
İşidenler cânını şâd idelüm
- 3 Dinle evvel bir hikayet idelüm
Mevlidün sözine andan gidelüm
- 4 Kim safâ vire işiden cânına
Ola kuvvet dînine îmânına
- 5 Tâ bilesiz mevlidi kim neyimiş
Hürmeti hem mevlidün niceyimiş
- 6 Var-ıdı Bağdâd içinde bir kişi
Gice gündüz hayr-ıdı anun işi
- 7 Her Rebî`ü'l-evvel ayı Mustafa
Mevlidin eyler-idi ol pür-safâ
- 8 Ol Habîbün yolına komışdı baş
Yidürürdi et ü etmek dürlü aş
- 9 Bir Yahûdî konşısı vardı anun
Key adûsı idi İslam ehlinün

1 Hikayenin Başlangıcının Anlatılması

- 10 Avratı didi ana bir gün ey yâr
Ne aceb işdür ki eyler işbu câr
- 11 Her Rebî'ü'l-evvel ayı bu kişi
Hayr idüben yidürür dürlü aşî
- 12 Ol Yahûdî didi bilgil ey nigâr
Bir habîbi vardur anun gül-izâr
- 13 Ahmed ü Muhtar durur adı anun
Cümle dilde var durur yâdı anun
- 14 Bu ayun on ikisinde ey nigâr
Hem düşenbih gicesi ol gül-izâr
- 15 Anasından doğdı ol bedr-i tamâm
Cümle âlem âfitâbı ol hümâm
- 16 Anun-içün anda bayram ider ol
Her kişiye dürlü in'âm ider ol
- 17 Çün işitdi hatunı anun sözin
Aklı gidüp yavu kıldı kendözin
- 18 İrdi ol vakt ana ışk-ı Mustafa
Doldı kalbi zevk u şevk-ıla safâ
- 19 Ol gice şevk-ıla yatdı ol nigâr
Gördi düşünde Muhammed şems-vâr
- 20 Hâzır olmuş cümle ashâbı bile
Cümle âli cümle ahbâbı bile
- 21 Didi hatun bu güzel yüzlü nigâr
Kim durur buncılayın yok gül-izâr
- 22 Didiler Muhtar Muhammed bu durur
Hem dahı Mahmûd u Ahmed bu durur
- 23 Ol Habîbe şevk-ıla virdi selâm
Hulk-ıla aldı selâmın ol hümâm
- 24 Yâ Rasûlallah diyü söyledi ol
Lutf-ıla "Lebbeyk" didi ana Resul

- 25 Ağlayuban ol nigâr âh eyledi
Ben sana kemter karavaşam didi
- 26 Bana “Lebbeyk” dimege nedür sebeb
Ey letâfet ma’deni kân-ı edeb
- 27 Didi ana ol şefî’ü’l-müznibîn
Ol Habîb *ol rahmeten li’l-âlemîn*²
- 28 Şevk-ıla anup ululadun beni
Bil kabûl itdi seni de ol ganî
- 29 Sana îman hilatin virdi ahad
Sen benümle olırsarsın tâ ebed
- 30 Ana telkîn itdi îmân ol Rasûl
Sıdk-ıla îmâna geldi anda ol
- 31 Uykusından uyanupdur ol nigâr
Nezir olsun Mustafaya nem ki var
- 32 Hem Yahûdî gördi hatun gördüğün
Bildi hatunı Rasûle irdüğün
- 33 Didi gördüm bu gice sen gördüğün
Hâk-i pâyine yüzünü sürdüğün
- 34 Âşık oldum ana ben de cân-ıla
Doldı gönlüm nûr-ıla îmân-ıla
- 35 Ol Rasûle biz uyalum sıdk-ıla
Yolına cânı koyalum ışk-ıla
- 36 Hem dahı Hakk’a itâat idelüm
Mevlid okutmağı âdet idelüm
- 37 Durdı anlar ahd üzere ber-karâr
Eylediler dîn-i İslam ihtiyâr
- 38 Yılda bir kez mevlidi eylediler
Ni’met-ile halkı hoş toyladılar
- 39 Mevlide itdükleri-çün hürmeti
Anlara virildi îmân hilati

2 Enbiyâ, 21/107.

- 40 Ger dilersen sen de izzet kılasın
Mevlide cân-ıla hürmet kılasın
- 41 *Ger dilersiz bulasız âlî makâm*
Şevk-ıla din es-salâtu ve 's-selâm

Der-Beyân-ı Sebeb-i Te'lif-i Kitâb³

- 1 Bir kişi kim mevlide izzet kıla
Bî-hisâb Allâh ana rahmet kıla
- 2 Diledüm ben de ana izzet kılam
Tâ sebeb ola bana rahmet bulam
- 3 Mevlidinden ben dahı cem eyleyem
Sohbet-i âşıklara şem eyleyem
- 4 Şem'e karşı olalar pervâneler
Okıyalar dinleyeler yanalar
- 5 Çün geçer kalmaz bana da rûzigâr
Kala benden sonra bir hoş yâdigâr
- 6 Kim sebeb ola du'âda analar
Kul du'âsıyla kulı Hak yarlıgar
- 7 Ehl-i dilden lîk bu durur murâd
Kılmayalar sözüümüz ayb-ıla yâd
- 8 Tâkat irişdükçe dinür her makâl
Duta ma'zûr eksigin ehl-i kemâl
- 9 Yâ İlâhî rahmet eyleğil ana
Kim Ebu'l Hayr'ı du'â ile ana
- 10 İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf
- 11 Hak teâlâ rahmetini râcidür
Söz bahânedür du'â muhtâcîdur
- 12 Ey cemâat lutf idüp kılun du'â
Rahmet ola hem size vü hem bana

3 Kitabın Yazılış Sebebinin Anlatılması

Fî Beyâni Mahalli Fâtihati'l-Kitâb⁴

- 1 Başlayalım söze bismillâh ile
Zeyn idelüm dili hamdullâh ile
- 2 Dahı idelüm salât u hem selâm
Rûhına Peygamberün her subh u şâm
- 3 Hem dahı âlile ashâba selâm
Bizden irsün tâ kıyâmet ber-devâm
- 4 Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 5 Fahr-ı âlem mevlidin fikr idelüm
Şevk-ıla vü zevk-ıla zikr idelüm

Fî Beyâni Sebebi Fitratî'l-Âlem⁵

- 1 Dinle imdi bir haber gevher-nisâr
Her biri can kulağına gûş-vâr
- 2 Evvel Allâh adı yoğ-iken cihân
Diledi kim biline ola ayân
- 3 Bir güher halk eyledi ol pâdişâh
Adını ol gevherün virdi hibâh
- 4 Ol güherdür rûh-ı pâk-i Mustafa
Ol güherdür asl-ı rûh-ı enbiyâ
- 5 Ol güherden oldı hatmü'l-mürselîn
Ol güher oldı şefî'ü'l-müznibîn
- 6 Cümle eşyâyı yaratmadın ganî
Yidi bin yıl öndin itdi halk anı
- 7 Ol kadar yıl terbiyet itdi ana
Tâ şefâat kıla yine ol sana

4 Kitabın Başlangıç Yerinin Anlatılması

5 Âlemin Yarattılış Sebebinin Anlatılması

- 8 Andan oldu âşikâre vü nihân
Yir ü gök ü arş u ferş ü ins ü cân
- 9 Ger dinilse tâ be-haşr işbu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 10 *Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm*

Fî Beyâni Aslı Cemû'l-Âlem⁶

- 1 Gâfil olma işbu söze tut kulak
Yakın eyle kendüni itme irak
- 2 Âlemün aslı nedür bilgil anı
Cânı uyar ışk-ıla dinle bunı
- 3 Rûh-ı Ahmed durur aslı âlemün
Vardı ol yoğ-iken adı Âdem'ün
- 4 Kamudan ma'ni mukaddem ön-idi
Sûretâ gerçi muahhar son-ıdı
- 5 Cân-ı Âdem andan oldu bil yakîn
Geldi sonra yine Âdem'den emîn
- 6 Ol cihetden şöyle kıldı Hak dilek
Secde ide Âdem'e cümle melek
- 7 Secde kılun Âdem'e didi Çalab
Secde itdi her birisi bâ-edeb
- 8 İtdi kibri anda şeytân-ı la'în
Eylemedi secde gördi kendüzin
- 9 Didi kim otdan yaratdun beni sen
Toprağa baş indürem mi hîç ben
- 10 Kibr ucından oldu şeytan-ı la'în
Dergehinden sürdi Rabbü'l-âlemîn
- 11 *Ger dilerse kişi şeytândan necât
Sıdk-ıla ışk-ıla disün es-salât*

6 Bütün Âlemlerin Aslının Anlatılması

Fî Beyâni Hitâbillâhi İlâ Rûhi'l-Mustafa Aleyhi's-Selâm⁷

- 1 Dinle bundan sonra ey sâhib-nazar
Işk-ıla söyleyelüm bir hoş haber
- 2 Ne demişdi Hak teâlâ eydelüm
Rûhını Peygamberün vasf idelüm
- 3 Dolmuş-ıdı bu cihan küfr ü dalâl
Olmış-ıdı serteser fisk u vebâl
- 4 Din yolını câdular tutmuş-ıdı
Küfr ağacı yimişi bitmiş-idi
- 5 Halk-ı âlem tapdı ağaca taşa
Oda Tanrı didiler ey paşa
- 6 Tâ şuna irişdi âhir ol zamân
Kopdı Hak'dan bu arada pes hemân
- 7 Gele sûret âlemine Mustafa
Tâ ki âlem bula anunla safâ
- 8 Mustafa rûhına didi ol İlâh
Cümle âlem içre kıldum seni şâh
- 9 Dünyaya var kullaruma ol resul
Halka göster hâlıkına doğru yol
- 10 Sûret-i insân-ıla ol âşikâr
Bana lâyük canları eyle şikâr
- 11 Her kaçan bana kılasın iştiyâk
Cebrâîl-ile viribiyem burâk
- 12 İzzet-ile vara seni getüre
Göz açup yumınca arşa yetüre
- 13 Arşumun üstinde seyrân idesin
Dilesen kürsimde cevân idesin

7 Hz. Muhammed'in Ruhu Üzerine Allah'ın Hitabı

- 14 Rûh-ı Ahmed işidüp Hak'dan hitâb
Hoş edeble virdi ol demde cevâb
- 15 Didi kim yâ Rabbenâ yâ Ze'l-celâl
Kulunam emrüne kıldum imtisâl
- 16 Pâdişahdan pes gerek bana nişân
Davetüm gerçekliği ola ayân
- 17 Didi ol dem pâdişâh-ı lâ-yezâl
Kâdir u hayy u tûvânâ pür-kemâl
- 18 Her ne dersen eyle kim ben kâdirem
Her ne demde ister-isen hâzıram
- 19 Her ne kim sana gerek ben bilürem
Lâ-cerem her ne dilersen kıluram
- 20 Viribiyem sana Kur'an-ı mübîn
İltiserdür anı Cebrâ'il-emîn
- 21 Hem dahı sana virem çok mu'cizât
Zâhir ola isteyicek beyyinât
- 22 Ger dinilse haşr olunca bu kelâm
Haşr ola bu olmaya aslâ tamâm
- 23 *Ger dilersiz râzı ola Rabbü'l-enâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm*

**Fî Beyâni İntikâli Nûri'n-Nebiyyi
Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem⁸**

- 1 Bir dahı sözden dilüm eyler beyân
Ol Habîbün neslini ider ayân
- 2 Dinle imdi eydeyin önden sona
Kimler oldı ata vü ana ana
- 3 Hem nice nakl eyledi nûr-ı Rasûl
Kimlere geldi vü kime gitdi ol

8 Hz. Muhammed'in Nurunun İntikalinin Anlatılması

- 4 Bu kelâmı şerh ideyin size hoş
Bu söze cân-ıla tutun siz de gûş
- 5 Çün yaratdı Hak teâlâ Âdem'i
Kim müşerref kıla işbu âlemi
- 6 Mustafa'nun nûrını perverdigâr
Âdem'ün alnında kıldı âşikâr
- 7 Mustafa nûrına geldi her melek
Secde kılup dilediler çok dilek
- 8 Anun-ıla irdi Âdem devlete
Anun-ıla lâyıık oldu cennete
- 9 Didi Âdem ey kerîm ü zü'l-minen
Ahmed'ün nûrını göster bana sen
- 10 İndi nûr alnından ol dem Âdem'ün
Dırnağına vardı ban barmağınun
- 11 Çünki Âdem gördi Ahmed nûrını
Defaten kaldurdu ban barmağını
- 12 Hak buyurdu Mustafa'nun nûrına
Kim vara ol yine Âdem alnına
- 13 Durdu pes alnında nice rûzigâr
Lîk hergiz dutmadı anda karâr
- 14 Gitdi andan nûr ol sâhib-cemâl
Alnına Havvâ'nun itdi intikal
- 15 Gitdi andan sonra nûr-ı gül-izâr
Oldı Şît'ün cebhesinde âşikâr
- 16 Gitdi andan nûr ol sâhib-burâk
Enbiyânun alnını kıldı turak
- 17 İrdi İbrâhîm'e İsmâîl'e nûr
Varduginca buldı ol gâyet zuhur
- 18 Tâ Benî Adnâna irdi bâ-safâ
Tâ Kenâna tâ Kureyş'e bâ-vefâ

- 19 Çün Benî Hâşim'den zâhir oldı ol
Mustafa'nun kavmine buldı vusul
- 20 Müddetiyle doğdı Abdullah meğer
Mustafa'nun nûrı ana nakl ider
- 21 Görđi Abdülmuttalib nûrı hemân
Yolına kodı anun baş-ıla cân
- 22 Eyledi hizmet ana ol her zamân
Tâ ulalup oldı Abdullah cüvân
- 23 Diledi bu kez anı evermege
Tâlib oldı niceler kız virmege
- 24 Mekke şehrinde var-ıdı bir hoş er
Adı Vahhâb-ıdı kavli mu'teber
- 25 Sevdi Abdullâh'ı virdi kızını
Eyledi teslîm ana kendüzini
- 26 Bil Emîne'yidi kızı ol erün
Oldı âhir anası Peygamberün
- 27 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 28 *Ger dilersiz rahmeti Rabbü'l-enâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm*
- 29 Ol münevver nûrını fikr idelüm
Kalbümüz pür-nûr idüp zikr idelüm
- 30 Yine gevher saçalum âşıklara
Hoş safâlar virelüm sâdıklara
- 31 Rahme nice düşdügin söyleyelüm
Aslını bir bir beyân eyleyelüm
- 32 Görđi Abdullâh düşünde meğer
Kim bilinden bir uzun zencir çıkar
- 33 Ucı gökden yukaru arşa irer
Vardı ta'bîr idene düşün sorar

- 34 Dir muabbir kim belünden er doğa
Ulu peygamber olup arşa ağa
- 35 Bu sevinc-ile giderken ol cüvân
Anı bir hatun görüp sevdi hemân
- 36 Fatıma dirler-idi Mürre kızı
Gördi Ahmed nûrını nâ-gâh gözi
- 37 Ol dem içre oldı âşık ol ana
Didi kim cânım fedâ olsun sana
- 38 Al beni çift eyleğil kendüzüne
Yüz kıvrıcık deve virem özüne
- 39 Bugün algıl koma beni yarına
Âşık olan vuslat ister yârına
- 40 İlm-ile bilmişdi hatun ol gice
Ana rahmine düşiser ol hâce
- 41 Anun-içün bugün algıl dir beni
Zîra korkar ala gayrılar anı
- 42 Didi Abdullah kim eve varayın
Sen nesün aslun nedür bir sorayın
- 43 Geldi Abdullâh evine söyledi
Anda olan sözi takrîr eyledi
- 44 Didiler n'ola revâdur al anı
Bu meseldür kim severler seveni
- 45 Sen nazar it Tanrınun takdîrine
Nice mânidür kulun tevbîrine
- 46 Fatıma'ya kaldı kendü gussası
Olmış-ımmış nûr Emîne hissesi
- 47 İşid imdi nice oldı ey hoca
Kudret-i Hakk-ıla meğer ol gice
- 48 Sulb-ı Abdullah'dan indi ol Rasûl
Ana rahmi eyledi anı kabul

- 49 Vardı ol dem nûr Emîne alınına
Durdı anda tâ varınca yirine
- 50 Geldi Abdullah seherden pes yine
Diledi ol hatunı çift idine
- 51 Didi gel imdi alayın ey nigâr
Ben de sana âşık oldum bî-karâr
- 52 Bakdı Abdullâh'a gördi nûr yok
Ol dem içre geldi ana gussa çok
- 53 Didi Abdullâh ol dem ey cüvân
Ahmed'ün nûrını sevdümdi hemân
- 54 Bil ki şimden girü olmaz var yüri
Cevherün gitmiş ü boş kalmış yiri
- 55 Çünkü gitmiş nûrı senden yüri var
Böyle diyüp eyledi âh-ıla zâr
- 56 Didi bahtum yarı itmedi benüm
Gayrıya lâyıık-ımış kendü sanum
- 57 Kul didügi olmaz-ımış bî-gümân
İlla Tanrı didügi olur hemân
- 58 Ger dinilse haşır olunca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya aslâ tamâm
- 59 *Ger dilersiz bulasız ni'met müdâm*
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Der-Beyân-ı el-Vâkıa Hıne Nüzûlühi İle'r-Rahm⁹

- 1 Düşdi ana rahmine çün Mustafa
Cümle âlem buldı anunla safâ
- 2 Her melek geldi anı itdi tavâf
Anasının karşusunda tutdı saf
- 3 Kıtılığ-ıdı Mekke ol yılda katı
Gıtdi darlık virdi Tanrı rahmeti

9 (Hz. Muhammed'in) Ana Rahmine Düşmesi Vak'asının Anlatılması

- 4 Ol yıl içre geldi hem ashâb-ı fil
Mekke'yi yıkmağa gelmişlerdi bil
- 5 Viribidi Hak ebâbil kuşların
Taşlar-ıla deldiler hep başların
- 6 *Gelmedin dahı görükdü mu'cizât*
Hoş safâyıla din imdi es-salât

Der-Beyân-ı Zuhûri'l- Alâmâti İnde Vücûdihî'ş- Şerif¹⁰

- 1 Dinlen imdi hoş ser-âgâz idelüm
Bir münevver söze âgâz idelüm
- 2 İşidün kim nice doğdı ol Rasûl
Ol asîl ü pür-usûl asl-ı usûl
- 3 Nice tutdı nûrı anun âlemi
Nice buldı âdem andan hoş demi
- 4 Çün dokuz ay müddeti oldı tamâm
Vakt irişdi kim doğa Hayrû'l-enâm
- 5 Pes Rebûlevvel ayı oldı çün
On ikinci gice geldi gitdi gün
- 6 Diledi doğmaklığa Hayrû'l-beşer
Gördi ol vakt anası çok nesneler
- 7 Her ne kim gördiyse ol dem söyledi
Bazısını dinle gör kim ne didi
- 8 Didi nur çıkdı evümden nâ-gehân
Bu cihân ol nûr-ıla doldı hemân
- 9 Hem dahı döşendi bir sündüs döşek
Yir-ile gök arasında tutma şek
- 10 Cümle gökler kapusını açdılar
Âleme rahmet suyunı saçdılar
- 11 Gördüm indi gökden üç yire alem
Her birisi bir yire urdı kadem

10 Onun şerefli Vücudunun Doğumu Sırasında Meydana Gelen Alâmetler

- 12 Şark-ıla garba dikildi ikisi
İndi durdı Mekke üzre birisi
- 13 Bu alâmetlerden anladum hemîn
Mustafa'nun gelmesi oldu yakın
- 14 Şöyle hayrân otururken nâgehân
Dört divârı evün açıldı hemân
- 15 Zâhir oldu nice hûrîler bana
Didiler kim muştuluk olsun sanña
- 16 Bu Rebiulevvel on ikincisi
Hem dahi işbu düşenbih gicesi
- 17 Doğısar senden Muhammed Mustafa
Âleme rahmet olısar ol safâ
- 18 Yine nâgâh oldu bir şey âşikâr
Yüzi pür-nûr-ıdı anun şems-vâr
- 19 Didiler Meryem durur bu gül-izâr
Kulluk itmeğe gelüpdür ol nigâr
- 20 Oldı zâhir yine bir nûr-ı azîm
Şâd oldum gitdi benden cümle bîm
- 21 Didiler bu Âsiye'dür ey nigâr
Hizmete gönderdi sana Kird-gâr
- 22 Virdiler anlar selâm ol dem bana
Didiler kim hizmete geldük sana
- 23 Evüme gökçek döşek döşediler
Lutf-ıla anlar beni oşadılar
- 24 Her biri bir dürlü hulk eylediler
Fahr-ı âlem doğmasını didiler
- 25 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 26 *Ger dilersiz cennet içre hoş makâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve 's-selâm*

Der-Beyân-ı Kevn-i Vücûd-ı Muhammed Mustafa
-Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-¹¹

- 1 Çünki doğmak diledi ol Mustafa
Kim kıla işbu cihânı pür-safâ
- 2 İşid imdi kim ne didi anası
Doğmalu oldukda ol dür dânesi
- 3 Sundılar dir elüme dolu kadeh
Didiler bunu içen olur ferah
- 4 İçdüm anı sütten ak kardan sovuk
Tatlu vü şîrin şekerden dadı yok
- 5 Gitdi benden içecek bu akl u hûş
Can safâ deryâsına gark oldu hoş
- 6 Gözüm açup gördüm-idi nâ-gehân
Bir güzel kuş evüme girdi hemân
- 7 Sûreti âdem velî gövdesi kuş
Gördüm anı vaktüm oldu katı hoş
- 8 Katuma geldi benüm ol hulk-ıla
Arkamı sığadı gâyet rıfk-ıla
- 9 Kanadın giderdi arkamdan hemîn
Doğdı def'i *rahmeten li'l-âlemîn*
- 10 Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ
Çağrışuban didiler kim merhabâ
- 11 Merhabâ ey şâh-ı cânan merhabâ
Merhabâ ey derde derman merhabâ
- 12 Şükr idün Allâh'a geldi Mustafa
Gelmese olmaz-ıdı ansuz safâ
- 13 Çün vücûda geldi ol Fahr-ı cihân
Nûrı vardı anun alnına hemân

11 Hz. Muhammed'in Vücudunun Yaradılışının Anlatılması

- 14 Hem nübüvvet mührini ol kird-gâr
Ahmed'ün cisminde kıldı âşikâr
- 15 *Müht-i hullet oldu ana ihtiyâm*
Âşıkân din es-salâtu ve's-selâm
- 16 Ol dem içre Kâbe'den yana yüzün
Yire koyup çökmiş-idi hem dizin
- 17 Secde içre Hakk'a idüp izzeti
Dirdi yâ Rab sen bağışla ümmeti
- 18 Dembedem âvâz iderdi ey emîn
Seni kıldum *rahmeten li'l-âlemîn*
- 19 Arşdan irdi hem dahı zâhir bir ün
Doğdı Ahmed didi bilün işbu dün
- 20 Bu gicede doğdı şâh-ı dü-cihân
Hükmi anun kalısardur câvidân
- 21 Tutdı ol kim nevbeti anun müdâm
Günde beş kez urulısardur tamâm
- 22 Ol kıyâmetde şefi'ü'l-müznibîn
Doğdı ol kim *rahmeten li'l-âlemîn*
- 23 *Ger seversenüz anı ey hâs u âm*
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 24 Hak teâlâ rahmetin fikr idelüm
Sıdk-ıla vü derd-ile zikr idelüm
- 25 Ol gicede arş u kürsî ditredi
Ol gicede cümle deryâ kükredi
- 26 Ol gice tabl-ı nübüvvet urdılar
Ol gice şeytânı gökden sürdiler
- 27 Ol gicede sebze-zâr oldu zemîn
Hem çiçeklendi kamu ağaç hemîn
- 28 Ol gice Kâbe be-gâyet hoş idi
Kalkdı yirinden ol vakit cûş idi

- 29 Ol gicede oldı cümle hasta sağ
Yüreğine iblisün uruldu dâğ
- 30 Ol gice irdi safâya hem safâ
Bildi kim cihâna geldi Mustafa
- 31 Ol gicede cümle halk irdi tana
Her biri hayrân olup kaldı tana
- 32 Giceyi ol gice yavu kıldılar
Yirine nevrûz-ı envar buldılar
- 33 Ger dinilse haşr olunca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 34 *Ger dilersiz nûr-ı Yezdân ber-devâm*
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni Halâti'l-Melâike ve Gayrihâ¹²

- 1 Çünki doğdı ol şefi'ü'l-müznibîn
Ol habîbullâh-ı hatmü'l-mürselîn
- 2 Doğduğı dem gördiler bu hikmeti
Göbeğı kesilmiş olmuş sünneti
- 3 Geldiler cümle melâik sâf sâf
Kâbe gibi itdiler anı tavâf
- 4 Hûriler cennet kapusın açdılar
Cümle gelüp ana saçu sacdılar
- 5 Ol münevver yüzi çünkim gördiler
Yüzlerini ayağına sürdiler
- 6 Cümlesi şâd oluban buldı safâ
Doğdı zîrâ kim Muhammed Mustafa
- 7 Didiler üç gün anı gizlen tamâm
Hep melâik ana virsünler selâm
- 8 Halvet evde üç gün anı kodılar
Âdemîler anı hiç görmediler

12 Melekler ve Diğerlerinin Durumlarının Anlatılması

- 9 Hep melâik anda ana geldiler
Ahmed’i görüp safâlar sürdiler
- 10 Çün melekler ol Habîb’i gördiler
Yüzlerini ayağına sürdiler
- 11 Karşu durup her biri medh itdiler
Hoş ziyâret eyleyüben gitdiler
- 12 Durduğun yirden dilersen sen dahi
Bulasın âhir ziyâret ey ahi
- 13 *Sevgil anı ışk-ıla sen ey hümâm*
Şevk-ıla di es-salâtu ve’s-selâm

Der Beyân-ı [..] en-Nebî

-Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem Hâlâti Sıgarihi-¹³

- 1 Çünki üç gün oldu cedd-i gül-izâr
Yani Abdülmuttalib anla ey yâr
- 2 Yedi gün halka ziyâfet eyledi
Er ü avrat kim var-ısa toyladı
- 3 Sevdi anı hizmete bil bağladı
Her ne kim lâzımdı anı eyledi
- 4 Lîkin emzürmeğe taya bulmadı
Kimsenün ol emzüğini almadı
- 5 Âhir iki taya bulundu hemîn
Emmedi anlardan artuk ol emîn
- 6 Emzüren kimler idi bilgil ayân
Evvel emzürdi Süveybe bir zamân
- 7 Pes Halîme oldu sonra tayası
Kamu tıflun süd-iledür mâyası

13 Farsça başlayan başlık, Arapça olarak devam etmiş. Ancak [...] ile belirttiğimiz yerde bir kelime eksik olmalıdır. Başlık “Hz. Muhammed’in Küçüklük Hâllerinin Anlatılması” şeklinde olmalıdır.

- 8 Ol meme kim emer-idi ol Rasûl
Ana kevserden açılmış-ıdı yol
- 9 Gökden inüp beşiğin öñürdi ay
Güneş anun hasretinden dirdi vay
- 10 Ağız açup hergizin ağlamadı
Anasınun yüreğin dağlamadı
- 11 Olur-ıdı günde bir aylık kadar
Ana benzer gelmedi nesl-i beşer
- 12 Başladı yürimeğe azın azın
Görmek-içün anı gün arar yüzün
- 13 Söze geldi çünkü evvel söyledi
“Lâ ilâhe” diyüp “illallah” didi
- 14 Her ne kim söyledi söylerdi sahîh
Hem belîğ ü mu’ciz ü gâyet fasih
- 15 Ger dinilse tâ kıyâmet bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 16 *Cânumuz ışk-ıla kurbân idelüm
Es-salâtu ve’s-selâmı idelüm*

**Fî Beyâni Hâlâtî’n Nebiyyi ve
Hâlâtî Ceddihi ve Ebeveyhi ¹⁴**

- 1 İşid imdi n’oldı anun atası
Hem dahı nic’oldı anun anası
- 2 Hem nic’oldı ol şerîfün hâlini
Dinleyüben bil anun ahvâlini
- 3 Öndin öldi doğduğundan atası
Hâmile kalmışdı ol vakt anası
- 4 Altı yaşındayken öldi anası
Pes yetîm oldı ol dürrün dânesi

14 Hz. Muhammed’in Atalarının ve Ana Babasının Durumlarının Anlatılması

- 5 Atadan hem anadan oldu yetim
Anun-içün didiler dürr-i yetim
- 6 Aldı dedesi ilette evine
Kim yüzün görüp anunla avına
- 7 Key katı sevdi vü izzet eyledi
Gice gündüz ana hizmet eyledi
- 8 Besledi dedesi anı iki yıl
Râviler böyle didi sen dahı bil
- 9 Çün sekiz yaşına irdi ol safâ
Dedesi de öldi kaldı Mustafa
- 10 Ahmed’i Bû Tâlib’e ısmarladı
Enbiyânun efdali budur didi
- 11 Ammisi çün aldı anı yanına
Hizmetin minnet görürdi cânına
- 12 Çün yiğit olmağa başladı Habîb
Olur oldu cümle dertlüye tabîb
- 13 Yörür-idi karışuban halk-ıla
Cümlesin kul kılmış-ıdı hulk-ıla
- 14 Halk-ı âlem gibi yir içer-idi
İl gibi ol da konup göçer-idi
- 15 Geh mücerred gâh evli oldu ol
Hem dahı satdı vü aldı pür-usûl
- 16 Çün yigirmi biş yaşadı pür-safâ
Bil Hadîce oldu çifti Mustafa
- 17 *Ol zamanda oldu ana vâkiât
Cân u dilden siz de eydün es-salât*
- 18 İtmış-idi va’de Rabbü’l-âlemîn
Getüre Kur’ânı Cebrâ’îl-emîn
- 19 Oldı müddet va’deye çünkim tamâm
Yitişecek kırkına Fahrü’l-enâm

- 20 Ana virildi risâlet hilati
Arturuldı hürmeti vü izzeti
- 21 Davete başladı sultân-ı cihân
Kim benem peygamber-i âhir zamân
- 22 Bir bilün Allâh'ı beni hak-Rasûl
Putları batıl bilün itmen kabûl
- 23 Hücetüm Kur'an durur virdi cemîl
Kim anı bana getürdi Cebrâil
- 24 Kime irdiyse hidâyet ol zamân
Sıdk-ıla îmâna geldi ol hümâm
- 25 Câhiliyyet gayreti nicelerün
Sağır itdi kulağın kör gözlerin
- 26 Göz dahı gönül gözidür şöyle bil
Baş gözine göz dimemiş ehl-i dil
- 27 Cehd it imdi ol gözi sen açagör
Bu fenâdan ol göz-ile göçegör
- 28 Ol göz-ile görünür envâr-ı Hak
Hem anunla bilinür esrâr-ı Hak
- 29 Ger dinilse haşr olunca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 30 *Ger seversen Mustafa'yı ey hümâm*
Işk-ıla di es-salâtu ve s-selâm

Fî Beyâni Mu'cizâti'n-Nebiyi
-Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-¹⁵

- 1 Dinle imdi mu'cizâtın diyelüm
Can gıdâsı durur anı yiyelüm
- 2 Söyleyelüm zevk-ıla binde birin
Her birin işidicek kıl âferîn

15 Hz. Muhammed'in Mucizelerinin Anlatılması

- 3 İşid imdi n'eyledi Peygamberi
Dü-cihânun seyyidi ol serveri
- 4 Başladı andan girü ol pâk zât
Zâhir ide dürlü dürlü mu'cizât
- 5 Bir işâret eyledi ol nîk-rây
İki pâre oldı ol dem gökde ay
- 6 Gün doğarken güne dur didi Rasûl
Doğmayup gün eyledi sözün kabûl
- 7 Nice kez dolandığı vaktin güne
Doğ dir-idi doğar-ıdı ol gine
- 8 Yire anun gölgesi bil düşmedi
Ana hergizin sinekler üşmedi
- 9 Yimedi cism-i latîfin bit pire
Görmedi kimse ana kim it üre
- 10 Görür-idi her yanadan gözleri
İşidürdi cümle yirden sözleri
- 11 Şarka garba çün sunayıldı elin
Bî-tekellüf irişür-idi hemîn
- 12 Hurma ağacını çün dikdi yire
Ol dem içre bitdi kim yimiş vire
- 13 Bitmiş ağacın budağına Rasûl
Yapışıcak yidilürdi ana ol
- 14 Gel dise köklü ağaca ol şefî
Tiz gelürdi emrine olup mutî
- 15 Mu'cizâtına anun yokdur hisâb
Binde birin şerh idemez bin kitâb
- 16 Tâ kıyâmet ger dinilse mu'cizât
Mustafa'dan zâhir ola beyyinât
- 17 *Bin kıyâmet olsa ol olmaz tamâm*
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

- 18 Ol Habîb ululuğın fikr idelüm
Sâdikâne Hâlıkı zikir idelüm

**Fî Beyâni Mi'râci Seyyidi'l-Kevneyn ve
Rasûli's-Sakaleyn¹⁶**

- 1 Yine bir söz dahı idelüm beyân
Uyuma aç gözün ey mü'min uyan
- 2 Mustafa kim enbiyâ ser-tâcıdur
Mu'cizâtından biri mi'râcıdur
- 3 İşid imdi bir gicede n'oldı hâl
Gerçi anı dimeğe yokdur mecâl
- 4 Gökleri seyrân nice kıldı Rasûl
Hazret-i Hakk'a nice tutmuşdı yol
- 5 Dünyaya çünkim Muhammed Mustafa
Geldi lîkin bulmadı hergiz safâ
- 6 Diledi Hak'dan ide ahde vefâ
Yani kim mi'râca gide Mustafa
- 7 Cismi bile cânı seyrân eyleye
Arş u kürs üstinde cevlân eyleye
- 8 Hazret-i ma'bûdına vâsıl ola
Her ne kim maksûdı var hâsıl ola
- 9 İşbu kasdı itdügi gice Rasûl
Ümmühânî evine kıldı nüzûl
- 10 Yatsı farzın kılmış-ıdı ol habîb
Didi yâ Rab eyle mi'râcı nasîb
- 11 Hak teâlâ didi kim yâ Cebrâîl
Tur yiründen tesbihün terk eyleğil
- 12 Korkdı Cebrâîl didi kim yâ İlâh
Kim kıyâmet mi kopar ey pâdişâh

16 Hz. Muhammed'in Miracının Anlatılması

- 13 Didi ol şimdi değüldür bil yakîn
Lîk vargıl cennete sen yâ emîn
- 14 Algıl andan bir burâk-ı mu'teber
Bile al hem hulle vü tâc u kemer
- 15 Var Habîbüme ilet benden selâm
Di ki gelsün dir seni Rabbü'l-enâm
- 16 Ol dem içre Cebrâîl oldu revân
Tâc u hulle hem kemer aldı hemân
- 17 Bir burâkı dutubanı ol emîn
Bir kızıl yâkût eğer urdı hemîn
- 18 Hem zümürüdden uyan urdı latîf
Hûb zîbâyıdı gâyet de şerîf
- 19 Cebrâîl aldı anı oldu revân
Ümmühânî evine irdi hemân
- 20 Bilesince geldi nice bin melek
Her birisi görmeğe ider dîlek
- 21 Anda iken dahı ol hüsn ü cemîl
Ol burâkı aldı geldi Cebrâîl
- 22 Didi kim ey fahr-ı cümle enbiyâ
Davet itdi seni bu gice Hudâ
- 23 Çok selâm itdi size ey gül-izâr
Arşa gelsün didi bu gice nigâr
- 24 Bir burak gönderdi nurdan ol sana
Katı müştâk olmuşam dir ben ana
- 25 Na'lin-ile arşa çıksun dir Habîb
Gerçek oldur bana her demde karîb
- 26 Dâyim ister hazretümden her melek
Arş u kürsî benden iderler dîlek
- 27 Cümlesi anun yüzün görmek diler
Ayağına yüzlerin sürmek diler

- 28 Gel gidelüm göklere yâ Mustafa
Muntazırdur sana ashâb-ı safâ
- 29 Enbiyâ ile melâik bâ-karâr
Yolun üstinde çekerler intizâr
- 30 Cümle cennet kapusını açdılar
Yolına çok dürr ü gevher sacdılar
- 31 Çün işitdi bu sözi ol dem Habîb
Cebrâîl katına vardı ol tabîb
- 32 Cebrâîl tutdı burâkı bindi ol
Arşa götürüp o gice tutdı yol
- 33 Tarfetü'l-ayn içre anlar ol zamân
Kudse varup anda kondılar hemân
- 34 Çünki Kuds'e vardı ol Hayrî'l-enâm
Enbiyâ ervâhına virdi selâm
- 35 Enbiyâ ervâhına oldu nidâ
Mustafa'ya kılunuz siz iktidâ
- 36 Cebrâîl anda ikâmet eyledi
Mustafa ol dem imâmet eyledi
- 37 Çün tamâm itdi namâzı ol imâm
Anlara lutf-ıla virdiler selâm
- 38 Gördi kim nurdan urulmuş nerdübân
Nerdübandan oldılar göğe revân
- 39 İrdi evvelki göğe çün Mustafa
Kapu açıldı vü girdi pür-safâ
- 40 Ol gök ehli cümle karşı geldiler
Hayr makdem yâ Muhammed didiler
- 41 Her göğe kim irişürdi ol imâm
İzzet iderdi melâik hâs u âm
- 42 Dirler-idi merhabâ yâ Mustafa
Cânumuz buldı cemâlünle safâ

- 43 Gitdi gökden yukaru ol bedr-i tâm
Çok acâyib gördi ol demde hümâm
- 44 Vardı arşa diledi basa kadem
Baş kodı ayağına levh ü kalem
- 45 Geçdi anlardan habîb-i Kird-gâr
Sidre'ye vardı vü kıldı ol karâr
- 46 Sidre'ye irişdüği dem ol şehâ
Uydılar anda melâik müntehâ
- 47 Anlara anda imâm oldı ey yâr
Efdalidür cümle halkun gül-izâr
- 48 Sidre'den çün geçmek istedi Rasûl
Kaldı anda Cebrâîl olup melûl
- 49 Cebrâîl'e didi ol dem Mustafa
Gel gidelüm kalma bunda ey safâ
- 50 Didi ana Cebrâîl ey bedr-i tâm
Bu yiri hazret bana itdi makâm
- 51 Bundan öte ger basarsam bir kadem
Yanar oda hep kanadum ben n'idem
- 52 Didi sakla perrün otur kapuda
Can vireyin varayın ben tapuda
- 53 Ben ki ol pervâne-i ışkam i cân
Oda yakmak dilerem perrüm hemân
- 54 Bu hevâda yanmayınca bâl ü per
Kanda bulur ol murâdından eser
- 55 *Ol murâdı ister-isen ey hümâm*
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 56 Nâgehânî geldi refref önine
Bindi Tanrı dostı refref üstine
- 57 Gitdi andan refref ile Hazrete
Tâ ki vâsıl ola Rabbü'l-izzete

- 58 Seyr iderken âlemi ol âfitâb
Geçdi bir dem içre yetmiş bin hicâb
- 59 Çok acâyib gördi ol Hayrû'l-beşer
Hep diyicek anları sözler uzar
- 60 Bir kafâ görindi ana nâgehân
Kanda ne yir var ne gök var ne mekân
- 61 Görmez oldu anda hîç ol kâyinât
Fâni oldu külli zât-ıla sıfât
- 62 Kaldı nûr içre ki anun vasfını
Şerh idemez kimse bir zerre anı
- 63 Pes tahiyât eyleyüp dir yâ İlâh
Ben kuluna dest-gîr ol pâdişâh
- 64 Ol dem içre Hak'dan irişdi selâm
Gitdi hayret hurrem oldu ol imâm
- 65 Anda gördi gözi Rabbü'l-izzeti
Şöyle göre âhiretde ümmeti
- 66 *Ger dilersiz göz göresiz nûr-ı zât
Derd-ile ışk-ıla idün es-salât*
- 67 Didi kulına ki ben Rabbü'l-enâm
Âlemînün Tanrısı adum selâm
- 68 Sevgülüdür bana suçlular başı
Tâat-ıla geçürdür bin yaşı
- 69 Her ki bile kendü suçın zilletin
Benüm için kıla kılsun tâatin
- 70 Ger bitiler dolu gelse zilleti
Karşu viribiyem ana rahmeti
- 71 Ben severem dileyen kullarımı
Gice gündüz cennet ü dîdârımı
- 72 Ger dilerse evvel âhir ins ü cin
Kamusınun bitürem her hâcetin

- 73 Hiç hazînemden benüm eksilmeye
Şol denizden yapışınca eĝnine
- 74 Her ki gelse eksük ü yoklug-ıla
Her ne kim ister-ise bunda bula
- 75 *Yokluĝun bil dahı digil ey hümâm*
Cân u dilden es-salâtu ve's-selâm
- 76 Hak teâlâ dahı gör ne dir ana
Her ne dilek dilesen virem sana
- 77 Fahr-ı âlem didi sensin dest-gîr
Kim ganîyem lutfun-ıla ben fakîr
- 78 Kendü nefsum-çün dileĝüm yok durur
Ümmetüm için velîkin çok durur
- 79 Bu günehkâr ümmeti ey dest-gîr
Yâ İlâhî korkudan kurtarıvir
- 80 Oda yakma bunları ey zü'l-minen
Yile virme bir avuç topraĝı sen
- 81 Hak teâlâ didi ol dem yâ habîb
Seni kıldum dertlü kullara tabîb
- 82 Dilemedin dileĝün makbûl durur
Her ne maksûdun ki var mahsûl durur
- 83 Sen benümsin ben senün ey bahtiyâr
Cümle varum bahşış itdüm sana var
- 84 Ümmetüni sana virdüm ey habîb
Cennetümi anlara kıldum nasîb
- 85 Çün işitdi bu kelâmı pür-safâ
Secde itdi ol arada Mustafa
- 86 Didi buldum ben murâdum işbu dem
Böyle diyüp ol aradan gitdi hem
- 87 Karşu geldiler melekler bi't-tamâm
Dirler-idi yâ Muhammed yâ imâm

- 88 Kutlu olsun sana mi'râc yâ mutî
Âsi ümmetlere ki oldun şefî'
- 89 Bizi de unutmağıl yâ Mustafa
Himmetün-ile olalum pür-safâ
- 90 Ger dilersen ol safâya iresin
Sâdikâne es-salâtu diyesin
- 91 Bir gicede işit ol bedr-i dücâ
Âlemi gezdi tamâm uçdan uca
- 92 Çün Habîbün bitdi işi ol zamân
Kubbetü's-Sahrâ'ya indi ol hemân
- 93 Geldi bir sâatde döşeğine ol
Dahı buldı ısıcaklık anda bol
- 94 Anda ne gördi vü bildiyse ayân
Geldi bir bir itdi ashâba beyân
- 95 İşidüben cümlesi şâd oldılar
Hurrem olup gamdan âzâd oldılar
- 96 Kasr idüp mi'râcı biz kılduk tamâm
Dâyimâ olsun ana bizden selâm
- 97 *Kime oldı vir haber bu mu'cizât
Hoş safâyıla dîn imdi es-salât*
- 98 Ol Habîbün izzetin fikr idelüm
Işk-ıla ihlâs-ıla zikr idelüm

Fî Beyâni Evsâfi'n-Nebiyi
-Sallallâhu Aleyhi ve Sellem-¹⁷

- 1 Çünki mi'râcın didük uşşâkına
Başladuk şimden girü ahlâkına
- 2 Hulk-ıdı dâyim işi bu hulk-ıla
Halkı kul eylemiş-idi hulk-ıla

17 Hz. Muhammed'in Sıfatlarının Anlatılması

- 3 Fahr-ı âlem bir güler yüzlü idi
Lutfi boldı hem şirin sözlü idi
- 4 Kimsenün ardınca söz itmez idi
N'eyleyüp n'itdügini gütmez idi
- 5 Hışmı yoğ-ıdı sözün sıyan-içün
Dimez-idi sözümü sıdun niçün
- 6 Dirdi “Lebbeyk” çağırıcak bir kişi
Meskenetle lutf-ıdı dâyim işi
- 7 Söylemek dilese bir kimse ana
Dönderür-idi yüzün andan yana
- 8 Kakıyup bir kimseye söğmedi ol
Hışm idüp bir kimseyi döğmedi ol
- 9 Hergiz andan ululanmak gelmedi
Kendüden alçağ u eksük bulmadı
- 10 Eli ile çeküp arpa yir-idi
Dâyimâ *el-fakru fahri*¹⁸ dir-idi
- 11 Hilm-ile dâyim tevâzu'dı işi
Kimseye ol dürmemişdi hiç kaşı
- 12 Hâcete gelse kimesne yanına
Ol anı minnet görürdi cânına
- 13 Sa'y iderdi hâcetin bitürmeğe
Düşmişün elin tutup götürmeğe
- 14 Dostlarından hiç kesilmek yoğ-ıdı
Kesilene varması hem çoğ-ıdı
- 15 Bir kişiyle görüşmese ol Habîb
Çeküp elin almaz-ıdı ol tabîb
- 16 Her nerede olsa otururdu ol
Dimez-idi oturacak yir değül
- 17 Kanda kim otursa ol merd-i güzîn
Kimseden ilerü komazdı dizin

18 “Yoksulluk övüncümdür.”

- 18 Hüsni hulkda andan efdal yoğ-ıdı
Hûb-hûlar anda gâyet çoğ-ıdı
- 19 Ger dinilse tâ be-haşr işbu kelâm
Haşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 20 *Ger dilersenüz bu ahlâkı tamâm
Derd-ile din es-salâtu ve's-selâm*

Fî Beyâni'n-Nesâyihî Li-Ümmeti Muhammed
*Aleyhimi's-Selâm*¹⁹

- 1 Fahr-ı âlem murtazâ vü Mustafa
Didi bize dünya bilün bî-vefâ
- 2 İşbu âlem enbiyâya kalmadı
Evlîyâya dahı mahrem olmadı
- 3 Pes sana nice kalısar ey civân
Key dürüş kim kurtarasın anda cân
- 4 Sen bilürsin kim bu dünyâ fânîdür
Mihnet-ile derd ü hasret kânîdür
- 5 Her ki geldi dünyaya durmaz geçer
Sinleden yana yöni az az göçer
- 6 Çün tamâm ola sefer işün bite
Bir adım yol yok sana andan öte
- 7 Çâre yokdur bir nefes ötesine
Çünkü vakt irişdi girürsin sine
- 8 Yatarsın sin içinde yok işün
İşledüğün iş olısar yoldaşun
- 9 Şol cefâ vü cevri-ile kazandığun
Bunda kalısar yalınuzdur ölüñ
- 10 Sana değen bir kaç arşun biz ola
Bu didüğüm geç değüldür tiz ola

19 Hz. Muhammed Ümmetine Öğütler

- 11 Ömre mağrûr olma geçer yıl gibi
Şol dereden katı akan sel gibi
- 12 İrdi ölüm hiç bir işün bitmedi
Sen unuttun ol seni unutmadı
- 13 Key sakın aldamasun seni fenâ
Kim fenâyâ aldanan oda yana
- 14 Hem sakın sünnet yolın elden koma
Bidati dutan nice cennet uma
- 15 Ol Habîbi seven uydı yolına
Uymayanlar ardını döndi dine
- 16 Ey niceler sevdi kıldı tâati
Eyü sanup işlediler bidati
- 17 Merd-isen ko bidati dut sünneti
Tâ olasin Mustafa'nun ümmeti
- 18 Kaç yavuzdan eylüği eyle kabûl
Eylük ehli olmayısar hiç melûl
- 19 Yavuz iş idenlerün işi harâb
Tamu odı içre olısar kebâb
- 20 Gâfil olma hâzır ol bil her işi
Kendüne sen hâsıl itme teşvişi
- 21 Cânuna sanduğunu sen san işe
Kendü sanundur sana gelen başa
- 22 Dosta düşmen düşmene dost bakmağıl
Kimse aybın kimseye sen çakmağıl
- 23 Bir iş işleğil ki ol iş nûr ola
Âhiret de dünya da ma'mûr ola
- 24 Dünyaya gelen gidiser âkıbet
Olıсарdur ana menzil âhiret
- 25 Olsa kurtulmağa ölümnden meded
Mustafa kalaydı dünyâda ebed

- 26 Altmış üç yıl işbu zindanda tamâm
Durdı senün için ol Hayrû'l-enâm
- 27 Evvel âhir şer'i bildürdi sana
Cân u dilden gerçek ümmet ol ana
- 28 Pes diledi can hümâsın uçura
Bu fenâdan ol bekâya göçüre
- 29 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 30 *Ger dilersiz olası ümmet tamâm*
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 31 Cân u dilden suçumuz fikr idelüm
Hak teâlâ hazretin zikr idelüm

Fî Beyâni İntikâli'n-Nebî

-Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-²⁰

- 1 Dinlen imdi n'oldı âhir Mustafa
N'itdi anunla bu devr-i bî-vefâ
- 2 Âh idüben inleşün ey âşıkân
Ağlaşun hem derd-ile ey sâdıkân
- 3 Oda yaksun âlemi efgân üni
Göklere çıksun ol odun tütünü
- 4 Derd odıyla oda yansun ins ü cân
Gussayıla derd-ile dolsun cihân
- 5 Buncılayın derde taşlar döymeye
İlle taşdan katı gönül duymaya
- 6 Her ki ol sultân için yaş indüre
Yaşı anun tamuyı söyündüre
- 7 Her kişi anun için mahzûn ola
Cennet içre ol dahı mevzûn ola

20 Hz. Muhammed'in İntikalinin/Vefatının Anlatılması

- 8 Ger dilersen cânuna ire hayât
Ümmet-isen şevk-ıla di es-salât
- 9 İşid imdi kim o Fahr-ı kâyinât
Nice hasta oldu vü buldı vefât
- 10 Nice terk itdi bu fânî âlemi
Nice yakdı fûrkat odı âdemi
- 11 Çünkü irdi ömri altmış üçine
Ol mübarek ömrün irdi ucına
- 12 Bir gün ol mescid içinde şâh-vâr
Oturup eylerdi gevherler nisâr
- 13 Nâgehân ol peyk-i sultân u celîl
Hâzır oldu mescid içre Cebreîl
- 14 Didi sana çok selâm itdi celîl
Dir ki gelsün şimdiden girü cemîl
- 15 Gel gidelüm ol ile ey gül-izâr
Muntazırdur sana anda ne ki var
- 16 Bu sözi çünkim işitdi ol Rasûl
Cân u dilden eyledi anı kabûl
- 17 Didi ol demde Bilâl'e yâ Bilâl
Kim yakında olıyardur intikal
- 18 Var kığır gelsün benüm ashâbumı
Ehl-i beytüm âlümi ahhâbumı
- 19 Vardı zâr-ıla haber virdi Bilâl
Düşdi ashâb içre ol demde melâl
- 20 Bir araya cümlesi cem oldılar
Derd odına küllisi yakıldılar
- 21 Mescide geldi hemân anlar o dem
Her biri ağlayup eydür ben n'idem
- 22 Gördiler kim oturur kân-ı safâ
Fahr-ı âlem ol Muhammed Mustafa

- 23 Merhabâ didi onlara ol Rasûl
Durdı çıkdı minbere ol pür-usûl
- 24 Didi bilün dünyadur dâr-ı cefâ
Bâki sanman kimseye kılmaz vefâ
- 25 Bunda aslâ kimse hurrem olmadı
Her ki geldi ağladı ol gülmedi
- 26 Her ki bunda bir nice gün ola sağ
Urur ölüm yüreğine dürlü dâğ
- 27 Hâzır olun size gelmedin vefât
Tevbe idün bulasız oddan necât
- 28 İşde sizün-çün kodum iki tarîk
Bana ol yoldan gelen olur refik
- 29 Birisi Kur'an'dur birisi sünnetüm
Gayrı yol dutan değüldür ümmetüm
- 30 Hem kitâb u sünnet-ile siz amel
Eylenüz tâ râzı ola lem-yezel
- 31 Haşra dek ger dinilirse bu kelâm
Neşr ola bu olmaya aslâ tamâm
- 32 *Ger dilersen gide gussan ey hümâm
Zevk-ıla di es-salâtu ve's-selâm*

Fî Beyâni İhtirâzi Hukûki'l-İ'bâd
-Rahimehullâhu Teâlâ Aleyhi-²¹

- 1 Çok nasihat idüp ol dem Mustafa
İndi minberden Rasûl-i bâ-safâ
- 2 Korkdı ashâbun kulûbı key katı
Ağlaşuban itdiler çok rikkati
- 3 Didiler kim yâ Rasûlallah niçün
Kim aceb söz söyledün bunda bugün

21 Kulların Hukukunu Gözetmesinin Anlatılması

- 4 Didi bilün sizi fûrkatde koyup
Giderem dâr-ı fenâdan el yuyup
- 5 Böyle diyüp Âyişe'nün evine
Vardı yatdı hasta olup döşegine
- 6 Cümle ashab bilesince vardılar
Çün Habîbi ancılayın gördiler
- 7 Didi yakındur benüm gitmem bilün
Ger var-ısa kimsenün hakkı alun
- 8 Mustafa'dan işidicek bu sözi
Kamusınun yaş-ıla doldı gözi
- 9 Söylemedi ol arada hiç bir er
Dimedi var hakkum ey Hayrû'l-beşer
- 10 And virüp didi yine ashâbına
Hiç dilümden yâ elümden kimsene
- 11 Din kim incindiyse hakkın vireyin
Her neyise anı bunda göreyin
- 12 Kalmasun yarına hiç bir suçumuz
Ödeyelüm yiter-iken gücümüz
- 13 And virüben böyle didi ol beşer
Turu geldi bir Ukâşe adlu pîr
- 14 Yâ Rasûlallah diyü itdi nidâ
Atam anam kim sana olsun fedâ
- 15 Hazretün and virmese turmaz-ıdum
Hizmetüne da'vi turgurmaz-ıdum
- 16 Kamçı salışdun deveye yâ Rasûl
Bana dokundı vü ben oldum melûl
- 17 Çün işitdi bu sözi ol yüzi nûr
Dir Bilâl'e yâ Bilâl oturma dur
- 18 Yüri var ol kamçıyı bunda getir
Fatıma evindedür tizcek yetür

- 19 Vardı kamçıyı getürdi çün Bilâl
Didi Ahmed yâ Ukâşe hakkun al
- 20 Aldı eline kamçıyı kopdı figân
Eyle sandılar ki urur bî-amân
- 21 Âh idüben cümlesi ağlaşdılar
Gözlerinden kanlu yaşlar saçdılar
- 22 Ağlaşup ashab didiler her biri
Gel bizi ur urmağıl Peygamberi
- 23 Sanma şunu yâ Ukâşe durasın
Kim Habîbi karşumuzda urasın
- 24 Yüriyessin şöyle dünyâda diri
Böyle diyüp hamle itdi her biri
- 25 Dir Habib kim anlara epsem durun
Hakkını alsun Ukâşe oturun
- 26 Dir Ukâşe yâ Rasûlallâh o gün
Çıplağ-ı dum yoğ-ıdı arkamda don
- 27 Sen dahı arkanı açgıl yâ Rasûl
Çıplak olgıl olmağıl hergiz melûl
- 28 Pes hücûm idüp yine ashâb ana
Didiler kim varma serverden yana
- 29 Cânumuz tende iken bil sen anı
Sana urdurmazuz ol görklü teni
- 30 Didi Ahmed tınman alsun hakkını
Çünki Hakdan taşra değüldür yöni
- 31 Hem size de eyle gerek bilünüz
Key arıdun korkuludur yolunuz
- 32 Cümle ashâbı yine oturdılar
Çünki hakdur didi Ahmed durdılar
- 33 Ol kısas virdüğine ağlaşalum
Es-salâtu ve's-selam çağrışalum

- 34 Çün mübarek arkasın açdı hümâm
Ol nübüvvet mühri berk urdı tamâm
- 35 İlerü geldi Ukâşe ol zamân
Kopdı ashâb içre zâr-ıla figân
- 36 Kamçıyı atdı yabana ansuzın
İrişüben sürdi ol mühre yüzün
- 37 Işkı mührün gâlib-idi özine
Öpdi sürdi anı iki gözine
- 38 Aksakalın kodı mührün üstine
Hâlini arz eyledi Hak dostına
- 39 Pes didi kim yâ şefia'l-müznibîn
Ol ki maksûdum idi buldum hemîn
- 40 Hâşa ki uram seni ben gül-ile
Oda yansun kasd idenler el-ile
- 41 Lîk bu işde bu idi pes garaz
İşbu nesne bana olaydı ivaz
- 42 Cismüne bu ak sakalumı sürem
Mührünü hem gözlerüm ile görem
- 43 Şol ümîd üzre ki otdan kurtulam
Hak teâlâ fazl idüp rahmet bulam
- 44 *Ger dilersen sen de rahmet ey hümâm
Derd-ile di es-salâtu ve's-selâm*
- 45 Ol Habîbullah ne dir işit ana
Yâ Ukâşe muştuluk olsun sana
- 46 Ak sakalun tamuya oldı harâm
Hem makâm oldı sana dârü's-selâm
- 47 Kim ki cennet ehlini görmek diler
Ol Ukâşe yüzine kılsun nazar
- 48 Pes sahâbe birbirin hep kopdılar
Ol azîzün gözlerini öpdiler

- 49 Ol Ukâşe hürmetiyçün yâ İlâh
Hatmümüz hayr eyleğil ey pâdişâh
- 50 *Sen de mührün âşıkıysan ey hümâm*
Işk-ıla di es-salâtu ve's-selâm
- 51 Borcumuz ödemesin fikr idelüm
Sıdk-ıla hem Hâlık'ı zikr idelüm
- 52 İşidün siz ol şerîfün hâlini
Dinleyüben bil anun ahvâlini
- 53 Çünkü hasta oluban yatdı Rasûl
Korkup ashâb oldılar gâyet melûl
- 54 İşbu korku düşdi cümle âline
Nâgehânî şems-i İslam doluna
- 55 Gözlerinden çıkdı mecmû-ı safâ
Gördiler kim hasta oldu Mustafa
- 56 Hücreyi dolaşup iderlerdi âh
Aramuzdan gidiser ola mı şâh
- 57 Yatduğı yirden işitdi anları
Derd odıyla yüreği yananları
- 58 Didi bu derd-ile kimdür ağlayan
Hasret odıyla yüreğün dağlayan
- 59 Didiler ashâbunuzdur yâ Rasûl
Derdünüzden eyler anlar zârı bol
- 60 Siz yataktan yimediler hiç taâm
Bir nefes olmadı anlar şâd u kâm
- 61 Didi din girsün içerü anlara
Ben dahı müştâkam ol yâranlara
- 62 Eylediler anlara ol dem haber
Hayretinden çoğı olmuş bî-haber
- 63 Hücreye girdiler anlar ağlayu
Gözlerinün yaşı akar çağlayu

- 64 Gördiler *ve'ş-şemsi tâhâ ve'd- duhâ*²²
Muktedâ vü müctebâ vü murtazâ
- 65 Hastalıktan bedr-iken olmuş hilâl
Kalmamış cisminde aslâ hiç mecâl
- 66 Çünkü gördi anları ol müctebâ
Lutf idüp yârenlere dir merhabâ
- 67 Didi bilün bana irişdi firâk
Dîni ma'mûr idün idüp ittifâk
- 68 Gördiler kim Fahr-ı âlem key za'îf
Dosta gitmekliğe meyl itmiş şerîf
- 69 Tapulayup ol aradan girdiler
Her birisi âh u feryâd itdiler
- 70 Çün namaz vakti irişdi ol zamân
Geldi okudı Bilâl ol dem ezân
- 71 Pes selâm idüp didi kim es-salâ
Yâ Rasûlallah yâ hayre'l-hudâ
- 72 Fahr-ı âlem dir Bilâl'e yâ Bilâl
Za'f irişdi varmağa yokdur mecâl
- 73 Var Ebûbekr'e eyit olsun imâm
Ben anun her işini tutdum tamâm
- 74 Çün Bilâl işitdi ol dem ağladı
Firkat odıyla yüreğin dağladı
- 75 Cân u dilden ider-idi âh u vâh
Kulların hasret odına yakdı şâh
- 76 Gel didi yâ Ebubekir ol imâm
Eyle buyurdı sana Hayrû'l-enâm
- 77 Çün işitdi bunu ashâb-ı Rasûl
Kaldılar hayretde oluban melûl

22 Bir çeşit yemin olan bu ifadeler, Kur'an-ı Kerim'de iki surede geçiyor: وَالسَّمْسِ وَالْأَرْضِ، وَطُحْيَهَا “ve'ş-şemsi ve duhâhâ: Güneş ve aydınlığı hakkı için” (Şems), وَمَا طَحْيَهَا “ve'l-ardı ve mâ tahâhâ: Yer ve onu yayan hakkı için” (Şems).

- 78 İçlerinden kopdı nâgah bir figân
Gözlerinden yaş yirine akdı kan
- 79 Şol kadar ağlaşdılar vakt-i namâz
Çıkmağa yakın kaluban kaldı az
- 80 İlerü geldi Ebûbekr imâm
Durdı kim ashâba ol ola imâm
- 81 İtdi tekbir gördi Ahmed yiri boş
Pes içinde itdi fûrkat odı cûş
- 82 Döymeyüben geldi hayret ol ere
Düşdi yüzi üstine ol dem yire
- 83 Kopdı ashâbun içinde bir figân
Dökdi anlar yaş yirine kara kan
- 84 Bir grî kopdı ki vasf olur değül
Kim işitdi yatduğı yirden Rasûl
- 85 Rahm idüp ashâba dir ol zât-ı pâk
Varayın anlara olmadın helâk
- 86 Gayret-ile durdı ol dem Mustafa
Koltuğına girdi ashâb-ı safâ
- 87 Mescide geldi sahâbe gördiler
Yüzini görüp salâvat virdiler
- 88 Gördi Bûbekr'e işâret eyledi
Geçdi ol dahı imâmet eyledi
- 89 Saf içinde hoş oturdu ol safâ
Uydı ol vakt Ebûbekr'e Mustafa
- 90 Otururken kıldı ol demde namâz
İtdi ashâb-ıla anda hoş niyâz
- 91 Hem didi ashâbına şâh el-vedâ
Didi ashâbı da ey mâh el-vedâ
- 92 El-vedâ ey canlara cân el-vedâ
El-vedâ ey derde dermân el-vedâ

- 93 Yine dir ashâbına ol dem Rasûl
Hücreme iletün beni olman melûl
- 94 Pes Rasûli hücreye götürdiler
Menziline ol şahı yetürdiler
- 95 Çünkü geldi hücreye itdi karâr
Gör sahâbe n'itdiler bî-ihdiyâr
- 96 Yakalar çâk idüben ağlaşdılar
Yiryüzine kanlu yaşlar saçdılar
- 97 Haşr olunca ger dinilse bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 98 *Ger dilersiz bulasız şefkat tamâm*
Derd-ile din es-salâtu ve's-selâm
- 99 Bir zaman dinlendi çün ol âfîtâb
Kim Alî'ye söykenüp itdi hitâb
- 100 Didi ashâbına ol Hayrû'l-enâm
Şer'üm üzre olunuz sâbit-kadem
- 101 Enbiyâ kim benden öndin geldiler
Cümlesi bundan yine göç kıldılar
- 102 Ben dahı dârü'l-bekâyâ göçerem
Bu fenâdan uçup anda geçerem
- 103 Cümle siz de göçisersiz hep bilün
Ana göre yerağunuzı kılun
- 104 Her kişi ölüm şarâbın içiser
Köpridür bu dünya gelen geçiser
- 105 Gitmenüz dârü'l-fenâdan eli boş
Hâlünüz dârü'l-bekâda ola hoş
- 106 Hem didi ashâbına Hayrû'l-enâm
Ümmetüme benden idünüz selâm
- 107 İdesiz kim şer'ümi hoş dutalar
Nefs hevâsın artlarına atalar

- 108 Sünnetüm terk itmeyüp cehd ideler
Dâyimâ benüm yoluma gideler
- 109 *Çün selâm itdi size ol nîk-nâm*
Siz dahı din es-salâtu ve's-selâm
- 110 Şimdi dahı lutf-ıla olur selâm
Her ki dirse es-salâtu ve's-selâm
- 111 Buncılayın çok vasıyyet eyledi
Nice yunur nice konur söyledi
- 112 Pes Rasûl ashâbı gör kim n'itdiler
Derd odıyla yana yana gitdiler
- 113 Ehl-i beyti ümmihâtü'l-mü'minîn
Ol arada kıldılar âh u enîn
- 114 Anlara dahı nasîhat eyledi
Her birine ne gerekse söyledi
- 115 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Kim kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 116 *Devlete irmek dilersenüz müdâm*
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni Şiddeti Marazi'n-Nebî
-Sallallâhu Aleyhi ve Sellem-²³

- 1 Çünkü kuşluk vakti oldu ve'd-duhâ
Hasta oldu katı şâh-ı enbiyâ
- 2 On sekiz gün hasta oldu serteser
Diledi kim ol hümâ ide sefer
- 3 Ol dem içre hâzır oldu Cebreîl
Didi kim sana selâm itdi celîl
- 4 Hâtrunuz sordı sizün ol Hudâ
Hastalıktan nicedür dir Mustafa

23 Hz. Muhammed'in Hastalığının Şiddetlenmesi

- 5 Sizlere didi dahı hem ol Çalab
Sor Habîbüm ne kılur benden taleb
- 6 Cebreîl'e didi ol kân-ı vefâ
Ol nebîler hâtemi ol Mustafa
- 7 Dilegüm Hak'dan benüm ümmet durur
Ümmetüm bana ulu minnet durur
- 8 Ümmetüm-çün çekmişem dürlü belâ
Bilmezem âhir olar nice ola
- 9 Gice gündüz gussa yidüğüm benüm
Ümmetümdür ümmetümdür ümmetüm
- 10 Nefsüm-içün bil ki kaygum yok durur
Ümmetüm-çün lîk gussam çok durur
- 11 Âsi ümmet hâli nice olısar
Di bana Hak anlara ne kılısar
- 12 Beni şâd itmek dilersen ey emîn
Ümmetümden vir haber bana hemîn
- 13 *Sıdk-ıla nice anar bizi hümâm*
Hoş diyelüm es-salâtu ve's-selâm
- 14 Ol dem içre Cebreîl oldı revân
Hazrete göneldi ol demde hemân
- 15 Tarfetü'l- ayn içre girü geldi bil
Hoş haber virdi Rasûle Cebreîl
- 16 Didi ol dem yâ Muhammed gam yime
Ümmetüm-çün neyleyem n'idem dime
- 17 Hak teâlâ eyledi sana selâm
Ümmet-içün ağlamasun dir imâm
- 18 Dünyeden gitdükde anlar hâzıram
Saklayam îmanlarını nâzıram
- 19 Meşhedini anlarun ben gin idem
Hem cevâbın anlara telkîn idem

- 20 Yirden evvel ümmetini çıkaram
Hem kıyâmetde oları kurtaram
- 21 Gayrı ümmetlerden anun ümmeti
Ön girüp cennetde süre lezzeti
- 22 Girmeyince anun ümmeti tamâm
Gayrı ümmetlere cennetdür harâm
- 23 Ol Habîbümdür katumda murtazâ
Ümmeti dahı olupdur müctebâ
- 24 Çünkü böyle didi Cebrâîl-emîn
Dir Muhammed şimdi oldum ben emîn
- 25 *İşidün ey mü'min ü mü'minât*
Sıdk-ıla vü şevk-ıla din es-salât
- 26 Hak teâlâ fazlını fikr idelüm
Cehd-ile vü zevk-ile zikr idelüm

Fî Beyâni İntikâli Rûhi'l-Mustafa
-Aleyhi's-Selâm-²⁴

- 1 Dinle imdi ol Rasûl-i mu'teber
Hazret-i Hakk'a nice kıldı sefer
- 2 Gâfil olma sûz-ıla dinle sözi
Uyuma uyan ey mü'min aç gözi
- 3 Geldüğinden sonra Cebrâîl-emîn
Gelmiş-idi bile Azrâil hemîn
- 4 Sûret-i insân-ıla indi yere
Kim Arab sanurdu gören ey yare
- 5 İndi durdı ol arada ol hemîn
Sonra vardı hücre yanına emîn
- 6 Kapuya gelübeni virdi selâm
Yâ Rasûlün ehl-i beyti yâ kirâm

24 Hz. Muhammed'in Ruhunun İntikalinin Anlatılması

- 7 Hiç bana destûr olur mı kim girem
Ol Habîbün hâli nicedür soram
- 8 Âyişe görür ki taşradan Arab
Çağıruban görmeği ider taleb
- 9 Ol dem içre Fatıma'ya söyledi
Kapudağına cevâbın vir didi
- 10 İçerüden Fatıma dir yâ Arab
Hastadur katı Rasûl-i pür-edeb
- 11 Var işüne ey karındaşum Arab
Ko bizi ağlalayalum her rûz u şeb
- 12 Çünkü didi Fatıma ol dem sözin
Âyişe'den yana dönderdi yüzün
- 13 Bir dahı didi selâm olsun size
Var mı destur girmeğe bu dem bize
- 14 Fatıma'ya Âyişe çağır didi
Kulağı şâyed ola sağır didi
- 15 Ola kim senün sözünü işide
Dönübeni ol makâmına gide
- 16 Fatıma dir yâ Arab kişisi var
İçerü girmekliğe key vakti dar
- 17 Bil ki kendü hâline meşgul Rasûl
Virme teşviş sen dahı hâlünde ol
- 18 Yine eslemeyüben virdi selâm
Var mı destur girmeğe dir yâ hümâm
- 19 Yatduğı yirden işidüp pür-safâ
Gözin açup didi ol dem Mustafa
- 20 Kimse mi vardur kapumuzda bizüm
Kimdür anı di bana sen ey kızum
- 21 Fatıma dir ey güneş yüzlü baba
Arpa etmeğın yiyüp geyen abâ

- 22 Bir Arabdur durmayup virür selâm
Destur ister girmeğe dir yâ imâm
- 23 Didüm ana Fahr-ı âlem hastedür
Kim nikâb-ıla cemâli bestedür
- 24 Dinlemez hergiz sözümi ey Habîb
Bilmezem kim neyleyem ben ey tabîb
- 25 Ne bilürem kim sağır ne işidür
Boyı uzun donı kara kişidür
- 26 Ditredi gövdem göricek yüzini
Sevmedi cânım hiç anun sözünü
- 27 Di bana kimdür kapuda yâ Rasûl
Görmek ister hazretünü gâyet ol
- 28 Didi oldur gözyaşın iden revân
Hem dahı evlerde koparan figân
- 29 Ol durur her demde cân alan kişi
Halkı ğlatmak durur dâyim işi
- 30 Ol durur hem cümle lezzetler bozan
Şaşırup aklı nice güçler üzen
- 31 Oğlı kızı ağladup öksüz koyan
Ey nice oğulları yire koyan
- 32 Atalar hem analar karşısına
Yavrucağın ayırıp koyan sine
- 33 Gelmez andan kimseye rahmet nazar
Görklü sûretleri soldurur bozar
- 34 Soldurur gül gibi tâze yüzleri
Doldurur toprakla kara gözleri
- 35 Hasret-ile nicelerün canların
Alubanı çüridendür tenlerin
- 36 Fûrkat odına yakan kardaşları
Acı iden tatlu tatlu işleri

- 37 Nicelerün cânını alan susuz
Nice ulu evleri koyan ısuuz
- 38 Genç kişi hatunları dul eyleyen
Kulları beğ beğleri kul eyleyen
- 39 Nice donlar geyeni uryân iden
Bağrını pâre yüreğin kan iden
- 40 Ağaç ata bindürüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden
- 41 Bil ki Azrâil durur kim ol bizi
Aluban öksüz komak diler sizi
- 42 Bakma bunda destur istedüğüne
Destur istemez o kimse evine
- 43 Ey gözüm nûrı kapu açmak gerek
Lâ-cerem hem şerbetin içmek gerek
- 44 Ger dilersen ola âsân şerbeti
Cân u dilden es-salâtu di katı
- 45 Açdılar kapuyı girdi içerü
Lutf-ıla rıfk-ıla geldi ilerü
- 46 Didi Allah çok selâm itdi size
Dir ki gelsün ol Habîbümüz bize
- 47 Hem dahı didi bana gör ey Habîb
Sana destur virür-ise ol tabîb
- 48 Rûhını kabz eyleyüp getür bana
Her ne kim diler-ise virem ana
- 49 Sana destur virmez-ise git gerü
Olmasun kim varasun sen ilerü
- 50 Ger bana destur virürsen kabz idem
Virmez-isen dönüben girü gidem
- 51 Didi ol dem ma'den-i sıdk u safâ
Muktedâ vü murtazâ vü Mustafa

- 52 Sonı mevt olası ömri n'iderem
Ömri terk idüp Hudâ'ya giderem
- 53 Böyle dirken hâzır oldu Cebreîl
Didi kim sana selâm itdi celîl
- 54 Diledi kim vâsıl eyleye seni
Cümle maksûdunu vire ol ganî
- 55 Çünkü böyle didi Cebrâîl-emîn
Göçmeğe ol dahı azm itdi hemîn
- 56 Didi Azrâîle ol dem ey emîn
İşle ne didiyse Rabbü'l-âlemîn
- 57 Oldı nâgâh anda bir nûr âşikâr
Oldı gark ol nûr-ıla her ne ki var
- 58 Şaşdı Azrâil diremeyüp özin
Ol Habîbullah hemân örtüdi yüzün
- 59 Didi kim yâ mutma'în nefis *irci'*²⁵
Rabbüne var ey saâdet menbaı
- 60 Murg-ı kuds uçdı heman şebbâz-vâr
Gülsitân-ı arşı kıldı ihtiyâr
- 61 Yevm-i isneyn idi hem vakt-i zevâl
Hakk'a teslim itdi cânın bî-melâl
- 62 Ger dilersiz gide sizden seyyiât
Derd-ile ışk-ıla eydün es-salât
- 63 Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa
- 64 *Ger dilersiz âkıbet hayrın tamâm*
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 65 Dünyadan gitmemüzi fikr idelüm
Yana yana derd-ile zikr idelüm

25 "Ey nefis (Rabbine) dön!" Fecr.

Fî Beyâni Ahvâli'l-Mahlûkîn İnde Kabzi Rûhahû²⁶

- 1 Çünki ashâb işbu hâli gördiler
Ağlaşuban hep yürekler yardılar
- 2 Hep melâik cümle itdiler grî
Nâliş itdi cennet ehlinün varı
- 3 Gökyüzini tutdı kuşlar sâf sâf
Çağrışup hücreyi itdiler tavâf
- 4 Kendüler kendü yünini yoldılar
Ey nicesi yire düşüp öldiler
- 5 Bu firâk ashâbı giryân eyledi
Canların derd-ile biryân eyledi
- 6 Nâle vü feryâd u zârî hây hây
Doldı âlem içi cümle vâv vâv
- 7 Kimisi vâv vâv dir kimisi âh
Kulların derde bıraktı gitdi şâh
- 8 Kimisi yırtar yakasın baş döğer
Kimisi kayguyıla boynın eğer
- 9 Kimisi saçın yolar dir bağrumı
Yakdun a bu derdümün kanı emi
- 10 Kimisinün içi oddur âh u vâh
Kimisi dir sabrı sen vir yâ İlâh
- 11 Âl ü ashab her biri bir derd-ile
Ağlaşurlardı ki hiç gelmez dile
- 12 Er ü avrat kim var-ısa her biri
İslar-ıdı gözyaşıyla hem yiri
- 13 Nicesi vasf ide kimse ol günü
Göklere çıkmışdı ashâbun ünü

26 Onun (Hz. Peygamber'in) Ruhunun Teslim Edilmesi Üzerine Yaratılmışların Durumları

- 14 Ağladılar çünkü ashâb-ı kirâm
Gördiler zâr-ıla iş olmaz tamâm
- 15 Didiler kim hükm anundur n'idelüm
Biz dahı ardınca bir bir gidelüm
- 16 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm
- 17 Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa
- 18 *Ger dilersiz gide sizden seyyiât
Şevk-ıla vü zevk-ıla din es-salât*
- 19 Didi ashâba Ebûbeker-i imâm
Çünkü nakl itdi aradan ol hümâm
- 20 Cem idün kendüzünüzi bi'l- firâk
Mefharü'l-mevcûd için eylen yerak
- 21 Durdı ashâb-ı güzün bi'l-ittifâk
Ahmed için eylediler hoş yerak
- 22 Dilediler bu n'ola cism-i şerîf
Bir nidâ irişdi ol dem key latîf
- 23 Didi kim gönleg-ile yunuz anı
Kim buyurdu böyle size ol ganî
- 24 Yudılar gönleg-ile Peygamberi
Vir salâvat ışk-ıla ey dîn eri
- 25 Yemenî hulle kefene sardılar
Gözyaşını toprağ-ıla kardılar
- 26 Âh u feryâd eyleyüp götürdiler
Ol Habîbi Ravza'ya yitürdiler
- 27 Enbiyâ ervâhı hâzır oldılar
Yirler ü gökler melekler doldular
- 28 Hep melâik durdular saf saf tamâm
Kim cemâat oldu kimisi imâm

- 29 Kıldı ol dem Cebreîl kerrûbiler
Uydılar Cebrâile ol dem olar
- 30 Kıldı İsrâfil ü Mikâil tamâm
Oldılar anlar meleklere imâm
- 31 Sonra geldi kıldı Azrâ'il dahı
Uydı ana da melekler ey ahı
- 32 Nâle vü feryadla dirler hây hây
Doldı âlem cümle âh u vây vây
- 33 Cümle cümle oldı kıldı hep melek
İstediler ol dem içre çok dilek
- 34 Kıldı bölük bölük ashâb-ı kirâm
Ol Habîb'e her biri virdi selâm
- 35 Sonra geldi kıldı hatunlar tamâm
Kim cemâat oldı kimi de imâm
- 36 Sonra kıldılar kamu oğlan uşak
Böyle dimiş-idi ol makbûl-i Hak
- 37 Üç güne değin namâzın kıldılar
Tanrının işine hayrân kaldılar
- 38 Her ne kim idün dimişdi Mustafa
Yirine getürdi ashâb-ı safâ
- 39 Ol mübarek cismini defn itdiler
Âh u efgân eyleyüben gitdiler
- 40 Geldiler cümle cemâat hâşi'ün
Didiler *innâ ileyhi râciûn*²⁷
- 41 Ger dinilse haşr olunca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm
- 42 Ol Habîbün ümmetiyem dir-isen
Vir salâvat ışk-ıla ger er-isen
- 43 *Ger seversen sen anı ey nik-nâm*
Işk-ıla di es-salâtu ve's-selâm

27 "Biz ancak ona döneceğiz." Bakara.

- 44 Gâfil olman ey Muhammed ümmeti
Sanmanuz terk itdi Ahmed ümmeti
- 45 Kendüyi toprağa gömdürdi Habîb
Tâ ki ola derdlü canlara tabîb
- 46 Kendü lutfından görün ol serveri
Gökleri kodı makâm itdi yeri
- 47 Zî-mahabbet zî-sadâkat zî-safâ
Bile yata ümmetiyle Mustafa
- 48 Yoldaş ola tâ kıyâmet ümmete
Bakun imdi işbu âlî himmete
- 49 Gine yarın türbesinden durıcak
Ümmetidür şeksüzün ol sorıcak
- 50 Ümmet emrin bilmeyincek ol Rasûl
Hulle geymes hem burâka binmez ol
- 51 Ümmetiyle olısar yevmü'l-kıyâm
Hem şefâat eyleyüp ola imâm
- 52 Ümmetiyle giriserdür cennete
Gark idiser cümlesini rahmete
- 53 Olıсарdur anda konşı tâ ebed
Lutf idiser dürlü dürlü bî-aded
- 54 *Zî-Rasûlî zî-şerîf-i kâyinât*
Çünkü ümmet siz din imdi es-salât
- 55 Fazl u ihsânın anun heft âsumân
İtse vasf olmaz-ıdı anda olan
- 56 Fazlını kanda bile ehl-i hisâb
Böyle bil vallâhu a'lem bi's-savâb
- 57 Bazı fazlını dahı işit anun
Gör Medîne ile sözün Mekke'nün
- 58 Mekke eydür yâ Medîne fahrum ol
İzzet-ile doğdı bende ol Rasûl

- 59 Pes Medîne döndi eydür Mekke'ye
Doğdı gerçek sende şâh-ı enbiyâ
- 60 Gerçi sende doğdı ol kân-ı safâ
Lîkin uş bende durur ol zü'l- vefâ
- 61 Sen sadeysin kabısın ol cevherün
Şimdi cismi bendedür ol serverün
- 62 Sen işün evveline kılma nazar
Evvelinden âhiridür mu'teber
- 63 Gerçi oldun sen müşerref bir zamân
Ben ebed oldum müşerref bî-gümân
- 64 Âm u hâs u etkiyâ vü asfiyâ
Oldı azmi cümle bana bî-riyâ
- 65 Mustafa'dan her biri umar meded
Hem şefâat kıla ola oda sed
- 66 Ger şefâat ide zî-lutf u kerem
El-iyâz itmez-ise ol zü'l-kadem
- 67 Yâ İllâhî bize kıl anı şefî
Şu yavuz nefsumüzi eyle mutî
- 68 Gerçek ümmet kıl bizi ey Hakk ana
Kim bizi ümmet diyüben ol aña
- 69 Yâ İllâhî doğru yoldan ırmağıl
Mustafa'dan sen bizi ayırmağıl
- 70 Kıl inâyet kullara yâ ze'l-celâl
Kim ire lutfun olara pür-kemâl
- 71 Yâ İllâhî ol Rasûlün sevgüsün
Gönlümüzde eyle kamudan güzîn
- 72 Mahrem it gönlümüzü envâruna
Lâyık it cânumuzı esrâruna
- 73 Yâ İllâhî ol Habîbün hürmeti
Cümle mü'minlere eyle rahmeti

- 74 Bize anun izzetiyle izzet it
Fazlun-ıla cümlemüze rahmet it
- 75 Yâ İlâhî kullarun mahrum koma
Hazretüne geldiler rahmet uma
- 76 Rahmetünle toyla bizi yâ kerîm
Kim bilürsin hâlümüzi yâ alîm
- 77 Elümüz kaldurduk eydürüz İlâh
Kıl duâmuz müstecâb ey pâdişâh
- 78 Hâcetümüz bu durur senden hemîn
Bizi afv it yâ İlâhe'l-âlemîn
- 79 Hak müyesser itdi kıldum uş tamâm
Mustafa'nun mevlidini ve's-selâm
- 80 Hem beyân itdük vefâtından dahı
Kudretümüz yitdügince ey ahı
- 81 Târihin dahı didük ey ehl-i dil
Bil sekiz yüz dahı doksan yidi yıl
- 82 İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb
- 83 Sıdk-ıla hem okıyan hem dinleyen
Dâyimâ bulsun belâlardan esen
- 84 Hem dahı âmin diyenün cümlesin
Hak teâlâ rahmete gark eylesün
- 85 *Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa*
- 86 Ger dilersiz nûr-ıla dolmak tamâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm
- 87 *Ger dilersiz bulasız izzet müdâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm*
- 88 Okuyanı dinleyeni [yazanı]
Rahmetünle yarlığağıl yâ ganî

- 89 Ni'met-i Hakkı müdam fikr idelüm
Sıdk-ıla ihlâs-ıla zikr idelüm
- 90 Hak teâlâ rahmet eylesün ana
Kim beni ol bir du'â ile ana

LÂMÎÎ ÇELEBİ VE MEVLİDİ

■ Doç. Dr. Süleyman EROĞLU*

Lâmiî Çelebi'nin Hayatı

Asıl adı Mahmûd b. Osmân b. Nakkâş Ali b. İlyâs olan Lâmiî Çelebi, 15. asrın sonlarıyla 16. asrın başlarında yaşamış bir mutasavvıf ve sanatkârdır. Bursa'da 1472 yılında doğmuştur. Sanatkâr ve kültürlü bir aileye mensup olan Lâmiî Çelebi'nin dedesi devrinin tanınmış sanatkârlarından -Bursa'daki Yeşil Camii ve Yeşil Türbe'nin iç nakışlarının tezhibinde hizmet görmüş- Nakkâş Ali Paşa, babası ise Sultan II. Bâyezîd'in defterdarlarından Osman Çelebi'dir. Annesi Dilşâd Hatun'dur.

Geniş kültürü olan ve sanatkâr bir aile çevresinde dünyaya gelen Lâmiî Çelebi, yaşadığı devrin önemli medreseleri arasında bulunan Muradiye Medresesi'ne devam etmiş; Molla Ahaveyn olarak bilinen Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendiler ile Fenârîzâde, Molla Muhammed bin Hacı Hasanzâde gibi döneminin tanınmış bilginlerinden dersler almıştır. Medresedeki tahsil devresinde çağının geçerli ilimlerini hakkıyla tahsil eden Lâmiî Çelebi, aynı zamanda Arapça ve Farsçayı da bu dillerin eserlerini tetkik edebilecek derecede iyi öğrenmiştir. Ayrıca tıp konusunda da geniş bilgisinin olduğu bilinmektedir.

Lâmiî Çelebi, ilk eserlerini gençlik çağında Sultan II. Bâyezîd zamanında vermiştir. Devrinde geçimini kalemiyle sağlayan bir şahsiyet olan Lâmiî Çelebi, asıl şöhretini Yavuz Sultan Selim döneminde kazanmıştır. Yavuz Sultan Selim'e 1509 yılında kaleme aldığı *Hüsn ü Dil* mesnevisini takdim etmiş, eserinin beğenilmesi sayesinde günlük otuz beş akçelik bir gelir elde etmiştir. Yavuz Sultan Selim'in ardından Kanuni Sultan Süleyman ve veziri İbrahim Paşa'ya da çeşitli vesilelerle

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

eserlerini sunmuş olan Lâmiî Çelebi, onların da lütuf ve ihsanlarına nail olmuş, himayelerini görmüştür.

16. asırda önemli bir tasavvufi muhit olan Bursa'nın manevi ikliminin tesirinde kalan Lâmiî Çelebi, erken yaşlarda dervişlik yoluna meylederek devrinin tanınmış mutasavvıflarından Emir Şemseddin Ahmed Buharî'ye bağlanmıştır.

Nakşibendîliğe olan intisabını:

Bana bu devlet iki âlemde besdür Lâmiî'i
Ki âsitân-ı Nakşibend'e intisâbum var benüm¹

şeklinde açıkça dile getirmektedir. Lâmiî Çelebi'nin hayatında şeyhi Emir Şemseddin Ahmed Buharî'nin etkileri büyük olmuştur. Şeyhinin tesirinde tarikatta geçen yılları müddetince kendini tasavvufa ve sanata vermiştir. Onun vefatıyla da derinden sarsılmıştır.

İslamî ilimlerdeki bilgisini zamanla tasavvuf kültürüyle de birleştiren Lâmiî Çelebi, Nakşibendîliğe olan bağlılığı dolayısıyla kendisi gibi bir Nakşibendî müntesibi olan 15. yüzyılın büyük mutasavvıf Fars şairi Abdurrahman Câmî ile tanışmıştır. Câmî'nin tasavvufi, felsefî düşüncelerinin ve yaşantısının fazlasıyla etkisinde kalan Lâmiî Çelebi, onun pek çok eserini de Türkçeye tercüme etmiştir. Lâmiî Çelebi, gerek eserlerinde bizzat dile getirdiği Câmî'ye olan hürmeti ve hayranlığı gerekse ondan tercüme ettiği eserler dolayısıyla zamanla "Câmî-i Rûm" unvanıyla anılır olmuştur.

Ailesi ve hususi hayatı hakkında sınırlı bilgilere sahip olduğumuz Lâmiî Çelebi, genç yaşta Humâ Hatun'la evlenmiştir. Mehmed Çelebi, Ahmed Çelebi ve Abdullah adlarında üç oğlu ve Safiye Hatun adında bir kızı yaşamıştır. Oğullarından Mehmed Çelebi de babasının yolundan gidip şiirle uğraşmış, Lemî mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Çocukluk ve gençlik çağları Fatih Sultan Mehmed'in saltanat yıllarında geçen Lâmiî Çelebi, ömrü boyunca Sultan II. Bâyezîd, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş, Bursa dışında bir şehirde yaşamamış, bütün hayatı Bursa'da geçmiştir. Yaşamı boyunca yakın çevresinden ve devlet

1 Sehi, *Tezkire-i Sehi*, İstanbul 1325, s. 50.

kademesinden sürekli saygı görmüş olan Lâmiî Çelebi, 1532 yılında Bursa'da ölmüştür.

Mezar taşındaki “el-Merhûm Şeyh Lâmiî’i b. Osmân” ibaresinden de anlaşıldığına göre Lâmiî Çelebi, samimi bir bağlılıkla mensubu bulunduğu Nakşibendî tarikatında şeyhlik mertebesine kadar ulaşmıştır.²

Edebî Kişiliği

Lâmiî Çelebi, gerek yaşadığı devirde gerekse de sonrasında edebî kişiliğiyle adından söz ettirebilmiş başarılı sanatkârlardandır. Edebî sahada verimli bir kişilik oluşu ve üstün bir sanatkâr vasfına sahip olması sebebiyle kaynaklarda bu yönüne dair geniş bilgi bulmak mümkündür. Lâmiî Çelebi’nin edebî kişiliği hakkında değerlendirmelerde bulunan kaynaklar, genelde onun nâsirliğinin şairliğinden üstün olduğu yönünde kanaat belirtirler.³

Lâmiî Çelebi’nin edebî kişiliğinin olgunlaşmasında örnek aldığı kimi şahsiyetlerin tesiri büyük olmuştur. Ebü’l-Kasım-ı Harîrî, Ebü’l-Fazl-ı Hamidî, Hafız, Sa’dî ve Câmî ile Kemal Paşa-zâde Şemseddin Ahmed (İbni Kemal) Lâmiî Çelebi’nin bilhassa örnek aldığı müelliflerdir.⁴

Âlim ve sanatkâr kimliğiyle devrinin şiir ve inşada hüner sahibi bir kalemi olan Lâmiî Çelebi, divan sahibi bir şair olmak yanında iki hamse

2 Lâmiî Çelebi’nin hayatı hakkındaki bilgiler için bkz. Abdülkadir Karahan, “Lâmiî Çelebi”, *İslam Ansiklopedisi*, c. 7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul (tarihsiz), s. 10-15; Günay Kut, “Lâmiî Çelebi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 27, Ankara 2003, s. 96-97; Nurhan Tezcan, “Bursalı Lâmiî Çelebi”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, *Türkoloji Dergisi*, c. VIII, Ankara 1979, s. 305-343; Gönül Ayan, “Lâmiî Çelebi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Y. 1, s. 1, Kasım 1994, s. 43-65; Lâmiî Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî*, haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2006.

3 Bu hususta Gelibolulu Âlî *Kühü’l-ahbâr*’da: “*Güyâ ki sözleri nemekîn degüldür. Yâhüd kesret-i nemekden leziz ü şîrin degüldür. Eş’âr u kasâ’idi hod cerâid-i rüzgârdan külliyyetle ma’dümdür. Ve bi’l-cümle ekser-i mü’ellefâtundan nesirde Şeref-i İnsânı ve Şevâhidü’n-Nübüvvesi râcihdür.*” sözlerine yer vererek mensur eserlerinin manzum eserlerine göre daha tercih edilir olduğunu söylemektedir. Bkz. Mustafa İsen, *Kühü’l-ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994, s. 266.

4 Hasan Ali Esir, “Lâmiî Çelebi Münşeât’ının Giriş Bölümünde Lâmiî Çelebi ile İlgili Bilgiler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2004, c. II, s. 86.

tutarındaki mesnevileri ile de adından söz ettirmiştir. Edebiyatımızın mesnevi sahasında müstesna bir yere sahip olan Lâmiî Çelebi, Türk şairlerinin o zamana değin ele almadığı mesnevi konularını işleyerek mesnevi edebiyatımızın konu bakımından zenginleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle şarkın efsanevî hikayeleri onun eserlerinin ve şairliğinin önemli bir kısmını oluşturmuştur. *Salâmân u Absâl, Vâmık u Azrâ, Vîs ü Râmîn* hikayeleri İslam'dan önceki dönemlerde varlığını sürdüren aşk hikayeleri olarak Lâmiî Çelebi'nin mesnevi konuları arasında yer almıştır.⁵

Tevhid düşüncesi, Hz. Muhammed'e bağlılık ve tarikat şeyhine duyduğu hayranlık, onun şiirlerinin merkezini teşkil eder. Asıl gayesi duygularını, İslamî düşünce esasları dâhilinde ve ehl-i sünnet anlayışı içerisinde ortaya koymaktır.⁶

ESERLERİ

Sayınca çok olduğu kadar şekil ve tür itibariyle de çeşitli eserler veren Lâmiî Çelebi, hayatını yazmaya adanmış, ardında farklı türlerde telif ve tercüme çok sayıda eser bırakmıştır. Günümüze değin ortaya konan araştırmalar Lâmiî Çelebi'nin eserlerini farklı sayılarla ifade etmektedirler.

Lâmiî Çelebi'nin, 1526 yılında kaleme aldığı *Şerefü'l-İnsân* adlı eserinin mukaddimesinde belirttiğine göre elli beş yaşındayken eserlerinin sayısı yirmi beşi bulmuştur.⁷

5 Bu görüşümüz için bkz. E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, c. III, Ankara 1999, s. 30.

6 H. Bilen Burmaoğlu, *Bursalı Lâmiî Çelebi Divanı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 11.

7 Bkz. Lâmiî Çelebi, *Şerefü'l-İnsân*, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1997, s. 135.

Lâmiî Çelebi, Ser-defter İskender Çelebi'ye yazdığı bir mektupta da:

Urup İlm ü hüner zeyline pençe

İrişdi nazm u nesrüm sî vü pence

ifadesiyle manzum ve mensur eserlerinin sayısının otuz beşe ulaştığını bildirmektedir. Bkz. Lâmiî Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî*, haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2006. s. 61.

LÂMÎÎ ÇELEBİ'NİN *MEVLİDÜ'R-RASÛL'Ü*

Lâmiî Çelebi hakkında bilgi veren tarihî kaynaklar onun pek çok eserinden bahsetseler de bunlar arasında *Mevlid'*inin adına yer vermezler. Eserin adından bahseden yine müellifin kendisidir.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid'*inde eserinin tam adını bildirmemekle birlikte başka eserlerinde *Mevlid'*inin ismini vermektedir. *Ferhâd ile Şîrîn* mesnevisinde eserinin adını “*Mevlûd-i Mahmûd*” olarak belirtmektedir.⁸ *Şerefü'l-İnsân* adlı eserinin mukaddimesinde de *Mevlid'*ine ilişkin “*Mevlidü'r-Rasûl*” adını kullanmaktadır.⁹

Mesnevi tarzı eserlerde yaygın bir özellik olarak karşımıza çıkan eserin yazılış tarihine ilişkin bilgi veren beyitlere Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid'*inde rastlanmamaktadır. Tarihî biyografik kaynakların da bu hususta verdiği bir malumat yoktur. Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid'*inin yazılışına dair kesin bir tarih verebilmek mümkün olamasa da, kimi tarihî bilgiler ve Lâmiî Çelebi'nin başka eserlerinden hareketle *Mevlid'*in muhtemel yazılış tarihi Sultan II. Bâyezîd ile Yavuz Sultan Selim'in dönemleri arasında 1504 ile 1520 yılları arasında olmalıdır.

Nazım Şekli ve Tertip Özellikleri

Türkçe mevlitler içerisinde mukayese edildiğinde Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid'*i orta hacimde bir mesnevidir. 706 beyitten oluşan *Mevlid'*in 34 beyti eserin “giriş”ini, 50 beyti “bitiş” bölümünü, geriye kalan 622 beyitlik kısmı da “konunun işlendiği bölüm”ü oluşturmaktadır.

*Mevlid'*in genelinde başka nazım şekliyle yazılmış her hangi bir manzumeye rastlanmamaktadır. Eserinde mevlit çerçevesindeki farklı konulara geçişte vasıta beyitlerini kullanan Lâmiî Çelebi, herhangi bir bölüm başlığına da yer vermemiştir. *Mevlid* toplam on beş bölüm üzere tertip edilmiştir.

8 Düyüp bin lütf ile *Mevlûd-i Mahmûd*

Kodun devr içre bir ferzend-i mes'ûd

Bkz. Lâmiî Çelebi, *Ferhâd ile Şîrîn*, haz. Hasan Ali Esir, <http://ekitap.kulturtrizm.gov.tr/dosya/1-219076/h/giris.pdf>(22.04.2010).

9 Lâmiî Çelebi, *Şerefü'l-İnsân*, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1997, s. 135.

Lâmiî Çelebi *Mevlid*'inin genelinde aruz vezninin hezec bahrinin *mefâilün mefâilün feülün* kalıbını kullanmıştır. Şair, *Mevlid*'in vasıta beyitlerinin ikincisinde ise remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbını kullanmayı tercih etmiştir. Nazım tekniklerine hâkimiyet bakımından güçlü bir şair olan Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inde vezne ve kafiye hâkim bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

***Mevlidü'r-Rasûl*'ün Muhtevası**

Mevlit türünün muhteva sınırlarını belirleyebilmek oldukça güçtür. Türkçe mevlit metinleri muhteva bakımından incelendiğinde pek çok eserin birbirinden farklı hacimlerde olduğu ve farklı konuları ihtiva ettiği göze çarpar. Mevlit edebiyatımızın ürünleri içerisinde Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'i ağırlıklı olarak Hz. Muhammed'in mevlidi (doğumu) etrafında yoğunlaşan bir eser olarak dikkati çekmektedir.

Mevlid'inde klasik mesnevilerin tertip hususiyetlerine ve divan şiiri geleneğine bağlı olarak söze “tevhid” bahsiyle başlayan Lâmiî Çelebi, bu bölümde yaratılışın gayesini tasavvufi açıdan izaha çalışmakta, âlemin ve insanın yaratılmasındaki maksadın Hakk'ın varlığına ve birliğine delil olmak olduğunu dile getirmektedir.

İkinci bölümde ise acziyetini ve özrünü dile getiren Lâmiî Çelebi, Üçüncü bölüm'de nûr-ı Muhammedî'nin yaratılışıyla *Mevlid*'inin asıl konusunu başlatmaktadır. Lâmiî Çelebi, bu bölümde Allah'ın “gizli bir hazine” iken bilinmek istediğini, her şeyden önce ilk yaratılanın Hz. Muhammed'in nuru olduğunu, âlemdeki bütün varlıkların onun şerefinden ötürü yaratıldığını, Allah'ın onu bütün yaratılmışların en mükemmel ve faziletlisi olarak kendine ayna kılıp bizzat onda tecelli ettiğini, lütuf ve ihsan edip cemalini Hz. Muhammed'in yüzünde gösterdiğini ifade eder. Ardından Cenab-ı Hakk'ın ruhları, unsurları, felekleri halk ettiğini... ve Hz. Muhammed'i âlemlere rahmet olarak yarattığını tafsiyatıyla anlatmaktadır.

Dördüncü bölümde nur-ı Muhammedî'nin intikalinden bahseder. Bu bölümde nur-ı Muhammedî'nin Hak emriyle tenezzülü, Hz. Âdem'de tecelli edip daha sonra Hz. Havvâ'ya ve sırasıyla Hz. Nûha, Hz. İbrâhîm'e, Hz. İsmâîl'e, Benî-Adnâna, Benî-Hâşim'e ve Abdullah'a nakli anlatılmaktadır.

Beşinci bölümünde Hz. Muhammed'in babası Abdullah'ı konu edinmektedir. Şair, Abdullah'ın başından geçen hadiseleri, Âmine'nin babası Vehb'in, kızını Abdullah'la evlendirme niyetini, Abdullah'ın babası Abdülmuttalib'in bu haberle mutlu oluşunu râvîlerin rivayetlerine göre anlatıp ardından Âmine'nin methiyesine yer vermektedir.

Mevlid'in altıncı bölümünde de Abdullah'ın anası Fatıma'ya nice kadınların Abdullah'ın nurundan bahsetmeleri, bu nurun nübüvvet nuru olup ahir zaman peygamberinin gelişine işaret olduğu, Âmine'ye Abdullah'ın endamı ve güzelliğinin anılması, Abdullah ile Âmine'nin Kâbe civarında görüşmeleri, babalarının izniyle evlenmeleri, Âmine'nin hamile kalması, nur-ı Muhammedî'nin artık Âmine'nin alnını süslemesi, Abdullah'ı eski nurundan yoksun olduğunu gören kadınların bu durumdan üzüntü duymaları anlatılmaktadır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inin yedinci bölümünü Âmine'nin hamileliği süresince vuku bulan birtakım olağan dışı hadiseler ve Âmine'nin oldukça zahmetsiz bir hamilelik geçirmesi konularına ayırmıştır.

Sekizinci bölümde de Lâmiî Çelebi, Âmine'den rivayetle Abdullah'ın Yesrib'de vefatını dile getirdikten sonra, doğumdan önce beliren mucizeleri anlatır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'in dokuzuncu bölümünde Hz. Muhammed'in doğumunun ardından görülen mucizeleri Safiye b. Abdülmuttalib'in ağzından aktarmaktadır.

Mevlid'de onuncu bölümde anlatılanlar da Hz. Muhammed'in amcası Abbas b. Abdülmuttalib'den rivayetledir. Süveybe'nin Hz. Muhammed'e sütannelik edişi, Süveybe'den sonra Hz. Muhammed'in sütanne olarak Halime'ye verilmesi ve Halime'nin dört ay Hz. Muhammed'i emzirmesi söz konusu edilmektedir.

Mevlid'in onbir, oniki ve onüçüncü bölümünde ise Hz. Muhammed'in sütanesi Halime'den rivayetlere yer verilmiştir.

Mevlid'in ondördüncü bölümünde Hz. Muhammed'in zamanla Kureyşliler arasında en güvenilir kişi olması, dayılarının onu görmek istemeleri üzerine Âmine'nin onu Medine'ye götürmesi, bir ay Medine'de kalan Âmine ve Hz. Muhammed'in Mekke'ye dönmek üzere yola çıkmaları, dönüş yolunda Ebvâ denilen yerde Âmine'nin hastalanması,

başucundan ayrılmayan oğlunun önünde vefat etmesi anlatılarak *Mevlid*'in asıl konusu böylelikle son bulmaktadır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'in bundan sonraki bölümünde de aciziyetini ve bağışlanma ümidini dile getirerek eserini bitirmektedir.

Eserin farklı bir yönü, muhtevası içerisinde anlatılanların ağırlıklı olarak rivayetlere dayalı aktarılmasıdır. Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inde Hz. Muhammed'in mevlidi etrafında rivayetlere dayalı olarak aktardığı hadiselerin kimlerden rivayet edildiğini de bizzat belirtmiştir. Buna göre *Mevlid*'in muhtevasını bir anlamda râviler şekillendirmiştir.

İlim ve sanatı şahsiyetinde birleştirmiş, âlim bir şair olan Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'ini çeşitli kaynaklara müracaat ederek yazdığı açıktır. Eserinde bizzat bir eser adı zikretmeyen şairin terekesi ışığında kütüphanesinde yer alan kitaplara da bakıldığında *Mevlid*'ini İslam tarihi ve yorumuna ışık tutan tefsir, hadis, siyer, şemail, tarih konulu kaynaklardan dolaylı olarak faydalanıp kaleme aldığını söyleyebilmek mümkündür.¹⁰

10 Lâmiî Çelebi'nin terekesindeki kitaplar hakkında bkz. İsmail Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları IV: Lâmiî Çelebi'nin Terekesi", *Journal of Turkish Studies*, Volume 14, Harvard University-1990, s. 179-194; Ali İhsan Karataş, "Lâmiî Çelebi'nin Kütüphanesi ve Mirası" *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi (Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri)* ed. Bilal Kemikli, Süleyman Eroğlu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa 2011, s. 74-91.

Mevlidü'r-Rasûl¹¹

- 1/b 1 Anadur hamd k'oldur Hayy u Ma'bûd
Ne misli var ne vâlidür ne mevlûd
- 2 Ehaddür vasf-ı zâtı *lem-yeliddür*¹²
Yaradılmış hep ana müsteniddür
- 3 Eğerçi kim ne doğdı ne doğurdı
Odur ser-cümle önlerden önürdi
- 4 Velî burc-ı kıdemden nûr-ı zâtı
Doğup arz itdi bir bir kâinâtı
- 5 Vücûdı andan aldı cümle mevcûd
Nüh âbâ vü çehâr ümm ve se mevlûd
- 6 Ser-â-ser bunlar olur yine ma'dûm
Ebed oldur hemîn Bâkî vü Kayyûm
- 7 Ezelden tâ ebed birdür vücûdı
Anadur cümle eşyânun sücûdı
- 8 O bir birdür ki hâricdür adedden
Bilinmez birliği resm-ile hadden
- 9 Görinen gösteren nûrîdur anun
Hakîkat ol durur cânı cihânun
- 10 Ne ol cân-kim hıred fehm eyler anı
Ki cânun cânıdır cân anda cânı
- 11 Ana irmez 'ukûlı kâinâtun
Vücûdıdur medârı şeş-cihâtun
- 12 Bu eşyâ ger za'îf ü ger kavîdür
Hemîn ol nûr-ı mutlak pertevîdür

11 *Mevlidü'r-Rasûl*'ün metni Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Nr. 83'te *Mevlidü Ahmed A.S.* adıyla kayıtlı nüsha olarak oluşturulmuştur.

12 *لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ* "O'ndan çocuk olmamıştır. Kendisi de doğmamıştır." İhlas suresi ayetten kısmî ictibastır.

- 13 Berîdür keyf ü kemden zâtı anun
Kamunun nefyidür isbâtı anun
- 2/a 14 Kemâl anun-durur noksân bizümdür
Anundur mağfîret isyân bizümdür
- 15 Bu denlü gösterür ancak bu eşkâl
Ki oldur mutlakâ her fi'le fa'âl
- 16 Şehâdet hem ider bu nazm [u] âyât
Ki birdür hâlık-ı arz u semâvât
- 17 Bu kesret içre bu ta'yîn ü temyîz
Hak'un gayrından eyler ayn-ı perhîz
- 18 Taayyün birle her mâhiyyet el-hak
Delîl-i vahdet-i Hak'dur muHakk'ak
- 19 Velî künhinde dübdüz ehl-i idrâk
Çağırur cân u dilden mâ-arefnâk¹³
- 20 Eğërçi söylemiş ehl-i tarîkat
Hakı Hak'dur bilen el-hak hakîkat
- 21 Cemî'-i perdelerden taşradur bu
Görinen nâfe gibi gerçi hoş-bû
- 22 Meşâm-ı kâinât almaz bu bûdan
Fenâ bulmayıcak ma'nâ-yı bûdan
- 23 Cemâlinden ana kim ire bir berk
Ser-â-tâ-pâ vücûdın eyleyüp hark
- 24 Olur deryâ-yı vahdet fülk-i râkı
Açar nûr-ı Hudâ'dan bâdbânı
- 25 Ana ilmi dü kevnün ayn olur bil
Diline gayr gelmek ayn olur bil
- 26 Dıraht-ı Mûsevî olup vücûdı
Vücûdın kaplar envâr-ı şühûdı
- 27 Hücûm itdükçe bu envâr her gâh
Lisân-ı Hak olup söyler *enallâh*¹⁴

13 “(Yâ Rabbi), seni zâtına yakışır şekilde bilemedik!”

14 أَنَا اللَّهُ “Ben Allah’ım.” Taha suresi ayetten kısmî iktibastır.

- 28 Yüri var Lâmi'î kesb eyle hâlât
Senün haddün değüldür bu makâlât
- 29 Makâmundan yüce kılma makâlün
Kelâmun gözle kim arta kemâlün
- 30 Var itme şem' gibi sırrunı fâş
Dilin çün şem' uzatdı oynadı baş
- 2/b 31 Sadeğ gibi yum ağzun cümle gûş ol
Çıkarma gevherün elden hamûş ol
- 32 Bu dergehden açılmaz kimseye râz
Tutar hâcibleri tîğ-ı ser-endâz
- 33 Ko esrâr-ı hüviyyet yüzlerini
Beyân it vâhidiyyet sözlerini
- 34 Şu'ûnât-ı tenezzüldeñ haber vir
Zuhûrât-ı teselsüldeñ haber vir
- 35 Ne yüzdeñ zâhir oldu sırr-ı sermed
Nice doğdı beyân it nûr-ı Ahmed
- 36 Demünden mürdeler bulsun hayâtı
İşidüp tadsunlar es-salâtı
- 37 *Gerekse kurb-ı Hak tûbû ve züllû*
*Alâ fahri'r-rusul yâ kavm sallû*¹⁵
- 38 Gel ey tefsîr-i hikmet nüktedânı
Beyân it hoş bedâyi'den me'ânî
- 39 Demünden tâzelensün cân-ı müştâk
Nevân-ile açılun kalb-i uşşâk
- 40 Dilündür râz-ı gaybun tercümânı
Bu bezmün tûti-i şekker-beyânı
- 41 Mesîhâ-veş sözüdür cân tabîbi
Fesâhat gülşeninün andelîbi
- 42 Hümâ-yı himmetündür arş-pervâz
Bize şol nağmeden göster ser-âğâz

15 Ey kavim, peygamberlerin mefhari olana salât edin.

- 43 *Ki kuds ehli işidiüp ol kelâmı*
Disünler es-salâtü ve s-selâmı
- 44 Sadef gibi tutup bu dürlere güş
Derûndan kıl gel imdi bahr-veş cüş
- 45 Kamu ma'dûm-iken bil kim muHakk'ak
Cenab-ı Hakk-ıdı mevcûd-ı mutlak
- 46 Eğerçi nûr-ı zâtı idi tâbân
Sıfâtı içre idi lîk pinhân
- 3/a 47 Anı örtüp ridâ-yı kibriyâsı
Yoğ-ıdı âleme aks-i ziyâsı
- 48 Bu kesretten yoğ-ıdı anda âsâr
Hemân var-ıdı ol Kayyûm u Kakhâr
- 49 Tekâzâ kıldı ilmi hikmet-ile
Ki izhâr ide zâtın kudret-ile
- 50 Virüp ol genc-i mahfiden nişânı
Hüveydâ ola esrâr-ı nihânı
- 51 Yaratdı evvelâ pes bir güher pâk
Kanun şânında geldi nass-ı *levlâk*¹⁶
- 52 Dinildi ol sebebden nûr-ı Ahmed
Hakîkat ol-durur rûh-ı Muhammed
- 53 Çü bildi zâtını akl oldı adı
Mükerrem kıldı Hak bu hoş-nihâdı
- 54 Çü geldi emr yazdı sırr-ı meknûn
Kodı adın *kalem* ol Hâlik *e'n-nûn*¹⁷
- 55 Bu heybetden velî ol nûr-ı mutlak
Kalem gibi hemîn oldı iki şak
- 56 Açılmaz bâbı gerçi bu tılısmun
Velîkin aslı birdür bu üç ismün

16 لولاك لولاك لما خلقت الافلاك "Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım!" (Keş-fu'l-Hafâ, Aclûnî, 2/164).

17 ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki ..." Kalem suresi ayetten kısmî iktibastır.

- 57 Budur mahlûk-ı evvel mümkinâta
Budur feyyâz-ı sâni kâinâta
- 58 Budur âyîne-i ma'nâ vü sûret
Budur gencîne-i sırr-ı hüviyyet
- 59 Budur mecmûa-i ilm-i ledünnî
Budur meftûha-i 'ukbâ vü dünyâ
- 60 Budur iksîr-i hâk-i pâk-i âdem
Budur nûr-ı çerâğ-ı ayn-ı âlem
- 61 Sıfât-ı Hakk'a mecma' zâta mazhar
Dahı mecmû'-ı mevcûdâta masdar
- 62 Nüfûs-ı kâinâtun tâcıdur bu
Hakâyık seyrinün mi'râcıdur bu
- 63 Pes itdi anı Hak kendüye mir'ât
Tecellî kıldı ol-dem ana bi'z-zât
- 3/b 64 Kılup ihsân u lutfın anda izhâr
Cemâlin arz idüp gösterdi dîdâr
- 65 Bulup bu kadri ol nûr-ı muallâ
Sıfâtı pertevine oldı mücellâ
- 66 Çü gördi hüsnini irmiş kemâle
Senâ itdi cemâl-i Zü'l-celâle
- 67 Velî gördi özin çün mazhar-ı kül
Sıfât-ı Hakk'la bulmuş tahammül
- 68 Olup tâvûs-veş bu nakşâ mağrûr
Murâd itdi ki cevân ura ol nûr
- 69 Gurûrından diye *innî ene'l-Hak*
Benem kevneyn için feyyâz-ı mutlak
- 70 Bu kez kıldı tecellî ana Allâh
Celâl u kibriyâsı birle nâgâh
- 71 Eridi suya döndi haşyetinden
Karîb oldı ki Hakk'un heybetinden

- 72 Olaydı mahv ol nûr-ı İlâhî
Velî cem' itdi lutf-ı Hak kemâhî
- 73 Pes ol su iki kısım oldu muayyen
Biri key sâfî vü biri mülevven
- 74 O sunun zübdesinden Hâlıkü'l-kevn
Yaratdı âlem-i ervâhı bî-avn
- 75 Hem ol kısım-ı mülevvenden muhakkak
Yaratdı âlem-i ecsâmı ol Hak
- 76 Getürdi enbiyânun rûhın evvel
Kamudan rûşen ü pâk ü mükemmel
- 77 İdüp sonra velîler rûhın îcâd
Pes andan geldi son ervâh-ı zühhâd
- 78 Dahı sonra kılur ol meşba'-ı cûd
Kalan mü'minlerün rûhını mevcûd
- 79 Yaratdı sonra her unsur mizâcın
Müretteb tab' u keyf ü imtizâcın
- 80 Hem itdi âlem-i cism içre evvel
Muhît-i arşı a'lâ vü mükemmel
- 4/a 81 Pes andan kürsiyi îcâd kıldı
Hem andan gökleri bünyâd kıldı
- 82 Dahı ardınca efrâd-ı anâsır
Terekkübden mevâlîd oldu zâhir
- 83 Diledi feth idüp ol genci Fettâh
Temâşâ ide hep ervâh u eşbâh
- 84 Girü berk-ı cemâl-i Zü'l-celâl'i
O gevherden yaratdı bir cemâli
- 85 Ki oldur sûret-i Mahmûd u Ahmed
Ki oldur talat-ı rûh-ı Muhammed
- 86 Pes ol sûret safâdan itdi cevân
O cevân bağlayup devr-i felek san

- 87 Hak itdi anı bir nûrâni kandîl
Muhît üstinde asdı niçe bin yıl
- 88 Kodı ol gevheri bu kân içinde
Ki ma'nâ sûretidür cân içinde
- 89 Ser-â-ser cem' olup efrâd-ı ervâh
Görürler bir zücâc içinde misbâh
- 90 Cemâlınden urur Hak nûrı berkî
Yanar zeyti ne garbî vü ne şarkî
- 91 Sanasın kevkeb-i dürrîdür ol nûr
Yazılmış vech-i Hak'dan ana menşûr
- 92 Ziyâsı cân gözinün rûşenâsı
Beyân olur değül hüsn ü behâsı
- 93 Olurlar tal'atından cümle mesrûr
Ki dirler bu durur nurun alâ nûr
- 94 Alurlar pertevinden nûr-ı irfân
İderler kesb-i feyz ü fazl u ihsân
- 95 Temâşâ idüp ol nûr-ı hümâmı
Okurlar es-salâtü ve's-selâmı
- 96 Hezârân yıl kalur bu yirde ol nûr
Olup hoş Hakk'a zâkir halka mezkûr
- 97 Kılurdu Hakk'a ol tesbîh ü tâ'ât
Melekler ana iderdi tahiyyât
- 4/b 98 Olur bu resme ol nûr-ı İlâhî
Cemî'-i asfîyânun kıblegâhı
- 99 Hitâb idüp pes andan sonra Allâh
Dir ey kân-ı kerem mahbûb-ı dergâh
- 100 Seni rahmet yaratdum kâinâta
Seni mazhar yaratdum ism-i zâta
- 101 Çün oldı muğtenem ervâh senden
Gerekdür feyz ala eşbâh senden

- 102 Cemâlün görmeğe muhtâclardur
Kerâmet h'ânına key aclardur
- 103 Eli anlarun irmez bu makâma
Eğerçi buhl yokdur feyz-i âma
- 104 Nüzûl itsen n'ola lutf u keremden
Ki tâ kesb ideler nûr-ı kıdemden
- 105 Olur Hak emri-y-ile lâ-büd ol nûr
Tenezzül eyleyüp levh üzre mestûr
- 106 Geçer andan basar arş üzre pâyı
Ki oldur kürsi-i levh-i Hudâyî
- 107 Karâr eyler gelüp kürsîde andan
Yedinci çarha varur bir zamândan
- 108 İder altıncıya andan ubûrı
Bu resm-ile idüp seyr ü mürûrı
- 109 Gelür evvelki çarha âhir-i kâr
İkâmet gösterür ol yirde nâçâr
- 110 Ana dek kim yaradur Âdem'i Hak
Kalur ol nûr bu gökde muallak
- 111 İder zevk-ile her mevkıfda bin yıl
Cenab-ı Hakk'a hoş tesbîh ü tehlîl
- 112 Virür çün Âdem'e Hak rûh u aklı
Gelüp bu nûr ider alınına nakli
- 113 Bu nûr eyler cemâlin bedr-i enver
Virür yüz bin saâdetler şerefler
- 114 Anun-çün oldı ol hâss-ı İlâhî
Cemî'-i asfiyânun secdeğâhı
- 5/a115 Nüzûl eyler çü gökden yire Âdem
Olup hem-râh ol nûr-ı mükerrerem
- 116 Düşüp çok sâl gurbet mâtemine
Olur mâlik hilâfet hâtemine

- 117 Düşer Havvâ'ya çünküm nutfe-i Şîs
Görinür bu kırândan hükm-i teslîs
- 118 Pes andan nakl idüp ol nûr-ı müştâk
Gelüp Havvâ yüzinden eyler işrâk
- 119 İdüp aslâb u erhâmı güzergâh
Gelür iderse andan Nûha nâgâh
- 120 Halîlu'llâha irüp bir zamândan
Virür teşrîf İsmâîl'e andan
- 121 İder andan Benî Adnân'a nakli
Budur ehl-i kitâbun doğru nakli
- 122 Kureyş içre idüp seyrân niçe yıl
Cemâlin Hâşim'ün rûşen kılur bil
- 123 Nüzûl eyler çü Abdullâh'a ol nûr
Olur gün gibi âlem içre meşhûr
- 124 Midâd olsa bihâr eşcâr aklâm
Bu lutfun binde biri olmaz i'lâm
- 125 Eğer istersenüz ol nurdan nûr
"Fe-kûlû"¹⁸ es-salât ey kavm-i mesrûr
- 126 *Es-salâtü ve's-selâm ey nûr-ı arşu'llâh olan*
Es-salâtü ve's-selâm ey mahrem-i dergâh olan
- 127 İşit bu yirde râvî ne buyurdu
Çü Abdullâh'ı anası doğurdu
- 128 Meğer itmişdi Şâm içre ikâmet
Yehûd'un milletinden bir cemâat
- 129 Var-ıdı anlarun yanında bir sûf
Beyâz u İzzet ü kadr-ile mevsûf
- 130 Bulaşmış ana Yahyâ-yı nebînün
Şehîd olduğı dem kanı teninün
- 5/b131 Bulur ol kavm esfâr içre anı
Hudâ ol gün ki mahv ide bu kanı

18 Salât u selâm söyleyin.

- 132 Atası doğa hatmü'l-mürselînün
Gide hükmi rüsûm-ı evvelînün
- 133 Görirler bir gün ol kaftânı nâgâh
Şafakdan hâli mânend-i sehergâh
- 134 Akup ol kan yüzinden katre katre
Ruhı dönmiş münevver kurs-ı bedre
- 135 Bilürler Ahmed'ün doğdı atasın
Döküp kan pes geyerler gam libâsın
- 136 Çü ta'yîn idemezler şahsın anun
Güderler kâr u ahvâlin zamânın
- 137 Olur bunlarla bir gün ittifâkî
Kureyşî bir niçe tâcir mülâkî
- 138 İderler hüsn-i Abdullâh'ı ta'rîf
Dahı alındağî ol nûrı tavsîf
- 139 Yehûdîler işidüp bu peyâmı
Kim olduğın bilürler ol hümâmı
- 140 İçinde bunların yetmiş nefer ten
Fünûn-ı darb u harb içre muayyen
- 141 İderler beyat u îmân u ahdi
Kılurlar katl-i Abdullâh'a cehdi
- 142 Çıkarlar Şâm'dan bir gice nâgâh
İderler Mekke azmin râh u bî-râh
- 143 Pes idüp rûz u şeb kat'-ı beyâbân
Olurlar Mekke etrâfında pinhân
- 144 Kılup tîr ü kemân-ile kemîni
Güderler fırsat u ruhsat demini
- 145 Severdi saydı zîrâ dâ'im ol şîr
İderdi Mekke etrâfında nahcîr
- 146 Meğer bir gün kılurken sayd-ı sahrâ
Bulurlar anı bir vâdîde tenhâ

- 147 Diyüp el virdi fursat hep gelürler
Anı ol yirde çepçevre alurlar
- 6/a148 Hemân Abd-i Menâf'un oğlu Vehbe
İder Hak'dan haber bu emr-i gayba
- 149 Ki Abdullâh'ı eclâf-ı cühûdân
Bulup tenhâ falân vâdîde el-ân
- 150 Helâk itmek dilerler ey cihân-gîr
Ne kılsun yüz ser ü hınzîre bir şîr
- 151 İştîdi çün bu sözi Vehb-i saf-der
Bilinsün şimdi didi kim dürür er
- 152 Hemân etbâ'ına kıldı münâdî
Kuşanup tîgîn itdi azm-i vâdî
- 153 Arabdur hem-nesebdür itdi gayret
Bu iş geldi katı 'âr u hamîyyet
- 154 Çü cân atup irişdi ol araya
Bakup denk oldu eltâf-ı Hudâ'ya
- 155 İner bir turfa mahlûk âsumândan
Kamunun vasfı hâric ins ü cândan
- 156 Binüp her birisi bir esb-i ablak
Seğirdürler hevâ üzre muallak
- 157 Elinde her birinün odlu harbe
Susamışlar dil ü cândan bu harbe
- 158 İnüp kahr-ıla kıldılar hücûmı
Hep itdiler helâk ol kavm-i şûmı
- 159 Görüp bu işleri Vehb-i cihângîr
Gelüp ehline bir bir itdi takrîr
- 160 Eyitdi bî-tevakkuf tîz iriş var
Bulup Abdullâh anasını yalvar
- 161 Kılup peyvend oğlın duhterümle
Karîn itsün o mâhı ahterümle

- 162 Pes ol hâtûn koyup her ‘izz ü nâzı
Varup keşf itdi ol ser-beste râzı
- 163 İşidüp anı Abdulmuttalib hem
Dil ü cânı safâdan oldı hurrem
- 164 Didi oldur tamâm oğluma lâyıık
Bu gevherdür o tâca key yaraşıık
- 6/b165 Ki zîrâ Âmine ol asr içinde
Şeref bulmışdı Şâm u Mısr içinde
- 166 Cemâl ü iffet ü hüsn ü behâsı
Kemâl ü haşmet ü hilm ü hayâsı
- 167 Kabâyil içre hep olmuşdı meşhûr
Kamu illerde vü dillerde mezkûr
- 168 Pes idüp bî-tevakkuf ‘ıkd u kâbın
Tamâm oldı ne kim var resm ü âyîn
- 169 İdersem haşre dek bu lutfi inşâd
Binin tarh eyleyem birin kılam yâd
- 170 *Eğer istersenüz oddan necâtı
Okun cân u gönülden es-salâtı*
- 171 *Es-salâtü ve’s-selâm ey nusret-ile şâh olan
Es-salâtü ve’s-selâm ey hâfızı Allâh olan*
- 172 Rivâyetdür ki Şâm’un şehriyârı
Ki pîrûz-idi baht-ı kâmkârı
- 173 Tutardı burc-ı ismet içre bir mâh
Ki şerm eylerdi nûrından seher-gâh
- 174 Ana virmişler-idi Fatıma ad
Olurdu kıssalar gûş eyleyüp şâd
- 175 Gelüp yanına anun niçe hâtûn
Anarlar nûr-ı Abdullâh’ı bir gün
- 176 Cemâl ü tal’atın tavsif iderler
Kemâl ü hışmetin ta’rîf iderler

- 177 Taaccübler bu nurun hâlin ol kız
Dir anun bildünüz mi aslını siz
- 178 İçinden bunların bir şehd-i güftâr
Ki gûş itmişdi çok âsâr u ahbâr
- 179 Didi kim böyledür nakl u rivâyet
Bulup yazmış anı ehl-i hikayet
- 180 Dimiş bunı görenler evvelinden
Geliser bir oğul anun belinden
- 7/a181 Nebîsi olısar kevn ü mekânun
Rasûli olısar âhir zamânun
- 182 Anundur bu görinen nûr-ı bâhir
Ki olmuşdur bunun alnında zâhir
- 183 Kızun bu söz virür gönline teşvîş
İder bunı dahı yirlerde teftîş
- 184 Bu sözün gavrine irür kemâhî
Pes andan sonra eyler azm-i râhı
- 185 Gelüp hayl ü cevârî birle âhir
Civâr-ı Kâbe’de olur mücâvir
- 186 Düşer fırsatla bir gün ittifâkî
Olur Abdullâh ile kız mülâkî
- 187 Görür ol talat u hüsn ü cemâli
Dahı alnında nûr-ı Zü’l-celâl’i
- 188 Hayânun perdesin yüzden idüp çâk
Dir ey nûr-ı musavver gevher-i pâk
- 189 Edebsizlik-dürür gerçi fuzûlî
Gerek redd itmeyüp kılmak kabûli
- 190 Dimezven kethudâ olam serâna
Yüzüm cârû ideyim hâk-i pâna
- 191 Helâlün olmadur fikr-i nihâdum
Harâm olsun dahı varsa murâdum

- 192 Çü Abdullâh anun bildi merâmın
Görüp gün yüzün işitdi kelâmın
- 193 Didi bu yüz değüldür âb u gilden
Kabûl itdi murâdın cân u dilden
- 194 Velî didi ana ey cân-ı âlem
Bu iş olsun atam izni-y-ile hem
- 195 Eyitdi Fatıma n'ola revâdur
Anun emriyle olsun çün atadur
- 196 Gelür ol gice Abdullâh evine
Olur hoş Âmine'yle cem' yine
- 197 Düşer sulbinden anun nutfe-i pâk
Güher gibi sadef rahmine çâlâk
- 7/b198 Ki cüz'-i asl-ı cism-i Ahmed oldur
Dahı metbû'-ı nûr-ı sermed oldur
- 199 Hamîr-i Mustafa'ya mâyedür ol
Muhammed nûrına hem-sâyedür ol
- 200 Buna tâbi' olup ol nûr-ı müştâk
İderdi anların alnında işrâk
- 201 Felâ-büdd eyleyüp ol nûr rihlet
Virür hoş Âmine alnına ziynet
- 202 Sabâh oldukda Abdullâh durdı
Atasınun gelüp kapusın urdı
- 203 Eyitdi her ne kim oldı hikayet
Edeble söyleyüp aldı icâzet
- 204 Gelüp kasd itdi k'ide kızı âgâh
Görince itdi Abdullâh'ı kız âh
- 205 Didi şol nûr kim ben görmüş-idüm
Anun-çün Şâm terkin urmuş-ıdum
- 206 Hudâ itmiş dirîgâ gayra takdîr
Belî sa'y eylemez makdûrı tağyîr

- 207 Çün itmiş iktibâs ol nûrî âher
Cihânda ol gerekse şems-i hâver
- 208 Ne eyler ahterüm burcunla peyvend
Ne olur gevherüm dürcünle hursend
- 209 Sikender cidd ü cehdinden ne dermân
Nasîb-i Hızır'mış çün âb-ı hayvân
- 210 Bu sözi didi azm itdi iline
Gelüp fârig oturdu menziline
- 211 Bu eltâfı yazarsam tâ dem-i sûr
Acebdür binde biri ola mezkûr
- 212 Cenabından dilersen feyz-i âmı
Eyitgil es-salâtü ve's-selâmı
- 213 *Es-salâtü ve's-selâm ey şâhid ü meşhûd olan*
Es-salâtü ve's-selâm ey Ahmed ü Mahmûd olan
- 8/a214 Makârın buldı çün ol katre-i nâb
Şeyâtîn oldı gam bahrinde gark-âb
- 215 Yüzi üstine düşdi cümle esnâm
Belürdi gökde çok âsâr u ecrâm
- 216 Nüzûl idüp melekler ol dem ey yâr
Racîmün tahtın itdiler nigûnsâr
- 217 Tutup anı siyâset eylediler
Kamu rahtın hasâret eylediler
- 218 Kaçup kırkıncı gün anlardan İblîs
Halâs olur idüp bin mekr ü telbîs
- 219 Gelüp kûh-ı Kubeys üstinde bî-cân
Kılur şol resme feryâd-ile efgân
- 220 Ne denlü var-ısa evlâd-ı İblîs
Cünûd-ı mekr ü şerr ü sihr ü telbîs
- 221 Gelüp yanına hep pür-derd ü teşvîş
İderler bu işün aslını tefîş

- 222 Didi İblîs k'oldı işümüz vây
Yakındur kim doğa ol âlem-ârây
- 223 Gidiser İzzeti Lât u Menât'un
Düşiser kadri deyr ü sûmnâtun
- 224 Doğıcak diye ol nûr-ı mümecced
Hudâ birdür Rasûlidür Muhammed
- 225 Kıla esnâmı batıl hakkı izhâr
Gidüp zulmet cihânı tuta envâr
- 226 Bu ahvâli işidüp ol melâ'in
İderler âh olurlar zâr u gam-gîn
- 227 Hem ol gice irüp Hak'dan inâyet
Kamu ashâb-ı teshîr ü kehânet
- 228 Kalurlar âciz ü dem-beste vü zâr
Olurlar işlerinden cümle bî-zâr
- 229 İrişür anda hâtifden bir âvâz
İdüp hoş Ahmed'ün medhine âgâz
- 230 Dir ey kavm-i Kureyş ü hayy-i A'râb
Karîb oldı ki ol şem'-i cihân-tâb
- 8/b231 Cihânı gün yüzinden ide aydın
Aça bu köhne milke bir yeni dîn
- 232 Hem ola enbiyânun hâtemi ol
Hem ola asfiyânun hâtemi ol
- 233 Kudûmı yümn ola devr-i zamâna
Vücûdı ola rahmet ins ü câna
- 234 Muhassal Âmine ol şehriyârî
Götürdi dokuz ay diyince Bârî
- 235 Ne zahmet çekdi ne hamli belürdi
Velîkin dem-be-dem râhat olurdu
- 236 Çü nûr-ı mahz-ıdı ol gevher-i pâk
Vücûdından ola mı kimse gam-nâk

- 237 Yaratmışken Hak anı halka rahmet
Anasına ola mı vire zahmet
- 238 Tamâm itdi hisâbın çün dokuz ay
O mihrün oldı nûrî âlem-ârây
- 239 Ziyâde berk urup tutdı cihânı
Doğısardur anası bildi anı
- 240 Görürdi her yana idüp nazar tîz
Karanu gice olmuş şu'le-engîz
- 241 Dü-şenbe gicesi-y-di vakt-i hurrem
Rebûlevvelün on ikisi hem
- 242 Dahı eyyâm-ı Nûşirvân-ı âdil
Makâmı Kâbe şehri şübhesiz bil
- 243 Geçeli kıssası ashâb-ı filün
Hem elli beş gün olmuş eyle bilün
- 244 Cihân olsa zebân başdan başa bil
Düketmez vasfın anun niçe bin yıl
- 245 Şefâatden bulam dirsene tesellî
Eyit cân-ıla Allâhümme salli
- 246 *Es-salâtü ve's-selâm ey rahmeten li'l-âlemîn*
Es-salâtü ve's-selâm ey sâdiku'l-kavlü'l-emîn
- 9/a247 Rivâyetdür Rasûl'ün anasından
O ismet burcunun dürdânesinden
- 248 Eyitdi çün karîb oldı vilâdet
İrişdi vaz'-ı hamle vakt u sâat
- 249 Kılup Yesrib'de Abdullâh vefâtı
Beni derdâ yedi derd-i memâtı
- 250 Ten-i tenhâ komışdı mâtem-ile
Garîb ü bî-kes itmişdi gam-ile
- 251 Yoğ-ıdı evde Abdulmuttalib hem
Tavâf eylerdi Beytullâh'ı ol dem

- 252 Bu gamlardan gelürken câna vahşet
Virürken vaz'-ı haml ahvâli dehşet
- 253 Anı gördüm iki şakk oldı hâne
Ser-â-ser şem'lerle doldı hâne
- 254 Nüzûl itdi hemân bir nesne âlî
Beni geldi büridi perr ü bâli
- 255 Bir apak murg adı mânend-i kâfûr
Cemâlinden alurdı ay u gün nûr
- 256 Gelüp üstüme çün açdı kanadı
Tutup arkamı bir kez hoş sığadı
- 257 Gidüp gönlümden ol havf-ıla dehşet
Tenüm başdan ayağa buldı hiffet
- 258 Bu iş geldi aceb gâyetde bana
Nazar saldum hemîn çepçevre yana
- 259 Görüp ol hüsn ili yıldızlarımı
Sanup Abd-i Menâf'un kızlarını
- 260 Çü hânem doldı bî-had serv-i dil-cû
Be-gâyet teşne idüm istedüm su
- 261 Elüme sundılar bir bâde-i nâb
Gül-âb u müşk-ile pür-'itr u cüllâb
- 262 Hemân-dem aldum içdüm âşıkâne
İrişdi revh ü râhat cism ü câna
- 9/b263 Şekerden tatlu südden ağ-ıdı ol
Yayıldı gövdeme san yağ-ıdı ol
- 264 Bu hâlet içre gördüm anı nâgâh
Ki gıtdi gözlerümden perde-i râh
- 265 Görindi meşrik u mağrib müretteb
Ne kim var yir yüzi dağ u ova hep
- 266 Dahı gördüm ki bir mahbûb dîbâ
Asılmış yir ü gök beyninde zîbâ

- 267 Anun ardınca gördüm üç alem hûb
Kamusı nurdan mevzûn u mergûb
- 268 Birisi meşrık u mağribde biri
Birinün Kâbe damı üzre yiri
- 269 İştüdüm bir nidâ hem âsumândan
Ki gizlen anı dir çeşm-i cihândan
- 270 Hem indi bir bölük kuşlar hevâdan
Evümde raks ururlardı safâdan
- 271 Burunları zümürüd tenleri ak
Yaratmış anları bu resme Hallâk
- 272 Kamunun şeh-peri yâkût-ı ahmer
Dem [ü] enfâsı gûyâ bû-yı anber
- 273 Dahı hâtûnlar-ıla doldı hâne
Ki hüsni anların gelmez beyâna
- 274 Gelüp yakın beni söylerler-idi
Doğar şimdî Muhammed dirler-idi
- 275 Anı gördüm ki yirden göğe bir nûr
Çıkup âlem yüzini kıldı mesrûr
- 276 Hemân-dem ol yüzi gün alını bedr ay
Doğup oldu vücûdî âlem-ârây
- 277 Çağırdı merhabâ gökden melekler
Semâa girdi raks itdi felekler
- 278 Didiler doğdı ol hûrşîd-i âlem
Didiler doğdı ol ümmîd-i âlem
- 279 Habîbü'l-Hakk u mahbûbü'l-berâyâ
Şefî'ü'l-halk u mahsûsu'l-atâyâ
- 10/a280 Bakup gördüm yüz urmuş yire ol hân
Sücûda varmış eyler hamd-i Yezdân
- 281 Tutup kaldurdu barmağın semâyâ
Şehâdet arza kıldı hoş Hudâ'ya

- 282 Anun ardınca indi bir zamândan
Hemîn bir pâre bulut âsumândan
- 283 Muhammed gözlerümden gâyib oldu
Gelüp rikkat gözüm yaş ile doldu
- 284 İştüdüm bir münâdî eyler âvâz
Muhammed itdi dir âfâka pervâz
- 285 Kamu mahlûka gösterdiler anı
Tutalar tâ cemâlinden nişânı
- 286 Açıldı çün bulut götrüldi zulmet
Bakup gördüm yatur ol mâh-tal'at
- 287 Sarılmış nurdan bir sûfa key ağ
Semen olmuş teni gül-bergine bâğ
- 288 Anun ardınca irdi yine bir ebr
Görinmez oldu ol meh eyledüm sabr
- 289 İştüdüm yine bir hoş savt-ı 'âlî
Muhammed oldu dir mahlûka vâlî
- 290 Cihânı hükmine râm eylediler
Bu hâli dehre i'lâm eylediler
- 291 Ana Hak virdi Âdem safvetini
Dahı Nûh nebînün rikkatini
- 292 Halîl'ün hulletin hilat buyurdu
Ana mürselleri ümmet buyurdu
- 293 Lisânın virdi İsmâîl'ün ana
Neler ihsân itdi bilün ana
- 294 Cemâl-i Yûsuf u büşrâ-yı Ya'kûb
Dahı tekrîm-i Mûsâ sabr-ı Eyyûb
- 295 Dem-i İsâ-y-ıla takvâ-yı Yahyâ
Ki oldu mecma'-ı mecmû'-ı deryâ
- 296 Gidüp ol ebr oldu hâne pür-nûr
Yatur gördüm Muhammed şâd u mesrûr

- 10/b297 Beyân olunsa yüz yıl bu ma'ânî
Bedî' ola tamâm olmak beyânı
- 298 Dilersen ire nûrından tecellî
Eyitgil cândan Allâhümme salli
- 299 *Es-salâtü ve's-selâm ey câmi'-i âyât-ı Hak*
Es-salâtü ve's-selâm ey râfi'-i râyât-ı Hak
- 300 Rivâyet eylediler yine rûşen
Safiyye bint-i Abdulmuttalib'den
- 301 Dimiş ol ahter-i burc-ı saâdet
Çü düşdi yire ol hûrşîd-talat
- 302 Ebesiydün ol incü dânesinün
Ben-idüm yâri ol dem anasınun
- 303 Doğıcak gün gibi ol nûr-ı bâhir
Bana altı alâmet oldı zâhir
- 304 Biri çün düşdi yire kıldı secde
Bu emri gördi aklum geldi vecde
- 305 İkinci bu durur kim kaldırup ser
Fesâhat bula şeker-veş mükerrer
- 306 Didi Allâh'dur ma'bûd-ı bi'l-hak
Ben anun Hak Rasûliyem muhakkak
- 307 Budur üçünci kim nûrından anun
Çerâgı mahv oldı âsumânun
- 308 Budur dördünci kim itdüm nazar tîz
Görem anı er oğlan mı yahud kız
- 309 Bakınca gördüm olmuş sünneti hûb
Kesilmiş göbeği mahbûb u mergûb
- 310 Beşinci diledüm kim yuyam anı
Bir âvâz irdi gaybî nâgehânî
- 311 Ki virme ey Safiyye sana zahmet
Ki pâk itmişdür anı âb-ı rahmet

- 312 Budur altıncı kim anı götürdüm
Bakup kitfeyni ortasında gördüm
- 11/a313 Yazılmış âyet-i mühr-i nübüvvet
Pes itdüm Hakk'a hamd u şükr ü minnet
- 314 Didi ol gice Abdulmuttalib ben
Tavâf-ı Kâbe eylerken muayyen
- 315 Nidâ eyler işitdüm bir münâdî
Ki savtından pür oldı deşt [ü] vâdî
- 316 Ki âgâh olun ey kavm-i müeyyed
Bu gice anadan doğdı Muhammed
- 317 Dahı gördüm kılurdu secde Kâbe
Bu sözden varma sakın şekk ü raybe
- 318 Gelürdi muttasıl âvâz-ı tekbîr
Bi-hamdi'llâh ki pâk oldum bu gün dir
- 319 Tahâret buldum encâs-ı hadesden
Berî oldum kamu fisk u habesden
- 320 Dahı gördüm yüzün düşdi hep esnâm
Gelür gönlüme çok efkâr u evhâm
- 321 Harem'den yürüyüp çıkdum Safâ'ya
Var-ıdı anda gavgâ bî-nihâye
- 322 Görindi gözüme ol yir ser-â-ser
Halâyık haşır olup mânend-i mahşer
- 323 Hemîn döndüm olup gönlüm pür-ehvâl
Varup tâ Âmine'yle söyleşem hâl
- 324 Kapsın bağılı gördüm itdüm âvâz
Gelüp açdı kapuyı ol ser-efrâz
- 325 Didi kim ey ata doğdı Muhammed
Ana (?) cânı vü fahrü'l-ammi ve'l-cedd
- 326 Getür didüm göreyüm kanı ol nûr
Didi kim bana yokdur şimdi destûr

- 327 Gelüp bir kişi didi kim bu oğlan
Gerek bir kaç gün olmak evde pinhân
- 328 Anı saklar Hudâ gerçi hatardan
Velî hıfz it anı üç gün nazardan
- 329 İnad itdüm kılıç çekdüm yridm
Giricek içerü sankim eridm
- 11/b330 Yüzi brka’lu gördüm anda bir er
Tutar ŐemŐir elinde Őire benzer
- 331 Didi kim dn girü tâ kim melâik
Mukîmân-ı semâvât u erâ’ik
- 332 Ziyâret eylesünler oğlunu hoş
Yri var hâtırun tutma müŐevveŐ
- 333 Katı havf eyledüm anun szinden
Oturdı üstüme heybet zinden
- 334 ıkup kasd eyledüm diyem bu hâli
Yedi gün bulmadum nutka mecâli
- 335 Yazarsa cem’ olup halk-ı zamâna
Bu hâlün Őemmesi gelmez beyâna
- 336 Dir-isen kim dilnden yağa Şekker
Salavât vir ana cândan mükerrer
- 337 *Es-salâtü ve’s-selâm ey bütleri hâk eyleyen*
Es-salâtü ve’s-selâm ey Hakk evin pâk eyleyen
- 338 Rivâyetdür ki dimiş böyle Abbâs
 öldi B Leheb itdüm ana yas
- 339 Eğerçi kfri virmişdi garâbet
Velî lâzım gelür rahm-ı karâbet
- 340 Gınâ virmeyüp ana kesb  mâli
 *tebbet*¹⁹ oldı emrinn meâli
- 341 Du’â itdüm Cenab-ı Hakk’a dilden
Ki ref’ idüp hicâbı âb u gilden

19 تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ “Eb Leheb’in elleri kurusun. Zaten kurudu” Tebbet suresi ayetten kısmî iktibastır.

- 342 Bana ma'lûm ide tavr-ı azâbın
Ne yüzdendür bilem kahr u 'itâbın
- 343 Bu resme görürem bir gice anı
Ser-â-ser oda düşmüş cism ü cânı
- 344 Tutuşmuş göklere çıkmış yalınlar
Ki dūzah ol yalınlardan belinler
- 345 Didüm hâlün nedür arz it te'abdan
Halâsun yok mıdur işbu lehebden
- 12/a346 Didi kim yok-durur bir lahza ârâm
Bu resme yanarum her subh u her şâm
- 347 Dü-şenbe gicesi oldukça lâkin
Olur bu kahr odı bir pâre sâkin
- 348 Gelüp bir niçe Rahmânî melekler
Getürüp âb-ı rahmetden belekler
- 349 Bu oda ol suyu efşân iderler
Dahı ol gice çok ihsân iderler
- 350 Bu iş geldi aceb dir bana Abbâs
Girü sordum bunu dir ana Abbâs
- 351 Didüm Hak lutfi gerçi bî-sebebdür
Yalunuz bu gice olmak acebdür
- 352 Didi kim bu gice doğdı Muhammed
O fahru'l-âlemîn Mahmûd u Ahmed
- 353 Vücûda geldi çün ol şâh-ı âlem
Ümeyme (?) muştuladı geldi ol dem
- 354 Beşâretten olup key hurrem ü şâd
Didüm olsun Süveybe benden âzâd
- 355 Çün itdüm İzzet anun mevlidine
Eğerçi girmedüm didüğü dîne
- 356 Pes anun hürmetine Hayy u Gaffâr
Azâbum ref' ider bu gice her bâr

- 357 Aceb midür bu ta'zîm-ile mü'min
Cehennemden ebed olursa îmin
- 358 Muhassal doğdı çün ol talati gün
İrişdi âsumândan bir aceb ün
- 359 Ne hoş pistândur anı emziren dir
Mübârek emcek ana kim virür şîr
- 360 Felâ-büdd eyledi âlem nizâ'ı
Bizimdür Ahmedün diyü rızâ'ı
- 361 Hitâb irdi hemân-dem k'ey halâyık
Ki yokdur sizde emcek ana lâyık
- 362 Ana cinsinden olur yine dâye
Ana insândan irür yine vâye
- 12/b363 Çün üç gün geçdi ol gün yüzlü aya
Gelüp oldı Süveybe ana dâye
- 364 Gelince Mekketullâha Halîme
Tamâm emzürdi dörd ay ol kerîme
- 365 Vücûdı olmağın 'ıtkına çâre
Olurdı hizmetinde pâre pâre
- 366 Rivâyet böyledür Abbâs'dan hem
Yatarken mehd içinde şâh-ı âlem
- 367 İşâret birle diyüp hasb-ı hâli
Kamerle eyler-idi kîl ü kâli
- 368 Ne yana kim delâlet itse ol şâh
Teveccüh eyler-idi ol yana mâh
- 369 Buyurmuşdur hem ol fahru'r-risâlet
Çerâğ-ı âfitâb-ı dîn ü devlet
- 370 Benümle mâh ortasında ol dem
Kelâm olurdı çok vallâhu a'lem
- 371 Beni ağlatmaz-ıdı ol sebebden
Tutardı gönlümi hoş her taAbdan

- 372 Ki secde itse arş altında her bâr
İşidürdüm sadâsını ceres-vâr
- 373 Rivâyet böyledür kim ol gice hem
Yarıldı kistrânun eyvânı muhkem
- 374 Çehâr u deh beden küngürlerinden
Yıkıldı ayrılıp [bir bir yerinden]
- 375 Mecûs'un bunca yıllık yakduğı od
Kül oldu ol gice çün nâr-ı Nemrûd
- 376 Hem ol dem Sâve'nün nehr-i revânı
Yirün ka'rına geçdi nâgehânî
- 377 Dimişler dahı ashâb-ı hikâyât
Bulup bu nakli fî-bazı'r-rivâyât
- 378 Ki kistrâ harc idüp çok genc ü mâli
Binâ itmişdi bir hoş kasr-ı 'âlî
- 379 Önine ugrar-ıdı cûy-ı Dicle
Sürerdi ayağına rûy Dicle
- 13/a380 Hemân ol gice kim şakk oldu tâkı
Götürdi Dicle bu âlî revâkı
- 381 Harâb oldu ne kim var ol imâret
Suya gitdi olup muhkem hasâret
- 382 Çoğ itdi sonra mesdûdü'l-mebânî
Müyesser olmadı turgurmağ anı
- 383 İdüp etrâfdan kâhinleri cem'
Bu işlerden su'âl itdi tutup sem'
- 384 Kamusı ittifâk idüp eyitdi
Bu âyîn ü bu millet devri yitdi
- 385 Birikdi ser-te-ser hükm-i karâyin
Tereddüd yokdur el-makdûru kâyin²⁰
- 386 Arab burcında doğdı bir peyamber
Ki tutısar acem milkin ser-â-ser

20 "(Allah tarafından) takdir edilen olur..."

- 387 Kamu edyânı mensûh ide dîni
Ola ol cümle mahlûkun güzîni
- 388 Felekler olsa bu âyâta defter
Yazılmaz binde biri kala ebter
- 389 Dilersen kurb-ı Hak izzen ve kadren
Salavât vir ana sırren ve cehren
- 390 *Es-salâtü ve's-selâm ey nâsîh-i şer'-i milel*
Es-salâtü ve's-selâm ey şârih-i dîn ü düvel
- 391 Rivâyet eylemişler kim Halîme
Bu yüzden nakl kılmış ol kerîme
- 392 Kabâyilden idüp bir niçe avrat
Kureyş evlâdın emzürmeğe niyyet
- 393 Görüp hep kaydı esbâb-ı seferden
Yöneldük Mekke'ye bir gün seherden
- 394 Benüm bir merkebüm var-ıdı kâhil
Dahı bir hıyre-ser nâkam muattal
- 395 Ne bu virürdi yıllar bir kaşık şîr
Ne anı yüridürdi tîr ü şimşîr
- 13/b396 Benümle bile gitmişdi erüm hem
Yoğ-ıdı andan özge bana mahrem
- 397 Hem o yıl kaht olmuşdı be-gâyet
Harâb olmuşdı kûylar bî-nihâyet
- 398 Dahı yoğ-ıdı bende ol kadar süd
Ki oğlum Damra ola-y-ıdı hoşnûd
- 399 Gelüp ağladuğundan bana kaygu
Gözüme giceler girmezdi uyhu
- 400 İrişdük Mekke'ye çok cehd idüp biz
Kimi oğlan kabûl itdi kimi kız
- 401 Bana arz eylediler Mustafa'yı
Ana göstermedüm hergiz safâyı

- 402 Cehâletden didüm anı gerekmez
Bana atasuz oğlanı gerekmez
- 403 Ki kıymaz ata gibi ayruğı mâl
Eğer cedd ü eğer amm u eğer hâl
- 404 Ana dek eyledüm sabr u ferâğı
Ki hep yoldaşlarum gördi yerağı
- 405 Bana kalmadı oğlan eyledüm âr
Kabûl itdüm habîbi çâr u nâçâr
- 406 Buluşdum Âmine hâtûnla hoş
Didi lutf-ile bana ey perî-veş
- 407 Ki bir hoş kimse geldi üç gice var
Didi buna tutıcak dâye zinhâr
- 408 Benî Sa'd ola anun cins ü faslı
Dahı âl-i Züveyb'ün ola nesli
- 409 Didüm Hak'dan-durur bu emr ü bu va'd
Ki ben âl-i Züveybem hem Benî Sa'd
- 410 Elüme pes hemân-dem yapışup tîz
Alup girdi içerü ol dil-âvîz
- 411 Bakup gördüm yatur ol mihr-i enver
Bir apak sûf içinde nûra benzer
- 412 Döşenmiş altına bir sebz atlas
Süzilmiş h'âba varup iki nerges
- 14/a413 Saâdet nûrı berk urur yüzinden
Güneş pertev alurdı ılduzından
- 414 Vücûdından gelürdi bû-yı anber
Kılurdi 'ıtrı cân bâgın muattar
- 415 Varup yanına ol cân-ı cihânun
Kodum pistânımı göğsine anun
- 416 Mübârek çeşmin açdı çıkdı bir nûr
Yazıldı gün gibi eflâke menşûr

- 417 Bu hâli anda çün gördüm muayyen
Hemîn örtüp yüzini tınmadum ben
- 418 Ki bildüm devlet ü ikbâle irdüm
Revân sağ emcegüm ağzına virdüm
- 419 Alup emdi hemân o şâh-ı âlem
Safâdan oldı gönüm şâd u hurrem
- 420 Dönüp pistânumun solını andan
Kodum ağzına anun bir zamândan
- 421 Kabûl itmedi anı almadı hiç
Yüzün dönderdi başın eyledi pîç
- 422 Dimiş kim İbn-i Abbâs ana ol dem
Cenab-ı Hakdan oldı adl mülhem
- 423 Çü var-ıdı süd emmekde şerîki
Birin kodı ana almadı iki
- 424 Hikayet eyleyüp yine Halîme
Beyân itmiş bu resme ol kerîme
- 425 Virüp pistânumun sağ ın Rasûl'e
Nasîbi oğlumun düşmişdi sola
- 426 Velî hergiz Muhammedden mukaddem
Süd emmez-idi oğlum Damra bir dem
- 427 Dahı pistânum oldı şöyle pür-şîr
Ger oğlum olsa on olurdu hep sîr
- 428 Çün üç gün oldı itdük azm-i ricat
Vatandan yana kılduk kasd-ı rihlet
- 429 Binüp ol merkeb üstine getürdüm
Habîbi önüme aldum götürdüm
- 14/b430 Giderken merkebüm altumda durdı
Çöküp ol dem yüzini yire sürdü
- 431 Haremden yana itdi secde üç kez
Hoş âdâb-ile k'âdem öyle itmez

- 432 Pes andan yola girdi hoş sebük-bâr
Giderdi yel gibi altumda reh-vâr
- 433 Yine nakl eyledi ol aslı tâhir
Gelüp bir suya konduk ol gün âhir
- 434 Var-ıdı anda bir şeyh-i Hüzeylî
Ki olmuş bûsegâh-ı halk zeyli
- 435 Geçürmiş ömrini hikmet içinde
Riyâzetler çeküp halvet içinde
- 436 İştmiş bî-aded âsâr u ahbâr
Okımış bî-hisâb elvâh u esfâr
- 437 Didi yoldaşlarum kim ey Halîme
Buluşsan n'ola bu şeyh-i azîme
- 438 Anı kim Âmine itmişdi takdîr
Buna arz eylesen görsen ki ne dir
- 439 Didüm pes varuban ey şeyh-i kâmil
Bu gün âlemde sen ilmiyle 'âmil
- 440 Bu oğlan kim görürsen anası dir
Çü benden doğdı bu dür dânesi dir
- 441 Vücûdumdan hemân-dem çıkdı bir nûr
Tutup âlem yüzini kıldı mesrûr
- 442 Ki gördüm gün gibi âfâkı rûşen
Ne kim var Şâm içinde kasr u gülşen
- 443 Çü düşdi yire aldı bir avuç hâk
Dönüp kaldurdı başın cüst ü çâlâk
- 444 Yüzin gökden yana hoş tutdı handân
Bu işden aklum oldu deng ü hayrân
- 445 Kılup feryâd ol şeyh-i Hüzeylî
Didi âlem bu tıflundur tufeyli
- 446 Olup rû-yı zemîne cümle mâlik
Yüriye hükmi *fi külli 'l-memâlik*

- 15/a447 Anadur muntazır şimdi bu oğlân
Ki gökden ine ana emr-i Yezdân
- 448 Pes ey âl-i Hüzeyl ü hayy-i A'râb
Gelün eylen cihândan bunı nâ-yâb
- 449 Didüm kimdür yukayan (?) bir kılına
Sovuk baka buna yavuz kılına
- 450 Pes ol yirden göçüp bağlandı mahmil
İdindük mesken-i me'lûfi menzil
- 451 Ne yire kim konarduk deşt eğer dağ
Ser-â-ser olur-ıdı sebze vü bâğ
- 452 Semirdi hep ne varsa çâr-pâmuz
Bizi anup günilerdi obamuz
- 453 Elümüz hâke sunsak zer olurdu
Yapışsak sırçaya gevher olurdu
- 454 İki kuzuladı koyunlarımız
Yitişmezdük südin sağmağa gündüz
- 455 Eğer her bir kalemde olsa bin dil
Düketmez dise yüz yıl medhini bil
- 456 Bu ni'metlerden istersen nasîbi
Salâvet vir ana cândan habîbî
- 457 *Es-salâtü ve's-selâm ey menba'-ı cûd u kerem*
Es-salâtü ve's-selâm ey mecma'-ı hulk u şiyem
- 458 Rivâyetdür bu resme yine andan
O ismet ma'deni pâkîze cândan
- 459 Dimiş ol dem çün ol gün yüzlü aya
Hak'un ihsân u lutfi birle dâye
- 460 Anun incinmedüm bir hizmetinden
Be-gâyet râhat-idüm ismetinden
- 461 Ki bir şey' üzre itmezdi tebevül
Ki lâzım ola idi yunmağa ol

- 462 Dahı her gün muayyen bir kez ol şâh
Tebevül eyler-idi idüp âgâh
- 15/b463 Cemî'inden aceb bu idi kim ol
Karîb oldu ki nutka virile yol
- 464 Şeker ağzın açup didi mükerrer
Bülend-âvâz-ile Allâhu ekber
- 465 Dahı hamd itdi Rabbü'l-âlemîne
Girü meşgûl oldu âlemîne
- 466 Rivâyetdür dahı ol şâh-ı âlem
Beşinci ay olunca yürüdi hem
- 467 Sekiz aylık olunca sözlerin hep
Muayyen anladurdu hoş müretteb
- 468 Ok ata başladı on ay içinde
Gören dirdi güneşdür yay içinde
- 469 İki yaşında oldu bir kıyâmet
Yedi yaşında gibi çekdi kâmet
- 470 Bu üslûb-ile dimiş kim Halîme
İderdüm hizmet ol şâh-ı kerîme
- 471 Fıtâmun vakti geldi ya'ni anı
Memeden kesmenün oldu zamânı
- 472 İletdüm anasına çâr u nâçâr
Velî oldum firâkından dil-efgâr
- 473 Ki zîrâ nef'-i mahz idi vücûdı
Firâvân idi hayr u lutf u cûdı
- 474 Didüm anasına ey ulu hâtûn
Kamudan âkıl u devletlü hâtûn
- 475 Bilürsin Mekke'nün vardur vebâsı
Vahîm ü sıtmaludur hem hevâsı
- 476 Bizüm yirün hevâsı cân-fezâdur
Suyı tatlu fezâsı dil-güşâdur

- 477 Değül kûh u kaya rîg ü beyâbân
Ser-â-ser sebzedür pür-bâg u bostân
- 478 Buyurursan yine baş üzre hizmet
Tutalum cân gibi anı ne minnet
- 479 Bu sözlerden olup pes hâtırı râm
Begendi fikrümü key ol dil-ârâm
- 16/a480 Yine ol şâhı kıldı bana teslîm
Benüm oldı sanasın yedi iklim
- 481 Alup gitdük hemân şâdân u handân
Didük yüz tutdı yine lutf-ı Yezdân
- 482 Giderken yolca bir gün çin-sehergâh
Yol üzre uğraduk bir kavme nâgâh
- 483 Kamu Nasrânîler mülk-i Habeş'den
Münevver yüzleri lâkin güneşden
- 484 Görüp ol mâhı itdiler nazar tîz
Tefekkür kıldılar çok hikmet-âmîz
- 485 Mübârek gözlerinün humretin hem
Görüp söyleşdiler vallâhu a'lem
- 486 Dahı kitfeyni ortasında âhir
Te'emmül itdiler bî-hadd u vâfir
- 487 Dönüben sordılar benden ki ey cân
Gözüm zahmet ider dir mi bu oğlân
- 488 Didüm yokdur anun çeşminde zahmet
Didiler kim nedendür ya bu humret
- 489 Didüm zâtî dürür ol zâyil olmaz
Velî nûrına hergiz hâyil olmaz
- 490 Didiler virelüm ger sana çok mâl
Kerem eyle kabûl it yok dime al
- 491 Kılalum dahı minnetler hezârân
Bu ferzendi bize vir tek sen ey cân

- 492 Ki biz ilm ile bulmuşuz mukarrer
Harem'den kopısardur bir peyam-ber
- 493 Karîb olmuş durur anun zuhûrî
Tutısar gün gibi âfâkı nûrî
- 494 Uş imdi gösterür kamu alâyim
Bu oğlan ola ol emr üzre kâyim
- 495 Pes idüp anlara 'özü bahâne
Geçüp hoş yoluma oldum revâne
- 496 İrişdük mesken-i me'lûfa âhir
Huzûr esbâbına olduk mübâşir
- 16/b497 Çün üç yaşına girdi ol şehinşâh
Cihân hâlınden oldı cümle âgâh
- 498 Safâlu oldı k'ide seyr ü geşti
Karındaşları-y-ıla kûh u deşti
- 499 Koyunlarla varup mer'âya dâyim
Giderdi lâ-cerem sahrâya dâyim
- 500 Olur bir gün hevâ ıssı be-gâyet
Te'essüf birle didüm zî-cehâlet
- 501 Ki gönderdüm bu gün sahrâya anı
Acep bilmezlik itdüm nâgehânî
- 502 Çü nâzükdür vücûdı gülden anun
Ne döysün şiddetine bu zamânun
- 503 İşidüp bunu kız kardaşı Şeymâ
Didi ey ana sen anı kayurma
- 504 Ki ben anunla idüm şimdi geldüm
Görüp hâlin anun dem-beste kaldum
- 505 Yürise her yana serv-i revânı
Olup bir pâre bulut sâye-bânı
- 506 Ana yokdur tef-i hûrşîdden derd
Ki itmiş verdini Hak sâye-perverd

- 507 Kurulmuş üstine çetr-i Hudâyî
Bulut hıfz eylese tan mıdur ayı
- 508 Yine nakl eyledi ol iffet ıssı
Ki bir gün olmuş-ıdı gâyet ıssı
- 509 Seherden kalkup ol nûr-ı Hudâyî
Alup destine Mûsâ-veş asâyı
- 510 Girü ihvânı ile seyr ü geşte
Sürüyü sürüben gitmişdi deşte
- 511 Birazdan Damra'yı gördüm ki bî-cân
Girüp geldi kapudan zâr u giryân
- 512 Didi kim ey ana olgil sebük-hîz
İriş kim ol Kureyşî kardeşim tîz
- 513 Karîb olmuş-durur teslim-i câna
Diküpdür gözlerini âsumâna
- 17/a514 Yüzüm yırtup didüm n'oldı hikayet
Ki gitdi şimdi sizünle selâmet
- 515 Didi kim bilmezem oynar-ıduk biz
Anı gördüm irişdi bir kişi tîz
- 516 Ki ortamuzdan anı kapdı kaçdı
Sanasın murg idi bâl ü per açdı
- 517 Alup çıkdı anı bir dağa tenhâ
Bıçakla yardı karnın bî-mehâbâ
- 518 Görince anı cân atdum hemân-dem
Kalanın bilmezem Allâhu a'lem
- 519 Yirümden pes durup bî-hûş u bî-cân
Erümle irdük anda zâr u giryân
- 520 Yatur gördüm kafâsı üzre ol dem
Gözin dikmiş göğe hâmûş u hurrem
- 521 Kızarmış dehşetinden lâle gibi
Dizilmiş der gülünde jâle gibi

- 522 Yüzüm üstine düşüp eyledüm âh
Didüm derd-ile *vâ hüznâh şevkâh*
- 523 Öpüp alında sildüm terlerin hem
Didüm rûhî fedâk ey çeşm-i âlem
- 524 Sana kasd idenün ömri kem olsun
Günü gice düğünü mâtem olsun
- 525 Nedür hâlün kim urdı sana hançer
Digil bir bir bana ey cân-ı mâder
- 526 Girîbânun-durur çün matla'-ı nûr
Cihânı nûra gark it ey güneş tur
- 527 Diyince böyle ol serv-i semen-ber
Açup nergislerin itdi nazarlar
- 528 Didi ey ana kıl gamdan dilün pâk
Ki ihvânümle oynarken ferah-nâk
- 529 İrişdi üç kişi nâgâh gördüm
Görince bunları bir yirde turdum
- 530 Birinün bir gümüş ıbrık elinde
Birinün dahı bakdum ileyinde
- 17/b531 Zümürüdden düzilmiş bir legen var
İçi olmuş ser-â-ser doptolu kar
- 532 Anı gördüm ki kapdılar beni tîz
İrişdiler bu yire eyleyüp hîz
- 533 Beni lutf-ile ohşadı kamusı
Didiler ey cihânun bahtlusı
- 534 Beni geldi biri dil-şâd u hurrem
Tutup hoş göğsümi açdı mükerrem
- 535 İrince sînemi tâ nûn-ı nâfe
Bıçakla yaruban benzetdi kâfa
- 536 Meğer bu nûn u kâfi Rabb-i kâfi
Benüm-çün eylemiş ayn-ı mu'âfi

- 537 Ki andan görmedüm hergiz elem ben
Ne çekdüm zerre denlü derd ü gam ben
- 538 Tutup sînemden aldı yüregüm pâk
İki yardı hemân-dem cüst u çâlâk
- 539 Revân oldu içinde bir kara kan
Didi budur makarr-ı mekr-i şeytân
- 540 Bu işlerden kaçurmayup öğümü
Bakup gördüm ser-â-ser yüregümü
- 541 Koyup pes ol legen içine anı
Yuyup lutf-ıla nâzük gitdi kanı
- 542 Hoş idüp ol mülevvesden beni pâk
Kodı anı yirine yine çâlâk
- 543 Çıkardı nurdan bir hâtem-i hûb
Anun üstine urdı mühr-i mahbûb
- 544 Urûkum aldı hep andan bürüdet
İrişdi kalbe selvet câna râhat
- 545 Henüz ol hâtemün zevkin muayyen
Vücûdumda ser-â-ser anlarum ben
- 546 Pes andan ilerü geldi biri dir
Senün işin tamâm oldu yürü dir
- 547 Gelüp ol dahı urdı göğsüme el
Dürüst oldu girü sînem mükemmel
- 18/a548 İdüp medhümle her biri ser-âgâz
Felekden yana itdi cümle pervâz
- 549 Geçüp gitdi semâdan biri birin
Dilersen göstereyüm sana yirin
- 550 Anun evsâfına yokdur nihâyet
Dinilmez binde biri tâ kıyâmet
- 551 Gerekse kurb-ı Hak *tûbû ve züllû*
Alâ fahri'r-rusul yâ kavm sallû

- 552 *Es-salâtü ve 's-selâm ey sînesi meşrûh olan*
Es-salâtü ve 's-selâm ey dîdesi meftûh olan
- 553 Yine ol dâye-i mahbûb-ı hazret
Bu resme nakl idüp itdi hikayet
- 554 Bu işlerden gelüp gönlüme teşvîş
Didüm bir gün mebâdâ ola bir iş
- 555 Şikest irişe bu dür dânesine
Yeğ ol-kim iletem anı anasına
- 556 Görüp her vech-ile yat u yerağı
Vatandan eyledüm azm u ferâğı
- 557 Yöneldüme Mekke kasdına mukarrer
İşitdüm bir nidâ anda mükerrer
- 558 Ki dir bu baht u kadr u izz ü sikke (?)
Henîen leke yâ bathâe Mekke²¹
- 559 Yine tutdı sana yüz baht u ikbâl
Bu kez buldun ebed ta'zîm ü iclâl
- 560 Boşaldun küfr ü zulmetden ser-â-ser
Pür oldun nûr-ı İslam-ile yek-ser
- 561 İşitdüm bu nidâyı çünkü nâgâh
Hemân sûratle oldum 'âzîm-i râh
- 562 İrişdüm Mekke'ye bir gün seherden
Halâs oldum kamu havf u hatardan
- 563 Mühim düşmişdi bir işüm be-gâyet
Bakup gördüm turur bir hoş cemâat
- 18/b564 Kodum yanında anlarun habîbi
Didüm tur bunda ey cânlar tabîbi
- 565 Ki uş geldüm diyüp gitdüm hemân-dem
Mübâşîr oldum işe ya'ni bî-gam
- 566 Kulağuma irişdi bir mehîb ün
Ki sandum didiler bana girü dön

21 "Ey Mekke düzlüğü sana kutlu olsun!"

- 567 Hemîn ta'cîl-ile ol kavme geldüm
Habîb'i görmeyüp dem-beste kaldum
- 568 Didüm kim ey kişiler şunda şimdi
Bir oğlancuk kodum n'oldı ki imdi
- 569 Didiler görmedük aslâ biz anı
Pes itdüm derd-ile âh u figânı
- 570 Didüm kim vâ habîbâ vâ habîbâ
Anı gördüm ki bir pîr irdi nâgâh
- 571 Didi vargıl Hübel'den sorgıl anı
Ki bilür kandedür anun mekânı
- 572 Didüm benzer değülsin sen haber-dâr
Ki oldı ol doğup bütler nigûnsâr
- 573 Didi hayret seni dîvâne kılmış
Anun-çün sözlerün mestâne kılmış
- 574 Gam u derd-ile olma sen nahîfe
Varayum ben senün-çün ey za'ife
- 575 Hübelden ideyüm bu hâli tefîş
Koma sen hâtırunda kılca teşvîş
- 576 Varup kıldı öninde secde anun
Didi kim bize çokdur imtinânun
- 577 Bu miskîn bî-kesün oğlı Muhammed
Güm olup hâtırı olmuş mukayyed
- 578 Muhammed adın anınca mukarrer
Nigûnsâr oldı ol bütler ser-â-ser
- 579 Didiler ol sanemler virüp âvâz
Harâb itdün bizi ey pîr-i nâ-sâz
- 580 Ol adı itme bunda bir dahı yâd
Helâk itmez bizi illâ ki ol ad
- 19/a581 Bu hâli göricek ol pîr-i bî-cân
Dönüp didi bana giryân u lertzân

- 582 Dir ey Sa'diyye itme âh u zârı
Ki saklar oğlum Perverdigârı
- 583 Halîme dir üşendüm benden evvel
Duya cecdi bu ahvâli mufassal
- 584 Varup yanına itdüm hâli takrîr
Didi ol şeh Kureyş'ündür bu tezvîr
- 585 Bülend âvâz-ıla ol merd-i gâlib
Çağırur bir kezin k'ey âl-i gâlib
- 586 Derildiler hemân-dem yanına hep
Nitekim mâhun etrâfına kevkeb
- 587 Ne denlû itdilerse cidd ü cehdi
Bulmadılar ol sultân-ı ahdi
- 588 Koyup anları Abdulmuttalib pes
İrişdi Kâbe'ye pür-derd ü bî-kes
- 589 Tavâf itdi yedi kez kıldı zârı
Didi ey âlemün Perverdigârı
- 590 Muhammedden bana lutf it nişân vir
Helâk itdi beni gam tâze cân vir
- 591 İrişdi anda hâtifden bir âvâz
Ki key gönlün kavî tut ey ser-efrâz
- 592 Tihâme vâdîsinde şimdi ol cân
Kılur şol bir ağaç kurbında seyrân
- 593 Hemân cân atdı Abdulmuttalib tîz
İrişdi ol araya ol sabâ-hîz
- 594 Görür kim bir ağaç altında handân
Durup yapraklarıyla oynar ol cân
- 595 Görince didi Abdulmuttalib pes
Kimün ferzendisin ey şâh-ı bî-kes
- 596 Didi lutf-ile ol şâh-ı mümecced
Benem Abdullâh'un oğlu Muhammed

- 597 Anı at önüne aldı hemân-dem
Didi ceddün benem ey cân-ı âlem
- 19/b598 Öpüp ohşayu ol dür dânesini
Haber-dâr itdi geldi anasını
- 599 Görince oğlın ol ehl-i saâdet
Basup bağrına itdi şükr ü minnet
- 600 Pes andan dâyeye ikrâm u in'âm
İderler cümle cedd ü hâl u a'mâm
- 601 Eğer âlemde her berg olsa bir dil
Bu lutfun binde biri dinmeye bil
- 602 Dir-isen kim du'ân ola icâbet
Mutahhar ravzasına vir salâvât
- 603 *Es-salâtü ve's-selâm ey şem'-i cem'-i enbiyâ*
Es-salâtü ve's-selâm ey sad-ı (?) bedr-i aşfiyâ
- 604 Gel imdi dinle bir göynüklü kıssa
Ki andan var durur her câna hisse
- 605 Çü dördine kadem basdı o sultân
Güneş gibi cemâli oldu tâbân
- 606 Başına and içer oldı halâyık
Kureyş içinde oldı adı sâdık
- 607 Şu resme oldı kavmün i'timâdı
Emîn ü mu'temed oldı bir adı
- 608 Severdi anı Abdulmuttalib key
Bilürdi ol-durur mahbûb-ı her şey
- 609 Dir-idi kim bunun şânı uludur
Felekden kadr u vak'ı bahtludur
- 610 Bunundur hem siyâdet hem saâdet
Sa'id olur bunu iden ri'âyet
- 611 Anası dahı bilmişdi ki ol şâh
Azîmü'ş-şândur mahbûb-ı dergâh

- 612 Nice tutacağın bilmezdi anı
Görürdi anun-ıla bu cihânı
- 613 Diledi kim anı dayıları hem
Görüp fahr ideler anunla bir dem
- 20/a614 Medîne'ye iletirdi aldı anı
Ki anda-y-ıdı anların mekânı
- 615 Bir ay anda ikâmet eyledi ol
Pes andan yine rihlet eyledi ol
- 616 Gelüp bir gün ider bir yirde me'vâ
Ki dirler ol yirün adına Ebvâ
- 617 Medîne'yle miyân-ı Mekke'dür ol
Anun kurbındadır huccâca bil yol
- 618 Olur ol yirde haste ol dil-ârâm
Za'îf olur kuvâ süst olur endâm
- 619 Görür kim key za'îf olur mizâcı
Didi kim bunda kalmakdur ilâcı
- 620 Yatur ol gece anda ol melek-hû
Gözine subh olunca girmez uyhu
- 621 İrişür çünkü âsâr-ı seher-gâh
Görür kim kalmamış tâkat ider âh
- 622 Gelüp üstine oğlının dir ey nûr
Cihânı dur yüzünden eyle mesrûr
- 623 Uyan ey şem'-i cem'-i baht u devlet
Saçılson üstüne envâr-ı rahmet
- 624 Seher âyîne-i nûr-ı Hudâ'dur
Seher gencîne-i sıdk u safâdur
- 625 Fütûh ebvâbına miftâh-ı Hak'dur
Hidâyet şem'idür misbâh-ı Hak'dur
- 626 Ana cânı anan rihlet idiser
Yüzüne toymadın hasret gidiser

- 627 Ecel sâkîsi çün sundı dolu câm
Alup nûş eylemekdür kâm u nâ-kâm
- 628 Ki gitdüm el-firâk ey cân oğul ben
Ebed kalgıl esen ey cân oğul sen
- 629 Berü gel kohayım boynunu bir dem
Ciğer biryân olupdur dîde pür dem
- 630 Yeridür ağlasa yaş yirine kan
Senün gibi oğuldan ayrılan cân
- 20/b631 Yetim oldun tamâm ey dürr-i şehvâr
Seni ben gidicek bilsem kim ohşar
- 632 Eğerçi hâfızun Rabbü'l-alâdur
Velikin hasret ü firkat banadur
- 633 Bunu didi vü aklı gitdi düşdi
Gelüp yoldaşları üstine üşdi
- 634 Birazdan gözlerin açdı ve bakdı
Bir âh itdi cihânı oda yakdı
- 635 Okıdı bir niçe beyt anda tekrâr
O dürlerden-dürür bu dürr-i şehvâr
- 636 *Bâreke'llâhü fike min gulâmi*
În sahha mâ ebsartü fi'l-menâmi
- 637 *Fe ente meb'ûsün ile'l-enâmi*
*Min 'ındi zi'l-celâli ve'l-ikrâmi*²²
- 638 Budur ma'nîsi kim anun muhassal
Du'â vü medh idüp ol şâha evvel
- 639 Eğer olursa dir ol düş muhakkak
Ki gösterdi anı rûşen bana Hak
- 640 Nebî sen gönderildün hâss u 'âma
Ser-â-ser rahmet-i Hak'sın enâma

22 "Delikanlı, Allah seni mübarek kılsın! Rüyamda gördüğüm doğru ise, sen celâl ve ikram sahibi (Allah) tarafından insanlara peygamber olarak gönderileceksin." (637-638)

- 641 Pes andan didi kim bu dehr-i pür-kahr
Kime bir câm sundı katmadın zehr
- 642 Ne verdi besledi bu devr-i pür-derd
Ki âhir itmedi berd-i hazân zerd
- 643 Ne serv oldu cihân bâğında âzâd
Ki almaz âhir andan bâd-ı gam dâd
- 644 Cihânda pâ-y-dâr olmaz kimesne
Ölümden var mı zâr olmaz kimesne
- 645 Velîkin gam değüldür sâz-kârum
Muhammed gibi çün var yâdigârum
- 646 Anun ölmez cihânda hergiz adı
Ki sonunda koya bir hoş-nihâdı
- 647 Oğul öninde cân virmek analar
Husûsâ kim ganîmetdür mukarrer
- 21/a648 Bu böyleyken bana ne gussa vü bîm
Didi vü cânın itdi Hakk'a teslîm
- 649 Gelüp cinnîler ol dem zâr u giryân
Anun-çün itdiler ol yirde efgân
- 650 İşitdi anda hep hâzır olanlar
Bu hâlün üstine nâzır olanlar
- 651 Anun-çün mersiye vechiyle tekrâr
Kılup çok nevhalar dirlerdi eş'âr
- 652 Bu iki beyt olardandur işitgil
Sen âdemsin ana lâyıık iş itgil
- 653 *Nebki 'l-fetâte 'l-berrate 'l-emîne*
Zevcete Abdullâhi ve 'l-karîne
- 654 *Ûmme nebiyyi 'llâhi zî's-sekîne*
*Ve sâhibi 'l-menberi bi 'l-Medîne*²³
- 655 Cihânun hâli budur ey karındaş
Eceldür âkıbet bin yıl yaşa yaş

23 “Biz, Abdullah’ın eşi ve hayat arkadaşı, Medine’de minber sahibi, vakarlı peygamberin annesi, o güvenilir hayırlı genç hanım için ağlıyoruz.” (654-655).

- 656 Bu evde kimse kalmaz câvidânî
Bekâ mülki değül bu dâr-ı fânî
- 657 Urulmuşdur çü âb üstine bünyâd
Bu hâkî kasrı bil tîz tozıdur bâd
- 658 Yedi başlu bir evrendür bu devrân
Yudar günde tapun gibi hezârân
- 659 Ulu kiçi dimez mîr ü gedâ ol
İdinür her kimi bulsa gidâ ol
- 660 Kimi bir lokma-y-ıla eyledi sîr
Ki lokma gibi olmadı gelû-gîr
- 661 Kimün bir dem suvardı teşne cânın
Ki âhir su gibi içmedi kanın
- 662 Deminden bir nefes kim oldu dil-şâd
Ki son dem itmedi ney gibi feryâd
- 663 Ne gül oldu bu bâg içinde handân
Ki bağı hâr-ı gamdan dolmadı kan
- 664 Ne su buldı bu gülzâr içine yol
Ki sonra kara yire girmedi ol
- 21/b665 Ki bin efsûn ile bu rûbeh-i pîr
İdüpdür niçe aslanları nahcîr
- 666 Ki şimdi kasdı sensin olma gâfil
Yolun almış durur ey merd-i câhil
- 667 Bu böyleyken nedür ey bî-hamiyyet
İdersen rûz u şeb buna mahabbet
- 668 Gamından şöyle olmuşsın dil-efgâr
Ki çıkmışdur gün-be-gün yâr u ağyâr
- 669 Derûnun gaflet almış hâtırın gam
Yir itmiş sevgüsi kalbünde muhkem
- 670 Şu resme nefse virmişsen murâdı
Anılmaz mülk-i dilde rûhun adı

- 671 Ko fânî aşkını bâkî gerekse
Nevâ kıl bezm-i uşşâkı gerekse
- 672 Dilersen mülk-i câna server olmak
Gerekmez rûz u şeb ten-perver olmak
- 673 Değülseñ gâv u har olma alef-h'âr
Ki gâv u har gibi olmayasın h'âr
- 674 Mesîhâ'sın eğer cân-perver-isen
Çekersin bâr-ı mihnet ger har-ısan
- 675 Cihândan bu nasîhat bes hemîndür
K'ecel der-pey kazâ ender-kemîndür²⁴
- 676 İlâhî itmişüm bî-had cinâyet
Girü senden olur lutf u inâyet
- 677 Hudâyâ sana lâyıık bir işüm yok
Velî isyân içinde cünbişüm çok
- 678 Kazandum yüz karası-la me'âsî
*Eğîsnî yevme yü'haz bi'n-nevâsî*²⁵
- 679 Olup benlik hicâbında giriftâr
Seni cân-ıla olmadum taleb-kâr
- 680 Tahayyür bahrına gark oldı cânum
Bilüm şaşdı vü bağlandı zebânım
- 22/a681 Dilüm pür hây u hûy u sine pür-cûş
Velîkin yâd-ı Hak'dan hâtırum boş
- 682 Adum âdem velî segden kemem ben
Bana nispet seg âdemdür kimem ben
- 683 Cihânda râzı ol bir üstühâna
Benüm doymaz gözüm iki cihâna
- 684 Hudâvendâ ne denlü acısam ben
Fakîr ü bî-kes ü muhtâcısam ben

24 Kazanın ardında eccl pusudadır.

25 "(Günahkârların) Alınlar(ın)dan tutulacağı gün imdadıma yetiş!"

يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَفْقَامِ "Suçlular simalarından tanımır da, perçem-
lerinden ve ayaklarından yakalanırlar." Rahman suresi ayetten kısmî iktibastır.

- 685 Çü lutf u fazl u ihsânun idem yâd
Doyar gönlüm gözi cânım olur şâd
- 686 İlâhî gayruna muhtâc kılma
Çü mün'imsin keremden aç kılma
- 687 Bizi lutfunla eyle evvel âhir
Belâda sâbir ü na'mâda şâkir
- 688 Eğerçi havfumuzdur bî-nihâyet
Recâmuzdur dahı bî-hadd u gâyet
- 689 Keremden dâyimâ işi Kerîm'ün
Za'ife rahmdur şânı Rahîm'ün
- 690 Bu afv u lutfa idüp i'timâdı
Çoğ itdüm cürm ü isyân u inâdı
- 691 Yine ol lutf-ı âmundur şefi'üm
Bu işlerde o nâmundur şefi'üm
- 692 Kapuna gerçi kim geldük eli boş
Ümîd oldur k'idesin gönlümüz hoş
- 693 Çü şey li'l-lâhumuzdur sana ma'lûm
Kapundan gidevüz hâşâ ki mahrûm
- 694 Ne ola ol tapuya biz de lâyük
Bilürsin nesne yokdur bellü bayık
- 695 Hemîn yokluk-durur bizden bizâat
Dahı isyân u nisyân sehv ü zillet
- 696 Habîbün hürmetine yâ İlâhî
Bize mücrim diyü yazma günâhı
- 22/b697 Varıcak hazretüne Lâmi'î hor
Kapundan İzzetün-çün kılma mehcûr
- 698 Dimezven kâinâtun bir beğiyem
Velî kim kulunun kemter segiyem
- 699 Çü âdetdür iden ıssına hürmet
İder kelbini dahı hoş ri'âyet

- 700 Olursa zerrece fazlundan ikbâl
Olam Kıtımîr-veş âlemde hoş-hâl
- 701 Hudâvendâ Kerîmâ Kirdigârâ
Rahîmâ Kâdirâ Perverdigârâ
- 702 Şu dem kim murg-ı cân uça kafesden
Olup fâriğ hevâ-y-ıla hevesden
- 703 Kanat vir ana zikründen sen ey hân
Ki gide uçmağa anunla âsân
- 704 Cinân kuşları idüp ana ikbâl
Diyeler merhabâ ey murg-ı zî-bâl
- 705 Bana pâ-bend itme nefis dâmın
Hudâyâ rahmet it kim dirse âmîn
Âmîn

HAMDULLAH HAMDÎ VE MEVLİDİ

■ Doç. Dr. Süleyman EROĞLU*

Hamdullah Hamdî'nin Hayatı

Hamdullah Hamdî, 15. yüzyılın ikinci yarısında yetişmiş Anadolu sahasının verimli edebî şahsiyetlerindendir. Hamdî Çelebi adıyla da anılan şairin asıl adı Mehmed Hamdullah, şiirindeki mahlası Hamdî'dir. Göynük'te 1449 yılında doğan şair, 15. yüzyılın meşhur âlim ve mutasavvıflarından Akşemseddin'in en küçük oğludur. Bu nedenle Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdî adıyla da bilinmektedir.

Çocukluğundan itibaren iyi bir ilmî ve edebî eğitim almış olan Hamdullah Hamdî, ilköğrenim yıllarında babasından istifade etmiş, küçük yaşlardayken Arapça ve Farsçayı öğrenmiştir. Babasını küçük yaşta kaybeden ve kardeşlerinden de himaye göremeyen şair, maddi imkânsızlıklar içinde büyümüştür. Hamdullah Hamdî, ilim ve sanat alanında kendini iyi yetiştirme çabası içinde olmuş, bir süre Bursa Çelebi Sultan Mehmed Medresesi'nde bulunmuştur. Bu dönemde *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisini Sultan II. Bayezid'e sunmuş fakat beklediği ilgiyi bulamamıştır. Sonrasında ilim tahsilini bırakıp Kayseri'ye gitmiş ve babasının halifelerinden Şeyh İbrahim Tennûrî'ye intisap etmiştir. Sahip olduğu tahsile ve ilme rağmen herhangi bir devlet vazifesinde bulunmayan Hamdullah Hamdî, eserlerinin birçoğunda ilmine ve sanatına hürmet edilmediğinden yakınmıştır. Karakter olarak tasavvufa meyilli bir kişi olan ve yaşadığı sıkıntıların etkisiyle içine kapanıp tasavvuf yolunu tercih eden Hamdullah Hamdî, şeyhinden hilafet alarak memleketi Göynük'te münzevi bir yaşam sürmeyi yeğlemiştir.

Bütün hayatı maddi zorluklar içerisinde geçen Hamdullah Hamdî, hiçbir geliri olmadığından zaman zaman *Yûsuf u Züleyhâ*'sını yazıp sat-

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

mak suretiyle geçimini sağlamıştır. Hamdullah Hamdî'nin Göynük'te geçen yaşamı maddi açıdan zor olsa da edebî bakımdan verimli olmuştur. Pek çok eserini bu dönemde yazmıştır.

Hayatını büyük ölçüde Göynük'te, mütevazı bir şekilde geçiren Hamdullah Hamdî, 1503 tarihinde burada vefat etmiştir.

Hamdullah Hamdî'nin bilinen tek çocuğu Muhammed Zeyneddin'dir. 896/1490-91 yılında doğan Muhammed Zeyneddin de babası gibi çeşitli ilimlere vakıf, âlim bir şahsiyet ve aynı zamanda döneminin önemli hattatlarından. Muhammed Zeyneddin 977/1569-70 tarihinde vefat etmiştir.

Edebî Kişiliği

Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliği ile ilgili biyografik kaynakların hemen birçoğunda bilgi bulabilmek mümkündür. Şairin edebî kişiliği hakkında görüş bildiren kaynakların neredeyse tamamı onun bir mesnevi şairi olduğu hususunda birleşmektedirler. Hamdullah Hamdî, her ne kadar kaynaklarda mesnevi şairi olarak takdir görmüşse de *Yûsuf u Züleyhâ* dışındaki mesnevileriyle pek itibar kazanabilmiş değildir.

Edebî kişiliğinin oluşmasında 15. yüzyılın edebî anlayış ve zevk ikliminin tesirinin olduğu sanılan Hamdullah Hamdî, kendinden önceki ve çağdaşı kimi şairlerden etkilenmiştir. Aldığı kuvvetli ilmî ve edebî tahsil sayesinde Türk ve İran şiirini yakından tanıyan Hamdullah Hamdî'nin etkilendiği şairlerin başında Molla Câmî gelmektedir. Bilhassa *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisinde Molla Câmî'nin şair üzerindeki etkilerini açıkça görmek mümkündür. Hamdullah Hamdî, Molla Câmî'den başka Firdevsî, Nizâmî ve Hâtifî gibi İranlı şairlerin de etkisinde kalmıştır.

15. yüzyılda Anadolu'da yetişmiş ve döneminin güçlü şairlerinden biri olan Şeyhî de Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliğine önemli ölçüde tesir eden şairlerdendir. Şüphesiz çağdaşı ve kendinden sonraki pek çok şair üzerinde geniş bir etkiye sahip olan Şeyhî'nin Hamdullah Hamdî'yi etkilememesi düşünülemez. Şeyhî'nin, Akşemseddin gibi Hacı Bayram-ı Veli'nin müntesiplerinden oluşu Hamdullah Hamdî'nin ona ayrı bir muhabbet beslemesine sebep olmuştur. Nitekim Hamdul-

lah Hamdî'nin, Şeyhî'ye nazire olarak kaleme aldığı şiirleri bunun bir ispatıdır.

Şeyhî ile birlikte Anadolu'da gelişen divan şiirinin kurucularından olan ve 15. yüzyılın dikkat çeken diğer şairleri Necâtî, Ahmed Paşa ve Cem Sultan da Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliğini etkileyen şairlerdendir. Hamdullah Hamdî'nin şiirlerinde halk kültürü unsurları ile atasözleri ve deyimlere çokça yer veriş ve nazireleri Necâtî'nin etkisinde kaldığını göstermektedir. Ayrıca gazelleri arasında Ahmed Paşa'ya yazılan nazirelerin çok olması da, Hamdullah Hamdî üzerindeki Ahmed Paşa'nın etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

15. yüzyılın geneline hâkim olan edebî anlayış ve zevkin dışına pek çıkmamış olan Hamdullah Hamdî, sanatkârlığı yanında tasavvufi kimliğiyle de tanınmaktadır. Tasavvufi kişiliği babası Akşemseddin ile şeyhi İbrahim Tennûrî'nin terbiyesinde şekillenen Hamdullah Hamdî şiiri, tasavvufi yorumları ve düşünceleri aktarmak için bir araç olarak görmüş ve bu yönüyle mutasavvıf şairlerden ayrılmıştır.¹

Eserleri

Hamdullah Hamdî, 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın başlarında Osmanlı Türkçesinin kuruluş devri olarak bilinen dönemde eser veren bir şairdir. Bu yüzyıl, Türkçenin Anadolu sahasında ilim ve sanat dili olarak kudretini kazandığı ve olgun edebî mahsullerin verilmeye başlandığı bir dönemdir. Anadolu'da gelişen mesnevi edebiyatının meşhur simalarından olan Hamdullah Hamdî, *Hamse* sahibi bir şairdir. Aynı zamanda *Divan* sahibi de olan Hamdullah Hamdî, asıl şöhretini *Hamse*'sini oluşturan mesnevileriyle ve özellikle *Yûsuf u Züleyhâ*'sıyla kazanmıştır.

1. *Yûsuf u Züleyhâ*

Hamdullah Hamdî'nin bu eseri Türk edebiyatında mesnevi biçimiyle yazılan eserlerin en başarılılarından biridir. Hamdullah Hamdî ve eserlerinden bahseden kaynaklar, Türk şairlerince kaleme alınmış *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevileri arasında Hamdullah Hamdî'nin eserinin bir şaheser olduğunda hemfikirdirler.

1 H. Hamdî'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkındaki bilgiler için bkz. Hamdullah Hamdî, *Ahmediyye* (haz. Süleyman Eroğlu), Bursa Akademi Yay., Bursa 2015, s. 13-30.

2. *Leylâ vü Mecnûn*

Hamdullah Hamdî'nin bu eseri Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk *Leylâ vü Mecnûn* mesnevilerinden biri olması açısından önemlidir.

Hamdullah Hamdî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u, *Yusuf u Züleyhâ* mesnevisi kadar itibar görmüş değildir. Ancak, eser Anadolu sahasında gelişmekte olan Türk diline ait mühim ölçüde dil malzemesini barındırması ve 15. yüzyıl Türk sosyal hayatına ışık tutması bakımından kayda değerdir.

3. *Tuhfetü'l-Uşşâk*

Tuhfetü'l-Uşşâk, tasavvufi ve sembolik manzum bir aşk hikayesidir. *Mûnisü'l-Uşşâk* adıyla da anılan eser,² mesnevi nazım şekliyle ve aruz vezninin *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla kaleme alınmıştır.

4. *Kıyâfet-nâme*

Hamdullah Hamdî'nin telif tarihini bilmediğimiz *Kıyâfet-nâme*'si, *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla yazılmış takriben 150 beyitlik bir mesnevidir.

Katip Çelebi'nin İmam Şâfiî'den tercüme edildiğini söylediği bu mesnevi, Türkçe benzerleri arasında en tanınmış olanıdır.³

5. *Ahmediyye*

Eser hakkında II. bölümden itibaren geniş bilgi verilmektedir.

6. *Divan*

Hamdullah Hamdî'nin *Divan*'ındaki şairlerinde özellikle Şeyhî, Ahmedî, Ahmed Paşa Necâtî ve Cem Sultan gibi şairlerin etkileri göze çarpar. Bu yönüyle *Divan*'ındaki şairleri 15. yüzyılın nazirecilik geleceği hakkında fikir verebilecek bir kaynak durumundadır. Her ne kadar Hamdullah Hamdî'nin mesnevileri *Divan*'ını gölgede bırakmış olsa da şairlerinde kullandığı dil ve üslup özellikleri dönemin genel şair zevkini yansıtmaması bakımından önemlidir.

2 Emir Hüseyin Enisi, *Menâkıb-ı Akşemseddin* (haz. Bilal Aktan- Mustafa Güneş), H Yay., İstanbul 2011, s. 74.

3 Amil Çelebioğlu, agm., s. 235.

7. Satırası Kur'an-ı Kerim Tercümesi

Hamdullah Hamdî'nin, kendi el yazısıyla kaleme aldığı iki ciltlik bir eserdir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 428, 429 numarada kayıtlı bulunan eser, Kur'an-ı Kerim ayetlerinin satır aralarına Türkçe mealleri yazılarak oluşturulmuştur.

Kimi kaynaklarda Hamdullah Hamdî'ye isnad olunan başka eserler de bulunmaktadır. Enîsî; şairin *Mecâlisü't-tefâsir* adlı tefsir ilmiyle ilgili iki ciltlik bir eser ile tasavvuf ve fıkıh konularında birer *Risâle* kaleme aldığını,⁴ Bursalı Mehmed Tahir,⁵ Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi,⁶ Katip Çelebi,⁷ Mehmed Süreyya⁸ ve Şemseddin Sami⁹ de *Muhammediyye* adlı başka bir eserin daha olduğunu belirtse de bu eserler bugün ele geçmiş değildir. Bursalı Mehmed Tahir ayrıca, Hamdullah Hamdî'nin "ilm-i kef" (avuç içi çizgilerinden hüküm çıkarma) ile ilgili manzum bir başka eseri olduğundan da bahseder.¹⁰ Ancak, başka hiçbir kaynaktan böyle bir kaydın yer almaması ve eserin günümüze ulaşan herhangi bir nüshasının bulunmaması, bu bilgiyi ihtiyatla karşılamayı gerektirmektedir.

HAMDULLAH HAMDÎ'NİN MEVLİDİ (AHMEDİYYESİ)

Hamdullah Hamdî'den bahseden hemen tüm tarihî kaynaklar onun bir mevlit şairi olduğu bilgisine yer verirler. Hamdullah Hamdî'nin:

Ahmediyye oldu bu mevlûde nâm
Nazmını itdüm dokuz yüzde tamâm

şeklindeki ifadesi, eserine *Ahmediyye* adını verdiğini göstermektedir.

4 Emir Hüseyin Enîsî, *age.*, s. 74.

5 Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri* (haz. Mustafa Tatçı-Cemal Kurnaz) Ankara 2000, Bizim Büro Yay., c. II, s. 135.

6 Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku'ş-Şakâik* (haz. Abdulkadir Özcan), Çağrı Yay., İstanbul 1989, s. 251.

7 Katip Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn an Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn* (terc. Rüştü Balcı), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2007, c. IV, s. 1291.

8 Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî* (haz. Nuri Akbayır), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, c. II, s. 594.

9 Şemseddin Sami, *Kâmûsu'l-a'lâm*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, c. III, s. 1982.

10 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, s. 136.

Bazı kaynaklarda *Ahmediyye*'nin adına ilişkin farklı kayıtlar da mevcuttur. Eserden Latîfî *Mevlid-i Nebî*,¹¹ Bursalı Mehmed Tahir *Mevlidü'n-Nebî*,¹² Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi *Mevlid-i Şerîf*,¹³ Mehmed Süreyyâ da *Mevlûd-ı Nebevî*¹⁴ adıyla söz etmektedir. Âşık Çelebi ile Kınalızâde Hasan Çelebi *Tezkire*'lerinde, esere *Mevlid-i Cismânî vü Mevlid-i Rûhânî* adıyla yer verirken,¹⁵ Şemseddin Sami de *Kâmûsu'l-a'lâm*'ında şairin *Mevlid-i Cismânî* ve *Mevlid-i Rûhânî* olmak üzere mevlit türünde iki ayrı eser kaleme aldığından bahsetmektedir.¹⁶

Hamdullah Hamdî'nin çalışmamıza esas aldığımız eserin adının *Ahmediyye* olduğu konusunda kuşkuyla yer olmasa da böylesi bir çeşitliliğe eserin -henüz ele geçmeyen- muhtelif nüshalarındaki farklı isimlendirmeler sebep olmuş olabilir. Kanaatimizce; *Ahmediyye*'nin mevlit türünde kaleme alınmış oluşundan ötürü zamanla *Ahmediyye* adı unutulmuş, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı örneğinde olduğu gibi eser zaman içerisinde *Mevlid* adıyla anılır olmuştur.

Hamdullah Hamdî, edebiyatımızda mevlit türünün şaheserini ortaya koyan Süleyman Çelebi ile aynı manevi iklimin havasını teneffüs etmiş bir şairdir. Süleyman Çelebi *Vesîletü'n-Necât*'ı 15. asrın başında kaleme alırken Hamdullah Hamdî de *Ahmediyye*'sini asrın sonunda yazmıştır.

***Ahmediyye*'nin Nazım Şekli, Tertibi**

Hamdullah Hamdî'nin *Ahmediyyesi* Türk mevlit edebiyatının hâkim nazım şekli olan mesnevi tarzında ve aruz vezninin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Mevlit edebiyatımızın orta hacimdeki eserlerinden biri olan *Ahmediyye*, mevlit mesnevilerinin geleneksel tertip özelliklerine yakın bir

11 Latîfî, *Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ* (haz. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 238.

12 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, s. 135.

13 Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi, *age.*, s. 251.

14 Mehmed Süreyya, *age.*, s. 594.

15 Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-şu'arâ* (haz. Filiz Kılıç) İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay., İstanbul 2010, c. II, s. 634; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-şu'arâ* (haz. Aysun Sungurhan Eydurhan), Kültür Bakanlığı e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219122/h/tsmetina.pdf> (E.T.: 28.09.2010), s. 255.

16 Şemseddin Sami, *age.*, s. 1982.

tarzda kaleme alınmıştır. Eser; mesnevilerde yerleşmiş biçimde görülen giriş bölümü, asıl konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olarak değerlendirilebileceğimiz üç aşamalı bir yapıya sahiptir.

Türkçe mevlit metinlerinin kendine has ortak özelliklerinden olan vasıta (salât) beyitlerinin kullanımına *Ahmediyye*'de de rastlanmaktadır. Eserin muhtevasındaki farklı konulara geçişte:

Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

vasıta beytini tekrarlayan Hamdullah Hamdî, vasıta beyitleri ile birlikte bölüm başlıklarına da yer vermiştir.

***Ahmediyye*'nin Dil ve Üslup Özellikleri**

Edebî ürünlerimiz içerisinde mevlitler, genellikle halka yönelik yazılmış eserler olup sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmışlardır. *Ahmediyye*'nin söz varlığında Arapça, Farsça kelimelere rastlansa da türdeş eserlerde olduğu gibi anlaşılır bir dille kaleme alındığını söylemek mümkündür.

Hamdullah Hamdî eserinde:

Türki dildür diyü tahkîr itmeye
Türk ü nâdânlar yolına gitmeye

diyerek Türkçeyi hor gören cahil kimselerin karşısında olduğunu belirtmiş ve eserini sade bir dille kaleme alma gayreti içinde olmuştur.

Şair, ayrıca eserini mana ve irfan ehli, bilgili kimseler için kaleme aldığını ifade etmiştir. Eserin söz varlığındaki kimi arkaik kelime ve ekler ile atasözleri ve deyimlerin varlığı *Ahmediyye*'nin dilini halk diline yaklaştıran unsurlardır.

Mevlit türü eserler içerisinde *Ahmediyye*, muhtevasıyla olduğu kadar üslubuyla da farklılık gösterir. Bu yüzden eser, -kimi zaman dinî heyecanla dile gelmiş coşkulu ifadelerden tümüyle yoksun olmasa da- lirizm yönünden zayıftır. Bilhassa aynı yüzyılda Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ında ulaştığı lirizmi Hamdullah Hamdî'nin *Ahmediyye*'sinde bulabilmek zordur. Hamdullah Hamdî eserinde dinî-ahlaki mesnevilerde çoğu kez rastladığımız uzunluktan kaynaklanan durağanlığı didaktik, lirik ve mükaleme üslubu arasındaki geçişlerle kırarak anlatımını canlı,

akıcı ve ahenkli hâle getirmeyi amaçlamış, sık sık yer verdiği deyimlerle de doğal bir söyleyiş ortaya koyma çabasında olmuştur.

Ahmediyye'nin Muhtevası

Ahmediyye'ye “giriş” olarak nitelendirebileceğimiz ilk bölümünde tevhid ve na't muhtevalı beyitlere yer verir.

II. Bölüm: “*Bu Fasl Ol Zât-ı Şerîfün ve Cevher-i Latîfün Mebde'-i Vücûdî Beyânındadır.*” başlığı altında eserinin asıl konusuna geçen şair, bu bölümde kâinatın ve varlık âleminin yaratılışı ile Hz. Muhammed'in nurunun yaratılmasının varlık âleminin zuhuruna sebep oluşunu söz konusu eder.

III. Bölüm: Bu bölümde, Hz. Muhammed'in doğduğu yıl gerçekleşen ve tarihî kaynaklarda Fil Vakası olarak bilinen hadiseye yer verir.

IV. Bölüm: Hz. Muhammed'in doğumu öncesinde gerçekleşen olağanüstü hadiseler bu bölümde kısaca aktarılmaktadır.

V. Bölüm: Hz. Muhammed'in doğumu gecesinde vuku bulan olağanüstü hadislere bu bölümde yer verilir.

VI. Bölüm: Hz. Muhammed'in yüce ahlakını söz konusu edinir.

VII. Bölüm: Burada, Hz. Muhammed'e peygamberliğin gelişi konu edilmektedir.

VIII. Bölüm: Hz. Muhammed'in mucizelerinin söz konusu edildiği bu bölümde, onun üç mucizesine yer verilir.

IX. Bölüm: “*Kasîde-i Ahmediyye*” alt başlığını taşıyan ve Hz. Muhammed'in övgüsüne yer veren bir kasideyle başlayan Hamdullah Hamdî bu bölümde, Hz. Muhammed'in miracını tafsilatlı biçimde anlatır.

X. Bölüm: Bu bölümde, “*Hikayet-i Münâsib*” başlığı altında Şeyh Musa'nın ve Şeyh İbn Sekîne'nin müridinin hikayelerine yer verilir. Bu hikayeler eserde Şehâbeddin Sühreverdî ile oğlundan rivayetle ve Şeyh Fergânî'den naklen anlatılmaktadır.

XI. Bölüm: Hz. Muhammed'in hicretini konu edinen Hamdullah Hamdî burada, hicret bahsini İbn İshak'ın *Siyer*'inden nakille anlatır.

XII. Bölüm: Tercî-i Bend formunda kaleme aldığı bir mersiye ile *Mevlid*'ini sürdüren Hamdullah Hamdî bu bölümde, başta Hz. Muhammed'in ölümünden ve yokluğundan duyduğu üzüntüyü dile getirir.

Hamdullah Hamdî, *Hâtîme*'de ise eserinin adını ve yazılış tarihini belirtip okuyuculardan kendisi için dualarını eksik etmemelerini talep ederek sözlerini bitirir.

HAMDULLAH HAMDÎ MEVLİDİ VE METNİ¹⁷

Hâzihi Risâletü Ahmediyye Fî Vilâdetin Muhammediyye

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

- 1 Zikr-i bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm
Oldı cümle emre unvân-ı azîm
- 2 Emr-i zî-bâl olsa murg-ı tîz-per
Perrine olmasa ismu'llâh fer
- 3 Per açup pervâza âgâz idemez
Ferri yok perrinde pervâz idemez
- 4 Zikr-i Hak çün perr-i murga fer ola
Yaraşur Sî-murg-ıla hem-per ola
- 5 Ol ki ister Kâf-ı Sî-murga ire
Zikr-i Hak perverdesi murga ire
- 6 Zikr-i Hak'dur ravza-i huld-i berîn
*Fârte'û minhâ bi-efvâhi'l-yakîn*¹⁸
- 7 Her ki bu merta'da cân-perver olur
Hak tarîkında gazanfer-fer olur
- 8 Seyrine irmez anun berk u Burâk
Olimaz meydân-ı arş ana durak
- 9 Her ki hamdu'llâha murg-ı hânedür
Hubb-ı hubbu'llâh o murga dânedür
- 10 Her ne tûtî kim kelâmı hamd ola
Âşiyân ana makâm-ı hamd ola

17 *Ahmediyye*'nin metni; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. TY 1980; Ankara Üniversitesi DTCF Ktp. Mustafa Con A Nu. 514, Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş Nu. 181; Türk Dil Kurumu Ktp. Nu. A 289/1; British Museum Ktp. Or. Nu. 1163 nüshalarının karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur.

18 "Yakîn ehlerinden istifade ediniz."

- 11 Sükker-i şükr-ile olur işi bes
Kanda sayd eyler anı kand-ı kafes
- 12 Kim livâ`u`l-hamde eyler iktidâ
Menzil-i Mahmûda bulur ihtidâ
- 13 Menzile irmek dilersen ey refik
Menzile şer`-i Muhammed`dür tarîk
- 14 Menzili şer`ün hakîkattür ahî
Hakk`a bundan özge yokdur yol dahî
- 15 Yolu menzil sanmayan menzil alur
Menzili fehm itmeyen yolda kalur
- 16 Gerçi yolsız menzile irmez kişi
İllâ kim menzil değüldür yol işi

Kâle`l-imâmü`l-Kuşeyrî rahmetu`llâh:

*Küllü şeriatin gayru mü`eyyedetin bi`l-hakikati fe-gayru
makkûlin ve küllü hakikatın gayru mukayyedetin bi`ş-şeriatı
fe-gayru mahsûlin.*

*el-Hakikatü müşâhedetü`r-rübûbiyyeti ve`ş-şeriatü ikâmetü`l-
`ubûdiyyeti¹⁹*

- 17 Rahmetu`llâha vesîle isteyen
Her dü-âlemde fazîle isteyen
- 18 Bek yapışsun Mustafa dâmânına
Tâ ki âfât uğramaya cânına
- 19 Mustafa`dur hayr-ı mevlûd-ı zemîn
Mustafa`dur *rahmeten li`l-âlemîn*²⁰
- 20 Mustafa`dur asl-ı cümle cism ü cân
Pertev-i nûr-ı zemîn ü âsumân
- 21 Hak te`âlânun habîbi Mustafa
Cümle emrâzun tabîbi Mustafa

19 İmam Kuşeyrî şöyle demiştir: “Hakikatle desteklenmeyen hiçbir şeriat makbul değildir. Şeriatça sınırlandırılmayan hiç bir hakikat da sonuca götürmez. Hakikat, Rubûbiyyetin tecelli etmesi, şeriat da kulluğun yerine getirilmesidir.”

20 Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ, 21/107)

- 22 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb 'i anup eyde es-salât*

**Bu Fasl Ol Zât-ı Şerîfün ve Cevher-i Latîfün
Mebde'-i Vücûdı Beyânındadır**

- 1 Hızır'dan râvîdür iki dîn eri
Biri Şeybân biri Sehl-i Tüsterî
- 2 Bu söze kim itdi Hallâk-ı cihân
Mustafa nûrını nûrından ayân
- 3 Nûrı cânıdur tenine fer virür
Hem görür hem görünür hem gösterür
- 4 Cân-ı Ahmed'den yaratdı âlemi
Gerçi cismin itdi anun âdemi
- 5 Ahmed'ün cânı pederdür âleme
Gerçi kim cismi veleddür Âdem'e
- 6 Cânı anun tohmıdur her âlemün
Cismi gerçi mâvesidür âdemün

Kâle'n-nebiyyü salla'llâhu aleyhi ve sellem:

“Ene mina'llâhi ve'l-mü'minûne minnî”²¹

- 7 Mustafa cânından oldı enbiyâ
Enbiyâdan oldı cümle evliyâ
- 8 Evliyâdan oldı mü'min leşkери
Ehl-i îmândan yaratdı kâfiri
- 9 Dinle imdi eydeyin bir hoş mesel
Bu mahallün müşkilin tâ ide hall
- 10 Çün tulû ide ufukdan âfitâb
Düşe cirminden anun mir'âta tâb

21 Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Ben Allah'tanım, müminler de bendendir.”
(*Keşfu'l-Hafâ, Aclûnî, 1/205*).

- 11 Düşe dîvâra o tâbun pertevi
Rûşen ide pertevün aksi evi
- 12 Gör nice eyler tenezzül âfitâb
Bazısından enver olur bazı tâb
- 13 Âfitâbun cirmi mahzâ nûrdur
Her diyâr ol nûr-ıla ma'mûrdur
- 14 Gerçi kâfir oldu zulmânî çü dûd
İlle vardur anda hem tâb-ı vücûd
- 15 Mutlakâ zulmânîdür imkân-ı kevn
Nûra andan irişür zulmânî levn
- 16 Her ne cân kim âsî vü kâfir olur
Reng-i imkânı anun vâfir olur
- 17 Reng-i imkândur hased hem kibr ü kîn
Reng-i imkân itdi şeytânı la'în
- 18 Reng-i imkân âdemi tâmi' kılur
Bed-sıfâta cânını câmi kılur
- 19 Cânun adı nefis olur bu reng-ile
Iyş ider geh hîle vü geh ceng-ile
- 20 Gâh ider arslan gibi ceng ü cidâl
Gâh işi şeytân gibi mekr-ile âl
- 21 Hırs-ıla mûr u adâvetle çü mâr
Ekmedügi tarladan dâne umar
- 22 Geh talaşur sûk içinde seg gibi
Âleme hükm itmek ister bey gibi
- 23 Sofılanur halka sâlûslık satar
Müşterî olmayana yüz ta'n atar
- 24 Müşterîye dîn satar dünyâ-y-içün
Va'z idüp minber deper gavgâ-y-içün
- 25 Zemm ider dünyâ ana mahbûb-iken
Mürşid-i kâmil geçer mahcûb-iken

- 26 Başına koyar melâmet hâkini
Dirmek-içün âlemün etrâkini
- 27 Bir dem uyanup niçün utanmaz ol
Eyle benzer Hakk'ı hâzır sanmaz ol
- 28 Bî-garazlar pendini gûş eylemez
Hâlin anup ağlayup cûş eylemez
- 29 Pür-taassub pür-kedüretdür özi
Pes taassubdan sanur doğru sözi
- 30 Bir gün anı redd idiser her mürîd
Nâr içinde yâr olup ana merîd

Kâle ehlü'l-ilm:

*Leyse fî-cehenneme azâbün eşeddü min azâbi men iddeal-
ma'rifete ve'l-mehabbete ve lem yetehakkak bi-şey'in min
zâlike²²*

- 31 Ya'ni iden aşk u irfân da'visin
Bulmadın cânda bularun ma'nisin
- 32 Ana dûzehde eşedd ola azâb
Âkıbet olmak ne müşkildür ikâb
- 33 Ol ki irfân u mahabbet ehlidür
Cennet içre âli ni'met ehlidür
- 34 Şimdi çokdur buncılayın nâ-tamâm
Anun-içün bast olundu bu kelâm
- 35 Yâ İlâhî sakla da'vâdan bizi
Ünsün-ile bekle gavgâdan bizi
- 36 Reng-i imkândan dilümüz sâf kıl
Sûfi-i sâfî gibi bî-lâf kıl
- 37 Bizi irfân yolına sedd eyleme
Sûretâ makbûl idüp redd eyleme

22 İlim ehli şöyle der: "Cehennemde, marifet ve muhabbet ehli olduğunu iddia ettiği hâlde bundan nasibi olmayan kimsenin azabından daha şiddetli bir azap olmayacaktır."

- 38 Bundan özge olmaya hüsrân işi
Ma'rifet yolına sedd ola kişi
- 39 Aşkun olsun cânımızda derdümüz
Kıl Habîb'ünün salâtın virdümüz
- 40 *Her ki ister cânına âb-ı hayât*
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

**Bu fasl ol mübarek mevlûdun vilâdeti yılında zâhir
olan berekâtının ve âsârının bazısın beyân ider ki kıssa-i
ashâb-ı fil'dür.**

- 1 Ana kim baht u saâdet hâl olur
Makdemi dahı mübarek-fâl olur
- 2 Gün gibidür fi'l-mesel ol âdemî
Doğmadın ide münevver âlemi
- 3 Anadan ol yıl ki doğdu Mustafa
Doğmadın dahı o fahr-ı asfiyâ
- 4 Bü'l-aceb bir kıssa oldı Mekke'de
Nice kıssa gussa oldı Mekke'de
- 5 Ol mübarek yılda kim doğdu o nûr
Gussa-y-iken oldı ol kıssa sürûr
- 6 Ne mübarek vakt-imiş yâ Rab o dem
Gitdi ol gam geldi ol sâhib-kadem
- 7 Çün Necâşî ya'ni şâh-ı Zengibâr
Hışm-ıla cem' itdi leşker bî-şümâr
- 8 Leşkerin ısmarladı iki şehe
Birisı Eryât u biri Ebrehe
- 9 Anları saldı Yemen üstine şâh
Eyledi gâret o iklimi tebâh
- 10 Çün Yemen milkin musahhar itdiler
Tahtı Eryâta mukarrer itdiler

- 11 Ol sebebden Ebrehe ceng eyledi
Fitne vü gavgâya âheng eyledi
- 12 İki bölük oldu Zengîler hemân
Cenge âgâz itdi cengîler hemân
- 13 Çünkü Zengî leşkeri itdi hurûş
Sanki deryâ-yı siyâh eyledi cûş
- 14 Her taraftan file çengâl urdılar
Haykırup meydân-ı cenge sürdiler
- 15 Her yanadan yürüdi Zengî sipâh
Ceng-ile od reng-ile dûd-ı siyâh
- 16 Kitfe kalkan saldı her vech-i abûs
Ne siper san gûş-ı fil-i Mengilûs
- 17 Sırtarup çün hamle eyler göz açar
San kara tütün cihâna köz saçar
- 18 Her Habeş kim nîzesin öz dönderür
Sanma kim binden biri yüz dönderür
- 19 Her Habeş kim tîg-ı bürrân oynadur
San bulutdur berk-ı rahşân oynadur
- 20 Oynadur elde kimi gürz-i girân
San Keşiş Dağı'nı Elburz-ı girân
- 21 Ceng-i Zengî olmadın dahı dürüst
Elçi saldı Ebrehe Eryâta cüst
- 22 Didi ne hâcet kıravuz leşkeri
Merd-isen meydân-ı cenge gel beri
- 23 Devlete her kankımız kim yâr ola
Tahta geçüp leşkere sâlâr ola
- 24 Şeh kabûl idüp bu sözi sürdi at
Tâ ki hasmın ide bir lu'b-ıla mât
- 25 Virdi devrân bir gurûr ol eblehe
Zerrece gelmedi ana Ebrehe

- 26 Pehlevân-ı ceng-cûy-idi o merd
Yoğ-ıdı bir kimseden kalbinde derd
- 27 İş bilen hasmın yeğın görür katı
Ger alu çıkarsa anun devleti
- 28 Ebrehe bilürdi ammâ düşmeni
Bir iş erine didi gözle beni
- 29 Geydi merdâne savaş âlâtını
Ceng-içün meydâna sürdi atını
- 30 Haykırup at saldılar birbirine
Çün mukâbil geldiler birbirine
- 31 Çekdi Eryât Ebrehe üstine tîg
Çeldi anı bî-mehâbâ bî-dirîg
- 32 Yardı burnın zahm urup muhkem ana
Anun-içün didiler eşrem ana
- 33 Çıkdı nâgeh pusudan o merd-i gâr
İtdi Eryât'ı dü-pâre çün hıyâr
- 34 Çün ecel Eryât'ı eyledi tebâh
Ebrehe oldı Yemen milkine şâh
- 35 Çün Necâşî bu işi gûş eyledi
Hışmı bahrı kaynadı cûş eyledi
- 36 Zîre Eryâta alem virmişdi şâh
Anı eylemişdi sâlâr-ı sipâh
- 37 Mâ-cerâ çün gûşına irdi hemîn
Şeh dilinden cârî oldı bu yemîn
- 38 Tâ Yemen yirine basup yürkiye
Ebrehe saçını yire sürkiye
- 39 Şâh kasdın çün işitdi Ebrehe
Âkilâne cünbüş itdi Ebrehe
- 40 Bu meseldür kim dimişdür bir ulu
Kesmedüğün eli öp başunda ko

- 41 Kesdi saçın şâha gönderdi hemân
Bir avuç hâkle ki ey şâh-ı cihân
- 42 İşde saçum geç suçumdan kıl kerem
Süri anı bas bu hâk üzre kadem
- 43 Eyledüm uş yüzümi hâk-i zemîn
Şeh kadem bassun tamâm olsun yemîn
- 44 Gûş-ı şâha irdi çün bu i'tizâr
Afv idüp eyledi anı ber-karâr
- 45 Ebrehe tutdı Yemen'de çün makâm
Gördi hacca rağbet eyler hâs u âm
- 46 Bir kelise yaptı San'â'da ulu
İtdi anı dürlü zînetle tolu
- 47 Ol keliseye Kuleys eyledi nâm
Çün binâsın eyledi anun tamâm
- 48 Gönderüp şâh-ı Necâşî'ye resûl
O keliseyi ana medh itdi ol
- 49 Didi bir kâşâne yapdum şâh-içün
Hoş ibâdet-hâne yapdum şâh-içün
- 50 Bir kelisedür musanna bî-nazîr
Ger olursa bendeye emr-i emîr
- 51 Kâbe'den hüccâcını men ideyin
Mevsümin bu bukada cem' ideyin
- 52 Bilmedi kim Kâbe Beytu'llâh'dur
Hazret-i Hakk'a ibâdet-gâhdur
- 53 Hem yapan anı Halîl'idür anun
Doğrı yolına delîlidür anun
- 54 Hâneden maksûd sâhib-hânedür
Sanma kim matlûbı tâlib-hânedür
- 55 Ara yirden zâyil itse dârını
Vechine tapar gören dîdârını

- 56 Her ki ol bu ma'niden âgâhdur
Kible ana "*semme vechu 'llâh*"²³dur
- 57 Her kimün kim kiblesi zâyil değül
Perde-i Kâbe ana hâyil değül
- 58 Kiblesi anun ki ola bî-cihât
Kiblesine hâyil olmaz kâyinât
- 59 Dil kanı kible-nümâ-yı cân ola
Cân kanı kim tâlib-i cânân ola
- 60 Hâcî oldur Kâbe'nün sırrın bile
Hacc idicek varlığın kurbân kıla

Medh-i Kâbe-i Muazzama Şerrefhallâhu Te'âlâ

- 1 Âfâka doldı gün gibi envârı Kâbe'nün
Kanı basar ki görine esrârı Kâbe'nün
- 2 Tâvûs-ı şâh-ı Sidre "*ve sa 'deyke*"²⁴ çağırur
"*Lebbeyk*"²⁵ dise bülbül-i gülzârı Kâbe'nün
- 3 Sa'yinde ne safâ bula ol hâcî kim ana
Dîdâra perde-dâr ola dîvârı Kâbe'nün
- 4 Mâ u menîyi hûya satar müşterîleri
Sanma hemân Minâ ola bâzârı Kâbe'nün
- 5 Ehl-i nazar anun Hacer'in Esved anlamaz
Gevher görünür ana her ahcârı Kâbe'nün
- 6 Zerrîn oluğı su yirine rahmet akıdur
Uşşâkı üstine budur îsârı Kâbe'nün
- 7 Ey Hamdi sür kara yüzünü kara donına
Şâyed suçunu setr ide settârı Kâbe'nün
- 8 Kim şerh ide nu'ût-ı kemâlin kelâm-ıla
Çün Hak habîbi kiblesidür dârı Kâbe'nün

23 "Allah'ın yüzü işte oradadır." (Bakara, 2/115)

24 "Buyur."

25 "Buyur."

- 9 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât
- 10 Ebrehe'nün oldı fâş ol niyyeti
Bozmak istedügi ol cem'iyyeti
- 11 Çıkdı bu âhenginün âvâzesi
İrdi iklim-i Hicâza tâzesi
- 12 Bir Kenânî merd ana kîn eyledi
Cûşa geldi gayret-i dîn eyledi
- 13 Dil odur anda ola dîn gayreti
Dilde n'eyler kibr-ile kîn gayreti
- 14 Azm-i San'â itdi bu kîn-ile ol
Duymadın deyyâr deyre buldı yol
- 15 Ters idüp mihrâba sürdi hâcına
Bir değül belki haçun bir kaçına
- 16 Çıkdı kaçdı def'i anda durmadı
İş duyuldu gerçi kimse görmedi
- 17 Ehl-i dâniş fikr ü tahmîn itdiler
Kandan oldı anı ta'yîn itdiler
- 18 Gizlü iş itse cihânda bir kişi
Sanmasun kim tuymaya halk ol işi
- 19 Gûş idicek Ebrehe anı hemîn
Gayret-ile hışm-ıla itdi yemîn
- 20 Leşkeriyle tâ Hicaza yürteler
Kâbe'nün taşın kolaysa tartalar
- 21 Elçi gönderdi Necâşî'ye pelîd
Fîlini istedi nice fil işit
- 22 Cüssesi hortûmı san kûh u kemer
Dişi vü gûşı sinân-ıla siper
- 23 Ol kemer altında ağzı in gibi
Nice in örtüsü gitmiş sin gibi

- 24 Başı kubbe ayağı mermer sûtûn
İki gözleri iki yanmış furûn
- 25 Ebrehe cem'-i kesîr-ile hemân
Kâbe'yi yıkmağa azm itdi revân
- 26 Böyle cünbüş itdi çün ol bî-edeb
Katlini farz anladı anun Arab
- 27 Zûnefer dirlerdi bir şâh-ı dilîr
Karşuladı cem' idüp cünd-i kesîr
- 28 Kim hecîn sürdi kimisi tâzi at
Tâ şeh-i ashâb-ı fili ide mât
- 29 Râst itdi safları çavuşlar
Na'ra-zenlerden belürdi cûşlar
- 30 Deve bağırması fil kījırması
At süheyli pehlevân haykırması
- 31 Doldı etrâf-ı cihâna toz gibi
Kan saçardı nice merdüm köz gibi
- 32 Yay bağrından irüp ok yâresi
Kana gark oldu ciğerler pâresi
- 33 Hây u hûy âvâzı doldı her cihât
Kimi yürek oynadur kimisi at
- 34 Gâlib oldu âkıbet ashâb-ı fil
Men' idebilmedi anları ol il
- 35 Leşkeri sındı tutuldu Zûnefer
Geçdi andan yüridi ol ehl-i şer
- 36 Çünkü Haşam iline oldu karîb
Kasd-ı men' itdi Nüfeyl İbn-i Habîb
- 37 Devleti anun da kâyim olmadı
Sındı tutuldu mukâvim olmadı
- 38 Âkıbet çün Mekke'ye geldi yakın
Bir bölük yağmacı er seçdi hemîn

- 39 İtdi Esved İbn-i Mes'ûd'ı emîr
Çok harâm aldı Harem'den ol hamîr
- 40 Sürdi Abdulmuttalib'den ol zamân
İki yüz denlü devesin bî-amân
- 41 Ebrehe bir kimse saldı ba'd ez-în
Mekke ehline Hunâta nâm emîn
- 42 Didi bulup seyyidini vir haber
Kim kitâl-içün değüldür bu sefer
- 43 Bil ki geldüm kim yıkam bu dârı ben
Cem' idem San'â'da bu bâzârı ben
- 44 Anlara söz yok meğer ceng ideler
Bu işün men'ine âheng ideler
- 45 Didi Abdulmuttalib ceng itmezüz
Yolın anun ceng-ile teng itmezüz
- 46 Hasımı anun bil ki sâhib-dârdur
Düşmenine Gâlib ü Kakhâr'dur
- 47 Her kim ol Kakhâr-ıla ceng eyledi
Dü-cihânı başına teng eyledi
- 48 Oldı çün pür-gussa Abdulmuttalib
Âkıbet el-kıssa Abdulmuttalib
- 49 Azm idüp ashâb-ı file buldı yol
Ebrehe'nün meclisine girdi ol
- 50 Ebrehe ana hoş ikrâm eyledi
Ni'met-i lutf-ıla in'âm eyledi
- 51 Muhteşem merd-idi ol cedd-i Habîb
Muhterem tutardı anı her lebîb
- 52 Kanda ola gül bitürmek seng-i saht
Mîvesine göre olur her dıraht
- 53 Pür-vecâhet olsa lâyıq ol şerîf
Kim anun neslidür ol zât-ı latîf

- 54 Yaraşur mahbûb olursa ol hasîb
Çün ana oldu ciğer-gûşe Habîb
- 55 *Her ki ister cânına âb-ı hayât*
Ol Habîb'i amup eyde es-salât
- 56 Sözde sükker-idi Abdulmuttalib
Ebrehe'ye didi Abdulmuttalib
- 57 Ey melik şefkat umağeldüm sana
Alduğun mâlum atâ eyle bana
- 58 Ebrehe didi ana kim ey hümâm
Sûretüne göre değül bu kelâm
- 59 Kâni oldun mihirden bir zerreye
Râzı oldun bûsitândan terreye
- 60 Bahrdan umınca bir kaç dâneyi
İstesen evlâ-y-idi bu hâneyi
- 61 Didi Abdulmuttalib ey şehriyâr
Ben benüm isterem anun ıssı var
- 62 Sâhibi saklayıbilür dâridur
Kahr olunmaz âlemün Kakhâr'ıdur
- 63 Tubba u Kısra vü seyf-i Zî'l-yezen
Kasd idüp bu beyte çekdiler mihen
- 64 Bulmayup tahrîbe âhir feth-i bâb
Hâne-i kudretleri oldu harâb
- 65 Virdi ol alduğı mâli Ebrehe
Bu nasîhat koymadı ol eblehe
- 66 Eyledi gerçi semâ ol kâli ol
İtmedi ammâ kıyâs ol hâli ol
- 67 Çün kıyâs eylemedi ol kılden
Bî-kıyâs irdi belâ siccîlden
- 68 Geldi deryâ-yı ebâbîl üstine
Yağdurup ahcâr-ı siccîl üstine

Kâla'llâhu te'âlâ:

“ve ersele aleyhim tayran ebâbîl termîhim bi-hicâretin min siccîl”²⁶

- 69 Suft e itdi nice sengîn sîneyi
Huft e eyledi uyanmış kîneyi
- 70 Nice âhen çeyneyici merd-i gâr
Darb içüp bir taşdan oldu târumâr
- 71 Zerrece gelmez-iken gürz-i girân
Bir nohûd mikdârı taşa virdi cân
- 72 Kuvvet ü kudret anun Mâlik odur
Nice kuvvet ehlini hâlik odur
- 73 Peşşe hortûmını çevgân eyledi
Kudretinden ana meydân eyledi
- 74 Kelle-i Nemrûd'ı top itdi ana
Kıssası meşhûrdur n'itdi ana
- 75 Nice Nemrûd u nice ashâb-ı fil
Kahrı vaktinde anun hor u zelîl
- 76 Her kulı kim âsî vü cebbâr olur
Adaf-ı mahlûk elinde hâr olur
- 77 Her kulı kim nefsinı tuta zelîl
Ya Habîbullâh olur yâhud Halîl
- 78 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

26 “Üzerlerine balçıktan pişirilmiş taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderdi”. (Fil, 105/3-4).

Bu Fasl Ol Habîb-i Ma'bûdun ve Hulâsa-i Mevcûdun Vilâdeti Beyânındadır

Kâle'n-Nebiyü salla'llâhu aleyhi ve sellem:

“İnnî ‘inda’llâhi mektûbün hâteme’n-nebiyyîne ve inne Âdeme le-müncelidün fî-tînetihî ve se-uhbirüküm bi-evveli emrî davetü İbrâhîme ve bişâretü İsâ ve rü’yâ ümmî elletî raet hîne vadaatnî ve kad harace lehâ nûrîn edâet lehâ minhü kusûru ‘ş-Şâm.”²⁷

- 1 Hazret-i Ahmed ki Hallâk-ı hakîm
Anı halk itdi “*alâ hulukın azîm*”²⁸
- 2 Pâk zâtına fezâyil söyledi
Fazlınun binde birin şerh eyledi
- 3 Ol şekerden şerbet-i nâb idelüm
Haste-dil uşşâka cüllâb idelüm
- 4 Her ki bu meclisde açar gûş-ı cân
Olsun ana bu şekerden nûş-ı cân
- 5 Cân odur bu şerbet ana nûş ola
Ol Habîb’e âşık-ı pür-cûş ola
- 6 İşit imdi ey Habîb’ün âşıkı
Mustafa didi bu kavlı-i sâdıkı
- 7 Yazdı Hak kendü katında adımı
Tîn-iken Âdem nebîler hâtemi
- 8 Kavmine alkış beni itdi Halîl
Muşticumdur âleme Rûh-ı Celîl

27 Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Ben, Âdem Peygamber toprak hâlindeyken (yaratılmamışken), Allah katında “peygamberlerin sonuncusu” olarak yazılmış-tım. Benimle ilgili ilk şeyin ne olduğnu size haber vereyim: İbrahim’in duâsıyım, İsa’nın müjdesiyim, beni doğururken annemin kendisinden çıkan nûrla Şam’ın sa-raylarının aydınlandığını gördüğü rüyasıyım.” (İbn Hibban, *Sahih*, 14/313)

28 “Yüce bir ahlak üzeresin.” (Kalem 68/4)

Kavluhû te'âlâ:

*“Rabbenâ veb’as fihim resûlen minhüm”*²⁹

ve kavluhû te'âlâ:

*“ve mübeşşiran biresûlin [ye’î] min ba’di’smuhû Ahmed”*³⁰

- 9 Hem anamun düşiyem didi Resûl
Ol zamânda kim beni vaz’ itdi ol
- 10 Bu şeker sözden dilersen mâ-hazar
Dinle imdi ol vilâdetden haber
- 11 Çün rebî’ü’l-evvele irişdi sâl
Hamlinün buldı dokuz ayı kemâl
- 12 On ikinci gicesinde mâderi
Zâhir eylerken sadeften gevheri
- 13 Nâgeh aldı nergesin hâb-ı hafif
Gördi kendüden çıkar nûr-ı latif
- 14 Eyle rûşen kim anunla bî-kusûr
Şâm ikliminde göründi kusûr
- 15 Çün doğa anun gibi gün sûreti
Kala mı âlemde şâmun zulmeti
- 16 Subh gibi rûşen olsa tan mı şâm
Çün tulû’ eyleye ol şems-i zulâm
- 17 Çün uyandı gördi dârında ayân
Nûr çıkdı doldı anunla cihân
- 18 Menba’-ı nûr olsa tan mı hânesi
Nûra çün ser-çeşmedür dür-dânesi
- 19 Hem hevâ yüzinde gördi bî-hicâb
Sündüs-i cennet dōşendi çün sehâb
- 20 İzzet-içün ol hidâyet ayına
Ya’ni dîbâlar dōşendi pâyına

29 “Rabbimiz! İçlerinden onlara bir peygamber gönder.” (Bakara, 2/129)

30 “Benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim.” (Saf, 61/6)

- 21 Üç alem hem üç makâmı itdi zeyn
Biri sath-ı Kâbe iki maşrıkeyn
- 22 Ya'ni mansûr ola ol şâh-ı kerem
Garba vü şarka dike dîni alem
- 23 Eyler-iken bu temâşâyı sarîh
Şakk olup dîvâr girdi üç melîh
- 24 Dil-rübâlar cân-fezâlar hûblar
Âdemî şeklinde key mahbûblar
- 25 Didiler havf itme hûr-ı cennetüz
Biz senünle bu gice hem-sohbetüz
- 26 Müjde kim senden doğısar bir kamer
Kâyinâtun seyyidi hayru'l-beşer
- 27 Geldi hûrîler dahı hem fevc fevc
Doldı hâne nûr-ı bahrı mevc mevc
- 28 Muştıladılar ana anlar da hep
Kim doğısar senden ol bedr-i Arab
- 29 Ne Arab belki münîrü'l-maşrıkeyn
Fâtihü'l-kenzeyn fâhru'l-âlemeyn
- 30 Nûridur iki cihânun ol veled
Ol veleden rûşen ola her beled
- 31 Hem didiler didi Cibrîl'e Hudâ
Her tarafda bu gice eyle nidâ
- 32 Zînet olunsun cemâl-i kâyinât
Kim zuhûr eyler kemâl-i kâyinât
- 33 Hem didi di cennetün Rıdvân'ına
Zînet itsün kasrına eyvânına
- 34 Çün karîb oldı nüzûl-i pâdişâh
Kasrını zeyn eylesün hayl u sipâh
- 35 Ömr-i dünyâ ârife sâat durur
Hâsılı ol sâatün tâat durur

- 36 Menzil uhrâdur bu dünyâ ana yol
Yolu menzil anlamaz illâ cehûl
- 37 Âkile menzil mi olur bu sebîl
Çün gelür her dem nidâ-yı “*er-rahîl*”³¹
- 38 Hem didi di hûr-ıla gılmâna var
Hâzır eylesünler ol şâha nisâr
- 39 Kasrı yolına gelicek şehriyâr
Karşulayup ana itsünler nisâr
- 40 Ya’ni dünyâyâ gelicek ol hümâm
Saçu saçsun ana ol kavm-i kirâm
- 41 Hem didi di dûzehün bevvâbına
Kufli-i rahmet ura dûzeh bâbına
- 42 Çün açıldı halka rahmet kapusu
Bend olunsa n’ola zahmet kapusu
- 43 Rûh-ı Kudsî’den çün oldı bu nidâ
Bu beşâret doldı arz-ıla semâ
- 44 Kim bu gice mâh doğar anadan
Ol Habîbu’llâh doğar anadan
- 45 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde es-salât*
- 46 Âmine eydür çü vakt oldı yakın
Ta doğa ol *rahmeten li’l-âlemîn*
- 47 Susadum ol demde dururken ferah
Su diledüm sundılar dolu kadeh
- 48 Südden ak kardan sovuk içdüm zülâl
Lezzeti bal u şeker dimek vebâl
- 49 Aklumı mest itdi anun şerbeti
Cânuma doldı safâlar lezzeti
- 50 Ser-te-ser oldı vücûdum gark-ı nûr
Ben dururken pür-sürûr ü pür-huzûr

31 “Yolcu”

- 51 İndi bir akkuş semâdan ferr-ile
Arkamı muhkem sığadı perr-ile
- 52 Doğdu ol dem bedr-i sadr-ı enbiyâ
Fahr-ı âdem nûr-ı âlem Mustafa
- 53 Görmedi nefsüm belâ cismüm nifâs
Gördüm ammâ rûha râhat bî-kıyâs
- 54 Cennetün cümle kapusın açdılar
Hûr u gilmân halka rahmet saçdılar
- 55 Ya'ni doğdu çünkü ol zât-ı kerîm
Zâhir oldu cümle ahlak-ı azîm
- 56 Dûzehın ebvâbına mühr urdılar
Ya'ni her şer defterini dürdiler
- 57 Geldiler bî-had melâik cavk cavk
Doldı nûr-ı rahmet-ile taht u fevk
- 58 Çünkü gördüm ben bu resme kesreti
Aklumı yağmaya virmiş heybeti
- 59 Başuma geldi yine çün akl u hûş
Gördüm evden gitmiş ol cûş u hurûş
- 60 Hem yitürdüm ol doğan mevlûdumı
Virmişem sandum ziyâna sūdümü
- 61 Âh u efgân-ıla bakdum her yana
Ağlayup su gibi akdum her yana
- 62 Bundan özge olmaya müşkil ziyân
Dil murâdı bulunup yite hemân
- 63 İster-iken gördüm ol tâhir vücûd
Bir tarafda Kâbe'ye itmiş sücûd
- 64 Gördüm ol nurun cemâlin gözleyüp
Göbeğin kesmişler anı tuzlayup
- 65 Eyleyüp hem sünnetinün resmini
Ak sûfa sarmışlar arı cismini

- 66 Ol ki esbâbın mükemmel eylemiş
Nergesin dahı mükahhel eylemiş
- 67 Gördüm anı doldı cânım zevk-ıla
Almak istedüm elüme şevk-ıla
- 68 Bir nidâ geldi ki üç gün anı siz
Saklan âdem görmesün ol cânı siz
- 69 Saklan anı genc-i Hak'dur ol Habîb
Gence irmek değmeye olmaz nasîb
- 70 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

**Bu Fasl Ol Mübârek Mevlûdun ve Mahbûb-ı Ma'bûd'un
Vilâdeti Gecesinde Olan Garîb Emârâtun ve Acîb
Alâmâtun Beyânındadır**

- 1 Anadan doğduğı gice ol Habîb
Çok alâmât oldu âlemde garîb
- 2 Cûşa geldi ol gice bir hoş nesîm
Oldı bûyından muattar her şemîm
- 3 Zeyn iderken gülşeni Rıdvân eli
Ol yile irmiş meğer ihsân eli
- 4 Gülşen-i cennet nedür bû-yı Habîb
Lutf-ıla sunmuş nesîme bir nasîb
- 5 Ana rahminden düşicek ol imâm
Secde itdi hüsüne Beytü'l-harâm
- 6 Sûret-i Hak'dur hakîkat kıblesi
Ana tapsa n'ola sûret kıblesi
“İnnallâhe halaka Âdeme alâ sûretihi”³²
- 7 Didi Abdulmuttalib hem ol zamân
Otururdum Kâbe'de gördüm ayân

32 “Şüphesiz ki Allah, Âdem'i kendi sureti üzere yaratmıştır.” (Buharî, İsti'zân, 1)

- 8 Yüzleri üzre yıkıldı her sanem
Kâbe'de kalmadı sâbit bir sanem
- 9 Geldi dîvârından anun bu kelâm
Matla'ndan doğdu ol bedr-i zulâm
- 10 Küfr ü şirkün perdesin çâk idiser
Bu sanemlerden beni pâk idiser
- 11 Dilleri gibi anı ehl-i zalâl
Büt evi itmişler idi nice sâl
- 12 Hem didi bir kûşesi anun ayân
Gitti batıl geldi hak doldı cihân
- 13 Bir bucağı didi geldi bir resûl
Nusret ü feth-ile yol göstere ol
- 14 Bir bucağı didi Hak'dan halka nûr
Geldi vü gitdi zulâm-ı şerr ü şûr
- 15 Didi dördüncü bucağı yâ Resûl
Halka gönderdük seni açmağga yol
- 16 İns ü cinne sensin ey şem'-i münîr
Şâhid ü dâ'î mübeşşir hem nezîr
- 17 Hem yıkıldı çok kelîse ol gice
Kesr olundı Tâk-ı Kisrâ ol gice
- 18 Anadan düşdükde ol dîn serveri
Düşdi kâfir beğlerinün efseri
- 19 Sâve bahri yire gavr itdi revân
Odı söyündü Mecûs'un ol zamân
- 20 Ol odun aslı bu kim Güştâsb Şâh
Hükm iderken halka olup pâdişâh
- 21 Devr-i Mûsâ geçmiş-idi ol zamân
Kopdı Tebrîz-i Acem'den bir cüvân
- 22 Adı Zerdüş-idi uzlet eyledi
Kendüsinden çok riyâzet eyledi

- 23 Şeyhe uymadın çıkup bir kulleye
Bir zamân anda oturdu cilleye
- 24 Eyledi ol cillede şâm u seher
Zikr ü samt u uzlet ü cû' u seher
- 25 Her murâdın nefsinün terk eyledi
Şuğle dâyim rağbetin berk eyledi
- 26 Cânı ser-mest oldu aşk u şûr-ıla
Hücreci doldı İlâhî nûr-ıla
- 27 Yoğ-ıdı şeyhi ki olaydı delîl
Âkıbet şeytâna oldu hem-sebîl
- 28 Şeyhsiz her kim sülûk eyler yola
Tan mı anun mürşidi şeytân ola
- 29 Şeyh ü teslîm ü mizâc u fehm ü dîn
Olmasa olmaz sülûk-i sâlikîn
- 30 Şerrini İblîs peydâ eyledi
Vehmine Zerdeşt'ün ilkâ eyledi
- 31 Didi kim nûr-ı İlâhî nârdur
Nâra tap kim Hâlık u Kahhâr'dur
- 32 Nârı dâyim kıl ki ma'bûdun budur
Gayra tâlib olma maksûdun budur
- 33 Ana âteşden hitâb itdi la'în
Geh nasîhat geh 'itâb itdi la'în
- 34 Vahy sandı anı ol miskîn hemân
İtdi da'vâ-yı nübüvvet ol zamân
- 35 Halkı davet itdi oda tapmağa
Başladı şeytânî yola sapmağa
- 36 Oda girdi hark-ı âdet eyledi
Mekr-i şeytân anı gâret eyledi
- 37 Mu'cize sandı ol istidrâcını
Başına geydi dalâlet tâcını

- 38 Mazhar-ı mekr oldu yandırmadı nâr
Ana uydı halk-ı âlem bî-şümâr
- 39 Yoğ-ımiş şeyhi gibi fehmi anun
Gâlib-imiş fehmine vehmi anun
- 40 Vâcibi mümkinden itmeyen temîz
Hakk’a nice mürşid olur ey azîz
- 41 Vasf-ı imkândan münezzehdür Hudâ
Ne su ne toprak ne oddur ne hevâ
- 42 Mümkinde akrebdür imkândan ırak
Vasf-ı bî-cûnı ne karadur ne ak
- 43 Tâlib-i Hakk’a zihî müşkil firâk
İrişem dirken ola Hak’dan ırak
- 44 Hâk ide şeytân yakînî gevherin
Nitekim pul itdi Zerdüş’tün zerin
- 45 Vâsıl oldum sandı ol bî-çâre dūr
Nâr sandı bilmedi “*Allâhu nûr*”³³
- 46 Yazdı âteşden işitdükçe hitâb
Ol hitâbı itdi Zend adlu kitâb
- 47 Ol kitâba şerh ü inşâ eyledi
Adını ol şerhün Astâ eyledi
- 48 Çünkü dûzeh oldu Zerdüş’t’e makâm
Nârını yakdı Mecûsîler müdâm
- 49 Yakdılar bin yıl anun ol odunu
İtmediler ana eksük odunu
- 50 Ol od aslı budur ol dîni pelîd
Oldı Kâbil İbn-i Âdem’dan bedîd
- 51 Çünkü doğdu *rahmeten li’l-âlemîn*
Âteş-i mekrin yile virdi la’în
- 52 Çünkü tâli’ oldu ol nûr-ı Ehad
Yakdı şeytân yüreğın nâr-ı hased

33 “Allah göklerin ve yerin nurudur.” (Nûr, 24/35)

- 53 Göğe evlâdı çıkup tutup turak
Gökden iderlerdi gaybı istirâk
- 54 Kâhine anı yitürürler-idi
Fitne işlerin bitürürler-idi
- 55 Ol gice kim doğdu ol lutf-ı rahîm
Göğe yol bulmadı evlâd-ı racîm
- 56 Varup İblîs'e didiler n'oldı hâl
Bulmazuz göğe çıkmağa mecâl
- 57 Âsumân dolmuş şihâb-ile rücûm
Fitne yollarına göz dikmiş nücûm
- 58 Didi kim aran cihânı ser-te-ser
Fevk ü taht u kûh u sahrâ bahr u ber
- 59 Gâlibâ bir hâdise oldu ulu
Oldı âlem rahmet-ile doptolu
- 60 Arar-iken bunlar etrâf-ı cihân
Mekke'yi gördiler irüp nâgehân
- 61 Çok ferîştehler kuşatmış saf-be-saf
Pür-şeref olmuş Harem'de her taraf
- 62 Nûr bahri feyz olur bir hâneden
Hânedede bir kıymetî dür-dânededen
- 63 Yinile çıkmış sadefden ol güher
Andan-ımış âleme bu nûr u fer
- 64 Bî-fer oldılar hemân-dem ol nefer
İrişüp İblîs'e virdiler haber
- 65 İşidüp anı figân itdi la'în
Sağ u sağdı eyledi âh u enîn
- 66 Didi eyvâh işümüz bitmiş bizüm
Devletümüz âhire yetmiş bizüm
- 67 Doğmuş ol bedr-i hidâyet Mustafa
Ol iki âlemde rahmet Mustafa

- 68 Doğmuş ol Hakk'un cemâli mazharı
Nice yanmasun celâli mazharı
- 69 Doğmuş ol kim sâye-i Rahmân'dur ol
Nûrî-y-ıla âleme bürhândur ol
- 70 Doğmuş ol kim eylese bir dem nefes
Nefs-i İblîs'e olur âlem kafes
- 71 Doğmuş ol kim itse bir lahzâ nazar
İde bin şeytân için zîr ü zeber
- 72 Çünkü doğmuş anasından ol Habîb
Düşmene kalmadı âlemde nasîb
- 73 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

Bu Fasl Ol Zât-ı Kerîmün Bazı Ahlâk-ı Azîmin Beyân İder

- 1 Çün cüvân oldu ulaldı Mustafa
Cümle halkun gönlin aldı Mustafa
- 2 Oldı adı Sâdıku'l-va'dü'l-emîn
Gören anı âşık olurdu hemîn
- 3 Eyle itdi dostı te'dîb anı
İdemezdi düşmeni tekzîb anı
- 4 Dirdi Bûcehl ana zıdd-iken ayân
Yâ Muhammed dimezüz sana yalan
- 5 İlle ol söz kim idersin sen beyân
Anı tekzîb iderüz oldur yalan

Kavluhû te'âlâ:

*"fe innehüm lâ yükezzibûneke velâkinne'z-zâlimîne bi-
âyâti'llâhi yechadûn"*³⁴

34 "Onlar gerçekte seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler Allah'ın ayetlerini inadına inkâr ediyorlar." (En'âm 6/33)

- 6 Bedr-i sadrı suffa-i bedr-i Huneyn
Hazret-i mahbûb-ı Rabbu'l-meşrikayn
- 7 Enbiyâ-sâlârı a'nî Mustafa
Eyler-iken bedr güninde gazâ
- 8 Didi Ahnes bin Şüreyk ol pâk-dîn
Ugradı bana Ebû Cehl-i la'în
- 9 Didüm ana kimse yok ey Bü'l-hakem
Kim sözümüz işide fâş ide hem
- 10 Di yalan mıdur Muhammed yâ Resûl
Didi vallâhi yalan söylemez ol
- 11 Mu'temed sözlerde vardur bu haber
Kim Kureyş'e söyledi bir gün Nuzar
- 12 Kim Muhammed bir gulâm-iken dahı
Hüsni ayı nâ-tamâm-iken dahı
- 13 İçinüzde yoğ-ıdı andan emîn
Cümlenüzden asdak-ıdı ol güzîn
- 14 Bulmazdı kimse kavlinde hilâf
Söylemezdi bir sözi batıl güzâf
- 15 And içerdünüz kamunuz başına
Şimdi n'oldı girdi-se kırk yaşına
- 16 Ol bulanıklıkda kim pâk oldu ol
Şimdi sâflık deminde n'oldı ol
- 17 Sâdıku'l-kavl olduğına ol Emîn
Âkile bürhân yiter bu söz hemîn

Bir Hücjet Dahi Budur

- 1 Didi bu kavli Ebû Süfyân dahı
Ahmed'e getürmedin îmân dahı
- 2 Şâm'a vardum kim ticâret eyleyem
Nefsüme kesb-i kifâyet eyleyem

- 3 Nâme salmış Kayser'e ol dem Resûl
Kayser'i İslam'a davet itmiş ol
- 4 Ol dahı dimiş göricek bu işi
Bulsanuz kavminden anun bir kişi
- 5 Davet itdiler beni bulup meğer
Hem Kureyşî'den bile birkaç nefer
- 6 Çünkü varduk Kayser'ün dârâtına
Bizi hâcibler iletdi katına
- 7 Eyledi buyruk oturduk pîşine
Tercümân geldi hemân teftîşine
- 8 Bizden evvel bunı sordı ol Emîn
Ol nebîye kankınızdur key yakın
- 9 Ben benem didüm didi kavmüme cüst
Bu kişi olmazsa sözinde dürüst
- 10 Siz bunun tekzîb idesiz sözünü
Böyle diyüp bana tutdı yüzünü
- 11 Kizb-ile ger töhmet olmasa bana
Söylemezdüm doğru vallâhi ana
- 12 Sâdiku'l-kavl ol zamân mergûb-imiş
Kizb-ile töhmet olan ma'yûb-imiş
- 13 Didi evvel nicedür ana haseb
Didüm eşrefdür Arab'da ol neseb
- 14 Didi var mıdır aceb aslında şâh
Didüm aslâ yok durur ey pâdişâh
- 15 Didi töhmet oldı mı hiç kizb-ile
Gelmedi didüm bu töhmet bir dile
- 16 Didi var mı ağniyâdan ana yâr
Didüm ekser ana fakr ehli uyar
- 17 Didi artar mı anun tâbi'leri
Didüm artar eksilüp mâni'leri

- 18 Didi eyler misiz anunla kıtâl
Didüm eksük olmadı ceng ü cidâl
- 19 Didi gâlib mi olursız ana siz
Didüm ol geh bizi sır geh anı biz
- 20 Didi kim ahdini sır mı dîn eri
Sâdiku'l-ahddür didüm ol serveri
- 21 Eyledi şimdi bizümle ahd emân
N'eyleyiser bilmezem âhir ayân
- 22 Müddet-i ahd-i Hudeybiy'ye meğer
Ol zamân-idi ki oldı bu haber
- 23 Didi bundan ön olur mıydı bu hâl
Ya'ni da'vâ-yı nübüvvetle cidâl
- 24 Didüm olmadı bu da'vâ kimseden
Gelmedi hergiz bu gavgâ kimseden
- 25 Didi nedür buyruğı didüm salât
İffet ü savm u sıla hacc u zekât
- 26 Didi kim bu didüğün gibi-se ol
Sözi hakdur dîni hak ol Hak Resûl
- 27 Âh eğer irsem cemâli ayına
Yüz süverdüm ol mübarek pâyına
- 28 âlemi ol gün gibi tutsa gerek
Şehlerün milkin alup utsa gerek
- 29 Dîni mensûh idiserdür dînleri
Bozısar âdetleri âyînleri
- 30 Dîn yıkup anlar ki hâça tapdılar
Ata dede âdetini yapdılar
- 31 Âdeti resmî ri'âyet itdiler
Hak'dan ayruğa ibâdet itdiler
- 32 Düğüne bayrâma âdât itdiler
Nefse uydılar dalâlât itdiler

- 33 Kasnak üzre deri yakup döğdiler
Çalguyı men' eyleyene söğdiler
- 34 Saçular cem' itdiler yüz kızdurup
Ol harâmı aldılar göz kızdurup
- 35 Oldı âdet zînet-i dünyâ-y-içün
Kanı anı terk iden Mevlâ-y-içün
- 36 Sâzı söze çoğı aza değşire
Kibr-ile nâzı niyâza değşire
- 37 İzzetin zillet ide nefsin za'îf
Râhatın mihnet ide cismin nahîf
- 38 Cübbe vü destârı astâr eyleye
Yasduğın taş döşeğın hâr eyleye
- 39 Fahrını fakr ide dîbâsın abâ
Ne abâ gözleye belki ne kabâ
- 40 Cev ola gendüm birinc ola ades
Hâk ola gidüp hevâ-y-ıla heves
- 41 Bu sıfatlardur kılan nefsi nefîs
İlle âdet terki bunlara re'îs

Şi'r-i Nasîhat

- 1 Terk eyle mü'min-isen eğer resm ü âdeti
Âdet yıkan kimesne yapar her ibâdeti
- 2 Âdet gözetmek âdemi asnâma tapdurur
Âdet-dürür harâba viren dîn ü milleti
- 3 Âdet karanluğını götürmek-içün Hudâ
Lutf-ıla rûşen eyledi nûr-ı nübüvveti
- 4 Ol nûra münkir oldı Ebû Cehl ü Bû Leheb
Hoş gelmedi ki terk olına ceddi âdeti
- 5 Bir câhiliyye gayret-içün nice bî-hired
Bî-had belâya uğradılar gör bu gafleti

- 6 Hak kapusunda hor u zelîl oldı ol kişi
Âdât-ı halk içinden umar fahr u İzzeti
- 7 Bulmaz salât-ı âdet-ile ol kişi felâh
Kim olmaya dilinde anun dîni gayreti
- 8 Âdet sıyâmı nefse hemân cû'-ı kelbîdür
Âdet kıyâmı savmaya hevl-i kıyâmeti
- 9 Ey sûfi sanma derdüne vird eyleye devâ
Cânunda var-iken eser-i kibr illeti
- 10 Kıymetlü ola rûz-ı kıyâmetde ol kişi
Dünyâda bulmadı özine kadr u kıymeti
- 11 Ey Hamdi şimdi kanı bir insâf ehli kim
Dinleye cân kulağı-y-ıla bu nasîhati

Mesnevi

- 1 Aç dil ü cânun kulağın yâ ahî
Ol Habîb'ün dinle ahlâkın dahı
- 2 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât
- 3 Çok tebessüm eyler-idi gül gibi
Efsah-ıdı söylese bülbül gibi
- 4 Gonçesinden fuhş u la'net gelmedi
Sûseninden ta'n u gıybet gelmedi
- 5 Kahkaha itmezdi ol mahbûb-ı Rab
Nice itsün ana lâzımdur edeb
- 6 Gerçi cünbüşde vekârı kûh-idi
Lutfi deryâsı velî enbûh-idi
- 7 Pâk-idi hıkd u hasedden sînesi
Yoğ-ıdı hem sînesinde kînesi
- 8 Se-talâk itmişdi dünyâ nakdine
Girmedî belki o bânû akdine

- 9 Fakr-ıdı fahrı tevâzu sîreti
Dâyim ehl-i fakr-ıdı hem-sohbeti
- 10 Kalbi dolmuşdı safâ-yı meskenet
Hak'dan eylerdi du'â-yı meskenet
- 11 Olsa mâl-â-mâl mâliyle cihân
Alsa ihsânı-çün alurdi hemân
- 12 Hücresine koymadı hergiz elek
Nitekim gönlinde nefsânî dilek
- 13 Arpa etmeğine olmaz-ıdı sîr
Döşenürdi ten harîrine hasîr
- 14 Şöyle kim bir gün yemîn idüp Resûl
Uzlet itdi cümle ezvâcından ol
- 15 Oldı bir halvetde anlardan ırak
Yakdı bir ay anları nâr-ı firâk
- 16 Çün Ömer ol kıssayı gûş eyledi
Kalmadı sabrı dili cûş eyledi
- 17 Cân atup geldi o halvet bâbına
Yüz urup izn istedi bevvâbına
- 18 Gerçi birkaç defa destûr olmadı
Halka gibi kapudan dûr olmadı
- 19 Girdi âhir gördi yatur Mustafa
Bir hasîr üstinde pür-nûr u safâ
- 20 Dir Ömer çün Ahmed'e virdüm selâm
Aldı ikrâm-ıla ol fahru'l-kirâm
- 21 Gördüm ol pehlû-yı nâzûk çün harîr
Nakş olunmuş çün eser itmiş hasîr
- 22 Bakdum ol iki cihân sultânına
Fakr damgası urulmuş yanına
- 23 Tâcı terk ü cübbesi nakş-ı fenâ
Gönli sâde cânı pür-aşk u safâ

- 24 Gördüm ol halvetde kim yatur bu dost
Yok metâ' illâ döşenmiş bir'ki post
- 25 Göyinüp özüm didüm yâ Mustafa
Hak te'âlâdan n'ola itsen du'â
- 26 Tâ ki virse ümmetüne mâl u genc
Kahr-ı fakr-ıla çekilmese bu renc
- 27 Virdi Rûm u Fâris'e Hak bunca mâl
Var-iken isyân olarda ber-kemâl
- 28 Turdı didi söyleyücek bunu ben
Ye'bn-i Hattâb şekde misin dahı sen
- 29 Anı kim mekr-ile tazlîl itdi Hak
Ni'metin dünyâda ta'cîl itdi Hak
- 30 Anı kim hak yolda takrîr eyledi
Râhatın dünyâda te'hîr eyledi

Nasîhat

- 1 Sâdık-ısan ey Muhammed ümmeti
Sen de ta'cîl itme fânî lezzeti
- 2 Gıpta itme ehl-i dünyâ mâline
Bakma mâla bak me'âl-i hâline
- 3 Her ki dünyâ rengine olmaz esîr
Bes durur pehlûsına nakş-ı hasîr
- 4 Sâde toprak olısar âhir bu ten
Var münakkaş eyledün tut anı sen
- 5 Cennet ehli yir cahîmi dünyede
Hem cahîm ehli na'îmi dünyede³⁵
- 6 Rengi dünyânun hemân nîrengdür
Âkile gûyâ hayâl-i bengdür

35 Bu beyit, *Ahmediyye* nüshalarının hiçbirinde yer almayıp yalnız Latifî Tezkiresi'n-
de kayıtlı bulunmaktadır.

- 7 Âkil olan renge niçün deng olur
Nakşî çün kim âkîbet bî-reng olur
- 8 Nakşî terk eyle nigâra tâlib ol
Zâyili ko pâydâra tâlib ol

Şi'r

- 1 Dervîş-i sâde-dillere dîbâ abâ yiter
Pehlûlarına nakş eseri bûriyâ yiter
- 2 Dervîşe gündüz olsa kanâat ma'âş olur
Dervîşe kanda ahşam olursa serâ yiter
- 3 Dervîşe kâdı hükm-i kazâ-yı Hudâ olur
Dervîşe şahne sabr u belâ pâdişâ yiter
- 4 Dervîşe hac safâ-yı dil ihrâm-ı terk-i mâl
Dervîşe nefis-ile savaş itmek gazâ yiter
- 5 Dervîşe medh-i meskenet ü fakr fahr olur
Dervîşe zemm-i tâlib-i dünyâ senâ yiter
- 6 Dervîşe yol tarîk-ı Habîb-i Hudâ olur
Dervîşe zâd-ı killet ü menzil fenâ yiter
- 7 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

Bu Fasl Habîb-i Rabbü'l-Âlemîne Hilat-ı Şerîf-i Risâlet Geldügidür

- 1 Çün Hudâ bir bendesin muhtâr ider
Evvel anı aşkı-y-ıla zâr ider
- 2 Mâsivâdan sovudup ol zârını
Ünsi-y-ile germ ider bâzârını
- 3 Dost şevki-le olur cânı melâ
Matlabı halvet olur pîri halâ

- 4 Her kimün kim menzilin gavgâ ider
Râhatın dünyâ gamı yağma ider
- 5 Çünki ol hâsun işin itmâm ider
Lutfını halka anunla âm ider
- 6 Gönderür vahdetden anı kesrete
Kesret ehlin davet eyler vahdete
- 7 Her kulak ol daveti gûş eylemez
Her kişi cân şerbetin nûş eylemez
- 8 Cem bilür câm-ı musaffâ kadrini
Har ne bilsün rû-yı zîbâ kadrini
- 9 Şeh gerek kim gûşına gevher taka
Gûşına anı yaraşmaz har taka
- 10 Har cev ister cevheri har n'eylesün
Müsterâha bû-yı anber n'eylesün
- 11 Her ne denlü başı büyük olsa har
Lâyık olmaz gûşına anun güher
- 12 Esb-i tâzî lâgar olursa tamâm
Başına hoş yaraşur zerrîn licâm
- 13 Ârif olmaz tâc-ıla her ehl-i lâf
Hüdhüd olmaz tâc-ıla Sî-murg-ı Kâf
- 14 Anlamaz muhlis sözün sâlûslar
Gerçi dâyim ma'rifet câsûslar
- 15 Her kişünün sohbeti cinsi-ledür
Ünsi dîvün sanma kim ins-iledür
- 16 Kanı Sıddîk Ahmed-ile yâr ola
Ârı koyup ana yâr-ı gâr ola
- 17 Bî-tevakkuf davetin ide kabûl
Cân-ıla diye “*sadakte*”³⁶ yâ Resûl
- 18 Kırka irdi çünki ömr-i Mustafa
Ol musaffâ kalbi oldı pür-safâ

36 “Doğru söyledin.”

- 19 Oldı cânı aşk-ı Mevlâ âlemi
Bî-huzûr eyledi gavgâ âlemi
- 20 Oldı halvet-hânesi gâr-ı Hirâ
Yâr-ıla germ oldı bâzâr-ı Hirâ
- 21 Vaktehâ gelüp Hadîce dârına
Zâd alup yine giderdi gârına
- 22 Anda tenhâ tâat itdi bir zamân
Milleti dîn-i Halîl-idi hemân
- 23 Aşk-ıla nesrîne döndi gülleri
Dağılup gönli gibi sünbülleri
- 24 Saçılurdu nergisinden jâleler
Jâleden pejmürde oldı lâleler
- 25 Çün nazar itdi Ebû Tâlib ana
Bilmedi ne gussadur gâlib ana
- 26 Hazret-i Sıddîk'ı davet eyledi
Ahmed'ün hâlin hikayet eyledi
- 27 Didi ana Ahmed'ün dem-sâzısın
Mâ-tekaddemden anun hem-râzısın
- 28 Hâlini sor senden ihfâ eylemez
Yârisın senden teberrâ eylemez
- 29 Geldi çün Ahmed huzûrına Atîk
Sordı hâlin ol da didi ey refik
- 30 Bilmezem n'oldum karârım kalmadı
Gözüm ağlar ihtiyârım kalmadı
- 31 Sıhhatümi ol ki tahrîf eyledi
Za'fumu vardukca taz'if eyledi
- 32 Halkdan gönlümi bî-zâr eyledi
Çün benümle gizlü bâzâr eyledi
- 33 A'ni virdi aşkını aldı beni
Halk içinden uzlete saldı beni

- 34 Hâtırum gâr-ı Hirâ'da şâd olur
Bilmezem kim ne işe bünyâd olur
- 35 Bir zamân geçdi bu hâl-ile Resûl
İşidürdi yâ Muhammed savtın ol
- 36 Savt işidüp şu'le görürdi hemân
Dehşet idüp andan ol fahr-ı cihân
- 37 Havf-ıla geldi Hadîce katına
Vâkıf itdi anı ol hâlâtına
- 38 Didi ol bânû ko havfı yâ Emîn
Hak sana vallâhi hayr eyler hemîn
- 39 Sende cem' olmışdur ahlak-ı azîm
Şefkat ü sıdk u sıla rahm-ı yetîm
- 40 Konuk alıcı atâlar virici
Çâresizlere deminde irici
- 41 Sıdkına ol bendenün sad-âferîn
Rabb'isine hüsn-i zann ider hemîn
- 42 Çünkü bende zannı katındadır ol
Sû'-i zann itmez ana illâ cehûl

Kâllâhu te'âlâ bi-lisâni nebiyyihî aleyhi's-selâm:

"Ene inde zanni abdî bî"³⁷

- 43 Bir gün ol iki cihânun rahmeti
Varup eylerken Hirâ'da tâati
- 44 Gözine Hak zâhir oldı nâgehân
Ana Rûhu'l-kuds göründi ayân
- 45 Ol Habîb'e muştılayup didi ol
Cebre'îlem ben tapundur Hak Resûl
- 46 Sana in'âmın tamâm eyledi Hak
Cinne vü inse imâm eyledi Hak

37 Cenab-ı Allah Peygamber'inin lisaniyla şöyle buyurmuşur: "Ben kulumun (benim) hakkımdaki zannı üzereyim." (Buharî, Tevhid, 15)

- 47 Hem atâ itdi tapuna ol hısâl
Bir nebîye hiç virilmedi bu hâl
- 48 Ol hısâli sordı andan Mustafa
Şerh idüp anı didi peyk-i Hudâ
- 49 Bir budur kim kanda anılsa Hudâ
Bile anıla Muhammed Mustafa
- 50 Ümmetüni hayr-ı ümmet itdi hem
Emr ü nehy idici millet itdi hem
- 51 Hâk-i pâki anlara kıldı tahûr
Hoş tahâret hoş kerâmet hoş huzûr
- 52 Evvel ümmet yumağa bulmasa âb
Kat' olunmaktı necis hükm-i kitâb
- 53 Ezber okurlar bular Kur'ân'ı hem
Bulmadı bu hasleti sâyir ümem
- 54 İtmedi Tevrât'ı ezber ehl-i deyr
İlle üç (?) Mûsâ vü Îsâ vü Üzeyr
- 55 Yarlığadı Hak senün her zenbünü
Mâ-tekaddem mâ-teahhar zenbünü
- 56 Dînün-ile nesh olundu cümle dîn
Gerçi andan yığlınurlar müşrikîn
- 57 *Hem melâik nitekim Rabbü'l-enâm
Sana eylerler salât-ıla selâm*

Kâllâhu sübhânehu ve te'âlâ:

*“İnnallâhe ve melâiketehû yusallûne ale'n-nebiyy yâ
eyyühellezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ”³⁸*

- 58 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

38 “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.” (Ahzâb, 33/56)

- 59 Çün giderdi bu söz-ile vahşeti
Didi “*ikra*”³⁹ didi bilmen kıratı
- 60 Tutup anı sıkdı ol peyk-i Hudâ
Tâ ki vâsi’ ola kalb-i Mustafa
- 61 Didi “*ikra*” didi Ahmed yâ ahî
Ümmiyem nesne okımadum dahı
- 62 Didi “*ikra*” sıkdı üç kez bî-emân
Bazılar dirler ki itdi imtihân
- 63 Okumadı kendüden çün nesne ol
Didi “*ikra bism-i Rabbik*”⁴⁰ yâ Resûl
- 64 Okudı Cibrîl fahru’l-âleme
Sûreyi varınca “*mâ-lem ya ’lem*”^{e41}
- 65 İndürüp dağ eteğine anı hem
Kuvvet-ile bir yire urdı kadem
- 66 Çıkdı ol dem akdı hoş âb-ı revân
Âb-dest almağı öğretti revân
- 67 İki rekat kıldı anunla tamâm
Didi kim budur salâtun yâ imâm
- 68 Hicrete bir yıl kalınca ol Emîn
İkişer rekat edâ itdi hemîn
- 69 Çünki ol yıl farz olundu beş salât
Kıldı ol mefrûzı idince vefât
- 70 Geldi Ahmed çün Hadîce dârına
Bakdı ol bânû anun didârına
- 71 Gördi dağyîr itmiş anı hevl ü bâk
Sandı bulaşmış o vech-i pâke hâk
- 72 Sildi anı destimâl-ile revân
Gördi ol şemse kûsûf irmiş hemân

39 “Oku!” (Alak 96/1, Alak 96/3, İsrâ 17/14)

40 “Rabbinin adıyla oku!” (Alak 96/1)

41 “O, insana bilmediğini öğretendir.” (Alak, 96/5)

- 73 Sordı hâlin kim nedür eyle beyân
Didi ol savt ıssını gördüm ayân
- 74 Sergüzeştin çün haber virdi ana
Didi dimedüm mi yâ Ahmed sana
- 75 Hayr ider Hak tapuna şerr eylemez
Sana ol nâfi' durur zarr eylemez
- 76 Çün tamâm oldu bu ahbâr-ı mehîb
"Zemmilûnî"⁴² didi yatup ol Habîb
- 77 Âdem oğlanı kaçan korku görür
Âdet oldur kim yatup başın bürür
- 78 Bir kimesne var-ıdı adı Udâs
Ehl-i ilm ü kâr-dân u Hak-şinâs
- 79 Vardı ana sordı ol hayru'n-nisâ
Didi ma'lûmun-durur ilm-i semâ
- 80 Hiç ferîşteh var mı Cebrâîl-nâm
Didi kandan geldi sana bu kelâm
- 81 Çün Udâsa söyledi bu hâli ol
Didi vallâhi Muhammed Hak Resûl
- 82 Bu haberden sonra Ümmü'l-mü'minîn
Ammisinün katına vardı hemîn
- 83 Varaka İbn-i Nevfel idi nâm ana
İ'tikâd eylerdi hâs u âm ana
- 84 Câhiliyyetde tenassur itdi ol
İstedi Hakk'ı tedebbür itdi ol
- 85 Cân gözinden açdı gaflet nevmi
Gördi batıl kodı dîn-i kavmini
- 86 Yazdı İncîl'i Arab dilince hem
Tutdı ahkâmın anı bilince hem
- 87 İlm ü hikmet okumağ-ıdı işi
Pîr ü a'mâ olmuş-ıdı ol kişi

42 "Beni örtün."

- 88 Sordı Cibrîl'i Hadîce hem ana
Varka anı dinleyüp kaldı tana
- 89 Sordı Cibrîl'ün ne bildün adını
Didi ol da bu sözün bünyâdını
- 90 Didi gönder Mustafa'yı bana sen
Her ne gördi-se sorayın ana ben
- 91 Varka İbn-i Nevfel'e irdi Resûl
Gördüğün cümle haber virdi Resûl
- 92 Didi ol kim tapuna mahsûsdur
Bil ki Mûsâ'ya gelen Nâmûs'dur
- 93 Sana emr itdi mi olasın delîl
Davet idesin gele İslam'a il
- 94 Didi emr itmedi dahı davete
Didi âh irsem eğer ol sâate
- 95 Tapunı kavmün süricek Mekke'den
Nâsır olurdu sana ol demde ben
- 96 Gelmemişdür bu cihâna bir resûl
Kim cefâ görmeye öz kavminden ol
- 97 Kanda bir dîn ehli kopsa ittifâk
Bulmur îzâyâ bin ehl-i nifâk
- 98 Kanda bir gül açıla yüz hârı var
Bir kaşık bala nice bin arı var
- 99 Olmamışdur olalı bu mâh u sâl
Nîşsüz nûş u belâsuz tatlu bal
- 100 Çün ufukdan zâhir ola âfitâb
Ürer ana her taraftan yüz kilâb
- 101 Varka davet müddetine irmedi
Öldi devrân ana mühlet virmede
- 102 Ehl-i A'râf olıyardur ol hümâm
Mu'teber sözlerde vardur bu kelâm

- 103 Mekke'ye fâş oldu hâli Ahmed'ün
Düşdi halka kıl ü kâli Ahmed'ün
- 104 Her kişi fehmi kadar söz söyledi
Kimisi yanlış kimi uz söyledi
- 105 Kimi sâhir didi mecnûn kimisi
Kimi mes'ûd oldu mağbûn kimisi
- 106 Düşmen olup kimi gavgâ eyledi
Ol Habîbu'llâha îzâ eyledi
- 107 Sabr idüp îzâyâ fahr-ı kâyinât
Gösterürdi dürlü dürlü mu'cizât
- 108 Mu'cizâtun azhari Kur'an-ı
Ol Habîb'e Hak'dan ol ihsân-ı
- 109 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

Bu Fasl Seyyid-i Kâyinâtun Bazı Mu'cizâtın Beyân İder

- 1 Her kimün kim hâfızı Allâh ola
Hor olur her kim ana bed-h'âh ola
- 2 Şem'i kim Hak yaka nice söyünür
Her ki püf dise sakalı göyinür
- 3 Kavmine bir gün Ebû Cehl-i la'în
Didi ol şehri fesâd iklim-i kîn
- 4 Hiç görür misiz Muhammed geldügin
Sahn-ı mescidde namâzın kıldığın
- 5 Didiler gördük didi ol ehl-i şer
Ben görürsem secde itdüğün eğer
- 6 Basaram vallâhi boynın bî-emân
Böyle didi çün o Firavn-ı zamân
- 7 Mustafa'ya geldi Cibrîl-i Emîn
Didi ana ne didi-se ol la'în

- 8 Hem didi var mescide gir yâ imâm
Okı “*ikra*” sûresin anda tamâm
- 9 Secde eyle tâ ki ol mel’ûn gele
Ol yemîninden nasîbini ala
- 10 Mescide geldi hemân-dem Mustafa
Secde itdi Hakk’a ol ehl-i safâ
- 11 Didi ashâbı Ebû Cehl’e hemân
Secde itmişdür Muhammed bu zamân
- 12 İve ive geldi cânı pür-tasa
Ol mübarek boynı ya’nî kim basa
- 13 Döndi tîz belinleyüp ol ehl-i şek
Torvasında san yılan görmüş eşek
- 14 Didiler n’oldı sana ey Bü’l-hakem
Böyle tîz döndün didi ol bî-kadem
- 15 Zâhir oldu bü’l-aceb bir şîr-i ner
Def’i yutardı beni tursam eğer
- 16 Bir rivâyet bu ki didi ol hasûd
Arada göründi hendek dolu od
- 17 Didi Ahmed bana gelseydi yakın
Pâre pâre olur-ıdı ol la’în
- 18 Çün bu hâl oldu o şeytân yârına
Ditreyü ditreyü gitdi dârına
- 19 Çünki gitdi dârına ol bî-edeb
Geldi müşrikler katına bir Arab
- 20 Didi mazlûmam bana nusret idün
Şol Ebû Cehl’e varun cür’et idün
- 21 Bir devem aldı bahâsın virmez ol
Lâg idüp didiler ol kavm-i fuzûl
- 22 Şol fetâya söyle ya’nî Mustafa
Alıvirür hakkını eyler vefâ

- 23 Geldi A'râbî Resûl'ün yanına
Didi hâlin lutf u ihsân kânına
- 24 Rahm idüp ol *rahmeten li'l-âlemîn*
Gitdi anunla Ebû Cehl'e hemîn
- 25 Kapsın kakdı idüp savt-ı şedîd
Ditreyü ditreyü çıkdı ol pelîd
- 26 Havfa düşmiş gâyet ol ehl-i cefâ
Bed-fi'âl ü bed-hısâl ü bed-likâ
- 27 Havfi Hak'dan eyleyen çün Mustafa
Havf ider andan kamu ehl-i cefâ
- 28 Korkmayan Hak'dan çü Bû Cehl-i la'în
Dâyim olmaz halk havfından emîn
- 29 Çün ana emr itdi ol fahru'l-enâm
Virdi ol A'râbî'ye hakkın tamâm
- 30 Pür-ferâh çün mescide geldi Arab
Anı müşrikler taaccüb itdi hep
- 31 Sandılar kim meyl-i İslam itdi ol
Katına geldiler ol kavm-i fuzûl
- 32 Didiler ey Bû'l-hakem n'oldı sana
Yohsa meyl itdün mi sen dahı ana
- 33 Didi virmesem gözetsem ârumı
Başuma ol-dem yıkardı dârumı
- 34 Ol Habîb'e düşmen-idi ol la'în
İlle mağlûb itdi Rabbu'l-âlemîn
- 35 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât
- 36 Mu'temed sözlerde vardur bu haber
Eyledi Şâma Ebû Tâlib sefer
- 37 Gitdi anunla bile hem Mustafa
Seyyidü'l-kevneyn fahru'l-enbiyâ

- 38 Hem bile gitdi Kureyşî ulular
Tâ Buheyra deyrine irdi bular
- 39 Râhib-i Nasrâni-y-idi ol kişi
Tâat idi uzlet eyleyüp işi
- 40 Kondılar deyrün civârında hemân
Çıkdı râhib anları görüp revân
- 41 Bundan ön uğrasalar ana yakın
Bunlara çıkmazdı ol ehl-i yakîn
- 42 Aralarına girüp ol râz-dân
Nesne ister gibi gezdi bir zamân
- 43 Gezdi halkun âhirin hem evvelin
Ahmed'e uğrayıcak tutdı elin
- 44 Didi budur *rahmeten li'l-âlemîn*
Enbiyâ fahrî imâmü'l-mürselîn
- 45 Didiler bunu neden bildün ayân
Didi siz çün zâhir oldunuz hemân
- 46 Size her taş u ağaç itdi sücûd
Sizde var bildüm mübarek bir vücûd
- 47 Her kişiye karşı seng-ile şecer
Secde itmez ola peygamber meğer
- 48 Hem göründi ol nübüvvet hâtemi
Andan anladum bu fahr-ı âlemi
- 49 Bir büyük hâl-idi ol hâtem garîb
İki kitfi arasında sanki sîb
- 50 Döndi yine deyre girdi ol hümâm
Bişirüp getürdi bir nâzûk ta'âm
- 51 Getürince bişirüp ol h'ânı ol
Çâr-pâ güdmege gitmişdi Resûl
- 52 Anlıyamaz hâs kadrin degme âm
Anun-içün hürmetin itmez tamâm

- 53 Kadrin ol bahrun Buheyrâ anladı
Pes deve gütdüğün anun tanladı
- 54 Ol Habîb'i çünkü anda bulmadı
Sohbet-i ağıyâra râzı olmadı
- 55 Didi davet eylen ol mahbûbı siz
Vâsıl eylen tâlibe matlûbı siz
- 56 Gördi gelür ol yüzi bedr-i tamâm
Sâye-bân olmuş cemâline gamâm
- 57 Âfitâb-iken o yüzi mâhitâb
Turfe ana sâye-bân olmak sehâb
- 58 Bir ağaç altında konmuşdı o kavm
Issı eyyâmından-ıdı hem o yevm
- 59 Tutmuş-ıdı gölgeyi her bî-edeb
Geldi oturdu güne ol lutf-ı Rab
- 60 Sâye çün meyl itdi ol ay üstine
Turdu râhib germ olup pây üstine
- 61 Didi ol kavme ki ey ehl-i zalâl
Bes değül mi Ahmed'e huccet bu hâl
- 62 Sâye-i Hak'dur bu cân sermâyesi
Tan mı meyl itse buna gün sâyesi
- 63 Yire düşsün yüzi üzre sâye-vâr
Ol ki meyl itmekden ana ide âr
- 64 Sâye gibi kara olsun sûreti
Sâye denlü her kimün yok gayreti
- 65 Döndi didi ol Habîb'ün tâlibi
Bunun aranızda kimdür sâhibi
- 66 Bildi sâhibdür Ebû Tâlib ana
Didi pendüm budur ey seyyid sana
- 67 Mekke'ye döndüresin bundan buni
Şâma varup duymadın düşmen buni

- 68 Rûm'da bu servere çok durur hasûd
Bunu bilürler nişânından Yehûd
- 69 Şâyed anda mekr ü destân ideler
Bitmedin bostânı vîrân ideler
- 70 Bu sözi itdi Ebû Tâlib kabûl
Döndi andan Mekke'ye gitdi Resûl
- 71 Buncılayın mu'cizât-ı bîgerân
Mekke'de itmişdür ol server ayân
- 72 Anda vâki oldı hem şakka'l-kamer
Anda mi'râc itdi hem hayru'l-beşer
- 73 Ol ki cümle enbiyânun tâcıdur
Mu'cizâtından biri mi'râcıdur
- 74 *Her ki ister cânına âb-ı hayât*
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Beyân-ı Mi'râc-ı Tâcü'l-Enbiyâ Kasîde-i Ahmediyye

- 1 Ol ki “*sübhânellezî esrâ*”⁴³ anun seyrânıdur
Lâ-mekân sahrâsı dâyim düldüli meydânıdur
- 2 Her seher zâd-ı sefer ana “*sakâhüm Rabbühüm*”⁴⁴
Her gece “*innî ebîtü*”⁴⁵ beytinün mihmânıdur
- 3 Bir şarâbun sâkisidür Ahmed-i Muhtâr kim
Nüh-felek ol şerbetün ser-mest ü ser-gerdânıdur
- 4 Ahmed ol isneyne sânîdür kim anun sâlisi
On sekiz bin âlemün sultânıdur sübhânıdur
- 5 Ol ki hışt-ı kâlibı oldı sirişte nûr-ıla
Dâr-ı rahmetdür nübüvvet ol anun pâyânıdur
- 6 Ol Halîl'ün daveti ol âlemînin rahmeti
İlm ü hilm ü hikmetün iklîmi şehristânıdur

43 “Gece yürüten Allah’ın şanı yücedir.” (İsrâ, 17/1)

44 “Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir.” (İnsan, 76/21)

45 “Ben sabahlarım.”

- 7 Subh gibi sıdkı âfâka anun menşûrdur
Nice meşhûr olmasun Kur'ân anun bürhânıdur

Mesnevi

- 1 Gulgul it ey bülbül-i bostân-ı kuds
Nağmeni gûş eylesün mestân-ı kuds
- 2 Söyle esrâ murgının seyrânını
Ol hidâyet hüdhüdi cevlnânını
- 3 Anı vasf it cân hevâsı murğına
Nice irdi lâ-mekân Sî-murğ'ına
- 4 Gûş idicek seyrinün evsâfını
Ola kim görmek dileye Kâf'ını
- 5 Her kim ol hüdhüd ana irşâd ider
Vasl-ı Sî-murğ-ıla cânın şâd ider
- 6 Her ki ol hüdhüd ana rehber olur
Kâfa irüp âkıbet server olur
- 7 Her kimi çekse o hüdhüd sohbete
Vâkıf eyler sırr-ı Kâf-ı vahdete
- 8 Her kime rehber ola seyr öğredür
Ârif eyler mantıku't-tayr öğredür
- 9 Seyrine ol hüdhüdün sad-âferîn
Kim irişmez ana Tâvus-ı Emîn
- 10 Seyri çün ol hüdhüdün bi'llâh olur
Seyrinün sırrına kim âgâh olur
- 11 Ol hidâyet hüdhüdi hayru'l-beşer
Mekke şehrinde mukîm-iken meğer
- 12 Geldi ana bir gice Rûhü'l-emîn
Nûr-ıla doldı kudûmından zemîn
- 13 Kavl-i râvî leyletü'l-esrâda çok
Ol rivâyâtı demekde nef'i yok

- 14 Kandan itmişdi urücü ol Beşîr
Anda dahı vardur akvâl-i kesîr
- 15 Çün Muhammed katına geldi Emîn
Pür-safâ sadrını şakk itdi hemîn
- 16 Şakk olundı çünki ol nûrânî ber
Didi nûrânîler “*inşakka 'l-kamer*”⁴⁶
- 17 Ol güli çün lutf-ıla çâk eyledi
Âb-ı zemzemle yudı pâk eyledi
- 18 Gıll u gışş yoğ-iken anda ne yumış
Yunsa yummuş-ıdı yunmasa gümiş
- 19 İlle kim ol nûrı pür-nûr eyledi
Kâbe’yi san Beyt-i Ma’mûr eyledi
- 20 Bir legen getürdi zerrîn ol Emîn
Hem mühezzeb hem müzehheb pür-yakîn
- 21 Ol yakîn-ile pür itdi sadrını
Nûr-ıla doldurdı hikmet bedrini
- 22 Çün tamâm itdi anı peyk-i Hudâ
Hâzır itdi bir Burâk-ı berk-pâ
- 23 Berk-veş berrâk u ak u tîz-fer
Sûrat-i seyri “*ke-lemhin bi'l-basar*”⁴⁷
- 24 Katı yaydan ok gibi atılsa cüst
Gözi iriminde kor pâyin dürüst
- 25 Gâlib-idi çünki rûhâniyyeti
Defaten hâsıl olurdu niyyeti
- 26 Hem-çünân rûhâni olsa âdemî
Ol Burâka benzer anun adımı
- 27 Tayy olunur ana meydân-ı sırât
Berk-veş anı geçer bî-ihtiyât
- 28 Çün kadem basdı rikâba Mustafa
Ser-keş olup sıçradı ol bâd-pâ

46 “Ay yarıldı.” (Kamer, 54/1)

47 “Göz kırpması gibidir.” (Kamer, 54/50)

- 29 Didi Cibrîl ana ser-keş olma dur
Mustafa'ya hürmet itmek bu midur
- 30 Bundan ekrem olmadı sana süvâr
Ey edebsüz niçün itmezsın karâr
- 31 Her nebî kim oldı mi'râca revân
Ol Burâka râkib olurdu hemân
- 32 Oldı şerminden arak-rîz ol Burâk
Tizliğinden itdi perhîz ol Burâk
- 33 İzzet-ile ana çün bindi Resûl
Geldi Beytü'l-makdis'e itdi nüzûl
- 34 Bağladı ol halkaya anı Mustafa
Kim ana bağlardı cümle enbiyâ
- 35 Mescid-i Aksâ'ya girüp ol hümâm
Enbiyâ ervâhına oldı imâm
- 36 Bazı râvî dir ki ol fahr-ı cihân
Çün Harem'den oldı Aksâ'ya revân
- 37 Sağdan u soldan nidâlar itdi gûş
İltifât eylemeyüp oldı hamûş
- 38 Geldi bir avrat önine ba'd ez-ân
Nice avrat sanasın hûr-ı cinân
- 39 Bir kılıyla zülfi bin cân avlamış
Ey nice sûfiden imân avlamış
- 40 Sihir-ile Mârût'dan mâhir özi
Bir nazarda bin gönül alur gözi
- 41 Bende idinmiş nice sultânları
Hânumânından ayırmış hânları
- 42 Her kime yüz gösterüp ider vefâ
Dönderür âhir cefâ-y-ıla kafâ
- 43 Pür-key andan Keykubâd'un sînesi
Hüsrev'i hüsrâna salmış kînesi

- 44 Ey nice Rüstem'leri zâl eylemiş
Bin sitemle kaddini dâl eylemiş
- 45 Ey nice Kârûn'ı idinmiş karîn
Âkıbet itmiş yirin ka'r-ı zemîn
- 46 Ey nice Dahhâk'i giryân eylemiş
Ey nice hakan dilin kan eylemiş
- 47 Ey nice Şeddâda yapırmış İrem
Ana İrem dir-iken virmiş verem
- 48 Tâk'ını Kısra'larun kesr eylemiş
Ömrini kayserlerün kasr eylemiş
- 49 Ey nice İsfendiyâra yâr olur
Mâli-y-iken âhir ana mâr olur
- 50 Anı kim ferri Ferîdûn eyledi
Yüz çevirdi bî-fer ü dîn eyledi
- 51 Kahr ider yârın eğer Fağfûr ola
Yâr idinmeyen anı mağfûr ola
- 52 Destini sundı Resûl'e ol nigâr
Tâ ki ide dost olup i'tibâr
- 53 Dem uran "*el-fakru fâhr*"den⁴⁸ o dem
İ'tibâr itmedi ana ke'l-adem
- 54 Varıcak Aksâ'ya ol fahr-ı cihân
Mâ-cerâyı sordı Cibrîl'e hemân
- 55 Didi olsa sağ nidâya rağbetün
Meyl iderlerdi Yehûda ümmetün
- 56 Sol nidâdur hem Nasârâ milleti
Bakmadun kurtardun andan ümmeti
- 57 Anları ammâ çün itdün istimâ
Bazı ümmet Hakk'a itmez ictimâ
- 58 Belki anlar ehl-i bidat olalar
Yetmiş iki dürlü millet olalar

48 "Fakirlik övüncümdür."

- 59 Ol müzeyyen zen ki el sundı sana
Adı dünyâdur ki meylün yok ana
- 60 Gerçi dünyâ sûretâ mevzûndur
Ma'nide ammâ inen mel'ûndur
- 61 Her ki ol mel'ûn anı meftûn ider
Âkıbet mel'ûn idüp mağbûn ider
- 62 Her gönül kim anun-ıla yâr olur
Ancılayın düşmeni Cebbâr olur
- 63 Bu kadar kim tapuna el sundı ol
Bulısardur ümmetün Bazına yol
- 64 Sâdık olan ümmet ana bakmaya
Zînet-i dünyâya gönli akmaya
- 65 Belki ol aşk-ı Hudâ'ya yâr ola
Kapusında dünya hizmet-kâr ola
- 66 Çıkdı Aksâ'dan Nebî çün pür-ferah
Sundı Cebrâ'îl ana iki kadeh
- 67 Biri pür-hamr-ıdı biri tolu şîr
Şîr câmn ihtiyâr itdi Beşîr
- 68 Didi Cibrîl ihtiyârün tâmdur
Şîr câmı fitratü'l-İslam'dur
- 69 Ümmetün ashâb-ı fitrat olalar
Şer'ün üzre istikâmet bulalar
- 70 Çün bu resme anda bezm itdi Resûl
Cism-ile mi'râca azm itdi Resûl
- 71 Ol ki cümle enbiyâya tâc ola
Tan mı ana cism-ile mi'râc ola
- 72 Kâlıbına gâlib-ıdı hükm-i cân
Cân-ıdı ser-tâ-kadem belki hemân
- 73 Yire düşmezdi anun-çün sâyesi
Pîşi görür gibi görürdi pesi

- 74 Kâlibî mi'râcıdur mahsûr olan
Söylenüp mestûr olup meşhûr olan
- 75 Rûhi mi'râcına yokdur intihâ
Sidre vü arş olmaz ana müntehâ
- 76 Dâyimâ rûhı urûc itmekdedür
Fevkden fevke hurûc itmekdedür
- 77 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*
- 78 Çün süvâr oldı Burâka Mustafa
Berka bindi gûyiyâ şems-i duhâ
- 79 Cismi Rûhu'l-kuds-ıla oldı refik
Âsumâna irdi san berk u berik
- 80 Kapuyı aç didi bevvâba Emîn
Didi sen kimsin sana kimdür karîn
- 81 Didi Cibrîl'em refikum Mustafa
Didi açup yâ Muhammed merhabâ
- 82 Seni ol kim halka server eyledi
Ve'y ki hoş gelmek müyesser eyledi
- 83 Asfiyâdan ya'ni fâyık eyledi
Cismüni mi'râca lâyıık eyledi
- 84 Geçdi dünyâ âsumânından Resûl
Uğradı Âdem Safiyyu'llâha ol
- 85 Didi Cibrîl Ahmed'e kim yâ imâm
Bu deden Âdem Safî'dür vir selâm
- 86 Âdem'e Ahmed çü teslîm eyledi
Redd idüp teslîmi ta'zîm eyledi
- 87 Didi kim yâ İbn-i Sâlih merhabâ
Geçdi mi'râc itdi andan Mustafa

Rivâyet

- 1 Bazı râvî böyle virmişdür haber
Uğradı çün Âdem'e hayru'l-beşer
- 2 Gördi sağında solında çok şeyh
Sağına baksa güler olur ferah
- 3 Sola baksa ağlayup olur hazîn
Anı Cibrîl'e su'âl itdi Emîn
- 4 Didi bu Âdem'dür ol cem'-i kesîr
Âdem'ün zürriyyetidür yâ Beşîr
- 5 Sağ da ashâb-ı yemîn ervâhıdur
Sol tarafda eşkiyâ eşbâhıdur
- 6 Gâlibâ ol demde fahru'l-âlemîn
Eylemiş mi'râc-ı rûhânî hemîn
- 7 Bu mukarrerdür bilür ehl-i haber
Eylemez rûh-ı şakî gökden güzer
- 8 Yidi gökden mâ-hasal hayru'l-beşer
İtdi bu ikrâm u tavr-ıla güzer
- 9 Pes ikinci gökde ol fahr-ı cihân
Gördi Yahyâ-y-ıla İsí'yi hemân
- 10 Yûsuf'ı gördi üçüncide Resûl
Gördi dördüncide İdrîs'i hem ol
- 11 Gördi Hârûn'ı beşincide meğer
İtdi altıncıda Mûsâ'ya nazar
- 12 Gördi yedincide İbrâhîm'i ol
Cümlesine eyledi teslîmi ol
- 13 Didi İbrâhîm-ile Âdem ana
İzzet idüp ye'bn-i Sâlih merhabâ
- 14 İzzet itdi gayrı peygamber dahı
Didi ammâ merhabâ Sâlih ahî

- 15 Çünki anlar âl-i İsrâîl-idi
Ahmed'e i'zâz idüp yâ âh didi
- 16 İlle İdrîs-ile vâriddür su'âl
Her ne-y-ise Hak bilür tahkîk-i hâl
- 17 Bazı ilm ehlinün oldur mezhebi
Kim ola İdrîs İlyâs nebî
- 18 Ağladı Mûsâ geçicek Mustafa
Didiler ana neden itdün bükâ
- 19 Didi benden sonra Hallâku'l-enâm
Bu gulâmı eylemiş halka imâm
- 20 Ümmetümden bu imâmın ümmeti
Cennete çok gire bulup rahmeti
- 21 Gıpta itmek birbirine her safî
Ehl-i dâniş olana olmaz hafî
- 22 Çün yidinci göği geçdi Mustafa
Oldı mi'râcına Sidre müntehâ
- 23 Mîvesin küpler kadar itmiş Celîl
Sanasın yaprakları âzân-ı fil
- 24 Dört ulu ırmak ayağından revân
İkisi zâhirde ikisi nihân
- 25 İki bâtın Kevser-ile Selsebîl
Zâhirün biri Furât u biri Nîl
- 26 Ref'-i a'mâl anda bulur intihâ
Sidre'ye dindi anun-çün Müntehâ
- 27 Sidre'yi kapladı nûr-ı Kirdgâr
Mustafa'ya hoş kerâmet hoş nisâr

Kavluhû te'âlâ:

"iz yağşe's-sidrete mâ yağşâ" ⁴⁹

49 "O zaman Sidre'yi kaplayan kaplamıştı." (Necm, 53/16)

- 28 Sidre'den nûrî tecellî eyledi
Ol Habîb'i hoş tesellî eyledi
- 29 Buldı isti'dâdı andan kuvveti
Kâbil oldu göre sırr-ı vahdeti
- 30 İrdi andan Beyt-i Ma'mûra Resûl
Anda da hem iki rekat kıldı ol
- 31 Gördi nûrânî o dârun yapısı
Var iki cânibde iki kapısı
- 32 Biri bâb-ı matla'-ı necm-i semâ
O kapunun biri mağribden yana
- 33 Günde yetmiş bin melâik bîş ü kem
Bâb-ı matla'dan girür ol dâra hem
- 34 Eyleyüp anı ziyâret ol nefer
Mağribî encüm kapusından çıkar
- 35 Tâ gelince haşr u neşrün sâati
Bir giren bir dahı bulmaz nevbeti
- 36 Ol bölükdür bu melâik kim Celîl
Halk ider anları çün kim Cebreîl
- 37 Günde bir âb-ı hayât içre girür
Gusl idüp andan çıkar hem silkinür
- 38 Ol ki sun'ından felekler yaradur
Katresin anun melekler yaradur

Hikmet

- 1 Bu mahalde didi bir sâhib-kemâl
Âdemîdür Beyt-i Ma'mûra misâl
- 2 Günde yetmiş bin havâtır hayr u şer
Hâtırından âdemün eyler güzer
- 3 Hayr olursa hâtırdan ma'mûr ider
Şerr-ise vîrân idüp bî-nûr ider

- 4 Sidre'de çün kaldı Cibrîl ü Burâk
Didi Cibrîl'e Nebî niçün firâk
- 5 Didi bir adım dahı a[t]am eğer
Yana kalmaya vücûdumdan eser
- 6 Yiri her kerrûbinün ma'lûm olur
Her ki ma'lûmın geçe ma'dûm olur
- 7 Bir mukarreb aldı geldi Refref'i
Bindi Refref üzre ol nûr-ı safî
- 8 Çün urûc itdi anunla Mustafa
Mustafa'ya menzil oldu Müstevâ
- 9 Nûr-ı mutlak zâhir oldu bî-cihât
Mustafa'dan gitdi imkân-ı sıfât
- 10 Cümle ahlâkın mübeddel eyledi
Kâmil-iken anı ekmele eyledi
- 11 Oldı gûş u hûş u dîde dest ü pâ
Gördi işitdi anunla Mustafa

Kâllâhu te'âlâ bi-lisâni nebiyyihi aleyhi's-selâm:

"küntü sem'ahû ve basarahû" el-hadîs⁵⁰

- 12 Gûşına irdi kalemden hem sarîr
Zâhir oldu sırr-ı takdîr-i Kadîr
- 13 Çün sıfât-ıla tecellî itdi Hak
Ahmed'ün ma'lûmı oldu her sebak
- 14 İlm ü irfâna medîne oldu ol
Genc-i sultâna hazîne oldu ol
- 15 Hikmetün iklîmi fazlun ma'deni
Her kemâlün mecma'ı vü mahzeni
- 16 Çün bilindi Ahmed'e esrâr-ı Hak
Matlabı oldu anun dîdâr-ı Hak

50 "Onu duymuş ve işitmişim." (Buhârî, Rikâk, 38)

- 17 Şeh-nişîn-i kurba girmek istedi
Şeh göziyle şâhı görmek istedi
- 18 Geldi Sıddîk üni gibi bir nidâ
Yâ Muhammed dur salât itsün Hudâ
- 19 Gerçi evvel bu nidâyı tanıladı
Çün beyân olundu sonra anladı

Kâlallâhu subhânehû ve te'âlâ:

“Hüvellezî yusallî aleyküm ve melâiketühû”⁵¹

- 20 Abdine bî-vâsita vahy eyledi
Dinle vahyinde ana ne söyledi
- 21 Bazı râvî dir ki vahyinde Hudâ
Ümmetüne di didi yâ Mustafa
- 22 Kimseyi seversenüz ihsân-içün
Hakk'ı sevün lutf-ı bî-pâyân-içün
- 23 Var-ısa sizde kimesne heybeti
Tanrı'dan korkun ki boldur kudreti
- 24 Kimseden ihsân umarsanız eğer
Hak'dan umun kim Hudâ ihsân sever
- 25 Kimseden cevr-içün utanursanız
Gayra cevr itmek hatâ sanursanız
- 26 Hak'dan utanmak gerekdür lâ-cerem
Kim olur sizden cefâ andan kerem
- 27 Mâla nefse hıfz-ısa maksûdunuz
Hakk'a ısmarlan odur ma'bûdunuz
- 28 Va'deye eylerler-ise itikâd
Ahd-i Hakk'a eylesünler itimâd
- 29 Ol Kerîm'ün va'desi âbâddur
“İnnhû lâ yuhlifü'l-mî'âd”⁵²dur

51 “O (Allah) ve melekleri size salât eder” (Ahzab, 33/43)

52 “Şüphesiz, Allah verdiği sözden dönmez.” (Ra'd, 13/31)

- 30 Anlarun ben rızkına oldum kefil
Anları eyler tama' hor u zelîl
- 31 Ben yaratdum dûzehi a'dâya bes
Anlarun cehdi anadur her nefes
- 32 Ben virürem anlara her ni'meti
Eyler anlar gayra şükr ü minneti
- 33 Anlarun ben rızkın itmen rızk-ı gayr
Gayrum-içün eyler anlar bunca hayr
- 34 Tâat-i sâat kıluram ben taleb
Anlar ırte rızkın isterler aceb
- 35 İtmedüm çok yaşlarınınun yılların
Tâ kasâvet kaplamaya dillerin
- 36 Ansuzın öldürmezem ben anları
Tevbe-y-ile çıksun-çün cânları
- 37 Eylemedüm anlarun çok mâlini
Az göreler tâ hisâbı hâlini
- 38 Âhir itdüm anlarun devrânını
Kabrün az çekmek-içün zindânını
- 39 Her ne denlü süresin dünyâda ıyş
İdiser âhir ecel ol nûşı nîş
- 40 Her kime kim gönlünü bağlayasın
Âhir andan ayrılıp ağlayasın
- 41 Her ne idersen bu günde hayr u şer
Bulasın yarın cezâsın mâ-hazar
- 42 Umma hergiz halk-ı âlemden umu
Kim benüm destümeddür işler kamu
- 43 Çünkü halkun kudretinde yokdur iş
İş-içün olmak nedür işsüze iş
- 44 Bana me'nûs ol rücû'un banadur
Anadur anı ki azmün anadur

- 45 Bağlama dünyâlara sen gönlünü
Düzmedüm dünyâ-y-içün ben gönlünü
- 46 Bu gice hem sana bir lutf işledüm
Ümmetün üçde birin bağışladum
- 47 Rûz-ı mahşerde sana yâ Mustafa
Ol iki bahşım dahı idem atâ
- 48 Ümmetüni koymayınca cennete
Virmezem destûr sâyir ümmete
- 49 Nitekim sen girmeyince yâ Habîb
Enbiyâya cenneti itmen nasîb
- 50 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde es-salât
- 51 Girdi çün bu vahyi Hak itdi tamâm
Şeh-nişîn-i “*kâbe kavseyn*”^{e53} imâm
- 52 Meclis-i kurba tedellî eyledi
Sırr-ı “*ev ednâ*”⁵⁴ tecellî eyledi
- 53 Ahmed’i nûr-ı Ehad gark eyledi
Mîm-i imkândan anı fark eyledi
- 54 Mîm-i imkân çünki gitdi aradan
Gitdi Ahmed kaldı anı yaradan
- 55 Evvel ü âhir ehad kaldı hemân
Bâtın u zâhir ehad kaldı hemân
- 56 Âriyetden âri olmayınca zât
Görmez illâ resm-i esmâ vü sıfât
- 57 Mahvdan çün sahva geldi ol Emîn
Bildi dâyim gördüğün buldı yakın
- 58 Her kim ol gâyet zuhûrı anladı
Ma’ni-yi “*Allâhu nûr*”⁵⁵ anladı

53 “İki yay aralığı kadar” (Necm, 53/9)

54 “Hatta daha yakın” (Necm, 53/9)

55 “Allah göklerin ve yerin nurudur.” (Nûr, 24/35)

- 59 Zîr ü bâlâdan münezzehdür bu nûr
Sanma bâlâda ide ancak zuhûr
- 60 Eyledi ol gice esrâ Mustafa
Tâ göre âyât-ı kübrâ Mustafa
- 61 Yohsa görünmek-içün ol nûr-ı zât
Cân gözi katında birdür her cihât
- 62 Mustafa ol demde kalmak istedi
Dâyim ol deryâya talmak istedi
- 63 Bir nidâ geldi ana kim yâ Habîb
Ey nice derde seni kıldum tabîb
- 64 Tapuni bu demde hâzır eyleyen
Bî-cihet dîdâra nâzır eyleyen
- 65 Her mekânda her zamânda ol demi
Virmege âciz değül çekme gamı
- 66 Bana ırgür vasluma tâlibleri
Hak tarîka davet it hâribleri
- 67 Halk arasında çü vahşet idesin
Her neferden bana nefret idesin
- 68 Eyle tahrîme salâta yâ imâm
Tâ helâl ola tapuna bu makâm
- 69 Bu sebebden ol Habîb-i Zî'l-celâl
Buyururdu kim “*erihni yâ Bilâl*”⁵⁶
- 70 Secdeden çün sükker-i kurbet-idi
“*Fi’s-salâti kurretü aynî*”⁵⁷ didi
- 71 Ol ki “*ve’sciüd va’kterib*”⁵⁸ dirdi ana
Kurb-ı farzı secdede virdi ana
- 72 Ahmed’e vahy itdi hem ol bî-niyâz
Elli vakt emr eyledi günde namâz

56 “Ey Bilal! Bizi rahatlat.”

57 “Gözümün nuru namazdadır.” (Nesâî, 7/61)

58 “Secde et ve Rabbine yaklaş.” (Alak, 96/19)

- 73 Çün urûcından rücû' itdi Resûl
Uğradı yolda Kelîmu'llâha ol
- 74 Sordı Mûsâ-yı Kelîmu'llâh ana
Didi yâ Ahmed ne farz oldu sana
- 75 Didi günde elli vakt oldu namâz
Didi Mûsâ sanma bu teklîfi az
- 76 Çok sınıadum senden evvel ümmeti
Ümmetün bu tâata yok tâkati
- 77 Dön yine tahfif-i teklif it taleb
Döndi on vakti bağışladı Çalap
- 78 Bir nice defa bu resme oldu hâl
Âkıbet beş vakte irişdi me'âl
- 79 Didi Mûsâ dön dile tahfifi hem
Ümmete az sanma bu teklîfi hem
- 80 Dönmeğe şerm eylerem didi Resûl
Râzıyam beş vakti eyledüm kabûl
- 81 Gitdi andan Mustafa geldi nidâ
Her kulum kim ide beş vakti edâ
- 82 Anı tâatda sebük-bâr eyleyem
Ünsüm-ile gönlini yâr eyleyem
- 83 Her kimün devlet başına tâc olur
Her namâzı gönline mi'râc olur
- 84 Gam deminde gam-güsâr olur namâz
Gice gündüz ana yâr olur namâz
- 85 Cümle derdine devâ olur namâz
Haste gönline şifa olur namâz
- 86 Ma'siyetden hâlis eyler cânını
Kâmil eyler dînini îmânını
- 87 Her kimün olmasa îmânı dürüst
Çün namâza tursa olur cânı süst

- 88 Halk arasında salâtü'l-hâşî'în
Halvetinde san hurûs-ı dâne-çîn
- 89 Ger sorarsan Rabb'isinün yâdını
Düşecek anar meğer kim adını

Kavluhû te'âlâ:

“ve izâ kâmû ile's-salâti kâmû küsâlâ”⁵⁹

- 90 Her kime tâat gıdâ-yı rûh olur
Ana rahmet kapusu meftûh olur
- 91 Her kimün kim bu gıdâ olmaz aşî
Düşmeyince yire dokunmaz başî
- 92 Ol Habîb'ün hürmeti-çün kâyimâ
Bize mi'râc it namâzı dâyimâ
- 93 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i amup eyde es-salât*

Hâtime-i Mu'cize-i Mi'râc-ı Hâtemü'l-Enbiyâ
-aleyhi ve aleyhimü's-selâm-

- 1 Ol Habîb'ün mu'cizatından biri
Bu ki mi'râc irtesi dîn serveri
- 2 Dâr-ı halvetde otururken hazîn
Pür-gam u bî-gam-güsâr u bî-karîn
- 3 Çün Ebû Tâlib Hadîce öldiler
Mekke'nün küffârı fırsat buldılar
- 4 İncidürlerdi o âlem fahrını
Anlarun dâyim çekerdi kahrını
- 5 Gelmemişdür bu cihâna bir resûl
Kim adûlardan cefâ görmeye ol

59 “Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar.” (Nisa 4/142)

- 6 Her ne yirde bir Halîlu'llâh var
Anda bin Nemrûd olur yakmağa nâr
- 7 Her ne yirde zâhir olsa bir Kelîm
Bulnur Firavna benzer bin garîm
- 8 Her ne yirde kim ola bir Mustafa
Bin Ebû Cehl olur itmeğe cefâ

Kâle'n-nebiyyü aleyhi's-selâm:

“Mâ-kâne ve-lâ yekûnü ilâ yevmi'l-kıyâmeti mü'minün illâ velehû cârun yu'zîhi”. Sadeka Resûlu'llâh⁶⁰

- 9 Ya'ni ol mü'min ki çekmez cevr-i câr
Olmadı olmaya tâ yevmü'l-karâr
- 10 Halvetinde otururken ol Emîn
Uğrayugeldi Ebû Cehl-i la'în
- 11 Didi istihzâ-y-ıla hâlün nedür
Uzlet itdün bizden ef'âlün nedür
- 12 Gonçesin açdı o irfân bülbüli
Bâğ-ı mi'râcından itdi gulguli
- 13 Didi kim bu gice isrâ eyledüm
Şehrini Kuds'ün temâşâ eyledüm
- 14 İşidüp ol bed-hayâl u bed-fi'âl
Didi gönünden zihî kavlı muhâl
- 15 İtmedi inkârını ammâ ayân
Gizlemesün diyü ol fahr-ı cihân
- 16 Didi bunı kavmüne söyler misin
Bu aceb sırrı ayân eyler misin
- 17 Didi Ahmed söylerem halka neam
Hak kelâmı zâhir itmekde ne gam

60 Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Kendisine eziyet eden komşusu bulunmayan bir mümin, şimdiye dek olmadığı gibi kıyamete kadar da olmayacaktır.” (Tergîb, Bağdâdî, 1/90).

- 18 Enkerü'l-esvâtla ol har-ı la'în
Her yana çıkdı nidâ itdi hemîn
- 19 Didi gelün yâ Benî Ka'b u Lü'eyy
Davetin anun işitdi cümle hayy
- 20 Çok cemâat anda hâzır oldılar
Kıssa n'olur diyü nâzır oldılar
- 21 Çünkü mi'râcın beyân itdi Resûl
Buldı münkirler gürûhı ta'na yol
- 22 Âdet olmışdur ezelden tâ ebed
Ta'na fırsat gözlemek ehl-i hased
- 23 Bî-hayâlar aya karsup güldiler
Ta'n okın atmağa fırsat buldılar
- 24 Didiler kim bundan ebad yok haber
Kim ola bir gicede bunca sefer
- 25 Nice nâdân bu sözi redd eyledi
Anlamazlık anı mürtedd eyledi
- 26 Fehm-imiş îmânı tekmil eyleyen
Akl-imiş her hayrı tahsîl eyleyen
- 27 Fehm-imiş sâbit kılan âbidleri
Anlamazlık azdurur zâhidleri
- 28 Her kişi zu'mınca mevlânâ geçer
Ol görür aybın ki cân gözin açar
- 29 Ehl odur kim kendünün cehlin bilür
Ol hüner ehli hüner ehlin bilür
- 30 Cehline câhil olan hod-bîn olur
Hâli dâyim ta'n u kibr ü kîn olur
- 31 Fehm-i Sıddîka nazar kıl n'eyledi
Bî-tevakkuf anı tasdik eyledi
- 32 Didi bundan ebad iş dise Resûl
Eyelerem yüz cân-ıla anı kabûl

- 33 Çünki bu tasdîkı tahkîk eyledi
Adını âlemde Sıddîk eyledi
- 34 Merd odur kim itikâdın berk ide
İ'tikâdı yolına cân terk ide
- 35 Basmaya olsa eğer bin yıl diri
İlerü basduğı ayağın giri
- 36 Sâde-dil olup mülevven olmaya
Fehm ide ma'kûlı gevden olmaya
- 37 Vâki oldı dinse bir mümkin işi
Niçün inkâr eyleye âkil kişi
- 38 Olur-iken arada ceng ü cidâl
Kuds'ün evsâfından itdiler su'âl
- 39 Kaldı bir dem hayret içinde Resûl
Gicede görmişdi zîrâ Kuds'i ol
- 40 Ol Hudâ kim anı tafzîl eyledi
Karşusunda Kuds'i temsil eyledi
- 41 Her su'âl eyleyene virdi cevâb
Didiler cümle cevâbına savâb
- 42 Didiler ol yolda var tüccârumuz
Söyle gördünse gider inkârumuz
- 43 Didi kim gördüm fülândan yolda ıyr
Arz-ı Revhâ'da yitürmüşler ba'îr
- 44 İsteyügitmişler anı sû-be-sû
Bir kadeh gördüm yük üzre dolu su
- 45 Teşne-y-idüm içdüm oldı boş kadeh
Soricak anlara bilürsüz esah
- 46 Uğradum kavm-i fülânun ıyrine
İki er binmiş devenün birine
- 47 Benden ürküp ol deve düşdi fülân
Bir eli sındı tamâm oldı nişân

- 48 Geldi Ten'îm'e sizün kervânunuz
Gördüm anda cümle bâzîrgânunuz
- 49 Önlerince pîş-rev boz nâka var
Yüki anun iki alaca harâr
- 50 Gün doğarken uş geliserler size
Didiler kim bu nişân besdür bize
- 51 Çıkdılar ol dem seniyye üzre hep
Bu nişânı anda itdiler taleb
- 52 Bunlar anda gözler-iken nâgehân
Gün çıkarken bile çıkdı kârbân
- 53 Mihr-i devlet doğdu mü'min başına
Kâfirün kâtil katıldı aşına
- 54 Gün doğarken çün göründi ol nişân
Sıdk-ı Ahmed gün gibi oldu ayân
- 55 Her adû kim itdi ol güne nigâh
Yüzi yire düşdi çün zıll-ı siyâh
- 56 Mü'min olanlar bu hâle oldu şâd
Münkir olan itmedi illâ inâd
- 57 Yüzi karardı duhân-ı âr-ıla
Mihri örterken gil-i inkâr-ile
- 58 Birbiri ardınca geldi kârbân
İrdi gerçeklere gerçek armağan
- 59 Bilmeyen bast-ı zamânun hâlini
Ol Habîb'ün tanladı ahvâlini
- 60 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

Hikayet-i Münâsib

- 1 Şeyh Fergânî hikayet eyledi
Mu'temedlerden rivâyet eyledi

- 2 Kim Muhammed bin Şehâb-ı Sühreverd
Didi bir meclisde ol merd ibn-i merd
- 3 Hizmetinde atamun bir yıl meğer
Mekke'ye hacc-içün itmişdüm sefer
- 4 Kâbe'ye vardum tavâf itmek-içün
Geldi bir merd-i hakikat reh-nümûn
- 5 Şeyh Ebû Medyen mürîdî bir azîz
Şeyh Mûsâ nâmı hoş sâhib-temîz
- 6 Cümle halk anı ziyâret eyledi
Çün beni bildi ri'âyet eyledi
- 7 Bir du'â itdi bana kim tâ ebed
Anun âsârı bana eyler meded
- 8 Çünkü vardum hizmetine vâlidün
Bir kimesne hazretine vâlidün
- 9 Bana ol şeyhün du'âsın itdi yâd
Hazret-i vâlid be-gâyet oldu şâd
- 10 Şeyh Mûsâ'nun kerâmâtı ayân
Meclis içre zikr olundu bir zamân
- 11 Didiler bir günde yetmiş bin tamâm
Hatm itmek vird idinmiş ol hümâm
- 12 Mu'temedlerden bir ulu mu'teber
Didi kim vallâhi hakdur bu haber
- 13 Bu sözi ben işidüp itdüm gümân
Bir gice gördüm o şeyh-i kâm-rân
- 14 Kâbe'ye varmış tavâf itmek diler
Benecessüsde o benden bî-haber
- 15 Çün Hacer'den başladı takbîl-ile
Başladı Kur'âna hem tertîl-ile
- 16 Okudu harfen fe-harfen ol hümâm
Hatme itdi bâba varınca tamâm

- 17 Dört adım yire varınca ol tavâf
Ol okudu ben işitdüm bî-hilâf
- 18 Çünkü gördüm bu işi ayne'l-yakîn
Hakk-ı mış bu kıssayı bildüm hemîn
- 19 Şeyh işidüp bunu tasdik eyledi
Hem zamân bastını tahkik eyledi
- 20 Didi kim İbn-i Sekîne var-ıdı
Mürşid-i reh server-i ahyâr-ıdı
- 21 Eşref-i Bağdâd-ıdı hem ol ferîd
Bir kuyumcı var-ıdı ana mürîd
- 22 Sûfiler seccâdelerin ol hümâm
Câmi'e ilter getürürdi müdâm
- 23 Cuma olsa bu işe dâyim o merd
Olmış-ıdı aşk-ıla kâyim o merd
- 24 Hizmet-i ma'hûdını ol merd-i kâr
Diledi bir cuma ide ber-karâr
- 25 Cem' idüp seccâdenün varın hemân
Kendü oldu cuma gusline revân
- 26 Kodı esbâbın kenâr-ı Dicle'de
Suya girdi daldı tâ kim gusl ide
- 27 Dicle'ye daldı vü çıkdı Nîl'den
Oldı hayrân bu aceb tahvîlden
- 28 Nîl suyından çıkup hayrân u zâr
Girdi uryân Mısra belinde izâr
- 29 Bir kişiden sordı vü bildi tamâm
Şehr-i Mısır-ı mış bu çıkdığı makâm
- 30 Bî-karâr oldu gezer bâzârını
Tanlayup Mısır ehlinün etvârını
- 31 Geldi nâgeh bir kuyumcı pîşine
Bakdı ol hem pîşesinün işine

- 32 Hoş meseldür kim dimişler bu sözi
Omcada olur oduncunun gözi
- 33 Didi buna ol kuyumcı ey kişi
Sanatun mıdur gözetdün bu işi
- 34 Çün kemâlin ana i'lâm eyledi
Durdı dükkânından ikrâm eyledi
- 35 Dârına iltüp atâ itdi libâs
Lutf u in'âm itdi bî-hadd u kıyâs
- 36 Eyle barışdı anunla yıldızı
Kan karışdurmağ-içün virdi kızı
- 37 Üç veledler oldı geçdi yedi yıl
İtdi bir cuma güninde azm-i Nîl
- 38 Nîl'e taldı Dicle'den çıkdı revân
Durdı bakdı hayret-ile bir zamân
- 39 Çıkdı sudan gördi esbâbı dürüst
Koduğı arada yatur geydi cüst
- 40 Hânkâha geldi vü itdi nazar
Koduğı yirde yatur seccâdeler
- 41 Didi bir sûfi ne durursın götür
Anladun bunları yirine yitür
- 42 Bildi kim ol gitdüğü gündür hemân
Götürüp seccâdeyi oldı revân
- 43 Çün namâzı kıldı çıkdı il-ile
Dârına azm eyledi ta'cîl-ile
- 44 Bir'ki balık iltüp ehline meğer
Dimiş-idi bunı bişür mâ-hazar
- 45 Konuğum var getürem ba'de's-salât
Yiyevüz tîz ol bunı tennûra at
- 46 Geldi gördi kim balık pişmiş yatur
Avrati didi konukları getir

- 47 Pes konuklar geldiler yindi ta'âm
Bu kişi hayrân taaccübde müdâm
- 48 Geldi Şeyh İbn-i Sekîne katına
Anı vakıf itdi bu hâlâtına
- 49 Mısra âhir birkaç âdem saldılar
Ehlini Bağdâda alup geldiler
- 50 Geldiler Bağdâda çün ehl ü ıyâl
Vâkı'-ımiş bildiler bu turfe hâl
- 51 Didi Şeyh İbn-i Sekîne ey kişi
Hak ne-y-içün itdi sana bu işi
- 52 Hâtırına ne hutûr itmiş aceb
Kim bu turfe iş zuhûr itmiş aceb
- 53 Hâtırın çün andı teftîş eyledi
Didi şeytân bana teşvîş eyledi
- 54 Didi kim ol yevmi kim gerçek sana
Ola mikdârı anun elfe sene

Kavluhû te'âlâ:

"ft-yevmin kâne mikdâruhû elfe senetin"⁶¹

- 55 Didi Şeyh anı işidüp ey kişi
Rahmet-imiş sana Hakk'un bu işi
- 56 Şübheden pâk itmeğe gönlünü Hak
Hark-ı âdetden sana virmiş sebak
- 57 Buncılayın çün olur hâl-i garîb
Tan değöldür hâl-i mi'râc-ı Habîb
- 58 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât*

61 "Süresi bin yıl kadar olan bir günde" (Secde, 32/5)

Bu Fasl Habîb-i Rabb-i İzzetün Hicretin Beyân İder

- 1 Dir Muhammed İbn-i İshâk-ı Yesâr
Dîn-i Ahmed böyle oldu âşikâr
- 2 Yesrib'e hicret nice itdi Resûl
Sîre'de böyle beyân itmişdür ol
- 3 Mevsüm-i hacc olmuş-ıdı Mekke'de
Halk-ı âlem dolmuş-ıdı Mekke'de
- 4 Cem' olup Sûku'l-Ukâza nice kavm
Anda çok bâzâr olurdu nice yevm
- 5 Sûka varurdu o mevsümde Resûl
Dînine davet iderdi halkı ol
- 6 Her yana bâzâr iderdi her kişi
Davet-i İslam-ıdı anun işi
- 7 Her kişinin cümbüşî kârındadır
Her kişinin sa'yi bâzârındadır
- 8 Seyr iderken bir gün ol hayru'l-beşer
Uğrayugeldi ana altı nefer
- 9 Altısı da Hazrecî vü Yesribî
Dîne davet itdi anları Nebî
- 10 Hûb-âvâz-ıla Kur'ân okudu
Sıdkına âyât u bürhân okudu
- 11 Çün kelâm-ı mu'cizi gûş itdiler
Germ olup ikbâl-ile cûş itdiler
- 12 Birbirine bakup ol ehl-i kabûl
Didiler vallâhi budur hak Resûl
- 13 Budur ol Mahmûd u mahbûb-ı Vedûd
Kim bununla korkıdur bizi Yehûd
- 14 Bunı anlar eylemedin istimâ
Biz önürdüp eyleyelüm ittibâ

- 15 Dir-idi müşriklere ehl-i kitâb
Ara yirde olsa ceng ü ıztırâb
- 16 Uş yakında bir nebî gelse gerek
Ehl-i şirkün mülkini alsa gerek
- 17 Biz ana a'vân u ensâr oluruz
Kırmağa şirk ehlini yâr oluruz
- 18 Âkıbet çün nusrete oldu mahall
Olmadı kavm-i Yehûdî'den azall
- 19 Âdet-imiş bu ezelden kamuya
Kim taassubdan yanarlar tamuya
- 20 Komadı hubb-ı riyâset hubb-ı câh
Tâ irişe anlara lutf-ı İlâh
- 21 Bu sıfatdur İzzet ehlin hor iden
Bu sıfatdur halkı ehl-i nâr iden
- 22 Bu sıfatdur Hakk'ı telbîs eyleyen
Ol azâzîl adın İblîs eyleyen
- 23 Bu sıfatdur sūfiyi sâlûs iden
Pür-riyâ vü hîle vü efsûs iden
- 24 Âlimi cebbâr u zâlim bu kılur
Beğ kapusına mülâzim bu kılur
- 25 Her gönül kim bu sıfatdan geçmeye
Hak ana rahmet kapusın açmaya
- 26 Çün ol altı kimse irdi rahmete
Hoş icâbet eylediler davete
- 27 Didiler îmân getirüp yâ Resûl
Kavmümüz vardır bizüm Yesrib'de bol
- 28 İki kardaş nesli-y-iken kavmümüz
Ceng ü harb-ile geçer yevmümüz
- 29 Evs-ile Hazrec iki kardaş-ıdı
Birbirine yâr-ıdı yoldaş-ıdı

- 30 Bir sebebden ol bürâzerler meğer
Düşmen olup eylemişler şûr u şer
- 31 İki neslün arasında bu keder
Sâbit oldı yüz yigirmi yıl kadar
- 32 Akribâ düşmenliği müşkil olur
Çün karâbet zehr ola kâtil olur
- 33 Her kimün kim akrebi akreb ola
Râhatı dûr u gamı akreb ola
- 34 Her kim ola kavmi pür-kibr ü hased
Hem-demi kaplan olur yârı esed
- 35 Düşürür arada her dîlkü çakal
Rahm u şefkat yirine ceng ü cidâl
- 36 Kanı munsıf kavm ide Hak'dan hazer
Evs ü Hazrec gibi dîn ehli meğer
- 37 Hamdi ko kahr-ı karâbet gussasın
Aşk-ıla şerh eyle hicret kıssasın
- 38 Hem didiler Hazrecî'ler yâ Resûl
Davetüni nitekim itdük kabûl
- 39 Akribâmuz dahı davet idelüm
Anlara hâlün hikayet idelüm
- 40 Cem' olurlarsa eğer ol davete
Besdür anlar hazretüne nusrete
- 41 Anlarun zîrâ şecâat bahşıdur
Atı donı her birinün yahşıdur
- 42 Harbe çekse varsa düşmen harbine
Key yürek gerek ki döye darbına
- 43 Sen Habîbu'llâha çün yâr olalar
Cân virüp yolunda ensâr olalar
- 44 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

- 45 Çün Medîne şehrine yitdi bular
Ahmed'i ol kavme medh itdi bular
- 46 Evs ü Hazrec dârına doldı bu söz
Her kişünün kıssası oldu bu söz
- 47 Geldi geldeç yılda anlardan tamâm
On iki er mevsüm-i hacca benâm
- 48 Beyat itdiler Resûl'i buldılar
Sohbetinde rahmet-ile doldılar
- 49 Yesrib'e gitdiler anlara Nebî
Koşdı dîn öğretmek-içün Musab'ı
- 50 Esad'un dârında oldu ol hümâm
Halka Kur'ân öğredüp oldu imâm
- 51 Musab oldur kim Uhud cenginde ol
Taşa baş tutdı atıldukda Resûl
- 52 Mustafa'yı sanup ol kavm-i pelîd
Mustafa öninde itdiler şehîd
- 53 Âferîn ol menba'-ı sıdk u safâ
Cânını itdi fedâ-yı Mustafa
- 54 Bir gün Esad Musaba oldu karîn
Geldiler dâr-ı Benî Zufra yakın
- 55 Halkı anda dîne davet itdiler
Okıyup Kur'ân nasîhat itdiler
- 56 Ehl-i İslam anda idüp ictimâ
Eylediler Hak kelâmın istimâ
- 57 Var-ıdı ol karyede iki hümâm
Biri Sa'd İbn-i Mu'âz-ıdı benâm
- 58 Birisi anun Useyd İbn-i Hudayr
Didi Sa'd ana o dem yâ ehl-i hayr
- 59 Bu iki er kim bu yire geldiler
Kavmümüz içine fitne saldılar

- 60 Sen yûri men' it bu yirden anları
Men' olunsunlar gerekse cânları
- 61 Hâlam oğlı olmasa Esad eğer
Anlara ben kâfî-y-idüm şûr u şer
- 62 Harbesin alup ele İbn-i Hudayr
İtdi hışm u kîn-ile ol yana seyr
- 63 Ol iki dîn ehline şetm eyledi
Âkıbet çün şetmini hatm eyledi
- 64 Didi Musab n'ola otursan eğer
Hak kelâmından işitsen mâ-hazar
- 65 Hakk-ısa hakkı kabûl itmek gerek
Hak değülse gidevüz n'itmek gerek
- 66 Gûş idüp bunu Useyd İbn-i Hudayr
Şer sözi terk eyledi ol ehl-i hayr
- 67 Harbesin dikdi hamûş itdi özin
Dinledi insâf-ıla Musab sözün
- 68 Okudı Kur'ân'ı Musab bin Umeyr
Dinleyüp anı Useyd İbn-i Hudayr
- 69 Kalbi bostânına hikmet aşladı
Bildi hâlin ağlamağa başladı
- 70 Âdem oldur kim işitse hak sözi
İde insâf örte her batıl yüzi
- 71 Kalbini Kur'ân musahhar eyledi
Yüzini îmân münevver eyledi
- 72 Gördi Esad Musab ol nûrı ayân
Söylemedin bildiler hâlin hemân
- 73 Dîdesi anun ki nuru'llâh ola
Tan mı halkun sırrına âgâh ola
- 74 Evvelâ Kur'âna tahsîn itdi çok
Didi bu mu'ciz kelâmun misli yok

- 75 Sonra sordı dîne girmek resmini
Öğrenüp yudı tonunu cismini
- 76 Hak şehâdet eyleyüp buldı necât
Ba'd ez-ân kıldı iki rekat salât
- 77 Hem dönüp anlara lutf-ıla didi
Bir kişi vardur bu kavmün seyyidi
- 78 İttibâ' eyleser size ol hümâm
Ehl-i İslam olısar kavmi tamâm
- 79 Varayın göndüreyin diyüp hemân
Harbesin aldı revân oldı revân
- 80 Geldi Sa'd İbn-i Mu'âz'un bâbına
Didi Sa'd anı görüp ashâbına
- 81 Gitdüğü sîmâ-y-ıla gelmez Useyd
Eyle benzer itdiler anı da sayd
- 82 Didi n'itdün anda yâ İbn-i Hudayr
Didi anda görmedüm illâ ki hayr
- 83 Men'ümi itdi kabûl ol iki er
Bir haber gûş itdüm ammâ pür-zarâr
- 84 Hârise oğlanlarından bir'ki şüm
Eylemişler hâlan oğlına hücûm
- 85 Esad'un cismini bî-cân ideler
Hürmetün milkini vîrân ideler
- 86 Muhkem iden mekr ü hîle kaydını
Sayd ider âsânlıg-ıla saydını
- 87 İşidüp Sa'd anı hışma oldı gark
Harbesin aldı revân oldı çü berk
- 88 Hârise kavmi-y-ile tâ ceng ide
Âlemi düşmenlerine teng ide
- 89 Gördi Esad Musab-ıla hem-nişîn
Oturlar fitneden şerden emîn

- 90 Pes Useyd'ün kaskını tuydı hemân
Açdı ağzın nefsine uydı hemân
- 91 Hiddet-ile Esada itdi hitâb
Ne hitâb ok gibi zahm urur 'itâb
- 92 Didi kim hakk-ı karâbet bu mıdur
Akribâsına ri'âyet bu mıdur
- 93 Dârumuzda idesin mekrûh işi
Böyle mi olur kişilik ey kişi
- 94 Didi Musab çekmezüz sa'ba seni
Oturup insâf-ıla dinle beni
- 95 Râzı olursan sözümi kıl kabûl
Râzı olmazsan gidelüm işde yol
- 96 İşidüp Sa'd anı insâf eyledi
Gıll u gışdan gönlini sâf eyledi
- 97 Âdem oldur gıll u gışdan sâf ola
Hakkı işitse işi insâf ola
- 98 Hak işe her kim taassubla bakar
Cânın âhir ol bakar oda yakar
- 99 Bâtil işinde lecâcet itse er
Er değüldür belki hardur bî-haber
- 100 Her ki Hak'dan vahşîdür şeytân gibi
Dîv dürür ol sûretâ insân gibi
- 101 Çünkü Musab yine elhân eyledi
Aşk-ıla âgâz-ı Kur'ân eyledi
- 102 Sa'd'un irişdi saâdet cânına
Oldı hayrân Musab'un elhânına
- 103 Cânı cismi oldı pür-nûr-ı hüdâ
Sûretinde zâhir oldı ol safâ
- 104 Gelmedin dahı kelâma ol hümâm
Bildiler İslam'ın ol iki imâm

- 105 Nûr-ı Hak'dur çün basîret mü'mine
Hoş kerâmetdür firâset mü'mine
- 106 Mü'mine ola basîret çün basar
Sûretinden sîrete eyler nazar

Kâle seyyidü'l-mürselîn:

“İttekû firâsete'l-mü'mini fe innehû yenzuru bi-nûri'llâhi”⁶²

- 107 Sa'd çün gusl ü tahâret eyledi
Diz çöküp Hakk'a şehâdet eyledi
- 108 Anun İslam'ın çü kavmi bildiler
Cümlesi Hakk'a şehâdet kıldılar
- 109 Dîn-i Hak doldı Medîne şehrine
Münteşîr oldı Medîne şehrine
- 110 Ol Habîbu'llâha müştâk oldılar
Ata dede dînine âk oldılar
- 111 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât
- 112 Musab-ıla yetmiş ensârî o yıl
Hacca varup beyata bağladı bil
- 113 Gerçi çok müşrik bile hem-râh-idi
İlle bu ahvâle nâ-âgâh-idi
- 114 Ahd olundı bulısup fahr-ı cihân
Beyat olına akabe'de nihân
- 115 Fârig olup hacdan ol kavm-i kirâm
Va'de yirine dirildiler tamâm
- 116 Ammisi Abbâs-ıla hem ol vefî
Ol gice ol mev'ide geldi hafî
- 117 Müşrik-idi gerçi Abbâs ol zamân
Ahmed'e ammâ muhibb-idi ayân

62 Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Müminin firasetinden sakınınız; çünkü o, Allah'ın nuruyla bakar.” (Tirmîzî, Tefsîr, 15)

- 118 Didi feth idüp kelâmı evvel ol
Yâ Benî Hazrec sözüm var size bol
- 119 Siz bilürsüz aramızda bu Emîn
İzzet-ile kopdı düşmenden Emîn
- 120 Üstine esdürmezüz yavuz yeli
Nice baş gider giderse bir kılı
- 121 Size ulaşmak diler yâr olasız
Dînin izhâr ide ensâr olasız
- 122 Var-ısa sizlerde bu ahde vefâ
Hoş mübarek ola bu şevk u safâ
- 123 Güç gelürse sonra bu nusret işi
Kon yirinde sâbit olsun bu kişi
- 124 Âhirine eyleyen işün nazar
Evvelinde eyler ol işden hazer
- 125 Bî-te'ennî eyleyen her kârını
Kâsid eyler âkıbet bâzârını
- 126 Kârı bî-fıkr eyleyen efkâr ider
Cânına âhir nedâmet kâr ider
- 127 Didiler sözün işitdük yâ ahî
Söze gelse n'ola peygamber dahı
- 128 Evvelâ Kur'ân okudı Mustafa
Doldı andan meclise nûr-ı safâ
- 129 Her ne meclisde ki Kur'ân okunur
Câna râhat kalbe hikmet tokunur
- 130 Sonra halkı Hakk'a davet eyledi
Doğrı yolına hidâyet eyledi
- 131 H'ân-ı hikmet saçdı halkı toyladı
Ba'd ez-ân beyat kelâmın söyledi
- 132 Didi kim budur benümle ahdünüz
Aşk-ıla ola yolumda cehdünüz

- 133 Hıfz idüp evlâdunuz gibi beni
Nusret idüp kahr idesiz düşmeni
- 134 Tutdı Berrâ İbn-i Ma'rûr ol zamân
Ahmed'ün destin ki ey fahr-ı cihân
- 135 Hıfz idelüm hazretüni cân gibi
Kahr idelüm düşmeni devrân gibi
- 136 Sînemüzi çün pür-îmân eyledük
Düşmenün tîrine kalkan eyledük
- 137 Biz o dem a'dâyı makhûr eyledük
Dîvi bir barmağ-ıla kör eyledük
- 138 Kesr iden engüşti dîvün püştini
İde mi düşmen tahammül müştini
- 139 Zî-kerâmet zî-şecâat zî-safâ
Pîşvâ oldu bize çün Mustafa
- 140 Söz öküş çün beyat itdiler tamâm
Yesrib'e girdiler ol kavm-i kirâm
- 141 Çün Kureyş içinde fâş oldu bu râz
İtdiler cevr ü cefâ destin dırâz
- 142 Arturup îzâyı ol kavm-i fuzûl
Kaldı zulm altında ashâb-ı Resûl
- 143 Oldı mü'minler belâlardan harîk
Hicret oldu cân halâsına tarîk
- 144 Kalmadı bir dil ki anda yâre yok
Bildiler hicretten özge çâre yok
- 145 Gerçi îmandan olur hubb-ı vatan
İlle zindândur vatan dolsa mihen
- 146 Çekdiler Hak yolına ol şiddeti
Emr olunca tâ Medîne hicreti
- 147 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât*

Kavluhû te'âlâ:

“ve iz yemkurû bike'llezîne keferû li-yusbitûke ev yaktulûke
evyuhricûke”⁶³

- 148 Evs ü Hazrec oldı çün yâr-ı Resûl
Cân u dilden cümle ensâr-ı Resûl
- 149 Mekke'nün müşrikleri vehm itdiler
Beyat-ı ensârı çün fehm itdiler
- 150 Âhirin ol beyatun çün bildiler
Cümle Dâru'n-Nedve'ye dirildiler
- 151 Tâ ki anda gizlü tedbîr ideler
Beyat-ı ensârı dağyîr ideler
- 152 Anı kim hükm-i ezel takdîr ider
Kul kaçan tedbîr-ile dağyîr ider
- 153 Ol işe kim avn u nusret Hak ider
Anı bozmak fikrini ahmak ider
- 154 Girdi Dâru'n-Nedve'ye çün müşrikîn
Bir koca şeklinde şeytân-ı la'în
- 155 Leşkerine geldi tazlîl itmeğe
Mekr-ile takdîri tebdîl itmeğe
- 156 Sordılar kimsin didi kim Necdî'yem
Size geldüm tâ işün aslın diyem
- 157 Makdemin hoş gördiler çün leşkeri
Böyle didi re'y idüp bü'l-cerri (?)
- 158 Kim Muhammed hats-ile olsun zebûn
Tâ alınca cânını “raybü'l-menûn”⁶⁴
- 159 Şeyh Necdî turdı feryâd eyledi
Lât u Uzzâ adını yâd eyledi
- 160 Kim olarun hakkı-çün bu resme rây
Vay eğer olursa sa'b olur kolay

63 “Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı.” (Enfâl, 8/30)

64 “Onun, zamanın felaketlerine uğramasını (bekliyoruz mu diyorlar?)” (Tür, 52/30)

- 161 Var-iken bu denlü a'vânı anun
Pâyidâr olur mı zindânı anun
- 162 Gilde hurşid ü kamer mi saklanur
Sünü çuvala sığar mı saklanur
- 163 Bû-yı müşki nâfe nite saklaya
Bû meğer kim müşki yite saklaya
- 164 Şeyh Necd'i cümle tasdik itdiler
Bu hatâdur diyü tahkik itdiler
- 165 Bu taraftan böyle re'y itdi Hişâm
Mekke'den tarh olma fahru'l-enâm
- 166 Bir ba'ire bindürüp anı sürün
Gitsün ol siz Mekke'de râhat görün
- 167 Şeyh Necdî yine feryâd eyledi
Kim bu re'y olursa ifsâd eyledi
- 168 Bilme misiz siz cemâl-i Ahmed'i
Nice tatludur makâl-i Ahmed'i
- 169 Bunı her kim gûş idüp ana baka
Cânın anun aşkı odına yaka
- 170 Cem' ola katında ensâr u mu'în
Teng ola size zamân-ıla zemîn
- 171 Şeyh Necd'e itdiler sad-âferîn
Böyle re'y itdi Ebû Cehl-i la'în
- 172 Her bölüğinden Kureyş'ün bir eri
Adı bellü kendü bellü serveri
- 173 İhtiyâr idüp virün anlara tîg
Cümleten çalsunlar anı bî-dirîg
- 174 Çün ola bunca kabâyilden bu hâl
Bulmaz cenge Benî Hâşim mecâl
- 175 Kan-bahâya râzı olurlar hemîn
Yoğ olur düşmen kaluruz biz emîn

- 176 Ol la'îne âferîn itdi la'în
Çağırup didi zehî re'y-i metîn
- 177 Var-ısa sînende düşmen yâresi
Düşmeni öldür ki oldur çâresi
- 178 Ol bulur âlemde ömr-i câvidân
Düşmeninden sonra kala bir zamân
- 179 Halka Hak'dan rahmet-iken ol Emîn
Düşmen anladı Ebû Cehl-i la'în
- 180 İlle ol kibr ü adâvet ma'deni
Nefsini bilse bilürdi düşmeni
- 181 İtdi müşrikler bu ahd üzre karâr
Bî-haber andan Habîb-i Girdigâr
- 182 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât*

Kavluhû te'âlâ:

*“fekad nasarahullâhu iz ahrecephü 'llezîne keferû” ilâ kavlihi
“lâ-tahzen innallâhe meanâ”⁶⁵*

- 183 Her kimün kim nâsırı Sübhân olur
Cümle düşvâr iş ana âsân olur
- 184 Her kimün bahtı gözin pür-nûr ider
Gözi var-iken adûsın kör ider
- 185 Fevt ider görmez deminde fursatı
Nice görsün nâsırun yok nusreti
- 186 Çün bu re'yi ihtiyâr itdi Kureyş
El tutup ahd u karâr itdi Kureyş
- 187 Sînede bu sırrı ızmâr itdiler
Sa'y idüp esbâbın ihzâr itdiler
- 188 Mustafa'ya peyk-i vahy irdi hemân
Mekr-i a'dâyı haber virdi hemân

65 “İnkâr edenler onu (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir.” (Tevbe, 9/40)

- 189 Menzilünde yatma hicret kıl didi
Hicreti Hak'dan inâyet bil didi
- 190 Bu mahalde dimiş Ümmü'l-mü'minîn
Âyişe bint-i imâmü'l-müslimîn
- 191 Âdet idinmişdi ol fahru'l-enâm
Dârumuza gelmeği her subh u şâm
- 192 Makdeminden subh olurdu şâmımız
Hikmet-idi subh u şâm âşâmımız
- 193 Her ne yire gelse bir sâhib-kadem
Ya Harem olur ya cennât-ı İrem
- 194 Çünkü müşrikler elinden müslimîn
Oldılar pür-mihnet ü zâr u hazîn
- 195 Hicrete Ahmed işâret eyledi
Bu hadîsiyle beşâret eyledi

Kâle'n-nebî 'âleyhi's-selâm:

*"İnnî ürîdü dâre hicretiküm zâte nahlin beyne lâbeteyni"*⁶⁶

- 196 Ya'ni gösterdi bana Rabbü'l-enâm
Hicretünüz dârın ey kavm-i kirâm
- 197 İki kara taşlu dağ ortası ol
Ol diyârın nahli çok hurmâsı bol
- 198 Söyledi çün bu hadîsi ol Beşîr
Bildi mü'minler ki Yesrib'dür o yir
- 199 Bazı mü'minler ki kâdir oldılar
Hicret itmeğe mübâşir oldılar
- 200 Öyle vaktinde meğer bir gün Resûl
Sırr-ıla Siddîk evine geldi ol
- 201 Doldı Ehl-i Beyt içine havf u gam
Gelmez-idi bundan ön zîrâ o dem

66 Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "İki taş (dağ) arasındaki hurmalıklı hicret yur-
dunuz bana (rüyada) gösterildi." (Buhârî, Menâkıb, 44)

- 202 Başını örtüp nihân itmiş özin
Didi Sıddîka açup lutfi yüzün
- 203 Sana sözüm var koma dârunda gayr
Didi ehlündür kamu bu ehl-i hayr
- 204 Mihrün-ile dilleri ma'mûrdur
Didi Ahmed hicrete destûrdur
- 205 İzn olundu tâ ki idem hicreti
Vaktidür İslam'un arta şevketi
- 206 Gussadan âzâd olup didi atîk
Hicretünde umaram olam refik
- 207 Atam u anam fidâ olsun sana
Hicretün yolında yoldaş ol bana
- 208 Hoş kerâmet hoş saâdet hoş safâ
Ana kim yâr ola ana Mustafa
- 209 Çünkü itdi bu sözi Ahmed kabûl
Şâd olup Sıddîk didi yâ Resûl
- 210 İki beslenmiş devam var birin al
Râhilen olsun idicek irtihâl
- 211 Hicret ide diyü nâgeh Mustafa
Anları beslerdi ol ehl-i vefâ
- 212 Âferîn ol âşıkun hoş kârına
Göz tuta dâyim rızâ-yı yârına
- 213 Didi Ahmed sat behâ-y-ıla anı
Tâ alam senden safâ-y-ıla anı
- 214 Ol kişünün hâlidür bu resme kâr
Halkdan Hakk-ıla istiğnâsı var
- 215 Her gönül kim ol ganî-bi'llâh olur
Halkdan hırsı eli kûtâh olur
- 216 Terk iden dünyâ-yı fânî lezzetin
Yüklenür mi ehl-i dünyâ minnetin

- 217 Böyle oldu çün rızâ-yı Mustafa
Nâkayı satdı atık-ı bâ-vefâ
- 218 Yâr odur bile safâsın yarınun
Gözleye dâyim rızâsın yârınun
- 219 Sîre'de zikr olunan Kusvâ'dur ol
Ana binerdi gazâ itse Resûl
- 220 Nâkalar rahtın düzeldüp ol zamân
Virdiler bir râz ehline nihân
- 221 Didiler üç giceden sonra seher
Gâr-ı Sevr'e ilte anları ol er
- 222 Sevr kurb-ı Mekke'de bir kûhdur
Ol dağun bir gârı var enbûhdur
- 223 Geçdi ol gün oldu çün vakt-i işâ
Cümle müşrikler dirildi şer işe
- 224 Kapladılar Mustafa'nun dârını
Hâr-ıla kuşatdılar gülzârını
- 225 Ya'ni fırsat bulıcak ol kavm-i şûm
Mustafa katline ideler hücûm
- 226 Dün içinde hicrete turdı Resûl
Pes Aliyyü'l-Murtazâ'ya didi ol
- 227 Yat yirümde bürdemi gey yâ Alî
Hiç ziyân itmez sana düşmen eli
- 228 Ol gece bakdukca şeytân leşkери
Ahmed'i sanurlar-ıdı Haydar'ı
- 229 Murtazâ'yı anda komağa sebep
Tâ emânâtı vire ıssına hep
- 230 Eyle meşhûr olmuş-ıdı ol Emîn
Anda kordı halk emânâtı hemîn
- 231 Halk içinde Sâdıkü'l-va'di'l-emîn
Hak katında *rahmeten li'l-âlemîn*

- 232 Taşra çıkdıkdâ revân ol nûr-ı pâk
Aldı ebtahdan ele bir kabza hâk
- 233 Okıyup Yâsîn'i tâ "*lâ-yubsirûn*"
Saçdı ol kavme kör oldı müşrikûn⁶⁷
- 234 Göremez ol cânı her biri bakar
Gerçi gözlü gün gibi açuk basar
- 235 Cân gözi kanı ki ol cânı göre
Ten gözi ne nûr-ıla anı göre
- 236 Başına toprak anun gibi gözün
Göremez envârın ol görklü yüzün
- 237 Geçdi Sıddîk-ıla andan ol Emîn
Kûh-ı Sevr'ün gârına gitdi hemîn
- 238 Ahmed'ün yanınca ol yâr-ı vefâ
Geh geçerdî gâh beklerdi kafâ
- 239 Didi bu hâli sorıcak ol Emîn
Geh girüyi gözlerem gâhî kemîn
- 240 Âferîn ol âşık-ı pervâneye
Var-iken ol şu'le bes pervâ neye
- 241 Geldiler çün bâb-ı gâra didi ol
Ben gireyin senden evvel yâ Resûl
- 242 Şâyed içinde anun ef'î ola
Bu fidâ cânım anun def'i ola
- 243 Eyle diyüp girdi ol yâr-ı güzîn
Gördi var anun içinde nice in
- 244 Çâk idüp tıkdı ridâsın anları
İkisi açuk kalup ol aşk eri
- 245 Ökçesin ana tıkup ol bâ-vefâ
Didi gel gir içerü yâ Mustafa
- 246 Âferîn ol yâr-ı gâra âferîn
Ol vefâda nâm-dâra âferîn

67 "(Artık) görmeyiz." (Yasin, 36/9)

- 247 Sokdı dahı dirler anı bir yılan
Bilmezem gerçek mi bu söz ya yalan
- 248 Hıfz-ıçün ol ilm ü hikmet bâgını
Gerdi örümcek kapuya ağını
- 249 Hıfz iderken âlemi anunla Rab
Anı örümcekle hıfz itmek aceb
- 250 Hıfz anun hikmet anun kudret anun
Âkile her hikmeti ibret anun
- 251 Bir göğercin ğâr kapusunda hem
Eyledi yuva yumurdladı o dem
- 252 Şâhbâz-ı âlem-iken ol Habîb
Bir göğercin anı hıfz itmek garîb
- 253 Gör o âlî-himmeti tutdı mekân
Tâ Hümâ'ya sâyesi ola emân
- 254 Hak halâs eyledi ol muhtârını
Bekleyükaldı adûlar dârını
- 255 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât*
- 256 Çın seher anda gelüp bir ehl-i kâr
Didi anlara nedür bu intizâr
- 257 Didiler evden Muhammed tâ çıka
Ömri dârın tîgumuz darbı yıka
- 258 Didi toprak başınıza kaçdı ol
Cümlenüz başına toprak saçdı ol
- 259 Bir avuç toprak sizi kör eyledi
Ahmed'ün bahtını ma'mûr eyledi
- 260 Bir rivâyetde seher ol kavm-i şûm
Mustafa dârına itdiler hücûm
- 261 Murtazâ-y-ımış yatan çün gördiler
Mustafa'yı Murtazâ'ya sordılar

- 262 Alımadılar Alî'den çün haber
Gayret atına binüp ol kavm-i şer
- 263 İzlerin sürüp revân azm itdiler
Gâr-ı Sevr'ün kapusına yitdiler
- 264 Ol örümcek ağını çün gördiler
Her biri endîşe idüp turdılar
- 265 Gördiler hem beyza itmiş ol hamâm
Şübhe-y-ile dilleri doldı tamâm
- 266 Gâra eyle geldiler ammâ karîb
Didi anı görüp ol yâr-ı Habîb
- 267 Yâ Resûla'llâh biri baksa eğer
Ayağına bize eylerdi nazar
- 268 Didi ne sandun ol isneyni i yâr
Kim olara sâlis ola Kirdigâr
- 269 Hak kime itse ma'iyetle nazar
Halk ana cümle adû olsa ne zar
- 270 Didi düşmenden Ümeyye bin Halef
Ey cemâat sa'yinüz itmen telef
- 271 Vaz'-ı haml itmedin Ahmed anası
Bunda-y-ıdı bu örümcek hânesi
- 272 Bu söz-ile döndi ol kavm-i fuzûl
Oldı üç gün anda Sıddîk u Resûl
- 273 Geldi dördünci sabâh ol râz-dân
Nâkaları bile getürdi nihân
- 274 Göçdiler andan ol iki nâm-dâr
Anlara oldı delîl ol merd-i kâr
- 275 Reh-nümâ-y-iken cihâna ol Habîb
Bir Arab ana delîl olmak garîb
- 276 Sâhil-i deryâ yolına gitdiler
Öyle oldı bir makâma yitdiler

- 277 Bir kaya gölgesin ol yâr-ı Emîn
Hoş düzeldüp döşedi kürkin hemîn
- 278 Yatdı Ahmed uyudu ammâ Atîk
Gözci olup ana gözlerdi tarîk
- 279 Gözler-iken gördi bir çoban gulâm
Ol çobandan vardı süd aldı imâm
- 280 Ol süde su katdı ihzâr itdi ol
Çün uyandı uykudan durdı Resûl
- 281 Sundı südi içdi ol fahru'l-enâm
Tâ ki şîre sükkeri katdı tamâm
- 282 Didi Sıddîk oldı vakt-i irtihâl
Yüridiler düzüp esbâb-ı rihâl
- 283 Girüyi gözler-iken ol yâr-ı gâr
Âşîkâr oldı girüden bir süvâr
- 284 Toza gark olup revân olmuş katı
Yel gibi ol toz arasında atı
- 285 Ol yel üzre özi san ebr-i girân
Def'i yitdi çün kazâ-yı nâgehân
- 286 Didi Sıddîk ağlayup yâ Mustafa
Uş kafâdan irdi bir ehl-i cefâ
- 287 Fitneler yolına sâlikdür gelen
Ol Sürâka İbn-i Mâlik'dür gelen
- 288 Didi “*innallâhe maanâ*”⁶⁸ yâ Atîk
Gussayı terk it ki a'lâdur Refîk
- 289 Didi buna bed-du'â kıl yâ Resûl
Tâ bize şer itmeğe bulmaya yol
- 290 El götürüp çün du'â itdi Beşîr
Ol Sürâka atı pâyin tutdı yir
- 291 Karnına dek yire geçdi muhkem at
Ol süvâr oldı piyâde kaldı mât

68 “Allah bizimle berâberdir.” (Tevbe, 9/40)

- 292 Gönline geldi anun kim bu kişi
Devlete irüp tamâm olur işi
- 293 Çün bu iş kimden durur yâd eyledi
Yâ Muhammed diyü feryâd eyledi
- 294 Kim senün katlüne cehd itdi Kureys
Kan-bahânı bana ahd itdi Kureys
- 295 Ya esîr idem tapunı ya helâk
Bu hatâdan kalbüm oldı şimdi pâk
- 296 Kurtarursan merhamet idüp bana
Vireyin bir ok bilügümden sana
- 297 Çün bu yolda göre çobanum seni
Vire ni'met ide mihmânım seni
- 298 Didi yokdur ihtiyâcum mâluna
Tek diyüvirme beni emsâlüne
- 299 El götürüp hoş du'â itdi hemân
Kurtılup döndi Sürâka ol zamân
- 300 Kime uğradı-sa dönderdi hemîn
Yesrib'e gitdi emân-ıla Emîn
- 301 Hicreti hâlin tamâm itdi imâm
Yesrib'e irdi selâmet ve's-selâm
- 302 *Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât*

Mersiye-i Hâtemü'n-Nebiyîn ve
Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn Aleyhi's-Selâm

I

- 1 Anun ki yâr u enîsi refik-ı a'lâdur
Mahalli kevn ü fesâdun ana ne me'vâdur
- 2 Cihânun âb-ı hayâtından el yusa ne aceb
Şu cân ki şerbet ana Kevser-i musaffâdur

- 3 Habîb-i Hak gibi dürr-i yetîmi bel' itdi
Ölüm didükleri âlem ne turfe deryâdur
- 4 Kanı o Sidre gibi kadd-i müntehâsı anun
Cinân içinde ana şimdi sâye Tûbâ'dur
- 5 Kanı anun o mübarek saçı ki anber-idi
Riyâz-ı Adn'e bu dem sünbül-i mutarrâdur
- 6 Kanı hazîne-i irfân kanı medîne-i ilm
Cihân yüzi anun âsârı-y-ıla zîbâdur
- 7 Kanı o tâhir anunla itdi tamâm
Binâ-yı kasr-ı nübüvvâtı ol ki bennâdur
- 8 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

II

- 9 Musîbeti o Habîb'ün aceb musîbetdür
Fırâkı âleme zîrâ eşedd-i fûrkatdur
- 10 Şu göz ki ağlamaz anun musîbetin anup
Çıkar o gözi aradan ki ayn-ı illetdür
- 11 Ol ölüm acısı içinde “*ümmeî*”⁶⁹ dir-idi
Anun-çün acımayan kimse nice ümmetdür
- 12 Eğer günâhun odından halâs olam dirsen
Anun-çün ağla ki ser-çeşme-i şefâatdur
- 13 Ol ağlamak yüzünü bûsitân-ı nûr eyler
Bu yaş çü katre-i bârân-ı ebr-i rahmetdür
- 14 O pâk rûha ne nef' ola giryeden ammâ
Muhîbb-i sâdıkınun aşkına alâmetdür
- 15 Anun hevâsına düşenler ehl-i nâr olmaz
Anun safâsını bulanlar ehl-i safvetdür
- 16 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

69 “Ümmetim”

III

- 17 Çün irdi Ahmed-i Muhtâra hastalık tâbı
Husûf irişmeğe yüz tutdı rû-yı mehtâbı
- 18 Namâza varımayup didi din Ebû Bekr'e
İmâmet eyleye hâlî komaya mihrâbı
- 19 Gırîv ü âh u figân âsumâna irdi o gün
Resûl'i görmediler çün yirinde ashâbı
- 20 İmâmet idemeyüp rikkat eyledi Sıddîk
Yirine çekdi imâm itdi İbn-i Hattâb'ı
- 21 İşidüp anı didi dönderün namâzı Resûl
Atîka dîn ki imâmetden olmasun âbî
- 22 Halife itdüğini Mustafa Ebû Bekr'i
Bu işden anladılar ilm ü hikmet erbâbı
- 23 Hilâfetinden anun itmedi Atîk îbâ
İmâmet itdi gözinden revân-iken âbî
- 24 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

IV

- 25 Biraz marazdan ifâkat bulup Resûl-i Emîn
İrişdi sem'ine mesciddeki figân u enîn
- 26 Didi nedür didiler ağlaşurlar ashâbun
Tapundan ayrılavuz diyü cümle zâr u hazîn
- 27 Didi beni iledün mescide hemân-dem anı
Götürdi koltuğına girdi bir'ki mesned-i dîn
- 28 Girü çekildi anun geldüğün bilüp Sıddîk
Cemâata otururken imâm ol oldu hemîn
- 29 Çevirdi sonra münevver cemâlin ashâba
Nasîhat eyledi şehd ü şeker gibi şîrîn
- 30 Didi garîb ü fakîr ü yetîme hayr itsün
Hudâ'ya vü bana her kim dilerse ola yakın

- 31 Muhayyer eyledi Hak bir kulın vefâtında
Vefâtın eyledi ol bende ihtiyâr u güzîn
- 32 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

V

- 33 Atık çünkü bu sözden ne-y-ise bildi murâd
Derûn-ı sîneden eyledi nâle vü feryâd
- 34 Didi Nebî üzerümde anun ki hakkı ola
Bu dem o hakkını alsun yirine varsun dâd
- 35 Didi Ükâşe fülân yirde yâ Resûlu'llâh
Deven sürüp beni urdun eğer kılursan yâd
- 36 Didi ne yirüne didi ki arkama urdun
Getürdi turesini evden ol kerîm-nihâd
- 37 Mübârek arkasın açup didi bu turre-y-ile
Ur arkamı kim olam bâr-ı hayfdan âzâd
- 38 Kaçan ki mühr-i nübüvvet açıldı mihr gibi
Pür oldu nûr-y-ıla her bukâ' u cümle bilâd
- 39 Ükâşe'ye didiler ağlaşup kamu ashâb
Resûl-içün bizi örte ki gönlümüz ola şâd
- 40 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

VI

- 41 İlerü geldi Ükâşe elinde turre hemân
Gırıv idüp didiler el-emân zemîn ü zamân
- 42 Kemâl-i mihr-ile mühr-i nübüvveti öpdi
Resûl'i sînesine çekdi nitekim dil ü cân
- 43 Didi tenüm tenüne değmek idi maksûdum
Hezâr minnet anı hâsıl eyledi Sübhân
- 44 Didi Nebî nazar itsün Ükâşe'ye her kim
Dilirse kim göre dünyâ içinde ehl-i cinân

- 45 Zihî safâ-yı beşâret zihî vefâ-yı Beşîr
Zihî hazîne-i eltâf u menba'-ı ihsân
- 46 Tarîk-ı a'del anun kim bu resme adl itdi
Zihî tarîk-ı hakikat ki Hakk'a irdi ayân
- 47 Bu yola sâlik ol ey Hamdî ko cihân hevesin
Bilürsin anı ki âhir ne cân kalur ne cihân
- 48 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

VII

- 49 Ahmediyye oldı bu mevlûda nâm
Nazmını itdüm dokuz yüzde tamâm
- 50 Bunı her kim okıyup itmâm ide
Hamdî miskîne du'â in'âm ide
- 51 Şübhe yok kim geliser bir rûzigâr
Ben gidüp bu kalısardur yâdigâr
- 52 Eylerem ehl-i keremden iltimâs
Zelletüme ide afvından libâs
- 53 Türki dildür diyü tahkîr itmeye
Türk ü nâdânlar yolına gitmeye
- 54 Sûrete bakmak mukallid cehlidür
Ma'ni gözler ol ki ma'nî ehlidür
- 55 Ehl-i ma'nî-çün düzüldi bu kelâm
Cân u dilden ma'ni ehline selâm

ŞEMSEDDİN SİVASÎ VE MEVLİDİ

■ Prof. Dr. Hasan AKSOY*

Şemseddin Sivasî ve Hayatı

Mevlânâ'nın Şems'inden, Fatih'in Akşemseddin'inden sonra tarihimizde üçüncü Şems, Kara Şems hatta Sultan III. Mehmed'in Şemseddin'i olarak kabul edilen Şemseddin Sivasî, Sivas ve civarında Ehl-i sünnet inancına bağlı tarikat anlayışının yayılmasında ve yerleşmesinde büyük gayreti olmuş önemli bir şahsiyettir.

Kaynakların çoğunun belirttiğine göre 926 (1520) yılında Tokat'ın Zile kazasında doğdu. Hayatının bir kısmı Tokat'ta ve 40 senelik diğer kısmı da Sivas'ta geçti. İlk tahsiline Zile'de başladı, daha sonra Tokat'ta zamanın âlimlerinden Arakiyecizâde Şemseddin Mahvî Efendi'den istifade etti. Yirmi yaşlarında müderris olduktan sonra İstanbul'a giderek müderrislik yapmaya başladı. Bir müddet sonra tasavvufa meyl ederek İstanbul'dan ayrılıp Şam'a gitti, oradan da hac farizasını ifa ettikten sonra Zile'ye dönüp vaaz ü nasihata başladı. Bu arada Amasya'da babasının şeyhi Hacı Hızır'ın halifesi Muslihuddin Efendi'ye tabi oldu. Şeyhinin vefatı üzerine Tokat'a ve oradan da Zile'ye dönerek tedris faaliyetine devam etti.

Şemseddin Sivasî on sene kadar şeyhine hizmet etmiş, daha sonra 35 yaşlarında iken irşad vazifesine başlamış ve izin alarak Zile'ye dönmüştür.

Vali Hasan Paşa Sivas'ta 1564'te inşa ettirdiği Meydan Camii'nin şeyh ve vaizliği için Şemseddin Efendi'yi davet edince Sivas'a hicret etmiştir. Burada bir tekke bina ederek tâat, ibâdet ve riyazetle, camide de vaaz ü nasihatla meşgul olmuştur.

* Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Hac ibadetini hayatı boyunca üç kere ifa etmiş bulunan Şemseddin Sivasî, ömrünün sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin Avrupa hudutlarında vukubulan düşman hücumu ve Müslüman katliamına karşı hareket lâzım geldiğini belirtmiş, Sultan III. Mehmed'in (ö. 1012/1603) emriyle Eğri Seferi'ne katılmıştır.

Eğri Seferi dönüşünde sefer yorgunluğu ve şiddetli soğuklardan dolayı rahatsızlanmış ve İstanbul'da bir müddet istirahat etmişti. Sivas'a dönüş için padişah'tan izin istediğinde Sultan III. Mehmed onun İstanbul'da kalmasını istemişse de makul sebepler neticesinde dönmesine müsaade etmiştir. Sivas'a döndükten kısa bir müddet sonra da Rebiülevvel 1006'da (Ekim 1597) vefat etmiştir.

Yeğeni Receb Efendi tarafından kıldırılan cenaze namazına 60.000 civarında cemaatın katıldığı rivayet edilmektedir. Vaaz ve irşatta bulunduğu Meydan Camii hazîresine defnedilmiştir.

İyi bir aile reisi olan Şemsî, kız ve erkek çok sayıda evlada sahipti. Erkeklerden bir kısmı seccâde-nişin de olmuşlardır. Bunlar içinde Mehmed Efendi en tanınmıştır.

Arapça eserlerinden anladığımıza göre kendisi Arapça gramer ve lisanına hayli vâkıftı. Farsça'dan tercüme eserler meydana getirmesi, Farsça edat ve harfler hakkında kısa bir risâle telif etmesi, ayrıca da Ramazan gecelerinde *Mesneviyi Manevî*'yi müridlerine okuyup açıklama âdetinde oluşu, onun aynı zamanda gayet iyi derecede Farsça bildiğini göstermektedir.

Usûl-i fıkıhta *Muhtasarü'l-menâr*'a hâşiye yazacak kadar iyi bir Fıkıh malûmâtına da sâhipti.

Eserlerinin tetkikinden de anlaşılacağı gibi ileri denecek seviyede Kur'an-ı Kerim ve hadis ilmine vukûfu vardı. Râfîzîler'e, Şîa'ya karşı son derece sert çıkışlar yapmıştır. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat inancına tâbî idi. Şeriat içi bir mutasavvıftır. Şemseddin Sivasî'nin şöhreti Sivas dışında Osmanlı hudutlarını da aşmış, ünü çok yayılmıştır. Semerkand, Buhâra gibi ilim merkezlerinde de isminden bahsedilir olmuştur. Hayatı boyunca herkesten hürmet, saygı ve muhabbet görmüştür.

Kaynaklarda Eğri Seferi için İstanbul'a geldiğinde Azîz Mahmûd Hüdâyî (vf. 1628) tarafından karşılandığı, Hüdâyî'nin Şemsî'ye büyük

hürmet, saygı ve muhabbet gösterdiği, elini öptüğü, üç gün müddetle Hüdâyî tekkesinde kaldığı, bu esnada İstanbul'un ileri gelen zevatı tarafından ziyaret edildiği kaydedilmektedir.¹

Tarikatı

Şemseddin Sivasî, Halvetiyye tarikatının dört ana kolundan biri olan Şemsiyye'nin müessisidir. Tarikat silsilesi iki koldan Seyyid Yahyâ Şirvânî'ye, oradan da Hz. Ali'ye ulaşmaktadır. Şemseddin Sivasî, virde çok önem vermiştir. Ona göre vird okunan evde ve memlekette bereket, rahat, huzur olur her türlü bela ve afetten korunmuş olunurdu.²

Şemseddin Sivasî'nin muhtelif yerlerde vazife gören çok sayıda halifesi olmuştur. Hayatında 29 halife nasbettiği ileri sürülmektedir. Sivasîyye tarikatı ise Şemsiyye'nin bir kolu olup yeğeni Abdülmecid Sivasî yoluyla onun da yeğeni Abdülahad Nuri Sivasî'ye nispet edilmektedir.

Şemseddin Sivasî vefat ettikten sonra yerine oğlu Pîr Mehmed Efendi iki sene müddetle post-nişîn oldu. Ondan sonra da onun en yakınlarından biri olan Şeyh Receb Efendi seccadenişîn oldu.³

Eserleri

Bizzat kendisinin ve *Necmü'l-hüdâ* müellifi Şeyh Recep Efendi'nin verdiği bilgiye göre 21 adet eseri vardır. Yapılan araştırmalar neticesinde eserlerinin sayısı 24'e ulaşmıştır.

Bu eserlerden on ikisi manzum, on ikisi ise mensûrdur. Mensûr eserlerinden ikisi Arapça'dır. Bazı kaynaklarda Şemseddin Sivasî'ye âit 30 eserden bahsedilmekte ise de bu sayıda esere tesadüf edilememiştir.

1 *Hediyye*, 70b-71b; *Hülâsa*, 170a; *Tıbyân*, II, 211b; *Sefîne*, III, 348.

2 - Abdülbaki Gölpınarlı Şemsiyye'nin bugün hâlen Mısır'da devam ettiğini, yaşayan bir tarikat olduğunu ileri sürmüştür ("Şemsiyye", *İA*, IV, 423). Mısır'da 1987'de bizzat yaptığımız araştırmalar neticesinde oradaki Şemsiyye'nin başka bir tarikat olduğu ve Şemseddin Sivasî'ninki ile ilgili bir tarafının olmadığı bugün artık anlaşılmiş bulunmaktadır. Şemsiyye hakkında daha fazla bilgi için bk. Hasan Aksoy, *a.g.e.*, s. 55-64.

3 *Hediyye*, 80b; *Tıbyân*, II, 215a.

Manzûm Eserleri

1. *Süleymaniyye (Süleymannâme)*. *Süleymaniyye* takriben 1460 beyitten müteşekkil bir mesnevidir. 2. *İbretnü mâ (Terceme-i İlahi name-i Attar)*. *İbretnü mâ*, Attâr'ın (ö.1139 ?) *İlâhîname* adlı eserinin manzum bir tercümesidir. *İbretnü mâ* hacimli bir eserdir. Hâtimedeki verilen bilgiye göre eser, Sivas'ta 983 (1575) tarihinde tamamlanmıştır. 3. *Gül-şen-âbâd (Bahâru's-süfîyye)*. Eser tasavvufî orjinal bir mesnevidir. Şemsî, on çiçeği konuşturarak vahdet-i vücud hakkında müritlerini bilgilendirmektedir. Eserin Hasan Aksoy tarafından ilmî neşri yapılmıştır (İstanbul 1990; eser ayrıca Şemseddin Sivasî Külliyyatı içerisinde de yayımlanmıştır, (Sivas 2015). 4. *Mevlid*. 1217 beyittir. Esere, 987'de (1579) başlamış, Rebû'l-evvel 988'de (Nisan 1580) tamamlamıştır. Eser üzerinde Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî Hayatı Eserleri ve Mevlid'i* isimli bir doktora çalışması yapmıştır (1984, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; eser ayrıca Şemseddin Sivasî Külliyyatı içerisinde de yayımlanmıştır; Sivas 2015). 5. *Heşt Behişt*. Mesnevi tarzında olan eser, dört makama ve her makam da iki bölüme ayrılmıştır. Mukaddimedeki, eseri nazmederken 60 yaşında olduğunu bildiren Şemsî, hâtimedeki telif tarihini söylemektedir (Eser Şemseddin Sivasî Külliyyatı içerisinde neşredilmiştir; Sivas 2015). 6. *Mir'âtü'l-ahlak ve mirkâtü'l-eşvâk*. Mesnevi tarzında nazmedilmiş olup, ahlâkî hamîde ve zemîmeden bahsedilmektedir. 7. *Menâsik-i Hac (Umdetü'l-hüccâc)*. Türkçe mesnevi nazım şeklinde yazılmış bir eser olup mevzuu itibariyle hac umdelerinden, haccın edası için yapılması gerekenlerden bahsetmektedir. 8. *Dîvân-ı Şemsî (İlâhiyyât ve Gazeliyyât)*. Tevhid, na't ve gazellerden teşekkül etmiş olan divanı, bir divandan ziyade bir divançedir. 9. *Terceme-i Kasîde-i Bürde*. İmam Busirî (v. 694/1295)'nin meşhûr *Kasîde-i Bürde*'sinin manzum tercemesidir. 10. *Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultân Murâd-ı Sâlis*. Sultan III. Murâd'ın (ö. 1003/1595) gazellerinden bir kısmının mensur şerhidir. 11. *Menâkib-ı İmâm-ı Âzam*. 1001 Cemâziyelevvelinde (Şubat 1593) telifine başlanan eser, aynı sene Şaban (Mayıs) ayında tamamlanmıştır. Şemsî'nin Türkçe manzum eserlerindedir. Esere tevhid ve na'tla başlanmaktadır. Daha sonra hulefâ-i râşidîn ve ashab hakkında fasıllar yer almaktadır. 12. *İrşâdü'l-avâm*. Tamamı 255 beyitten müteşekkildir. Eser Hüseyin Akkaya tarafından yayımlanmıştır (Şemseddin Sivasî Külliyyatı, Sivas 2015).

Mensur Eserleri

I. Arapça Mensur Eserleri

1. *Hallü ma'âkidi'l-kavâ'id*. Arapça mensur bir eserdir. İbn-i Hişâm'ın (ö. 762/1361) *Kavâ'idü'l-i'râb* adlı Arapça nahvine dair eserinin bir hâşiyesidir. Eser, 967 Zilkâde'de (Temmuz 1560) Tokat'ın Zile kasabasında telif edilmiştir. 2. *Zübdetü'l-esrâr fi şerh i muhtaşari'l-menâr*. Arapça mensur bir eserdir. Ebü'l-Berekât Abdullâh b. Ahmed en-Nesefî'nin (ö. 710/1310) usûl i fıkha dâir *Menârü'l-envâr* adlı eserinin bir muhtasarı olan *Muhtasarü'l-menâr*'ın bir şerhidir. Eser Şâban 974'te (Şubat 1567) Sivas'ta telif edilmiştir.

II. Türkçe Mensur Eserleri

1. *Es-Safâyih fi tercemeti'l-Levâyh*. Eser, Molla Câmi'nin (ö. 898/1492) *Levâyh* adlı Farsça mensur (yer yer manzum) tevhidiyle (vahdet i vücüd) alakalı eserinin bir tercemesidir. Eser 985 (1577) tarihinde telif edilmiştir. 2. *Menâzilü'l-ârifin*. Türkçe mensur bir eser olup konusu nasihatir. Eser, dört babdan müteşekkildir. 3. *Menâkıb-ı Çehâr Yâr-ı Güzîn*. Eser, Şemseddin Sivasî'nin en hacimli eserlerindedir. Eser, Osmanlılar zamanında çok okunmuş ve yayılmıştır. Çeşitli yazma ve matbu nüshaları mevcuttur. 4. *'Umdetü'l-edîb fi't-ta'lim ve't-te'dîb. Kavâid- i Fârisiyye* adı da verilen eser, Türkçe, mensur küçük bir risale olup Farsça'da edat ve harflerin vazifelerini izah için telif edilmiştir. 5. *Dâiretü'l-usûl*. Şemseddin Sivasî'nin bu eseri, Türkçe olup ilm-i usûle dairdir. 6. *Emr- i İlâhî ve Hüccet- i ilâhî*. Türkçe tasavvufa dair, bir eserdir. 7. *Nakdü'l-hâtır*. Türkçe mensur bir eser olup, Kehf suresinin tefsiri mahiyetindedir. Eser 1004'te (1596) Sivas'ta telif edilmiştir. Diğer mensur eserleri ise *Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultan Murâd-ı Sâlis*, *Şerh-i Terceme-i Ecvibe-i Ali bin Ebî Tâlib* ve *Abdülvehhab Gazî Menâkıbı'dır*.

Şemseddin Sivasî'nin bilhassa manzum eserleri çok yayılmış ve tutulmuştur. Bunlardan *Mevlid* ve *Divanı* önde gelmektedir. Mevlidi bugün de Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde bilinmekte ve okunmaktadır. *Divan*'ı içinde yer alan gazel ilahîleri de halk tarafından çok sevilmiştir. Bunlardan 12 şiiri çeşitli bestekârlar tarafından bestelenmiş olup bugün de okunmaktadır (bk Ahmet Hakkı Türabi, *Sivasî İlahîleri*, tür yer, Sivas 2010).

Şemsî Mevlidi ve *Mevlid*'in *Vesîletü'n-Necât* ile Mukayesesi

Eser, *Vesîletü'n-Necât* gibi aruz vezninin Remel bahrinde *Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün* kalıbıyla nazmedilmiştir. Yapılan nüsha karşılaştırmalarından elde edilen neticeye göre 1217 beyittir. *Vesîletü'n-Necât* ise 750 civarında beyitten oluşmaktadır. Esere, bizzat Şemsî'nin de belirttiği gibi

Cümle karnı seyr idüp nûr-ı Nebî
Geldi za târihi hem seksen yedi

987 (1579)'da başlamış ve

Nüh sad u heştâd u heştî târihin
Gurresinde hem rebû'l-evvelin

Hamdülillâh kim tamâm oldı kitâb
Umaram Hak'dan ki ola müstetâb

Rebû'l-evvel 988 (Nisan 1580)'de tamamlamıştır.

Şemseddin Sivasî *Mevlid*'i telif edişini özetle şu şekilde anlatmaktadır:⁴ “Peygamberimize hizmet etmek amacıyla kalbime mevlid yazmak fikri düştü. Çok sayıda mevlid yazılmış olmakla birlikte bunlardaki zorluk ve ihtilâf beni bu fikrimden nerede ise caydıracak olduysa da neticede kalemi, kâğıdı ve kitapları elime aldım. O sırada; “Ey yazmayı çok arzu eden, sana yardım edeyim mi?” şeklinde bir ses geldi. Bu ses doğuların ve batıların efendisinin sesiydi. Kalem ve kâğıtlar elimden düştü. Kalbime harâret çöktü. Başımı önüme eğdim ve ağladım. Namaz kılıp, salât ü selâm getirdim. Yüzümü Allah’a ve Resûl’üne çevirip, Peygamber’in istiğrak denizine daldım, uyudum. Bu hâlde kendimi Makâm-ı asgar’da ayakta duruyor gördüm. İlerde bir cemaat vardı ki, onlar Peygamberimiz ve ashabı idiler. Onlardan biri bana teveccüh etti. Zannederim o kişi Hz. Ali idi. Kucağında kokular saçan bir çocuk vardı. Hz. Ali: “Bunu al. Sana Resûlullah verdi.” dedi. Sonra uyandım. Kalbim nûr, hikmet ve ilimle dolu idi. Yazmaya başladım. Allah Teâlâ bana mevlid husûsunda daha önce kimseye açılmamış kapıları açtı. ...”⁵ buyurmuştur.

4 Bk. *Necm*, vr. 15a-b; *Mevlid (Sebeb-i telif)*.

5 Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâil el-Cûfi el-Buhârî, *el-Câmiu's-sahîh*, İtisam (Kitabü'l-ilm), 10.

Şemsî, kendinden önce birçok mevlid nazmedildiğini biliyor ve bunları okuduğunu da imâ ediyor:

Gerçi dinilmiş kitâblar bî-idâd

Lîk her birinde var bin dürlü dâd

Hatta tıpkı Süleyman Çelebi *Mevlid*'i gibi Peygamberimiz'in dünyaya geldiği gece olan Mevlid kandilinde okunmasını da istiyor ve kendisine bu vesile ile hayır dua edilmesini arzu ediyor:

Tâ ki hayr-ıla cihânda yâd olam

Yılda bir kez yâd-ıla âbâd olam

Bunlardan anlaşıldığına göre Şemsî, Süleyman Çelebi *Mevlid*'ini tanımış ve okumuştur. Ancak, bu *Mevlid*'den faydalanmışsa da kullandığı dil, üslûb ve muhtevâ yönünden ekseriyeti itibariyle farklı bir mevlid meydana getirmiştir.

Mevlidlerde genel olarak yer alan hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber'e salâtın bulunduğu tekrar beyitleri zikredilmektedir. Bu beyitler *Vesîletü'n-Necât*'ta...

“Haşre dek ger denilirse bu kelâm

Niçe haşr ola bu olmaya tamâm

Ger dilersiz bulasız oddan necât

Aşk ile derd ile eydin es-salât”

Şemsi mevlidinde ise

“Olmak istersen Habib'e âşinâ

Ver salâtı bul onunla rûşenâ”

şeklindedir.

Şemsî Mevlid'i şu fasıllardan meydana gelmiştir:

Tevhid (Giriş);

Fi Tevhidi'l-efal;

Kaside fi medhi'n-Nebiyi ve ashabihi (s.a.s.) ;

Sebeb-i telif-i in kitab;

Ahlak-ı Nebi;

Âgâz-ı kitab;

Faslun fi siret-i nurihî (s.a.s.) ve alâ âlihî ve ashâbihî ve alâ aşîretihî ve ehîbbâihî;

Hikayet-i münâsib-i hâl;

Faslun fi teşerrüfi'l-vâlidihî bi-nûri'n-Nebiyi (s.a.s.);

Hikayet-i diğeri fi fazlı'n-Nebiyi (s.a.s.);

Faslun fi himmetihî fi hakkı ümmetihî (s.a.s.);

Faslun fi rızâihî (s.a.s.);

Faslun fi kemâlâtı Resulillâhı sallallâhu teâlâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî;

Faslun fi seyri hazreti Resulillâhı ila's-Şâmi aleyhi's-salâtü ve's-selâm;

Faslun fi ahvâlihî kable'n-nübüvveti ve bedeiha (s.a.s.);

Faslun fi mevlûdi'l-mâneviyyi ve zuhûri nûrihi fi ümmetihi bi-hasebi'l-istidat ila yevmi't-tenad;

Münacat-ı Kâziye'l-hâcât;

Kaside fi medhihi'l-kerim yani Resulillâhı aleyhi's-selâm;

Faslun fi mi'râcı Resul (s.a.s.);

Fi mi'râcihî;

Faslun fi seyrihi mine's-sidreti ila mâ-şaallâh;

Faslun fi esrâri'z-zâhiri leyleti'l-mi'râc (s.a.s.) ;

Faslun fi icâbeti's-şecereti li-davetihi;

Faslun fi hanini'l-cezi bi-firakihi ve teskinihi bi-vadihi (s.a.s.)

Faslun fi tekellümi'z-zibi'l-murai ve terğibihi'l-İslami;

Faslun mucizatihi'l-müteferrikati (s.a.s.);

Faslun fi hatimeti'l-kitab;

Süleyman Çelebi'nin mevlidinin kendisinden sonra yazılmış birçok mevlide tesir ettiği gerçeğine örnek olması bakımından bu mevlidle Şemseddin Sivasî'nin mevlidi arasında bir mukayese yapmak isabetli olacaktır:

Diğer mevlidlerde olduğu gibi Şemsî *Mevlid*'i ile Süleyman Çelebi *Mevlid*'i (Giriş, Sebebi telif, Veladet, Mirac, Mucizeler, Ahlakı Nebi) yediye yakın fasılla otuz civarı beyitte benzerlik göstermektedir. Benzerlik gösteren beyitlerden bir kısmı örnek olmak üzere aşağıya çıkarılmıştır:

Şemsî	Lîk maksudum budur sizden hemîn Bakmayalar aybuma ihvânî dîn
Süleyman Ç.	Eksügüme kıldum uş ben itiraf Her kim ehli lutf ola kıla muâf
Şemsî	Fatihayla rûhumu şâd ideler Kabrimün viranın âbâd ideler
Süleyman Ç.	Her ki diler bu duada bulına Fatiha ihsan ide ben kulına
Şemsî	Durdı pes Âdem'de ol nûr sâl ü mâh Sonra Havva alınına irdi çü mâh Göçdi Havva'dan çü nûr-ı Mustafa Kondı Şîs'ün alınına virdi safa
Süleyman Ç.	Sonra Havva alınına nakl itdi bil Durdı anda dahı nice ay u yıl Şit doğdı ana nakl itdi buğur Anuñ alınında tecelli kıldı nur
Şemsî	Dogdı ol saatde ol hayrû'l-enâm Dur ayaga kıl Habibe ihtirâm

Süleyman Ç.	Dogdı ol saatde ol şâh-ı rusül Kim anuñla buldı âlem izzeti
Şemsî	Gördiler asnâmı olmuş sernigün Yüzleri üzre düşüp olmuş zebün
Süleyman Ç.	Ol gice hep putlar oldı sernigün Cânına şeytanın urıldı düğün

Öte yandan Süleyman Çelebi’de mevcut olup da Şemsî *Mevlid*’inde bulunmayan fasıllar da şunlardır: Hicret, Nasihat, Peygamber’in hastalığını beyan, Peygamber’in emri, Peygamber’in vefatı.

Şemsî, vezinde, tertibde ve mana bütünlüğünde hayli muvaffak olmuştur. Şemsî *Mevlid*’i, Süleyman Çelebi’ninkinden daha uzundur ve okuyucu ile dinleyiciye tesir etmesi bakımından da diğeri kadar müesir olamamıştır. İşte bundan dolayı onun kadar yayılmamış ve okunmamıştır. Buna rağmen Orta Anadolu ve Doğu’da Şemsî *Mevlid*’i hayli tanınmış ve mevlid kandillerinde tıpkı Süleyman Çelebi *Mevlid*’i gibi okunagelmıştır. Şemsî *Mevlid*’inin çeşitli baskıları yapılmıştır.⁶ Ancak bu matbu nüshaların hiçbirisi de tam değildir. Asıl nüshadan çok eksiktir. Matbu olan bu kısımlar herhâlde mevlid ve toplantılarda okunan bölümler olmalıdır.

6 Yazma nüshaların ayrıntılı tavsifi için bk. Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî (Hayatı, Eserleri) ve Mevlidi (Tenkidli Basım)*, doktora tezi, İstanbul 1984, s. 67-73; Matbû Şemsî *Mevlid*’i nüshaları şunlardır: İstanbul 1286 (1870); İstanbul 1300 (1883); İstanbul 1307 (1890); Malatya’lı İbrâhim Zihni’nin tashih ve ilaveleri ile (yeri belli değil), 1328 (1912); İstanbul 1331 (1915); İstanbul, 24 sayfa taş basması (tarihsiz). Latin harfleri ile ise şu baskıları vardı: İstanbul (Maârif matbaası, el-Mevlûdu şerîf, içinde 70-95 arasında), 1947; (Ali Kâsım Kara Şemsî tarafından) Sivas (Kâmil matbaası), 1949.

Hâzâ Kitâbu Mevlidi'n-Nebî
-salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem - li'ş-Şeyh Şemsî

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

-Rabbi temmim bi'l-hayr-

- 1 Ey Hüdâvend-i tûvânâ pâdişâh
Yirde gökde senden özge yok ilâh
- 2 Yoğ-iken eşyâyı îcâd eyledün
“Kün” didün vîrânî âbâd eyledün
- 3 Sakf-ı merfûî yaratdun bî-sütûn
Döşedün altına arzı fevk-ı nûn
- 4 Zîr ü bâlâ çün bezendi bî-kusûr
Birisine dön didün birine dur
- 5 Döndi gök emrûnle tutdı yir karâr
Pes hüveydâ oldı leyl-ile nehâr
- 6 Çün bu kesret âlemi buldı vücûd
Vahdet-i zâtuna oldılar şuhûd
- 7 Şâhid-iken sana eşyâ her ne var
Bu acebdür kim olupdur perde-dâr
- 8 Fi'lüne ekvânı kıldun hoş nikâb
Nitekim evsâfuna fi'lün hicâb
- 9 Perdedür hurşid-i zâtuna sîfât
Nicesi derk ide ayn-i mümkinât
- 10 Pes gânisin cümleden ey lâ-yezâl
Nisbet olmaz sana zıdd-ıla misâl
- 11 İns ü cinn ü vahş ü tayr-ıla hevâm
Hûn-i fazlundan doyarlar bi't-tamâm
- 12 Bâb-ı feyzünden dilerler ihtidâ
Aç ü muhtâcun-durur şâh u gedâ
- 13 Bir-durur sana Süleyman ile mûr
Gelseler dergâhuna gördükde zor

- 14 Cümlenün mescûdı sensin bî-riyâ
Sana lâyıkdur celâl ü kibriyâ
- 15 Nâlık u sâmit hep müsebbihdür seni
Cümle sâildür kapunda ey Ganî

Fî Tevhîdi'l-ef'âl

- 1 Zerreye fazlun irerse nâgehân
Tâir-i kudsî olur ol dem hemân
- 2 Ger bula bir zerre nûrundan meges
Eylemez Firdevs-i a'lâya heves
- 3 Lutfuna ger tuş ola bir kara taş
Bûse-gâh-ı halk olur ol gizlü fâş
- 4 Cümle eşyâdan zuhûr iden kemâl
Hep senündür ey Hüdâ-yı zü'l-celâl
- 5 Zîr ü bâlâda kamu hükmün revân
Kabza-i kahrundadır halk-ı cihân
- 6 Kimini büt-hâneden sıddık ider
Kimini arşdan sürüp zındık ider
- 7 Kimisin irşâd-ıla ifzâla kor
Kimisin ifsâd-ıla ızlâla kor
- 8 Tâatından kimisin pür nûr ider
Kimisini fisk-ıla mağrûr ider
- 9 Enbiyâya kimisin ser-dâr ider
Arşına davet idüp sır-dâr ider
- 10 Redd olunmuşken kimin makbûl ider
Kimisini tâ-ebed mahzûl ider
- 11 Kimine ni'met virüp handân ider
Kimisini derd-ile giryân ider
- 12 Hep yerindedür işi yokdur halel
Fehm idimez lîk ashâb-ı ilel

- 13 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfî olmaya tamâm
- 14 *Olmak istersen habîbe âşinâ*
Vir salavât bul anunla rûşinâ

Kasîde fî medhi'n-Nebiyi ve ashâbihî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

- 1 Ey nübüvvet gülşenine bâğubân
Cennet oldı makdemünle bu cihân
- 2 Berd-i küfr-ile şitâ idi fusûl
Tal'atun burcî hamelden nâ-gehân
- 3 Ser-be-ser itdi cihânı nev-bahâr
Açılıp verd-i maârif der-cenân
- 4 Andelîb oldu sahâbe her biri
Okudılar şîr'atünden dâsitân
- 5 Virmek-içün hâr-ı küfre inhizâm
Çekdi sûsen gibi gâzîler sinân
- 6 Serdiler dîn ravzasına seccede
Eğdi boynın çün-benefşe âbidân
- 7 Kimisi çiğdem gibi benzi saru
Virdiler anlar riyâzetden nişân
- 8 Kimi sünbül-veş perîşân oldılar
Terk-i evtân eylediler mü'minân
- 9 Kimi nerges gibi dünyâdan gözin
Yumdılar oldılar anlar zâhidân
- 10 Revh u reyhân-ıla doldı bu zemîn
Sancağın çekdi emîr-i âşıkân
- 11 Leşker-i İslam yürüdi fevc fevc
Aldılar Şâm u Irâk'ı sünniyân
- 12 Rabbenâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Şemsî'yi anlarla haşr it der-cinân

**Sebeb-i te'lif-i în kitâb
HatemeHu'llâhu bi'l-hayri ve's-savâb**

- 1 Dâimâ dilden geçerci bu hayâl
Kim koyam bu yolda ben de bir misâl
- 2 Ya'nî söyleyem o şâhun mevlidin
İşide evsâfını erbâb-ı dîn
- 3 Tâ ki hayr-ıla cihânda yâd olam
Yılda bir kez yâd-ıla âbâd olam
- 4 Yin-ile dükkân-ı attâr açıla
Bûy-ı ma'nîden cihâna saçıla
- 5 Söylene evsâf-ı gülzâr-ı habîb
Ola na'tinde bu bende andelîb
- 6 Şevk-ıla âşıkları hayrân ola
Sâgar-ı elfâz-ıla sekrân ola
- 7 Gerçi dinilmiş kitâblar bî-idâd
Lîk her birinde var bin türlü dâd
- 8 Lâyık olmuşlar duâya her biri
Şâyed olam ben de anlardan biri
- 9 Bu azîmetle kalem aldum ele
Geldi birkaç beyti ol demde dile
- 10 Lîk oldu kalbüme ilhâm-ı gayb
Didi bana ey derûnı cümle ayb
- 11 Kim ola sen anı vassâf olasın
Ol şehün na'tinde arrâf olasın
- 12 Sana kim virdi icâzet gülşene
Kim el uzadursan anun verdine
- 13 Kuvvet-i nazm-ıla ger olsan fuzûl
Hâlet olmaz işiden olur melûl
- 14 Ger dilersen hâsıl ola bu merâm
Kıl teveccüh hazretine bi's-selâm

- 15 Ger icâzet virile destûr ola
Sözlerün hâlet virüp pür nûr ola
- 16 Olmaz-ısa ger icâzet sâkit ol
Rûzigârun gözle epsem sâmit ol
- 17 Çünkü ilhâm oldu bana bu makâl
Düşdi destümden kalem dil oldu lâl
- 18 Diledüm pes aslı-la tutam işi
Ceybüme çekdüm başı dökdüm yaşı
- 19 Ravza-i sultâna yüz tutdum tamâm
Çok okıdum es-salâtü ve's-selâm
- 20 Hâlümi i'lâm idüp dergâha ben
Yokluğum arz eyledüm ol şâha ben
- 21 Düşdüm istiğrâka buldum lezzeti
Gitdi benden hiss-i kevnî hâleti
- 22 İşbu hâl içre görürem nâ-gehân
Kendümi bir tâk öninde ol zamân
- 23 Oturur ol suffe içre Mustafa
Nûr-ı vechi âleme virmiş safâ
- 24 Şem'-i cem olmuş yine ashâbına
Can fedâ olsun ana ahhâbına
- 25 Sâha-i lutfına çün buldum mecâl
Şerm-ile itdüm cenâba arz-ı hâl
- 26 Muntazır oldum bu dem eltâfına
Pes işâret eyledi etrâfına
- 27 Nerdübândan indi bir kimse hemân
Sundu bir tıflı elüme ol zamân
- 28 Didi Hazret sana virdi bunı al
Okı bu tıflun elinden kutlu fâl
- 29 Tıfl-ı ma'nidür sana oldu nasîb
Kokula bu gonceden bûy-ı Habîb

- 30 Bağruma basdum o tıflı şâd olup
Kendüme geldüm o dem âbâd olup
- 31 Hamdü li'llâh kim bana feth oldu bâb
Tâ'ir-i kuds oldum olmuşken zübâb
- 32 Zâğ-iken tûtî lisân oldum yine
Telh iken şîrîn-zebân oldum yine
- 33 Çün elüme girdi miftâh-ı künûz
Gülşen-i evsâfa yol buldum henüz
- 34 Lîk maksadum budur sizden hemîn
Bakmayalar aybuma ihvân-ı dîn
- 35 İtmeyeler nâveg-i ta'na nişân
Şefkat-ila olalar gevher-fişân
- 36 Fâtihayla rûhumı şâd ideler
Kabrimun vîrânın âbâd ideler
- 37 Yâ İlâhî rahmet eyle sen ana
Vâlideynüm dahı ihvânım ana
- 38 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm
- 39 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*
- 40 Söyleğil ey andelib-i hoş-nevâ
Vir bize şâh-ı hicâzîden nevâ
- 41 Ma'ni gül-zârına çün buldun sebîl
Hoş akıt dilden zülâl-i selsebîl
- 42 Ol nübüvvet goncesinden aç dehân
Neşr ola bu âleme itr-ı nihân
- 43 Tâ mutayyeb ola rûh-ı âşıkân
Vecd ü şekva gele ol-dem sâdikân
- 44 Sâğâr-ı elfâzı sun tâliblere
Nukl-i nakli hâzır it câliblere

- 45 Meclise çek bir simât-ı mâ-hazar
Sözünü söyle müfîd ü muhtasar
- 46 Kıl tevekkül şöyle cem it hûşunu
Tıfl-ı ma'nîden yana tut gûşunu
- 47 Sen anı di her ne kim telkîn ider
Kim anı ehl-i safâ tahsîn ider
- 48 Tut kulak evsâfına ey yâr-ı dîn
Bilesin kimdür o fahrü'l-mürselîn
- 49 Gerçi son geldi odur hatmü'r-rüsül
Sûsen ü sünbül sonunda geldi gül
- 50 Cümle-i ezhâra çün gül oldı şâh
Her kaçan gelse hem oldur pâdişâh
- 51 Bu ayândur evvel ebced okınur
Sonra andan Fâtiha ol bahr-i nûr
- 52 Enbiyâ ebceddür Ahmed Fâtiha
Naks olur mı ger olursa hâtime
- 53 Ger kevâkib sonına doğar güneş
Lîk anunla münevver cümle ferş
- 54 Evvel esmâ sonra ma'nîdür gelen
Bunu fehm ider bu ma'nâdan bilen
- 55 Enbiyâ esmâ Muhammed ma'nîsi
Ma'nîyi bildünse şâhum ko sesi
- 56 Rahmeten li'l-âlemîndür Mustafa
Hem şefîu'l-müznibîndür Mustafa
- 57 Şârih-i sadrı anun Allâh iken
Râfi'-i zikri anun ol Şâh iken
- 58 Kim ola Şemsî anı meddâh ola
Tâ meğer avnı anun Fettâh ola
- 59 Zülfini “*Ve'l-leyl*” hoş tefsîr ider
“*Ve'd-duhá*” ruhsârını ta'bîr ider

- 60 “*Sûre-i Yâsîn*” ider ana kasem
Kim sen oldun ol Rasûl-i muhterem
- 61 “*Kum fe enzir*”⁷ dür berât-ı daveti
N’ola tutarsa cihânı heybeti
- 62 Hücetün “*vallâhi ya ’lem*” dür şehâ
Ana şâhiddür hitâb-ı “kul kefâ”
- 63 Hayf ola vasfun senün gâfillere
Bu sezâdur söylene kâmillere
- 64 Sicn-i unsurda şu kim mahbûs ola
Ana bu ulvî kaçan mahsûs ola
- 65 Âlem-i sifle mukayyed bî-basar
Âlem-i itlâka eyler mi nazar
- 66 Ger bu söz dinile tâ yevmü’l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm
- 67 *Olmak istersen habîbe âşinâ*
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Ahlâk-ı Nebî

- 1 Çünkü destûr-ıla girdün gül-şene
Söyle ahlâkından ey şeydâ yine
- 2 Haste-i câna şifâdur midhati
Dü cihânda yeğdür ednâ himmeti
- 3 Saç dehânun şîşesinden hoş gül-âb
Nâfe-i dilden yayılsun müşk-i nâb
- 4 Sözleri her derde kânûnu’ş-şifa
Kim tutarsa bula sıhhatla safâ
- 5 Ger murâdunsa cihânda ihtidâ
Gel bugün ahlâkına kıl iktidâ
- 6 Zâtı Mahbûb-ı Hüdâ hulkı azîm
Adı Mahmûd ü Muhammed hem rahîm

7 “Kalk da uyar.” Müdessir, 74/2.

- 7 Fakr-ıla cûd ü sehâ idi işi
Bâtıla itmezdi hergiz cünbüşi
- 8 Hayr işe “lâ” dimedi ol hande-rû
Bitürürdi kim gelürse yalvaru
- 9 Sanusı hep hayr idi a’ dâsına
Var kıyâs it niçe-di ahabbına
- 10 Hoş güleç yüzlüydü gam tutmaz-ıdı
Kakıyup kimseye kaş çatmaz-ıdı
- 11 Gamlular görse yüzün ferhân-ıdı
Ağlayu gelen ana handân-ıdı
- 12 Kakımazdı kimseye dünyâ için
Kındururdu dâimâ ukbâ için
- 13 Sabr iderdi kendüye olsa ezâ
Yâ sükût-ıla yâhûd hüsn-i edâ
- 14 Karşulamazdı anı düş-nâm-ile
Çağırurdu her birin hoş-nâm-ile
- 15 Gelseler öZR-ile sonra nâdimîn
Hoş kabûl eylerdi fi’l-hâl ol Emîn
- 16 Hemm-i dünyâ-y-ıla hergiz yetmedi
Gamm-ı ukbâ hiç dilinden gitmedi
- 17 Levh ü lu’ba virmedi kat’â rızâ
İtmemişdi tıfl-iken ol murtazâ
- 18 Söylemezdi hergiz ol zâyî’ kelâm
İlm ü hikmet söyler-idi ve’s-selâm
- 19 Ger mizâh itse iderdi şer-ile
Hâtırına tâ ki vahşet gelmeye
- 20 Günler olurdu ki yimezdi taâm
Yir ü gök miftâhı eldeyken tamâm
- 21 Arpa unını eletmezdi o şâh
Hoş mübarekdür diyü yirdi o mâh

- 22 Her mübâhı yirmez-idi yir-idi
Kul olana bu da çokdur dir-idi
- 23 Tiz dururdu itse davet bir gedâ
Şâh-ı kevneyn iken ol nûr-ı hüdâ
- 24 Yir-idi her ne getürse ol fakîr
Anı öğerdi nefis ü ger hakîr
- 25 Eyler-idi anda çok hamd ü senâ
Bize de vir bu hisâli Rabbenâ
- 26 Hasteler sorup iderdi ta'zîyet
Uluya hürmet kiçiye merhamet
- 27 Hüküm içinde bir-idi hâs-ıla âm
Gösterürdü anda adl-ıla kıyâm
- 28 Kimseye itmezdi hiç meyl-ile zûr
Ger ana gelse Süleyman-ile mûr
- 29 Meskenet ehline hoş gam-hâr-ıdı
Dâimâ fakr ehline hem-vâr-ıdı
- 30 Giyer-idi hem tevâzu'la abâ
Dir-idi ehl-i abâyâ merhabâ
- 31 Dâimâ îsâr-ıdı kârı anun
Vakf-ıdı fakr ehline varı anun
- 32 Virmedi dînâr u dirhem ana hem
Tîz giderdi gelse destine ne gam
- 33 Sadr-ı pâki gıll u gışdan pâk-idi
Gönli alçak menzili eflâk-idi
- 34 Kendüye kemlik iden küstâhına
Özr iderdi yalvarup Mevlâ'sına
- 35 Dir-idi ey Rabb-i dânâ-yı afû
İtmez-idi bunu ger bilseydi bu
- 36 Nefsi için komadı taş üzre taş
Hak işinde kor-ıdı taş üzre baş

- 37 Sığar-ıdı her yetîmün başını
Dest-i lutf-ıla silerdi yaşını
- 38 Menbai'l-âdâb-ıdı ol hayr-i nâs
Ululanmazdı giyerdi hem palâs
- 39 Şâh-iken kevneyne geymezi harîr
Kaçmasun benden diyü her bir fakîr
- 40 Gönli alçak idi kendi âli-şân
Virüridi “*kâbe kavseyn*”den nişân
- 41 Gîtmez-idi hiç vudûsuz bir yere
Yatmaz-ıdı hem vudûsuz pistere
- 42 Az uyurdu gice ol mi'mâr-ı dîn
Sıyyemâ vakti's-seherde ol Emîn
- 43 Gönli Mevlâ'sında dilde Rabbenâ
Geh dua iderdi Hakk'a geh senâ
- 44 Gel nazar kıl bu hisâle sen dahi
Bizde var mıdur birisi ey ahî
- 45 Çünkü öykünmeyesin ol hâna sen
Nicesi ümmet olursın ana sen
- 46 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfî olmaya tamâm
- 47 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâti bul anunla rûşinâ*

Âgâz-ı Kitâb

- 1 Söyle ey gûyende-i esrâr-ı Hak
Çün tulû' itdi sana envâr-ı Hak
- 2 Kenz-i mahfinün dilidür bu zebân
Depret anı kim demidür bu zamân
- 3 Okı seyrinden ol a'lâ serverün
Ol hümâ-yi kuds ü ol cân-perverün

- 4 Nireden geldi niye geldi o şâh
N'eyledi yâ kanda dolandı o mâh
- 5 Hoş iyân it bize sözün aslını
Kıl mübeyyen faslını vü vaslını
- 6 “Küntü kenz”ün mahzeninden feth-i bâb
Eyleyüp tâliblere kaldur nikâb
- 7 Bu hazâin dürlerinden kıl nisâr
Bî-nevâ alsun nevâle sad hezâr
- 8 Söylegil şîrîn kelâm-ile nükât
Senge çalsun kûzerin kand-ı nebât
- 9 Kanda kim sultân-ı kevneyn ola yâd
Düşe her hüsn ehline anda kesâd
- 10 Bûy-ı zülfünden yiter bize hemîn
Bitmesün sünbül benefşe der-zemîn
- 11 Sâye-i tûbâsı besdür ümmete
Düşmesün serv ü sanevber zahmete
- 12 Söyleyen mevlûdı şâhun mağzını
Açmasun tûtî vü bülbül ağzını
- 13 Bu sözün katında sıyt-ı bülbülân
Pîşe-i cehl içre sıklıkdur hemân
- 14 Dinle benden söze âgâz ideyin
Evc-i ma'nî içre pervâz ideyin
- 15 Vahdet-i mahzında iken ol İlâh
Yoğ-ıdı bu fevk u taht u kûh u gâh
- 16 Bahr-i vahdetdeydi ol dürr-i yetim
Yoğ-ıdı kesretten âvâz ey selim
- 17 Vahdet-i zâtında idi hep şu'ün
Dahı munzam olmamışdı kâf u nûn
- 18 Yoğ-ıdı evsâf-ı esmâdan nişân
Dinlegil anun zuhûrından beyân

- 19 Âşıkı yoğ-ıdı ma'şûk var-idi
Andelibi yok aceb gül-zâr-idi
- 20 Diledi ol Hayy u Kayyûm u Kadîr
Ol tüvânâ ol Kerîm ü ol Münîr
- 21 Ol şûûnı birbirin izhâr ide
Vahdetine her biri ikrâr ide
- 22 Düzile bu sâfilât ü âliyât
Hâsıl ola cümle emr-i mümkinât
- 23 Yaşana dükkân ü bâzâr açıla
Her taraf bir neva gül-zâr açıla
- 24 Sonradan gele bu şehrûn hocası
Ya'nî insân-ı mükerrerrem nicesi
- 25 Kimisi tâlib kimi dellâl ola
Bey' u bâzâr ola bir hoş hâl ola
- 26 Bu metâi sanma kettân ü harîr
Bu metâ-ı ma'rifetdür ey zarîr
- 27 Bu ticâret-çün gelüpsin ey hoca
“*Mâ halektü 'l-cinne*”⁸den okı hica
- 28 Ger bu söz dinile tâ yevmi'l-kıyâm
Hak budur bir harfî olmaya tamâm
- 29 *Olmak istersen habîbe âşinâ*
Vir salâtı bul anunla rûşinâ
- 30 Çün bilinmek diledi Ol pâk zât
Ya'nî zâtından zuhûr ide sıfât
- 31 Rûh-ı pâk-i Ahmedî mir'ât ola
Mazhariyetde bu hem bi'z-zât ola
- 32 Buna mazhar ola ayn-ı mümkinât
Biline “*el-hakku minnî*”den nükât
- 33 Yaradılmamışdı eşyâdan vücûd
Pes temevvüc eyledi deryâ-yı cûd

8 Zariyat, 51/56.

- 34 Yemm-i cem'a çün irişdi bu eser
Sâhil-i farka bıraktı bir güher
- 35 Bir güherdür ol ki nûr-ı kibriyâ
Âşikâre olur andan ibtidâ
- 36 Ahmed'ün nûrını evvel kıldı var
Zât-ı nûrından okurdı Kirdi-gâr
- 37 Çünki nûr-ı Ahmedî buldı vücûd
İtdi ol dem Rabbi'sine beş sucûd
- 38 Beş sucûdı bize oldı beş namâz
Nâzı kogıl beş namâzı it niyâz
- 39 Rûh-ı Ahmed'den de rûh-ı enbiyâ
Yaratıldı cümleten buldı ziyâ
- 40 Enbiyâ ervâhı çün buldı zuhûr
Evliyâ ervâhı andan aldı nûr
- 41 Evliyâ rûhından oldı mü'minûn
Böyle zâhir oldı sırr-ı kâf u nûn
- 42 Rûh-ı mü'minlerden oldı âşiyân
Âşiyandan zâhir oldı kâfirân
- 43 Yaradıldı rûh-ı kâfirden nifâk
Ya'nî ervâh-ı münâfık oldı çâk
- 44 Gel teemmül eyle işbu san'ati
Kesrete geldükçe artar zulmeti
- 45 Bu misâli görki gitsün iştibâh
Nûr-ı âteşden olur dûd-ı siyâh
- 46 Rûh-ı insânîden ervâh-ı melek
Yaradıldı tâki zeyn oldı felek
- 47 Anun ervâhından oldı cinniyân
Cinnilerden oldı hep şeytâniyân
- 48 Âlem-i ervâhdan itdi iş güzer
Oldı bu milk ü melekût ser-be-ser

- 49 Hem nebâtât ü maâdin oldı var
Unsırıyyât oldı dahı âşikâr

**Faslün fî sîret-i nûrihi sallallâhu aleyhi ve alâ âlihî ve
ashâbihî ve alâ aşîretihî ve ahibbâihî**

- 1 Çünki oldı yir ü gök emri tamâm
Diledi ol Hayy ü Bâkî lâ-yenâm
- 2 Taht tamâm oldı ana sultân gele
Mülk yaşandı pes ana bir hân gele
- 3 Pes yaratdı Âdem’i Perverdi-gâr
Tâki maksûd ola andan âşikâr
- 4 Mustafa nûrını ol Hayy ü Kadîr
Âdem’ün alnında kıldı müstetîr
- 5 Okudı ol nûr-ı hak hamd ü senâ
Virdi düpdüz âleme hüsn ü behâ
- 6 Didi Âdem kim-durur yâ Rab bu nûr
K’itdi cebhem üzre behcetle zuhûr
- 7 Didi Hak nûr-ı habîbümdür yakîn
Ahmed ü Mahmûd ü hatmü’l-mürselîn
- 8 Mebde-i kevineyn olan budur tamâm
İbtidâdan tâ bulunca ihtidâm
- 9 Âleme bu nûr-ile virdim ziyâ
Pes bu nûr-ile bulan bulur behâ
- 10 Hep tufeylîdür bunun eşyâ kamu
Dostına cennet adûsına tamu
- 11 Durdı pes Âdem’de ol nûr sâl ü mâh
Sonra Havvâ alnına irdi çü-mâh
- 12 Göçdi Havvâ’dan çü nûr-ı Mustafa
Kondı Şîs’ün alnına virdi safâ
- 13 Göçdi menzil menzil ol nûr-ı hüdâ
Cismine vü rûhına cânım fedâ

- 14 Nire kim kondı karâr itdi o nûr
Gamı gitdi buldı behcetle surûr
- 15 Zîrâ ol devlet hümâsıdır i şâh
Kime salsa sâye eyler pâdişâh
- 16 Böyledür nakl-i sahîh içre haber
Hıfz idüp ol nûrı hoş Rabbü'l-beşer
- 17 Kankı sulb u rahme kim kondı o nûr
Bulmadı şîrk ü zinâ anda zuhûr
- 18 Seyr idüp aslâb-ı tâhirden o şâh
Tâhirât erhâmına kondı çü-mâh
- 19 Kondı Abdullâh'a tâ nûr-ı Nebî
Kim odur ol şâh-ı kevneynün ebi
- 20 Durdı alnı üzre gösterdi nişân
Ehl-i Mekke cümlesi gördi ıyân
- 21 Kim ki görürdi anı bî-ihdiyâr
Âşık olurdu hemân ol bî-karâr
- 22 Nice olmasunlar ana müşteri
Kim Cenab-ı Hak sever ol serveri
- 23 *Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur olmaya bir harfî tamâm*

Hikayet-i münâsib-i hâl li-Abdillâhi'bni Abdilmuttalib

- 1 Gördi bir hâtûn anun bir kez yüzün
Var-iken anda cemâl-i mâh-ı dîn
- 2 Çün yüzünde gördi ol nurdan ziyâ
Yırttı iffet perdesin gitdi hayâ
- 3 Kendüyi arz itdi Abdullâh'a ol
Didi Abdullâh ana yiründe ol
- 4 Ger murâdunsa zinâ çün ey degâ
Başa gitmek olur ol olmaz revâ

- 5 Ger helâl vechi-le olmaksâ murâd
Dur yiründe tîz gelem ey hoş-nihâd
- 6 Tîz yügürdi hânesine ol hümâm
Âmine tapusına virdi selam
- 7 Kim Rasûl'ün olacakdur anesi
Bu sadefdür ol anun dür-dânesi
- 8 Çünkü Abdullâh'ı gördi nûr-ıla
Düşdi pes mihr-i mahabbet cânına
- 9 Gâlib oldı rûhına nûr-ı Rasûl
Tâlibi cem' oldı vü buldı vusûl
- 10 Düşdi ol sâatde nîsân-ı kerem
Ol sadef cevfine oldı muhterem
- 11 Katre iken oldı pes dürr-i yetim
Dürretü't-tâc oldı ol misl-i adîm
- 12 Anesine itdi çün nûr intikal
Buldı Abdullâh cebîninden zevâl
- 13 Tiz yügürdi va'desine ol kerîm
Buldı ol hâtûnı ol yirde mukîm
- 14 Didi geldüm va'deye virgil cevâb
Didi hâtûn ana ey merd-i savâb
- 15 Sen değıldün va'de itdügüm kişi
Ol güzeldi kanı anun cünbüşi
- 16 Var-idi anun yüzinde bir ziyâ
Ol ziyâyâ cân-ıla başum fedâ
- 17 Gitmiş ol nûr şimdi senden neyledün
Anı kankı yirde zâyî' eyledün
- 18 Didi ehlüm katına vardum bu dem
Didi ol devlet anun-mış ben n'idem
- 19 Ben o nûra âşık-ıdum ey cüvân
Çünkü gitmiş var işüne sen hemân

- 20 Sanma kim ter-dânem olam ey selîm
Kim benem iffet harîminde mukîm
- 21 Çok-durur böyle hikayet bî-şümâr
Söylenürse söz uzar bulmaz karâr

**Faslün fi teşerrüfi vâlidihî bi-nûri'n-Nebiyi
salla'llâhu aleyhi ve sellem**

- 1 Anesi rahmine düştü çün o nûr
İtdi hoş hâletle vechinde zuhûr
- 2 Hastalar görse anı olurdu sağ
Gamlular gamından eylerdi ferağ
- 3 Görse a'mâyı bulurdı rûşinâ
Ümmeti-sen ol anunla âşinâ
- 4 Gün-be-gün hûb oldu ol hayrû'n-nisâ
Çün anun rahmindedür hayrû'l-verâ
- 5 Kutlu fâlı-la açıldı tal'ati
Mekke'nün içine düştü şöreti
- 6 Kim Ebû Tâlib gelini Âmine
Düşeli bu nutfe anun rahmine
- 7 Arttı hüsn-ile bahâsı dem-be-dem
Oldı bu halk içre gâyet muhterem
- 8 Buldı erkekle dişi andan sürûr
Kim ola rahmindeki ol ayn-ı nûr
- 9 Kankı sâatda doğa ol tıfl-ı pâk
Ana canlar cism ü yüzler ola hâk
- 10 Diyü ohşarlardı ol tıflı müdâm
Dahı doğmadın görün zî-ihtirâm
- 11 Gökdeki gündün Ebû Tâlib anı
Sakınurdu bekleyüp ol gül-şeni
- 12 Kim nübüvvet gonçesi anda bite
Büy-ı ma'nî âlemi düpdüz tuta

- 13 Ol sadef üstüne dıtrerdi dilim
Tâ selâmetle doğa dürr-i yetîm
- 14 *Olmak istersen habîbe âşinâ*
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Hikayet-i dîger fî fazli'n-Nebiyi
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

- 1 Dinlenüz benden bunu ey dostân
Tâ ki nakl idem bir a'lâ dâsitân
- 2 Kim bilesiz kimdür ol sultân-ı dîn
Cümle ilmün mahzeni ol hân-ı dîn
- 3 Çün yaratıldı zemîn ü âsümân
Yirler alçak gökler a'lâ sâye-bân
- 4 İtdi gök yire hakâretle nazar
Didi ana ey zemîn-i muhtekar
- 5 Nice a'lâdur benüm gör hilkatüm
Dahı nûrânî olupdur hilatüm
- 6 Hilkatün alçak senün rûyun siyâh
Hisset-i tab'ı-la olmışsın tebâh
- 7 Bendedür rûhâniyân kerrûbiyân
Sendedür hep fâsıkân ü âşiyân
- 8 Gerçi nimetler ider senden zuhûr
Lîk bendendür ana hep neşv ü nûr
- 9 Bitmez-idi sende benden yağmasa
Çeşmeler akmazdı benden inmese
- 10 Bendedür yıldızlar-ile âfitâb
Benden iner sana nûr-ı mâhitâb
- 11 Benden irmese sana nûr-ı ziyâ
Tâ ebed zulmetde idün bî-mirâ
- 12 Bendedür seyyâre ile sâbitât
Benden inmişdür yire hem beyyinât

- 13 Benden inmeseydi âyât-ı kitâb
Cehl-i küfr-ile olaydın sen harâb
- 14 Bendedür cümle melâik bî-kusûr
Hakk'a tâat üzredürler bî-fütûr
- 15 Kimisi sâcid kimi kâim-durur
Her neye me'mûr ise dâim-durur
- 16 Ekseri fisk ehlidür sükkânınun
Bil metâin neydüğün dükkânınun
- 17 Arş ü kürsî bendedür levh u kalem
Kankısı var söyle sende tâ bilem
- 18 Yir işitdi bu hitâbı oldı lâl
Hacletinden sâkit oldı gitdi kâl
- 19 Hücçet-ile sâbit oldı ihtikâr
Meskenet bâbında pes tutdı karâr
- 20 İtdi yir alçaklığına i'tirâf
Gör neler virdi ana ol Rabb-i âf
- 21 Ol zamân irdi ki ol nûr-ı kıdem
Bu zemînün üstine basa kadem
- 22 Yir ü gök ehline düşdi gulgule
İrdi hamd-ile senâsı her dile
- 23 Müzd irişdi bu cihâna ser-be-ser
Yir yüzine konar ol hayrû'l-beşer
- 24 Pes hitâb itdi o dem Rabb-i muîn
Muştılıkdur sana ey arz-ı mehîn
- 25 Meskenetle çünki itdün iftikâr
Bana hoş geldi sükûtun olma zâr
- 26 Sana bir izzet müyesser eyledüm
Sana bir devlet mukadder eyledüm
- 27 Kim müyesser olmadı hiç kimseye
Ne semâvât ü ne arş ü kürsiye

- 28 Ol habîbime sen olursın mekân
Kim anun-çün oldu emr-i “kün-fekân”
- 29 Yok-durur halkımda andan muhterem
Mebde-i halkumdur ol kân-ı kerem
- 30 Olmasa ol yaradılmazdı felek
Olmaz-ıdı ins-ile cinn ü melek
- 31 Arş u kürsî bunun-içün oldu var
Anun-içün oldu eşyâ âşikâr
- 32 Lutf-ı rûzından güneş bir lem’adur
Fazl-ı leybinden kamer bir şem’adur
- 33 Ol habîbüm eşiğinde rûz u şeb
İki çâkerdür yilerler bâ-edeb
- 34 İzzeti bâbından anun âfitâb
Bir kalaylu mih başıdur der-hisâb
- 35 Nisbet olsa nakd-i fazlına kamer
Bir muzahref akçedür anla haber
- 36 Bu saâdet sana besdür ey zemîn
Kim yakîndür sana konar ol Emîn
- 37 Ol senün üstünde ider daveti
Kim gerü sana olısar avdeti
- 38 Ol senün üstünde kılsar namâz
Ol senün üstünde bulur izz ü nâz
- 39 Ol senün zahrında idiser gazâ
Bulıсарdur sende ol ni’me’l-cezâ
- 40 Dikiserdür sende İslam sancağın
Bulıсарdur sende İslam revnakın
- 41 Ümmet olıсар ana hayrû’l-ümem
Ana ensâr olıсар ehl-i himem
- 42 Yapıсарdur sende ol mi’mâr-ı dîn
Bi’t-tamâm İslam binâsını metîn

- 43 Günde beş kez sende okunır ezân
Kılısardur beş namâzı ba'd-ez-ân
- 44 Gök işitdi bu cevâbı itdi reşk
Ebr-i gamdan anun-içün dökdi eşk
- 45 Bu sebebden gamma düşdi âsümân
Ana rahm idüp didi ol Müsteân
- 46 Ey mahall-i akzıyem çekme nedem
Ol habîbüm sana da basar kadem
- 47 Anı davet eyleyem mi'râc ide
Yümn-ile eflâkümü minhâc ide
- 48 Bu haberlerden ne duydun ey cüvân
Anladun mı kimdür ol fahr-ı cihân
- 49 Hâk-i na'line çeker arş iştiyâk
Sen niçün yolında çekmezsın şikâk
- 50 İttibâ' it sünnet-i garrâsına
Sıdk-ıla gir şîr'at-i ulyâsına
- 51 Tut tevâzu' dâmenin misl-i zemîn
Hubb-i Ahmed ola sadrunda hemîn
- 52 Meskenetle gör ne izzet buldı hâk
Kibr-ile ırzun libâsın itme çâk
- 53 İzzete irdi mehîn-iken zemîn
İzzet ehli kibr-ile olur mehîn
- 54 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm
- 55 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*
- 56 Başla söze söyle bir şîrîn makâl
Tûtî vü bülbül ola ol söze lâl
- 57 Cem' olupdur bunda çün âşıkları
Muntazırdur ol şehün tâlibleri

- 58 Söyle ol fahr-ı cihânun mevlidin
Nice geldi bunda ol mi'mâr-ı dîn
- 59 Yak vücûdun micmerinde hoş buhûr
Ol kokudan bula dîn ehli sürûr
- 60 Saç dehânun şîşesinden bir gül-âb
Tâ demünden revnak alsun müşk-i nâb
- 61 Vir bize şîrîn haberden tayyibât
Tâ bile mikdârını kand-ı nebât
- 62 Hem suna zerrîn kadeh peymânesi
Ola ol nev-goncenün âvâresi
- 63 Çün yakîn oldu ki ol mehrû doğa
Matlamdan zâhir oldu şa'saa
- 64 Anasından itdi ol envâr sutû
Nitekim şems öyledir kable't-tulû
- 65 Gelmedin âlemlere virdi ziyâ
Gör nice rahmet-durur ol-Mustafa
- 66 Bu cihâna düşdi pes sıyt u sadâ
Kim bu gice doğar ol şems-i hüdü
- 67 Cennet içre irdi rıdvâna haber
Kim anı zeyn eyleye ol ser-te-ser
- 68 Hem cehennem mâlikine irdi bu
Heybetin ref' eyleyüp örte tamu
- 69 Bu gice irsün şeyâtîne rucûm
Çıkmayup göklere çeksünler hümûm
- 70 Bu gice hem bütler olsun ser-nigûn
Hâlini bilsün o kavm-i müşrikûn
- 71 Âmine hâtûn dir ol hayrû'n-nisâ
Ol gice kim doğdı ol hayrû'l-verâ
- 72 Dir-idi taş hem ağaçlar merhabâ
Merhabâ ey fahr-i âlem merhabâ

- 73 Merhabâ ey âsî ümmet melcei
Merhabâ ey nûr-ı âlem merhabâ
- 74 Merhabâ ey server-i dünyâ vü dîn
Merhabâ ey fahr-i âlem merhabâ
- 75 Âsitânundan umarlar hep atâ
Müznib ü mağfûr-ı âlem merhabâ
- 76 Hazretünle iriserler kurbete
Ey niçe mehcûr-ı âlem merhabâ
- 77 Yümn-i îmân-ile çok ehl-i şakâ
Olısar mesrûr-ı âlem merhabâ
- 78 Niçeler büt-hâneden sıddîk ola
Keşf ola mestûr-ı âlem merhabâ
- 79 Ey aceb büt-hâne iken niçe beyt
Olısar mescûd-ı âlem merhabâ
- 80 Makdemünle bulısar berd-i yakîn
Küfr-ile mahrûr-ı âlem merhabâ
- 81 Sâye-i lutfunla niçe hâmilîn
Olalar meşhûr-ı âlem merhabâ
- 82 Sana tâbî' olmayan gerden-keşân
Olısar makhûr-ı âlem merhabâ
- 83 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâti bul anunla rûşinâ*
- 84 Didi hem bir kimse virdi hoş selâm
Görmedüm yüzini söylerdi kelâm
- 85 Kim bu gice doğısar bir tıfl-ı pâk
Pâyine ruhsâr-ı şehler ola hâk
- 86 Mâye-i devletdür ol sultân-ı dîn
Sâye-i izzet-durur ol hân-ı dîn
- 87 Muştılık senden doğar ol tıfl-ı cân
Gelmesine muntazır kerrûbiyân

- 88 Adını anun Muhammed koysalar
Ana cândan hizmet itsün dâyeler
- 89 Mazhar-ı Hak'dur o tıfl-ı nâzenîn
Ana hâdim ola Cibrîl-i emîn
- 90 Gitdi ol kimse girü feth oldı bâb
İki hâtûn geldi misli âfitâb
- 91 Birisi Meryem birisi Âsiye
İtdiler rıfk-ıla bana tehniye
- 92 Didiler devletlü başun var-ımuş
Tâliun mes'ûd ü bahtun yâr-ımuş
- 93 Kim doğar senden o fahrü'l-enbiyâ
Zulmet-iken bulısar âlem ziyâ
- 94 Çün yakîn oldı gele ol yârı dîn
Ohşadılar anı dahı gelmedin
- 95 Pes harâret gâlib oldı cânuma
İkisi oturdu iki yanuma
- 96 Virdiler bir kâse ile şerbeti
İçdüm andan ben zülâli hikmeti
- 97 Nûra gark oldum anı içdükde ben
Râhat oldum çekmedüm hergiz mihen
- 98 Geldi bir murg-ı ilâhî ol zamân
Arkamı sığadı oldum şâdumân
- 99 Doğdı ol sâatda ol hayrû'l-enâm
Dur ayağa kıl habîbe ihtirâm
- 100 *Talaa 'ş-şemsü alâ hayri 'l-ümem*
*Kad tevellâ hâriben minhâ 'z-zulem*⁹
- 101 *Ebşirû uşşâka nûri 'l-Mustafa*
*Ve 'rkusû li 'llâhi yâ ehle 'l-himem*¹⁰

9 Güneş, karanlıklardan dönüp kaçarak ümmetlerin en hayırlısının üzerine doğdu.

10 Mustafâ'nın nurunu âşıklara müjdeleyin ve ey himmet ehli siz de Allah için semâ edin.

**Faslun fî himmetihî hakkı ümmetihî
salla'llâhu aleyhi ve sellem**

- 1 Âmine hâtûn dir ol hayrû'n-nisâ
Çünki yire düşdi ol hayrû'l-verâ
- 2 Bakdum anun hey'etine ol zamân
Secdeye varmış o nûrû'l-müsteân
- 3 Kulağum ağzına urdum dinledüm
Himmetini gördüm ol dem ağladum
- 4 Yalvarup mevlâsına dir yâ Ganî
Çün anâ iklimine saldun beni
- 5 Bana bağışla bu âsî ümmeti
Çekmeyem tâ rûz-ı ferdâ kürbeti
- 6 Ümmet-isen anla ey ehl-i basar
Bu söze insâf-ile eyle nazar
- 7 Doğdığı dem yokladı ol ümmetin
Sen anar mısın hiç anun sünnetin

**Faslun fî irhâsâtihi hazreti Rasûli'llâh
salla'llâhu aleyhi ve sellem fî hikayeti'l-mübeyyen**

- 1 Dinle benden bunu ey ehl-i riyâz
Bu sözi nakl itdi Reyhânü'l-ıyâz
- 2 Ol gice kim doğdı ol sultân-ı dîn
Ol kerâmet ma'deni ol hân-ı dîn
- 3 Ehl-i şirke îd-idi hem ol gice
Tut kulak benden yana diyem nice
- 4 Âdeti-di anlara ol kavm-i âk
Varalar büt-hâneye bi'l-ittifâk
- 5 Bütlere secde vü kurbân ideler
Her biri ta'zîm ü ihsân ideler

- 6 Pes bu âdet üzre ol cemm-i gafîr
Vardılar büt-hâneye bi'se'l-aşîr
- 7 Gördiler esnâmı olmuş ser-nigûn
Yüzleri üzre düşüp olmuş zebûn
- 8 Pes bunu gördükde efgân itdiler
Gayret-ile yüreği kan itdiler
- 9 Yüğüşüp kaldırdılar ol bütleri
Hâli üzre çün kodılar anları
- 10 Yüzleri üzre yıkıldılar yine
Def'i kaldırup kodılar yirine
- 11 Tutmayıp yerinde esnâm-ı şîrâr
Yüzleri üzre yıkıldılar se bâr
- 12 Çün bu hâli gördi küffâr-ı Kureys
Birbirine hep didiler eyş ü eyş
- 13 Didiler ol demde ey esnâmımız
Hep fedâdur size cân ü mâlımız
- 14 Ey aceb bizden mi oldı bu kusûr
Yoksa bir gâlib size itdi mi zûr
- 15 Bizden oldı-sa kanı afv ü kerem
Kim bizi yakdı bu dem nâr-ı nedem
- 16 Gayrıdan oldı-sa ger bu mekr-i şûr
Kanı tanrılıkda kuvvet kanı zûr
- 17 Kanı heybet kanı gayret kanı nâm
Âlem içre oldunuz rûsvây-ı tâm
- 18 Bu sözi dirken bular ey muktedâ
Geldi esnâm içre hâtifden nidâ
- 19 K'ey cehâlet vâdisinde hâimûn
V'ey dalâlet mertainda sâimûn
- 20 Kim bu gice doğdı ol mi'rât-ı zât
Doymadı nûrına Uzzâ-ıla Lât

- 21 Şark u garba kanda kim irdi bu nûr
Bütleri düşdi yüzin buldı fütûr
- 22 Bu gice kim doğdı bunda tıfl-ı pâk
Sînesi cümle mülûkun oldu çâk
- 23 Korkı düşdi cümle küffâr içine
Düşdi âteş san alef-zâr içine
- 24 Bu gice âteş-perestün odları
Söyünüp sındı fezâdan odları
- 25 Sâve'nün şehrinde ol bahr-i sağır
Kanda var-ıdı kelîsâlar şehîr
- 26 Çünkü deryâ-yı ulûm itdi zuhûr
Yire gavr oldu o deryâ oldu şûr
- 27 Çatladı Kısra'nun eyvânı bu dem
Ehlinün kalbine düşdi hemm u gam
- 28 Yatmadı kasrında Kayser bî-hümûm
Kesr olup Kısra eridi misl-i mûm
- 29 Bu gice şeytâna atdılar şihâb
Nicesi yandı vü buldı iltihâb
- 30 Göklere çıkmakda me'yûs oldılar
Düşdiler yirlerde menkûs oldılar
- 31 Niçe bir esnâm-içün ey kavm-i zâl
Tanrımızdur dîrsiz idüp ibtihâl
- 32 Nef' u zara kâdir olmayan cemâd
Nice tanrılık ider ey bed-nihâd
- 33 Terk idüp esnâmı ey ehl-i şağab
Dîn-i İslam tanrısın idün taleb
- 34 Çün işitdiler ki hâtifden nidâ
Safha-i câna yazıldı bu edâ
- 35 Varka bile hâzır-ıdı kıssada
Anlayup ahvâli neydi gussada

- 36 Didi va'llâhi bilün ey kavm-i lâf
Dininüz batıl-durur yokdur hilâf
- 37 Kon bu ahcâr-ı mehîni ba'd-ez-ân
Hâlıkı isten kim oldur müsteân
- 38 Bu sözi her biri iz'ân itdiler
Dîn-içün pes terk-i evtân itdiler
- 39 Varka ibn-i Nevfel anda tutdı yol
Buldı bir râhib tanassur itdi ol
- 40 Okıdı Tevrât ü İncîl'i sezâ
Oldı ol dîn içre gâyet muktedâ
- 41 Sonra geldi Mekke'ye gördi Rasûl
Büyüyüp hem erbaîne girmiş ol
- 42 Lîk izhâr itmemişdi daveti
İntizâr üzreyken idi rihleti

Faslun fî rızâihî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

- 1 Dinle benden bunı ey yâr-ı Nebî
Söyleyem sana zi-esrâr-ı Nebî
- 2 Cân ü dilden dâyelik idem sana
Ger kulak tutar-ısan benden yana
- 3 Tıfl-ı cânun sedy-i hikmetden eme
Terbiyet bulup irişe hoş deme
- 4 İrişe Cibrîl-i ilhâmdan sana
Şol haberler kim kalırsın tana
- 5 Sadrını şerh-ile tathîr eyleye
İlm ü hikmet birle tenvîr eyleye
- 6 Pes vücûda geldi sultân-ı rusûl
Ya'nî ol mi'mâr-ı dîn hân-ı rusûl
- 7 Mekke'nün hâtûnları ey hoş nihâd
Oğlın emzirmezdi üç günden ziyâd

- 8 Dâye tutardı fakîr u ger ganî
Ücret-ile emzürürlerdi anı
- 9 Bir kabîle var-ıdı beyne'l-Arab
Hû-y-ıdı anlarda iffetle edeb
- 10 Eslahı-dılar cehâlet ehlinün
Ekseri efkardı lâkin anların
- 11 Kim Benî Sa'd idi hoş anlara nâm
Buldılar âhır saâdetle nizâm
- 12 İttifâka içlerinde kaht-ı sâl
Olmağın kalmadı anlarda mecâl
- 13 Bu sebebden niçe hâtûn Kabe'ye
Azm kıldı erleri anda bile
- 14 Dâye olup tâ ki oğlan alalar
Sâhibinden dürlü ihsân bulalar
- 15 Ol Halîme ana bileydi o dem
Bir ulu hâtûn-ıdı zâtü'l-himem
- 16 İrkı pâk ü tab'ı hem mevzûn-ıdı
Kâniydi himmeti efzûn-ıdı
- 17 Olmasaydı cümle evzâi latîf
Anun emmezdi südini ol şerîf
- 18 Var-ıdı bir yaşluca aruk deve
Südin içmek için aldılar bile
- 19 Lîk aç olmağ-ıla süd ey dede
Kalmadı ne devede ne anada
- 20 Var-ıdı bir merkebi ol da zaîf
Cümleden girü kalurdu ol nahîf
- 21 Geldiler bu hâl-ile pes Mekke'ye
Bu garazla vardılar her hâneye
- 22 Cümlesine Hazreti arz itdiler
Bu yetimdür diyü i'râz itdiler

- 23 Ol Halîme lâkin ol zâtı temiz
Anladı kimdür o sultân-ı azîz
- 24 Emmemişdi kimsenün ol sedyini
Hiç tereddüt itmeyüp aldı anı
- 25 Ditredi üstüne ol hâtûn hemân
Kim-helâlı-la tanışdı ol zamân
- 26 Didi budur gerçi bir tıfl-ı yetîm
Lîk bundan umaram nef'-i delîm
- 27 Çehresi hûbdur saâdetden nişân
Var cebîninde olusar âli-şân
- 28 Virdi destûr aldılar ol serveri
Bağrına basdı hemân ol dilberi
- 29 Ağzına aldı hemân sedy-i latîf
İmreyüp südiyle doldı ol şerîf
- 30 Oğlı bulmaz-iken anda katre şîr
Gözlenüp ol sedyi oldı müstenîr
- 31 Bu mübareklikle südlendi deve
Şâd u hurremlikle döndiler eve
- 32 Nicesi şâd olmasun ol mâhitâb
Koynına girdi anun ni'me'l-meâb
- 33 Hicrine aldı vü bindi merkebe
Oldı şevkinden o merkeb fârihe
- 34 Kimseye yol virmez oldı der-tarîk
Kim ama râkib-durur ni'me'r-refîk
- 35 Merkebine reşk iderdi âsumân
Mâh-ı nev-na'l olmak isterdi hemân
- 36 Kanda kim uğradılar bitdi çemen
Ümm-i geylân her biri serv ü semen
- 37 Ol Halîme ol şerîfe râyigân
Virdi her kârı saâdetden nişân

- 38 Ana hep reşk itdi ehl-i kâfile
Bakdılar çün hâline insâf-ile
- 39 Didiler kim ol yetîm-i ecmeli
Kâşki biz alup olaydık kâfili
- 40 Pes saâdet olmadı anlara yâr
Geçdi fırsat assı itmez âh ü zâr
- 41 Geldiler evlü evine sâlimîn
Girdiler yirlü yirine gânimîn
- 42 Ol Halîme lîk ol kadir-şinâs
İzzet-ile zâhir oldu beyn-i nâs
- 43 Koyunun kanda iletseydi çobân
Doyar-ıdı südlenürdi ol zamân
- 44 Gayrılara hâsıl olmazdı bu hâl
Bildiler kim bu yetîmindür hısâl
- 45 Mâ hasal yümn-i kudûmı ol şehün
Zâhir oldu dâyesinde ol mehün
- 46 Dir-idi zevci Halîme'ye müdâm
Bu saâdet bize bundandır tamâm
- 47 Kardeşından yiğ severlerdi anı
Her işinde ön görürlerdi anı
- 48 Günde bir aylık büyürdi ol imâm
Ayda bir yıllık olurdu ol hümâm
- 49 İki yaşa irdi ol sultân-ı dîn
Unsır-ı pâki tamâm oldu yakîn
- 50 İldiler anı anasına girü
İtdi anlara mükâfât ol erü
- 51 Çünkü bulmuşlardı çok hayr-ı kesîr
İftirâkı oldu anlara asîr
- 52 Didiler anasına ey nesl-i pâk
Sen bilürsin tâzedür bu tıfl-ı pâk

- 53 Doymaya diriz havâ-yı Mekke'ye
Korkaruz za'f ire hem bu tâzeye
- 54 Yine vir bize olalum hâdimi
Yümn-i pâyinden bulalum hoş demi
- 55 Şol kadar yalvardılar ol ikisi
Doymadı yalvarmağa pes anesi
- 56 Koşdı âhır anlara ol serveri
Hasreti-le oldı cânından berî
- 57 Sevnişürek geldi anlar dârına
Pes mukârin oldılar dil-dârına
- 58 Niçe müddet oldı bir gün nâ-gehân
Dâyenün oğlanları ol kâmilân
- 59 Dilek itdiler anadan ey ana
Kim Muhammed bile gitsün koyuna
- 60 Niçe bir mahbûs olur ol hoş-nihâd
Seyr-i sahrâ ile hoş bulsun küşâd
- 61 Gide tâ kim tab'-ı pâkinden melel
Bize gelsün ana gelmesün zeled
- 62 Bilür-idi mihrîbân oldukların
Birbirinden anı yiğ sevdiklerin
- 63 Virdi destûr aldılar dil-şâd olup
Sohbet-i ihvân-ıla âbâd olup
- 64 Geldi ol sâatda Cibrîl-i emîn
Sadr-ı pâkin şak ider şâhun hemîn
- 65 Kalbini şeytânî hazdan itdi pâk
Yinine îmân ü hikmet kodı pâk
- 66 Hem açup anda mübarek bağrını
Urdı zahrına nübüvvet mührini
- 67 Mühr anun-çün urdılar ol pâdişâh
Kim ola mahsûs-ı dergâh-ı ilâh

- 68 Hem işâretdür kim ol nûr-ı ziyâ
Mühr urıldı ola hatmü'l-enbiyâ
- 69 Hem işâretdür kim ol âlî-nişân
Anı kim görse olurdu şâdumân
- 70 Nûri-gâhı berk olurdu şâmeden
Lem'ası taşra çıkardı câmeden
- 71 Ohşadı pes Cebrayil öpdü yüzün
Didi sen mahbûb-ı Hak'sın ey güzîn
- 72 Hıfz ide seni muhâlifden Hüdâ
Tâ ki âlemde olasın muktedâ
- 73 Bir yana evlâd-ı dâye yüğrişüp
Evlerine geldiler pes ağlaşup
- 74 Didiler bir kişi geldi nâ-gehân
Ahmedün sadrını şakk itdi hemân
- 75 Heybetinden varımaduk yanına
Ol şehi öldürdi kıydı cânuna
- 76 İşidüp dâye anı ol mihrîbân
Âh u efgân-ıla tîz irdi hemân
- 77 Gördü diridür durur ol serveri
Lîk dağyirdi o vech-i enveri
- 78 Hamd idüp bağına basdı ol şehi
Götürü-di meh-i tâbdan ol mehi
- 79 Danışup erine dir iş bu hilâl
Korkaram bedr olmadın bula zevâl
- 80 Hoşdur ulaşmak emânet ehline
Yaraşur kim şems ulaşa burcına
- 81 Kodılar ol gün ol şâhı hevdece
Azm-i Mekke eylediler ol gice
- 82 Âmine hâtûna geldiler hemân
Didiler günden güne iş bu cüvân

- 83 Tal'atı hûb u mübarekdür işi
Cümle dilde yir ider her cünbişi
- 84 Her gören reşk-ile nâzırdur buna
Korkaraz kim bed-nazar dege ana
- 85 Anesi aldı anı ikrâm-ile
Dâyesini döndürüp in'âm-ile
- 86 Altı yıldan sonra gitdi anesi
Ferd ü tenhâ kaldı ol dür-dânesi
- 87 Gerçi Abdulmuttalib oldı kefil
Fi'l-hakîka ana Hak idi vekîl
- 88 Çün sekiz yaşına irdi ol habîb
Rıhlet itdi dünyeden cedd-i lebîb
- 89 Anı ammusı Ebû Tâlib bu dem
Gördi gözetdi kemâlince o dem
- 90 Nice yıldan sonra ol dâye yine
İki defa irdiler dîdârına
- 91 Biri bi'setden ön-idi geldiler
Hadîce anayı almış buldılar
- 92 İtdi anlara o şâh in'âm-ı tâm
Sevnişü geldiler anda ol kirâm
- 93 Biri bi'setden son-ıdı kim bular
İşidüp ahvâli anda geldiler
- 94 Buldılar îmân-ıla hoş izz ü câh
Buldılar her vech-ile lutf-ı ilâh

**Faslun fî kemâlâtı Rasûli'llâh
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî**

- 1 Çün irişdi on ikiye sinn-i şâh
Bedre yaklaştı cemâli oldı mâh
- 2 İffet ü sıdk-ıla buldı şöhetü
Nûra gark idi mübarek tal'ati

- 3 Anda hatm olmuş-ıdı hilm ü hayâ
Diye idün bu melekdür güyiyâ
- 4 Bâtıla meyl itmedi ol bahtiyâr
Dîn-i İbrâhîm'i itdi ihtiyâr
- 5 Varmadı büt-hâneye ömrince ol
Gerçi tahrîk eylediler niçe ol
- 6 Hamri medh itdikce sübhân-ı Kureyş
Anı zemm eylerdi ol hân-ı Kureyş
- 7 Dir-idi kim akl-ıla mâla hasâr
Vireni âkıl ider mi ihtiyâr
- 8 Gör o sultân-ı hadîs-i sinn-iken
Sözleri câmi'dür anlarsan sühen

**Faslun fî seyri Hazreti Rasûli'llâh ilâ's-Şâmi
aleyhi's-salâtü ve's-selâm**

- 1 Pes kemâl-i akl-ıla buldı zuhûr
Dir Ebû Tâlib ana ey vech-i nûr
- 2 Şâma gitmek üzeredir bir kâfile
Pes bile ol gidelüm hem-râh-ile
- 3 Kalbe açıklık virür seyr-i diyâr
Siyyemâ vakt-i bahâr güftâr-ı yâr
- 4 Pes ticâret niyyetine çıkdılar
Şâm ili Busrâ öninde kondılar
- 5 Var-ıdı çün anda bir râhib şehîr
Olmuş-ıdı ilm-i Tevrât'dan habîr
- 6 Kesmiş-idi halk-ı dünyâdan recâ
Okımuşdı na't-i Ahmed'den hicâ
- 7 Hem terâvîh içre bulmuşdı nişân
Kim geliser bunda ez râh-ı fülâ
- 8 Hilyesin yazmışdı suhf-ı dilde ol
Hürr-iken olmuşdı ol sultâna kul

- 9 Dîde-bân olmış-ıdı leyl ü nehâr
Yolların gözlerdi dâim zâr zâr
- 10 Dâimâ nâzır olup ağlardı ol
Işkı ile yüreğin dağlardı ol
- 11 Geldi çün Busrâ'ya kondı kâfile
Bildi resminden yügürdi şevk-ile
- 12 Âşık-ıdı ihtiyârı kalmadı
Buldı mahbûbın karârı kalmadı
- 13 Ahmed'i bildi katına vardı tîz
Sürdi destin yüzine sâhib-temîz
- 14 Sordı hâlin seyyidün ikrâm-ile
Çok ri'âyet eyledi i'zâm-ile
- 15 Çünki sarrâf-ıdı bildi cevheri
Bilse ol olmaz aceb ol serveri
- 16 Didi budur rahmeten li'l-âlemîn
Bu olısar hem şefî'u'l-müznibîn
- 17 Gözledüm yolda buna taş u şecer
Secde ider kim görimez bî-basar
- 18 Hem görün uşda bulutdur sâye-bân
Bu-durur size risâletden nişân
- 19 Sâyesi olmadığı vâzih ayân
Habîbu'llâh olacağına beyân
- 20 Hem budur Tevrât ü İncil'den haber
Evvel âhır bu-durur hayrû'l-beşer
- 21 Bu-durur hatmü'n-nübüvve bî-mirâ
Müflih olmaz kim ki ider iftirâ
- 22 Devlet oldur kim buna ensâr ola
İzzet anun kim bununla yâr ola
- 23 Dir Ebû Tâlib'e ey hayrû'l-fetâ
Bunu dönder irmesün buna hatâ

- 24 Şâm'a vardukda bunı bilür yehûd
Korkaram mekr ide ol kavm-i cühûd
- 25 Pes Ebû Bekr-ile dönderdi giru
Mekke'ye geldiler ol iki aru
- 26 Çün irişdi ol yigirmi beşine
And içerdı cümle âlem başına
- 27 Anı candan yig severdi hep Kureyş
Ana kız virmek dilerdi hem Kureyş
- 28 Ol saâdetle Hadîce oldı var
Rağbet itdi ol habîbe ol nigâr
- 29 Gönderüp âdem Hadîce Ahmed'e
Didi alsun turmuşam ben hizmete
- 30 Yoğ-ısa kendüde çokdur bende mâl
Cümlesi yolına olsun pâyi-mâl
- 31 Âferin ol hâtûnın idrâkine
Âferin fehmine akl-ı pâkine
- 32 Kim cemâdı virdi aldı böyle cân
Kim idüpdür böyle ribh-i rûyigân
- 33 Andan oldı ekser evlâd-ı Rasûl
Siyymâ ol Fatıma hayrû'l-betül
- 34 Andan oldı cümle sâdât-ı güzîn
Devletine bahtına sad âferîn

**Faslun fî ahvâlihî kable'n-nübüvveti ve bede'ihâ
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Erbaîne irdi çün sinn-i Rasûl
Hep kemâlât-ıla mevsûf oldı ol
- 2 Fevk u tahta nâzır oldı bî-futûr
Cümlesin muhdes bilüp itdi ubûr
- 3 Hâlik'ma itdi andan intikal
Nefy ü isbât itdi ol sâhib-kemâl

- 4 Buldı evsâfına sun'ından sebîl
Oldı evsâfı bu dem zâta delîl
- 5 Pes muvahhid oldı istidlâl-ile
Didi illa'llâh o dem iclâl-ile
- 6 Düşdi gönline o dem ışk-ı ilâh
Pes Hirâ dağını idindi penâh
- 7 Gönlini halkdan kesüp mevlâsına
Tutdı yüzün Rabbiye'l-a'lâsına
- 8 Sol kadar kalbine gâlib oldı ışk
Cümleden kesdi vü tâlib kıldı ışk
- 9 Ol mübarek cismine geldi hüzâl
Vech-i pâki bedr-iken oldı hilâl
- 10 Tâze iken gül yüzi oldı hazân
Za'ferâna döndi reng-i ergavân
- 11 Mâ-sivâdan ider oldı 'âr u neng
Halk içinde itmez oldı hiç direng
- 12 Ana matlûb oldı âlemde halâ
Gayra virmez akl-ı gönlin kim ala
- 13 Sîne sûzân dîdesi giryân-ıdı
Hâletinden ol Hirâ nâlân-ıdı
- 14 Haftalar gelmezdi ez Gâr-ı Hirâ
Gayrıya yol virmez-idi mâ-cerâ
- 15 Ger temevvüc itse-di ışk-ı ilâh
Kendüyi atmak dilerdi gâh gâh
- 16 Nicesi sabr itsün ol hayrû'l-beşer
Bî-nişânî sevdi pes budur hatar
- 17 Gerçi eşyâ cümlesi andan nişân
Lîk bir şandur kamudan bî-nişân
- 18 Ne menâzil bellü bunda ne sebîl
Ne sadâ-yı kârîbânından delîl

- 19 Ribhi pes hayret-durur sâliklerün
Mâyesi gayret-durur tâliblerün
- 20 İş bu hayretten yürürken nâ-gehân
Geldi Cibrîl-i emîn ez-âsumân
- 21 Virdi mahbûb-ı hakîkiyden haber
Didi hem ism-i sıfâtından eser
- 22 “Sûre-i İkra”la bildirdi nişân
Bildi pes mahbûbını ol âli-şân
- 23 Gelmege başladı Kur’ân âyeti
Yolını bildi vü gitdi hayreti
- 24 İtdi emr ü nehy ü tevhid-i Hüdâ
Dahı tebşîr ü va’îdinden edâ
- 25 Davete başladı ol hayrî’l-verâ
İşidüp küffâr anı itdi mirâ
- 26 Bütlerin tezyîf u ibtâl eyledi
Dînlerin bi’l-cümle battâl eyledi
- 27 Dem-be-dem açdı şerâyi’den kapu
Âleme saçdı tarîkatdan koku
- 28 Küfr-ile muzlim iken rûy-ı zemîn
Zav-ı îmân-ıla nûr oldı hemîn
- 29 Gerçi kim îmân geldi niçe merd
Lîk küffâra irişdi gamm u derd
- 30 Gâlib oldı câhiliyyet gayreti
Dinlemediler delîl u hucceti
- 31 Pes ezâ kasdına yüz tutdı şerâr
Lîk davetde o server ber-karâr
- 32 Kârîbân-ı hak kurıldı der-güzer
Avavesinden ana irmez zarar
- 33 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*

**Faslun fî mevlûdi'l-ma'neviyyi ve zuhûri nûrihî
fî ümmetihî bi-hasebi'l-isti'dât ilâ yevmi't-tenâd**

- 1 Gel beru ey tâlib-i esrâr-ı yâr
Eyleyen ilm u ledünnîden nisâr
- 2 Râgıb-ısan mekteb-i irfâna gel
Âşık-ısan mevlid-i cânâna gel
- 3 Tut kulak tâ söyleyem nev-dâsitân
Dâsitânlar içre gâyet dil-sitân
- 4 Ger irerse kalbüme feyz-i ilâh
Rûh-ı erkemden bulursam destigâh
- 5 Hızır olam sunam sana âb-ı hayât
Nûş idersen görmeye kalbün memât
- 6 Dest-i beyzâ gösterem Mûsâ gibi
Mürdeler ihyâ idem Îsâ gibi
- 7 Çün Süleyman taht-ı fikrimde süvâr
Eyleyem kat'-ı menâzil bî-şümâr
- 8 Hüdühüd-kalbi Sabâ-yı kalbe nûş
Gönderem seyr eylesün şevk-ıla hoş
- 9 İrgüre San'â-yı dilden ey haber
Kimse dimemiş ola hoş mu'teber
- 10 İmdi zâhir mevlidi kıldım beyân
Tâkatüm yitdükce depretdüm zebân
- 11 Dilerem mevlûd-ı bâtından nişân
Söyleyem tâliblere ey âli-şân
- 12 Gerçi mevlidde dinildi çok kitâb
Lîk hiç gitmedi bu yüzden nikâb
- 13 Hamdü li'llâh kim bu dem fettâh-ı gayb
Bana feth itdi bu bâbı itme rayb
- 14 Hem işâret oldı hazretten yine
Mevlidinde menn ü selvâlar yine

- 15 Mevlid-i zâhir avâmundur şehâ
Mevlid-i bâtın nasîb-i muntehâ
- 16 Mevlid-i zâhir hemân birdür yakîn
Mevlid-i bâtın havâsındur hemîn
- 17 Kim tecellî ideli ol müste‘ân
Kendü zâtına ezelde ol nihân
- 18 Dem-be-dem doğmaktadır sırr-ı Rasûl
Anı kat‘ oldı sanur her bir fuzûl
- 19 Tâ kıyâmet bâkîdur ol mevlidi
Duyusarsın oldun-ısa mühtedî
- 20 Her zamân bir merd-i kâmilden zuhûr
Eyleyüp bir âhara eyler ‘ubûr
- 21 Gâhi Şiblî’den gehî Mansûr’dan
Gâh Cüneyd’den geldi geh Tayfûr’dan
- 22 Gâhi Nu‘mân’dan gehî İdrîs’den
Gâhi bâtından gehî tadrîsden
- 23 Cümlesinden zâhir olan vecd-i hâl
Sırr-ı Ahmed’dür ki doğdı lâ-mahâl
- 24 Dem-be-dem mevlidedür ehl-i safâ
Her zamân doğmaktadır nûr-ı Mustafa
- 25 Ko gümânı meclis-i cânâna gel
Tâ kıyâmet gül-şen-i sultâna gel
- 26 Kim bu bir gül-şen-durur irmez hazân
Tâzedür reyhânı güller câvidân
- 27 Hem usanmaz bu gülün bülbülleri
Eksük olmaz dâimâ gulgulleri
- 28 Bil bu bir meclis-durur ey yâr-ı dîn
Hizmete bil bağlamış rûhu’l-emîn
- 29 Sâye-bânıdur bunu seb‘-i tıbâk
Hizmet-içün tutar İskender Burâk

- 30 Meclise pervânedür kerrûbiyân
Şem‘-i şekva âşık-ısan sen de yan
- 31 Murıb olmazsan şehâ târibden ol
Sâkî olmazsan bu dem şâribden ol
- 32 Cân u dilden râgıb ol bu meclise
Tâ sana şehden atâlar irişe
- 33 Saçıla rûh-sâr-ı câna hoş gül-âb
Gelmeye anda hisâba müşk-i nâb
- 34 Şehd-i irfândan içesin tayyibât
Düşe haclet âbına kand-ı nebât
- 35 Sîneler micmer ola ûdî-safâ
Neşr ide bu âleme bûy-ı vefâ
- 36 Hoş teneffüs eyleye bûy-ı visâl
Lîk hicrân virmeye dahı melâl
- 37 Başlaya evrâdına murg-ı seher
Uyanup çeşmin açâ sâhib-nazar
- 38 Azm-i râh ide yine her dil-figâr
Kalmaya tâ kârîbânından katâr
- 39 Ger bu söz dinile tâ yevme’l-kıyâm
Hak budur bir harfî olmaya tamâm
- 40 *Olmak istersen Rasûl’e âşinâ*
Vir salâtı bul anunla rûşinâ
- 41 Dinle benden bu beyâna beyyinât
Suhf-ı dilden okuyam çok kâtîât
- 42 Çünkü geldi bunda ol sultân-ı dîn
Ol Muhammed rahmeten li’l-âlemîn
- 43 Buldı îmân-ıla ashâb sad safâ
İrdi küfr emrâzına andan şifa
- 44 Buldılar emmâre vasfindan halâs
Oldılar dergâh-ı Hak’dan hâs-ı hâs

- 45 Nefsleri hâindi oldu âmine
Tâlib oldılar Muhammed nûrına
- 46 Pes tasarruf eyledi sırr-ı Rasûl
Nefsleri cem‘ oldu ma‘nâ-y-ıla ol
- 47 Oldılar nûr-ı Rasûl’den hâmile
Nâkıs iken oldılar hoş kâmile
- 48 Düşdi erhâm-ı kulûba çünki nûr
İtdi pes âsârı anlardan zuhûr
- 49 Vakt irişdi anlara eyyâm u sâl
Doğdı etfâl-ı ma‘ânî hoş hisâl
- 50 Dilleri nûr oldu Hak’dan söyledi
Elleri nûr oldu ihsân eyledi
- 51 Her neye bakarsa ibret aldılar
Her işiden de hakîkat buldılar
- 52 Zâhir ü bâtında te’sîr itdi nûr
Kimki gördi anları buldı surûr
- 53 Mâ-hasal bir nûrdur ol sırr-ı kıdem
Her kime irse dimez dahı nidem
- 54 İrse ger vîrâneye ma‘mûr ider
Girse zulmet-hâneye pür nûr ider
- 55 İrse ger a‘mâya bulur rûşinâ
Görse ger bî-gâne olur âşinâ
- 56 Girse gam-gîn dillere ol şâd olur
Gamm-ıla vîrân-iken âbâd olur
- 57 Ger gedâya irse nâ-geh şâh ider
İrse gaflet ehline âgâh ider
- 58 Hastaya irse o dem bulur şifa
İrse ger fakr ehline virür gînâ
- 59 Kankı kula irse ol âzâd olur
Kaydın ıtlak eyleyüp dil-şâd olur

- 60 Ey niçe câhilleri dâna ider
Görmez-iken yolını bîna ider
- 61 Ey niçe büt-hânedan siddîk ider
Sadırın anan ma'deni tasdîk ider
- 62 Ey niçe fisk ehline virür salâh
Her işi husrân-iken bulur felâh
- 63 Bu söze yokdur nihâyet ko bunı
Söyle şâhun ma'nevî mevlûdını
- 64 Pes sahâbe oldılar bu nûra gark
Başladı âlemde yir yir urdı bark
- 65 Tâbi'în meydâna geldi ba'd-ez-ân
Gördiler ol nûn ashâbda ayân
- 66 Kesb idüp ol nûra isti'dâd-ı tâm
Tâlib oldılar o nûra ey hümâm
- 67 Gördiler tâlibleri subh-ı güzîn
Anlara cem' oldılar anda hemîn
- 68 Pes cimâ'-ı ma'nevî buldı husûl
Göçdi ol nûr anlara itdi vusûl
- 69 Tâbi'îne itdi nûr çün intikal
Anları zeyn eyleyüp virdi kemâl
- 70 Nutfe-i nûn-la erhâm-ı kulûb
Hâmileydi terbiyetle oldı hûb
- 71 Doğdı her birinden etfâ-i ma'ân
Fikreti nûr oldı sözler fevt-i cân
- 72 Urve-i vuskâyı muhkem tutdılar
Ol habîbün sünnetince gittiler
- 73 Buldılar sırr-ı mesânîden nişân
Oldılar sırrı bulanlar âlî-sân
- 74 Aldılar ilm-i ledünnîden sebak
Buna 'âr olmaz gel okı bir varak

- 75 İtmeyen âlemde bu ilmi taleb
Âleme geldüm diye n'eyler aceb
- 76 Bilmeyen bu ilmi kesb itmez suhûh
Ey aceb ol kes kime eyler sücûd
- 77 *Olmak istersen habîbe âşinâ*
Vir salâtı bul anunla rûşinâ
- 78 Bu kemâli buldılar pes tâbi'ın
Çâr imâm irişdi oldılar mu'ın
- 79 Urdılar erkân-ı dîne hoş esâs
İtdiler âyât-ı Hak'dan iktibâs
- 80 İtdi kâmiller çü tedvîn-i kitâb
Keşf olındı yir yir esrâr-ı hitâb
- 81 Cümle karnı seyr idüp nûr-ı Nebî
Geldi zâ târihi hem seksen yedi
- 82 İtdi bu devre çün ol sır intikal
Niçe nâkıs buldılar andan kemâl
- 83 Şark u garbda oldı ol nûr âşikâr
Gözün aç tâ göresin ey dil-figâr
- 84 Dem-be-dem doğmaktadır her kûşede
Sırr-ı hatmi'l-enbiyâ bu devrede
- 85 Dimesün bu sözi ehl-i irtiyâb
Gitdi ehli şehr-i aşk oldı harâb
- 86 Şems-i Tebrîzî gibi çokdur ulu
Kanı Mevlânâ gibi bir bahtılı
- 87 Şehr-i ışk ma'mûr-durur ez ibtidâ
Yine ma'mûr olısar tâ intihâ
- 88 Çünkü Hak urdı anun bünyâdını
Nüh-felek koparmaya bir taşını
- 89 Ger bu söze şâhid istersen ıyân
Bu hadîsi gel okı gitsün gümân

**Kâle'n-Nebiyu (s.a.) lâ tezâlû tâ'ifetün
min ümmetî zâhirîne ale'l-hakkı ilâ kıyâmi's-sâati**

- 1 Pes bu sırrın mazharıdır beş namâz
Cem' olup her gün kılur ehl-i niyâz
- 2 Şark u garbda yüğrişür ehl-i gazâ
İrişür küfr ehline bi'se'l-cezâ
- 3 Hac içün hiç eksik olmaz kâfile
Hoş bulurlar sad safâyı şevk-ile
- 4 Dâimâ olmakda ihrâm-ı vukûf
Dâimâ olmaktadır sa'y-i ukûf
- 5 Kimisi sâim kimi virür zekât
Enzele'llâhu aleyhim berekât
- 6 Okuyup yazmaktadır ehl-i ulûm
Yessera'llâhu lehüm hayra'l-fühûm
- 7 Hânekahlarda kurılmış halkalar
Hâleti olan ururlar na'ralar
- 8 Giceler olmaktadır arz-ı niyâz
Gerçi bundan behresizdür ehl-i nâz
- 9 Doğmasa ger hâliyâ sırr-ı Rasûl
Bunlar olmaz-ıdı hergiz ey fuzûl
- 10 Şehr-i ışk ma'mûr u dükkânı küşâd
Hak metâ'ı dem-be-dem bulur mezâd
- 11 Yüğrişür dellâl-ı râğıb müşterî
Lîk derk itmez anı her serserî
- 12 Ger bu söz dinile tâ yevme'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm
- 13 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâti bul anunla rûşinâ*
- 14 Gel beru ey ömrini kılan telef
Asluna meyl eyle olma nâ-halef

- 15 Mü'mine lâzım-dur tekmîl-i nefis
Hiç yarar mı fâniye fânî heves
- 16 Ma'rifet tahsiline eyle şurû'
Ko ruûnet semtini eyle huzû'
- 17 Nesne bildüm sanma dünyâda seni
Çünkü arturdım hicâbın ey denî
- 18 Âdeti dutdun ibâdetden ulu
Zu'm idersinkim olupsın bahtılı
- 19 Baht odur kim yâd-ıla hoş yâr ola
Rûz-ı ferdâ mansıbı dîdâr ola
- 20 Bil neye geldün bu sûret milkine
Yâ neye girdün bu mihnet fülkine
- 21 Bozmadın devrân bu sûret milkini
Salmadın girdâba mihnet fülkini
- 22 Sâhil-i kabre vücûdun zevrakı
Varmadın eyle tedârük ey ahî
- 23 Bir ticâret eyle bunda câvidân
Kim anun-çün yaradıldı ins ü cân
- 24 Olmak istersen gel imdi Îsâ dem
Gir bu yola Mûsâ gibi ur kadem
- 25 Akl-ı şem'un-ıla sâlik ol yola
Ger nusub çekse sakın gitme kile
- 26 Sabrı bu yolda gıdâ idin şehâ
Mecma'u'l-bahreyn olunca müntehâ
- 27 Ger bulursan anda Hızr-ı reh-nümâ
Kendü bildüğün bırak ey hod-nümâ
- 28 Koma hiç evrâk-ı dânişden nişân
Bî-hıred bir tıfl-ı ebkem ol hemân
- 29 Habl-i teslîmi takup gerdânına
Î'tirâzı hûy idinme kendüne

- 30 Dur bu mekteb işiğinde hizmete
Mübtezel ol bakma nâm u şöhrete
- 31 Sadr-iken olsun yirün saff-ı ni'âl
Bir gün ola tâ işidesin te'âl
- 32 Cübbe vü destârı vir erbâbına
Hâdim ol pîr-i Hızır'ın bâbına
- 33 Emr-i şer'-ıla mukayyed ol dürüst
Çâbük ol bu yolda sakın olma süst
- 34 Her işârâtına pîrin nâzır ol
Her ne kim emr itse anda hâzır ol
- 35 Ger bulam dirsen o kapuda velâ
K'ey sakın emrine anun dime lâ
- 36 Âdetün olsun senün cû' u seher
İbn-i vakt ol siyyemâ vakt-i seher
- 37 Dâ'imâ âb-dest-ile pâk ol yüri
Tut tevâzu yolını hâk ol yüri
- 38 İller uyusa uyanıklardan ol
Derd-ile sen bağır yanıklardan ol
- 39 İl gülerken sen hazîn ol olma şâd
Nâ-murâd ol ger bulam dirsen murâd
- 40 Sâmit ol kes dilini ebkemden ol
Hâlüne meşgûl olup epsemden ol
- 41 Cümle'i a'lâ bilüp ol kapuda
Senden ednâ kimse bilme tapuda
- 42 Cân u dilden seglerine hâdim ol
Ol ru'ûnet âlemine nâdim ol
- 43 N'ola ger segden de kem bilsen seni
Şâyet ola kim basaydun düşmeni
- 44 Öz murâdını çıkar sen aradan
Nefsünü hor it safâ sür yaradan

- 45 Kimseye kılma hakâretle nazar
Kim budur yolda “*hatar-ender-hatar*”
- 46 Kim bu üslûb üzre teslim olasın
Her ne kim dilersen anı kılasın
- 47 Hoş tasarruf işler ol dem sende şeyh
Defn ider ol ma‘na’i kalbünde şeyh
- 48 Duyasın ol dem cimâ‘-ı ma‘nevî
Lezzetini aldın-ısa mevlvî
- 49 Tâlib olursunki her dem sad hezâr
Cem‘ ola sırrınla şeyh-i bahtiyâr
- 50 Âlem-i kudsdan açılır sana bâb
Yüz urur kalbünde hep ilm ü kitâb
- 51 “*Men aref*” sırrı bulur ol dem zuhûr
Rabb’ini bilüp olursın cümle nûr
- 52 Hoş tecellî ider envâr-ı Hüdâ
Şâh olursın anda olmuşken gedâ
- 53 “*Küntü kenzen*” sırrı yüz urur o dem
Anun-ıla işidürsün dem-be-dem
- 54 Remz-i “*bî-yubsır*” u “*bî-yantık*” şehâ
Âşikâre olur ol dem bî-hafâ
- 55 Hakk-ıla söyler u Hakk-ıla görür
Hakk-ıla tutar u Hakk-ıla yürür
- 56 Pes muvahhid olur ol ef‘âl-ıla
Hâl-ıla bil bu bilinmez kâl-ıla
- 57 Himmet-ile ger sürersen bunda at
Sana menzil ola tevhid-i sıfât
- 58 Varlığından ger geçersen ey hocam
İresin tevhid-i zâta bî-kadem
- 59 Gerçi çokdur bu merâtibde kelâm
Ehl olan lîkin bilür bunda merâm

- 60 Olmayan bu ma'rifetle âşinâ
Fehmi dinmez ger urursan başına
- 61 Pes revâsı ihtisâr etmekdedür
Râh-ı dîğەر ihtiyâr itmekdedür
- 62 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*
- 63 Ol habîbin mevlidini ey hümâm
Zâhir u bâtın sana didüm tamâm
- 64 Kim bilesin evvel âhır bu kemâl
Ol Rasûl'ün nûrı imiş la-mahal
- 65 Her melâhat kim görünür der-mahal
Ahmed'ün nûrından anla bî-halal
- 66 Söylesen anunla söylersin sözi
Görmeğе anunla açarsın gözi
- 67 Câmîd ü sâmit anun vassâfidur
Nâtık u ucmâ anun arrâfidur
- 68 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*

Münâcât-ı kâziye'l-hâcât

- 1 Lutf idüp bu bende ey Rabbenâ
Aç dilümü tâ idem medh u senâ
- 2 Âfitâbdan zerresin idem ayân
Ol bahirden katresin idem beyân
- 3 Çün anun meddâhı sensin yâ Ganî
Nice medh ide anı ben tek-denî
- 4 Lîk maksudum bu ey dâna-yı râz
Bu bahâneyle idem arz-ı niyâz
- 5 Hâlimi arz eyleyem ol şâha ben
Yokluğum i'lâm idem dergâha ben

**Kasîde fî medhihi'l-kerîm
ya'nî Rasûlu'llâh aleyhi's-selâm**

- 1 “Elâ yâ eyyühe'l-müştâk” gözet rûh-sâr-ı sultânı
Ki ol yüzden görisersin bu yüzde vech-i Sübhânı
- 2 Şarâb-ı hikmet-i şer‘i içi-gör bezm-i Ahmed’den
Ki mahrûmdur bu işretden heves-gûyân-ı yûnânî
- 3 Ne denlü enbiyâ geldi kamusı anı medh itdi
Anun hüsnini vasf itdi olup Yûsuf ana sâni
- 4 Halîlu’llâha ger berd ü selâ oldu-sa ger nârı
Söyindi hep bu doğdıka mecûsun cümle nîrânî
- 5 Ne var Mûsâ asâsın ejdehâ itdi-se destinde
Bu tiryâk-ı nübüvvetle adem itdi niçe sü‘bânı
- 6 Biten otlar anı söyler öten kuşlar anı öger
Tufeylîdür kamu âlem bu fevkânı vü tahtânı
- 7 Süleyman tahtına binüp iki aylık yol aldı-sa
Yarım dem içre ol server geçüpdi hadd-i imkânı
- 8 Ne var dîvler haşem oldu-sa ana vahş ü tayr-ıla
Bu kanda gitse giderdi yanınca hayl-i rûhânı
- 9 Kamer devrinde geldi ger velî emrine râm-ıdı
Anı gör nice şakk itdi işârât-ıla fermânı
- 10 Yigirmi üç yıl içinde neler itdi bu âlemde
Eline seyfin almışdı okurdı dilde Kur’ân’ı
- 11 Cihânı heybeti tutdı niçe şâhun ödü sıtdı
Görün Kısra’yı kesr itdi kınında tîg-i bürrânı
- 12 Abâ geymişken engine kabâ ehlini kul itdi
Gınâ virmişdi âfâka yoğ-iken keys ü hem-yânı
- 13 Bizi tekmiâl için ol şâh karar itdi bu âlemde
Kusûrın arz iderken hep inânın hûr u gılmânı
- 14 Çü buldı sırr-ı lâhûtı bıraktı resm-i nâsûtı
Beşer şeklinde ol server kazandı hulk-ı Rahmân’ı

- 15 Dirîğ ola bu zindân ehline vasf itmek ol şâhı
Sezâdur arş-ı a'lâ cem'ine medh idem ol hânı
- 16 Yâ bu nâsûtî dil niçe öge ol rûh-ı lâhûtî
Karinca ka'r-ı çehden ölçe mi hiç arş-ı Rahmân'ı
- 17 Hüdâvendâ bana avn it deyem ol seyyidün medhin
Okuyan na'tini anun unıda şî'r-i Sahbânı
- 18 O bir nûr-ı musavverdi gelüp bu âlem-i kevne
Gehî arşda gehî ferşin verâsındaydı seyrânı
- 19 Hakîkat gözi-le bakan anı bildi ki kimdür ol
Anun-çün kodılar anun yolında baş-ıla cânı
- 20 Şu kim sûret gözi-le nâzır oldı anı görmedi
“*Ve hüm lâ yubsırûn*” dan gel okı âyât-ı bürhânı
- 21 Aceb mi görmese anı mukayyed ola ecsâma
Ne bilsün ma'ni rûh-sârın ki görmez çeşm-i havyanı
- 22 Muhâcirlerle Ensâr anladı ol serveri ancak
Biri îsâr idüp varın biri terk itdi evtânı
- 23 Ne yire kim kadem bassa olurdu mescid ü mihrâb
Harâbiken nazar salsa hemân ma'mûr ider anı
- 24 Habîbâ gel nazar eyle benüm gönlüm harâbına
Çü sensin dînüme mi'mâr imâret kıl bu vîrânı
- 25 Adım ümmet işim gaflet meded irgür bana himmet
Ebed kapunda kul eyle dahı çektirme hicrânı
- 26 Ayakda kalmışam şâhum elim tut rûz-ı mahşerde
Sana tutmuşdur ümmîdin o dem bu müflis ü cânı
- 27 Nazar kıl bana şefkatle keremler eyle himmetle
Esirge cümle ümmetle ki çokdur aç u uryânı
- 28 Velî bu cümlesinden aç benem k'ey ahvec-i muhtâc
Şefâat kapusını aç olalum anda mihmânı
- 29 Eğerci Şemsi'nün dergâhuna bir tuhfesi yokdur
Velî hakdan ne didünse ana muhkemdur îmânı

- 30 Hüdâvendâ Hüdâvendâ kulına anı sen virdün
Elinden alma son demde ana ırgürme hızlânı
- 31 Hüdâyâ itdün ihsânı bana sen virdün îmânı
Ne bilsün ma'ni ruh-sârın çü gözsüz çeşm-i merânı
- 32 Budur zannum sana va'llâh k'anı afv-idesin bi'llâh
Ne denlü çoğ-ısa ey şâh anun cürm-ile isyânı
- 33 İlâhî bu kulun senden yana sana sığınmışdur
Senün kahr-ı celâlınden yine sen ol nıgeh-bânı
- 34 Şo denlü cûş idüpdür rahmetün deryâsı ey Rahmân
Dilersen gark ider bir katresi bin bahr-ı ummânı
- 35 Senün hep rahmetündendür bu na'mâ dâr-ı dünyâda
Kıyâmetde hiç itmez mi bu evde iden ihsânı
- 36 Yaratdun rızkımız virdün keremden anı kesmedün
Kelâmunda kulum didün bilürken bizde noksânı
- 37 Eğerçi hükme munkâduz rızâ bâbında dil-şâduz
Velî lutfuna mu'tâduz bilürsin ey kerem-kânı
- 38 Sakın ey nefsi bed-endîş bu sözden olmağıl mağrûr
Ki hep hikmetledür işi sefehden yücedür şânı
- 39 Eğer bir Abd-i güm-râhî tutarsa anı Allâh'ı
Ne feryâdını dinlerler ne assı ider efgânı
- 40 Eğer Ceyhûn ola yaşı sayılmaz katreye anda
Abes âzedür âhı müfid olmaz peşîmânı
- 41 Velî bu evde bir katre yaşun deryâdan evlâdür
Kıyâmetde söyün-dürür lehebden bahr-i ummânı
- 42 İlâhî izzetün hakkı sana senden sığınuram
Bana kim ola rahmide eğer afv itmesen anı

Faslun fî mi'râcı
Rasûl sallâ'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

- 1 Gel berü ey seyr-i a'lâ isteyen
Cennet içre zıll-i tûbâ isteyen

- 2 Ko cesed Beytü'l-harâm'ın sâ'ir ol
Bin Burâk-ı şekva bir dem tâ'ir ol
- 3 Kıl ziyâret sadrının aksâmını
Okı “*sübhâne 'l-lezî esrâ*” sını
- 4 Zümre-i ulyâya olğıl muktedâ
Eylesünler sana cümle iktidâ
- 5 Eyle mi'râc-ı ma'âniye urûc
Sana hâil olmaya zâtî'l-burûc
- 6 Ya'nî etvâr-ı kulûba olma kayd
Sidre-i sırrında sîmurg ola sayd
- 7 Anda ko Cibrîl-i aklı sen şehâ
Çün anun seyrine oldı müntehâ
- 8 Levsî varlıktan idersen ger ferâğ
Zîr-i pâyinde ola arş-ı dimâğ
- 9 Pes mecâzî varlığın bula fenâ
Bula hakkânî vücûd-ıla bekâ
- 10 Nûr-ı Hak ola vücûdun ser-te-ser
Mâsivâdan kalmaya senden eser
- 11 Açıla sırrında hakkânî lisân
“Et-tehiyyâtü” diyüp vire beyân
- 12 Ref' ola pes vech-i mutlakdan nikâb
Kâbe kavseyn'den ire her hem hitâb
- 13 Kalmaya hergiz mecâzîden vücûd
Nûr-ı Hakk-ıla ide zâtın şuhûd
- 14 Sırr-ı gaybdan ola vahy-i ma'nevî
Duyasın esrâ nedir ey mevlvî
- 15 “*Üdnü minnî*”den duya cânun haber
İtmeye Firdevs-i a'lâya nazar
- 16 Çünkü ol nûr-ıla açıldı lisân
Eyledüm mi'râc-ı ma'nîden beyân

- 17 Dilerem ol seyyidün mi'râcını
Söyleyem ol müntehâ minhâcını
- 18 Avn iderse bana hallâk-ı cihân
Eyleyem mi'râcın ol şâhun ayân
- 19 Ey dirîğa kanı dil anı diye
Yâ anun esrârını keşf eyleye
- 20 Kim anun-çün var-durur bir vakt-i hâs
Ne melek sığar ana ne Abd-i hâs
- 21 Dilerem kim ol cemâda dil viren
Dilimi intâk ide ol zü'l-minen
- 22 Pes anun mahbûbına vassâf olam
Söyleyem minhâcını arrâf olam
- 23 Dil anundur söz anun mahbûb anun
Ara yirde nesnesi yok kimsenün

Fasl-ı dîger

- 1 Dinle imdi ideyin söze şurû
Savb-ı Hak'dan hoş kelâm ide tulû
- 2 Yazayın âyât u ahbârdan nukûl
"Kellimi 'n-nâse alâ kadri 'l-ukûl"
- 3 Cem' olup bir gün sanâdîd-i Kureyş
Yürümiş itdiler ol sultâna bîş
- 4 Kimisi şâir kimi sâhîr didi
Kimisi mecnûn diyü söz söyledi
- 5 İşidüp bu sözleri mi'mâr-ı dîn
Kalb-i pâki gamlanup oldu hazîn
- 6 Bir yana gamm-ı şamâtât-ı a'dâ
Bir yanadan âteş-i ışk-ı Hüdâ
- 7 Bu iki kürbetle ol hayrû'l-enâm
Ol gice itdi Hatîm içre kıyâm

- 8 Gâh gamından ol mübarek başını
Pâyine salup dökerdi yaşını
- 9 Gâhî sarf idüp semâya tarafını
Rabbi'sine arz iderdi hâlini
- 10 Ger bu hâl içre habîbine hakîm
Nice merhemler sarar ana rahîm
- 11 Tâ ki bundan bileler ehl-i belâ
Kim belâ zımnındadır lutfi dile
- 12 Pes bu hâl irer peyk-i celîl
İrgürür Hakk'ın selâmın ol cemîl
- 13 Didi şâd ol ey Rasûl-i muhterem
Arşına davet ider Rabbü'l-ümem
- 14 Hem diler vakıf kıla esrârına
İre ilmün cennetine nârına
- 15 Olmaya kavlünde tâ zann ü gümân
Diyetin her işi aslınca beyân
- 16 Niçe bir ferş üzre mağmûm ola dir
Telh-ı hicrân-ıla mehmûm ola dir
- 17 Niçe bir cevri-i Kureyşî-le cefâ
Arşuma gelsün bu dem bulsun safâ
- 18 Niçe bir hicrân-ıla sîne cürûh
Vaktidür vaslumla bulsun sad fütûh
- 19 Hazretümden dâimâ ehl-i felek
Tal'atün nûrını iderler dilek
- 20 Hem recâ itmektedir arş-ı ulâ
Hak-i na'leynün ide kuhl-i cilâ
- 21 Hazrete gitmeğe tîz eyle yerak
Kim benümledür getürmişem Burak
- 22 İşidüp ol şâh yöneldi Zemzeme
İtdi Zemzem kapusunda zemzeme

- 23 Gusl idüben itdi tecdîd-i vuzû
Pâk idi evvelde pâk oldu aru
- 24 Pes Harem içre iki rikat namâz
Sad huşû' -ıla kılup itdi niyâz
- 25 Tutdı ta'zîm-ıla Cebrâ'il rikâb
Bindi pes mazharî ol "ümmü'l-kitâb"
- 26 Anda turmuşdı melâik sâf sâf
İtdiler tekbîr-ile i'zâm-ı sâf
- 27 Didiler yümnün mübarekdür şehâ
Sen güneşsin gayrı mürseller sühâ
- 28 Pes senâ-y-ile yöneldi ol cemîl
Gittiler Kuds'e yanınca Cebrâil
- 29 Râkibün şevkı idüp merkûbe tâ
Ne yiri görse ana basardı pâ
- 30 Kurb-ı Kavseyn'e giderken hem-ça tîr
Geldi sağından bir âvâz ey dilîr
- 31 Didi dön yolunda çokdur mühlikât
Ol söze itmedi hazret iltifât
- 32 Girü solından bu nevâ bir nidâ
Geldi hiç dinlemedi ol muktedâ
- 33 Geldi bir avrat düzenmiş bi't-tamâm
Dön diyü ol dahı itdi ihtimâm
- 34 Ana dahı uymadı ol mühtedî
Seyrine vü râhına cânlar fidî
- 35 Geldiler pes Kuds'e ol sâatda hoş
Sevk-ı ma'sûk-ıla cân eylerdi cûş
- 36 Girdiler Aksâ'ya pes kıldı namâz
Ba'dehû dergâha çok itdi niyâz
- 37 Döndi Cebrâil'e didi ey refik
Bir niçe iş vâkı' oldu der tarîk

- 38 Sağ u soldan geldi bir niçe sadâ
Dön diyü eylediler bana edâ
- 39 Geldi bir avrat da çok dâm eyledi
Dön diyü ol dahı ibrâm eyledi
- 40 İtmedüm hiç birisine iltifât
Bana hall eyle bu işde müşkilât
- 41 Hamd idüp ol demde Cibrîl-i emîn
Didi saklamış o “hayrû’r-râhimîn”
- 42 Ger sağundan söze olsa rağbetün
Hep yahûdâ olıardı ümmetün
- 43 Ger solından yana itsen himmeti
Hep nasârâ azduraydı ümmeti
- 44 Avratun sözine ger itsen kıyâm
Ehl-i dünyâ ola-dı ümmet tamâm
- 45 Zîre ol dünyâ-y-ıdı geldi sana
Yâ Muhammed avn-i Hak irdi sana
- 46 Hamd ana bu üç hatardan ol kerîm
Ümmetüni sakladı kılmadı bîm
- 47 Hem o demde iki kâse sundılar
Biri hamr u biri süddür didiler
- 48 Didi bana Cebra’il ey bahtiyâr
İkisinden birin itgil ihtiyâr
- 49 Ben süde meyl eyledüm içdüm hemân
Didi hoş vardun südi içdün ey cân
- 50 Fıtrat-ı İslam’a irdi ümmetün
Tutısardur şark u garbı ümmetün
- 51 Ger hamirden içre idün ey hümâm
Ümmetün âsî olaydı bi’t-tamâm
- 52 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul annunla rûşinâ*

Fî mi'râc

- 1 Sîre ehlinden bunı eyler ruvât
Çünkü Aksâ'ya girür ol hoş simât
- 2 Anı istikbâle ervâh-ı rusül
Geldiler iclâl-içün tutup sübül
- 3 Hem melâikden mukarrebler bile
Geldiler bu hizmete İslam-ile
- 4 Şekl-i Âdem'de pes İslam evvelâ
Ol habîb-i Hakk'a itdi merhabâ
- 5 Ba'dehû tertîb-ile rusl-i kirâm
İtdiler ol servere i'zâz-ı tâm
- 6 Hem mukarrebler okıdılar senâ
Didiler kim sende hatm oldı senâ
- 7 Nice olmasun tamâm ol zât-ı hâs
Bu olupdur ez-ezel mir'ât-ı hâs
- 8 Reşha-i nûrından oldı enbiyâ
Lema-i feyzinden oldı asfîyâ
- 9 Neş'e-yi âlem budur bi'l-ittifâk
Pes bunun-çün oldı mi'râc-ı Burâk
- 10 Saf tutup Aksâ'da cümle enbiyâ
İttiler ta'zîmi bî-had bî-riyâ
- 11 İşbu hâl içre ikâmet itdiler
Pes salâtı-çün işâret itdiler
- 12 Dir habîbu'llâha Ahmed bedr-i tâm
Halka siz eylen imâmet ey hümâm
- 13 İşidüp bunı didi peyk-i Hüdâ
Yâ Muhammed halka sen ol muktedâ
- 14 Ez-ezel sensün imâmü'l-enbiyâ
Tâ ebed sensün hümâmü'l-etkiyâ

- 15 Mescid ü mihrâb ü minber tâ kıyâm
Şimdiden girü senündür yâ imâm
- 16 Yaraşur bu cema sen şem'-i ziyâ
Şevkuna pervâne olsun asfiyâ
- 17 Bu şeref burcında hurşîd-i recâ
Evvel âhır sensün ey bedri'd-ducâ
- 18 Pes imâmet eyledi anda Rasûl
Enbiyâ ervâhına Aksâ'da ol
- 19 Çün tamâm oldu tazarru'la niyâz
Azm-i râh itdi yine ol şâh-bâz
- 20 Kurdılar nurdan semâya nerdibân
Tarf-ı Hakk'a oldılar andan revân
- 21 Şevk-ıla âşık gider ma'sûkına
Hoş mübarek dem ki're mahbûbına
- 22 Siyyemâ mahbûbı için lâ-yezâl
Cins ü emsâlden münezzeh zü'l-celâl
- 23 Fevk u tahtdan hem muarrâ zât-ı pâk
Vahdet-i zâtında gark eflâk-i hâk
- 24 Hâssa kim davetle gide ol yola
Reh-nümâsı ola Cebrâil bile
- 25 İrdiler dünyâ göğine ol zamân
Feth idüp ebvâbı girdiler hemân
- 26 Saf tutup dirler melekler merhabâ
Şâd olup dirler melekler merhabâ
- 27 Düştü pes dünyâ göğine gulgule
Nâm-ı Ahmed söylenür dilden dile
- 28 Gördiler anda Muhammed'dür refik
Dildiler ni'me'r-refik ni'me't-tarîk
- 29 Görü anda Âdem'i ol Mustafa
Kim durur dünyâ göğinde pür-safâ

- 30 Didi Cibrîl bu atandur vir selâm
Pes selâm-ı Hak'da gösterdi kıyâm
- 31 İşidüp Âdem selâmın aldı ol
Merhabâ diyüp dir ey sâlih oğul
- 32 Tehniyet itdi ana mi'râcını
Ol gice ol sırrını minhâcını
- 33 Dir habîbu'llâha çün itdin ubûr
Azm kıldun maksada pes gark-ı nûr
- 34 Anda bast itdi melekler ecnihâ
Bindün ana irdün ikinci göğe
- 35 Feth oluban girdi pes ol abd-i 'âf
Merhabâ didi melekler sâf sâf
- 36 Gördi Yahyâ-y-ile Îsâ anda hem
Nûra gark olup tururlardı be-hem
- 37 Virdi ta'zîm-ile anlara selâm
İtdiler iclâl-ile anlar kıyâm
- 38 Didiler sâlih karındaş merhabâ
Merhabâ dir iç ile dış merhabâ
- 39 Pes kanadına olup Cibrîl o dem
Tâ yedinci göğe urdılar kadem
- 40 Tavr-ı evvel üzre her gökde kapu
Açılıp melekler itdi hoş tapu
- 41 Yûsuf'ı gördi üçüncüde turur
Dahı dördüncüde İdrîs gark-ı nûr
- 42 Hâmisinde gördi Hârûn-ı halîm
Gördi altıncıda Mûsâ-yı kelîm
- 43 Gördi İbrâhim yedincide durur
Ol mübarek yüzi nurdan berk urur
- 44 Pes işâret itdi Cibrîl-i hümâm
Ana hoş ta'zîm-ile virdüm selâm

- 45 Didi bana ey nebî sâlih oğul
Merhabâ “*ehlen ve sehlen*” sağ ol
- 46 Sidre’ye irdi pes andan Cebra’il
Açdı altı yüz kanadın ol cemîl
- 47 Şekl-i hâsını bana ol itdi arz
Bi’t-tamâm seyreyledüm der tûl u arz
- 48 Anı ben gördüm bu şekl-ile hemân
İki defa görmedi ins-ile cân
- 49 Döşediler anda bir altun döşek
Hazreti ta’zîm için hiç tutma şek

Faslun fî seyrihî mine’s-Sidreti ilâ mâ-şâallâh

- 1 Gel berü ey murg-ı rûh-ı âşıkîn
Akl gibi olmağıl sidre-nişîn
- 2 Himmetün perini aç pervâz it
İşkî rehber eyleyüp âgâz it
- 3 Lâ mekân şâh-bâzısın ez-ibtidâ
Seyrüne olmaya Sidre muntehâ
- 4 Ko mekânı eyle azm-i lâ-mekân
Kim senün-çün anda vardur âşiyân
- 5 Terk idüp evvelde yapmışdun yuva
Anı iklimün sanurdun ey yova
- 6 Gel kadîmî âşiyânı kıl taleb
Çekmeğil işbu harâbî-çün te’ab
- 7 Bu harâbı hoş beğenmiş bûm-nefs
İrmemiş hubbû’l-vatandan ana ses
- 8 Ko harâbı gözleğil ma’mûrını
Zâğ nefsun duymasun esrârını
- 9 Dinle bâkî seyrini ol serverün
Ol aliyü’l-himme ol cân-perverün

- 10 Ol hümâ-yı kudsi ol şâh-bâz-ı yâr
Sâid-i sultâna lâıyk bâz-ı yâr
- 11 Sem‘ine irdi çü savt-ı “irci ‘î”
Anladı bâzû-yı şehdir merci‘i
- 12 Kalmadı sabrı vü oldu bî-karâr
Pes didi Cebrâ‘il ey peyk-i yâr
- 13 Sidre‘de turup ikâmet eyleme
Tur benümle eyle azm-i demdeme
- 14 Didi Cebrâîl ana ey pür bahâ
Seyrûme Sidre olupdur müntehâ
- 15 Sidre‘dür bana makâm-ı ma‘lûm
Ger geçem bundan erirem hem-çü-mûm
- 16 Cismüme âteş düşer ez-nûr-ı pâk
Bâl ü perrüm pes olur ol demde hâk
- 17 Sana mahsûsdur bu meydân-ı velâ
Yok-durur seyrüne bu şeb intihâ
- 18 “*Lî maa‘llâh*” mahremü sensün şehâ
Kâbe-i zât mahremi sensün şehâ
- 19 Hem “*ebîtü*” hûnunun mihmânısın
Sen bu bezmün muhterem cânânısın
- 20 Senden özge kimse basmadı kadem
Bu makâma ey nebiyy-i muhterem
- 21 Pes yûri meydân senündür ba‘dehû
Bunda bu seyrân senündür ba‘dehû
- 22 Adı refref bir döşek döşendi hoş
Ana bindüm cân ü dilim itdi cûş
- 23 Beyt-i ma‘mûra pes uğradı yolum
Şol acebler gördi göz dimez dilüm
- 24 Cenneti seyr eyledüm ucdan uca
Kalmadı hiç gizli hep gördüm nice

- 25 Tâ kılâm her şey‘i aslınca beyân
Hûr ü gilmân ü na‘îmi der-cinân
- 26 Ba‘dehû arş üstine itdüm urûc
Kaldı Refref dahı ol zâtü’s-sürûc
- 27 Sıdk ayağın basdum ol dem bî-riyâ
Bana zâhîr oldı sırr-ı istivâ
- 28 Sidre’den didi o dem peyk-i Hüdâ
Rabb’üne eyle selâmunı edâ
- 29 Okıdı anda tahiyyâtı Rasûl
Hem salât ü tayyibâtı didi ol
- 30 Ya‘nî kavlı ü fi‘l-ile olan amel
Hep sana lâyıık-durur ey bî-halel
- 31 Kalb ü mâl-ıla olan tâat hem
Sâha-i küdsünedür ey zü’n-niâm
- 32 Lutf-ıla aldı selâmun ol Hüdâ
Dir habîbüm gel bana vü gel bana
- 33 Niçe bir hicr-ile giryân olasın
Gel bu dem vaslumla handân olasın
- 34 Niçe bir ferş üzre kahr-ıla anâ
Bul bu dem arşumda lutf-ıla gınâ
- 35 Niçe bir zahmet vire ağyâr-ı hâr
Gül-şen-i vaslumdan al ezhâr-ı yâr
- 36 Niçe bir gaybetle çekdüm sad belâ
Bulasın bu dem şuhûdumla velâ
- 37 Gerçi müştâkam sana ey Ahmed’üm
Şimdiye dek lîk davet etmedüm
- 38 Tâ binâ-yı aşkunolsun üstüvâr
Kim halel virmeye hâşâk-i hâr
- 39 Hem gelesin bunda isti‘dâd-ıla
Hân-ı vaslumdan yiyessin dâd-ıla

- 40 Böyle nakl itmiş o sultânü'l-urûc
Seyrinün kim pâyesi zâtü'l-burûc
- 41 Çün hitâb-ı Hak irişdi sem'uma
Farkı bırakdum ulaşdum cem'uma
- 42 Cümleden selb oldu cismânî vücûd
Nûr-ı Hak'dan irdi hakkânî vücûd
- 43 Sırruma pes "üdnü minnî"den hitâb
İrişüp buldum derûnî feth-i bâb
- 44 Pes arada kalmadı ağyâr-ı hâr
Kim tecellî eyledi ol demde yâr
- 45 Sırrım-ıla zâtını itdüm şuhûd
Bî-cihet buldum alâ vefki'l-'uhûd
- 46 Kâbe-kevseyn oldu pes anda makâm
Dahı gitme bu aradan tut zimâm
- 47 Gerçi çokdur bunda ahbâr-ı nukûl
"Kellimi'n-nâse alâ kadri'l-ukûl"
- 48 Ruhsat-ı şer'-ile sür bunda semend
Redd-ile tâ irmeye pâyine bend
- 49 Ba'dehû dil bunda tahrîr eylemez
Hem kalem bu sırrı tahrîr eylemez
- 50 Ger bu söz dinile tâ yevme'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm
- 51 *Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ*

**Faslun fî esrâri'z-zâhiri Leyleti'l-mi'râc
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Şol sözi nakl idelüm âsân ola
Sâmi'îne va'z-ıla bürhân ola
- 2 Çün bisât-ı kubra irdüm bir habîb
Bana çok lutf itdi her gûbe acîb

- 3 Didi yâ Ahmed tevekkülden ulu
Yok-durur bir şey katında sevgülü
- 4 Kankı kul kim kısmete vire rızâ
Eylerem anı katumda murtazâ
- 5 Hazretinden ben dahı itdüm suâl
Şerm-ile didüm ki ey dâna-yı hâl
- 6 Bir işe duş it beni anı kılâm
Anun-ıla hazrete kurbet bulam
- 7 Didi yâ Ahmed ki dilersen merâm
Bana yakın olasın bâ-ihtirâm
- 8 Giceni gündüz ü gündüzün gice
Eyle ben didüm ki yâ Rab bu nice
- 9 Didi uyku yirine eyle namâz
Gündüzün aç ol bana eyle niyâz
- 10 Didi yâ Ahmed dilersen izzetüm
Hem bulam dirsen müdâm-ı re'fetüm
- 11 Buğz idüp dünyâya vü ehline hem
Olma anlarla muhabbetde be-hem
- 12 Âhıret sev ehline olgıl yakîn
Kim seni kıldum imâmü'l-muttakîn
- 13 Ben didüm bildür bana yâ ze'n-niâm
Kim-durur erbâb-ı dünyâ müntekâm
- 14 Didi dünyâ ehli oldur çok güle
Hem dahı ehli vü mâlı çok ola
- 15 Çok uyuya çok gazablu ola ol
Çok yiye çok söyleye ola fuzûl
- 16 Az ola anun rızâsı nesneye
Ma'rifetsüz ola Hakk'ı bilmeye
- 17 Kemlik itse bir kese öZR itmeye
ÖZR ideni dahı ma'zûr itmeye

- 18 Tâat-i Hak'da katı keşlân ola
Ma'siyetde çâbüük ü şec'ân ola
- 19 Vüs'ati hâlinde hem şükr itmeye
Ger belâ gelse ana sabr itmeye
- 20 Korkmaya Hak'dan katı ferhân ola
Hamr-i dünyâ-y-ıla ol sekrân ola
- 21 İşlemedükleri işde nefsüni
Öğmeği seve be-gâyet ol denî
- 22 Kendülerde var-iken dürlü uyûb
Halkı dâim zem iderler der guyûb
- 23 Fikri uzak ola vü ömri kasîr
Nefsi yeğ ola anun aklı esîr
- 24 Bu-durur evsâfı dünyâ ehlinün
Olmaya bunlar hısâli mü'minin
- 25 Pes didüm ol demde ey Rabb-i ganî
Kim-dururdu bana uhrâ ehlini
- 26 Kim sevem anları anlarla olam
Her işüm dünyâda anlarla kılam
- 27 Didi yâ Ahmed öğet dinle beni
Bildürem tâ sana ukbâ ehlini
- 28 Âhîret ehli yüzi yumşak olur
Kibri bilmez gönli hem alçak olur
- 29 Anlara hûdur müdâm hılm ü hayâ
Anlar ihlâs ehlidür bilmez riyâ
- 30 Halk-ıla az ihtilât ider olar
Nef'i çoklar kimse hiç görmez zarar
- 31 Kimseye mekr eylemez memkûrlar
Her işünde şâkir-i meşkûrlar
- 32 Halk olardan râhat ü me'mûndur
Zahmet-i halkdan olar mahzûndur

- 33 Söylemezler hiç olar bî-hûde söz
Hem dahı açmaz olar her yüze göz
- 34 Va'dine hulf eylemez vâfiler
Kîne tutmaz kimseye sâfiler
- 35 Göz uyur gönli uyanıkdur olar
Işkum-ıla bağı yanukdur olar
- 36 Elleri der-gâhuma merfû'dur
Hazretümden sözleri mesmû'dur
- 37 Benzi bozuk sözleri mevzûnlar
Hâini sevmez kamu me'mûnlar
- 38 Tâatümde nefsleri nekbândur
Her kişiye işleri ihsândur
- 39 Dışı vîrân kalbleri ma'mûrdur
Perdesinde her biri mestûrdur
- 40 Karnı aç ü gönli tokdur anların
Mâlî az ü zikri çokdur anların
- 41 Mâ-sivâya eylemezler arz-ı hâl
İtseler ger benden eylerler su'âl
- 42 Hoş severim ger münâcât itseler
Bitürürven arz-ı hâcât itseler
- 43 Rûhları tenden idince iftirâk
Gözlemezler dünyede tâk u revâk
- 44 Göçmeli olsa olar ger dünyeden
Kimse almaz rûhını illâ ki ben
- 45 Bilmez anun hâlini hem Azrâ'il
Nice olmuşdur ararlar ay u yıl
- 46 Göklerin kapısı feth olur hemân
Anı istikbâl ider Kerrûbiyân
- 47 Elden ele rûhını iclâl-ile
Hazretüme ulaşur ikrâm-ile

- 48 Bu kelâmı kim sana bast eyledüm
Hep şerâyi‘ sözleridür söyledüm
- 49 Sanma ancak bu ola anda kelâm
Dahı söz çok lîk fehmi itmez avâm
- 50 Kim hakâyık ilmin anda bi’t-tamâm
Bildürüpdür anda ol Rabbü’l-enâm
- 51 Ol gice keşf oldu anda dört ulûm
Bunda şerh oldu alâ kadri’l-fuhûm
- 52 İşbu üslûb üzre doksan bin kelâm
Ol gice vahyi itdi hayyün lâ yenâm
- 53 Ol gice esrâra mahrem eyledi
Ol gice ilm-i ledünden toyladı
- 54 İmdi mi‘râc emri hep oldu tamâm
Didi ol dem bana ol Rabbü’l-enâm
- 55 Yâ habîbüm çün işitdün sözümi
Bana davet eyle var kullarımı
- 56 Herkese fehmince di esrârımı
Ümmetüne di olan ahbârımı
- 57 Pes nihâyet buldı esrâr-ı niyâz
Bana farz oldu o dem beş vakt namâz
- 58 Didi yâ Ahmed senün mi‘râcunun
Bu gicede hem dahı minhâcının
- 59 Beş namâz içinde kodum sırrımı
Ümmetüne armağan ilet bunı
- 60 Hoş edeble kim kılursa beş namâz
Bana ol mi‘râc idüp eyler niyâz
- 61 Mü’mine mi‘râc-ı rûhânî budur
Ârife minhâc-ı cismânî budur
- 62 Bana bununla bulur kurbet bulan
Bunı terk iden-durur yoldan kalan

- 63 Zâhir u bâtın ibâdâtun tamâm
Bundadur esrârı kıl sun hâs u ‘âm
- 64 Var habîbüm yer yüzine bas kadem
Tal’atünle hoş safâ bulsun harem
- 65 Çünkü destûr oldı pes kıldum rucû
Okıdum anda senâ itdüm huzû
- 66 Geldüğim yoldan revân oldum yine
Kondum ol dem pes harem eyvânına
- 67 Gerçi tayy olmuş-ıdı hîn ü mekân
İki sâat oldı bu seyrün hemân
- 68 Gör aceb şâh-bâz-ı kudsîdür o şân
Zîri perinde olur kevn ü mekân
- 69 Çün seher vardı haremde ol Rasûl
Gördi oturmuş Ebû Cehl-i cehûl
- 70 Didi server ana ol mi‘râcını
Ol gicede olan ol minhâcını
- 71 Bi’t-tamâm ol seyri takrîr eyledi
Kuds’e vardüğünü tahrîr eyledi
- 72 İşidüp anı Ebû Cehl-i anûd
Sînesi zengâr u kalbi oldı dûd
- 73 Başına cem‘ itdi ol dem kavmunı
Didi kim ne söyledi dinlen bunı
- 74 Gökleri seyr eyledüm dir bu gice
Cenneti vü nârını ucdan uca
- 75 Kuds’e vardum göklere ağdum dir
İki demde hem gine geldüm dir
- 76 İşidüp Sıddîk-ı ekber ol zamân
Didi girçekdür bu söz yok gümân
- 77 Didiler dursun hele seyr-i semâ
Kuds’i vasf itsün bize ez-ibtidâ

- 78 Bilürüz bu Kuds'e varmamış-durur
Ol diyârı dahı görmemiş-durur
- 79 Görelüm virsün bize andan nişân
Kim nişân-ıla olur da'vâ ayân
- 80 Kuds'i keşf itdi o dem Rabbü'l-enâm
Yirlü yirince haber virdi imâm
- 81 Didiler gerçek budur Kuds'den haber
Lîk var mı hiç bizim 'îyrdan eser
- 82 Didi Ravha'da konupdı kârîbân
Îrte gün doğdukta olurlar ayân
- 83 Îrte geldi o zamân 'îyr-ı Kureyş
Gördi anı şâhid-i tedbîr Kureyş
- 84 Zîre tekzîb idi anlarda murâd
Bu dinildi kim ideler inkıyâd
- 85 Sıdkunı gördükde ol kavm-i esîr
Didiler "*câ'e bi-sihrin müstemir*"¹¹
- 86 Mü'minün îmânuna irdi mezâd
Îrdi küfr esvâkuna hasr u kesâd

**Faslun fî bişâreti min beşârâti'l-mi'râcı'n-nebiyyi
salla'llâhu aleyhi ve sellem**

- 1 Âyişe ana dir ol hayrû'n-nisâ
Çünki mi'râc itdi ol hayrû'l-verâ
- 2 Bir gice didüm ana ey cân-ı men
V'ey vücûdum tahtına sultân-ı men
- 3 Ol gice kim Hakk'a sen mihmânidün
Bir mükerrem muhterem sultânidün
- 4 Neyle hoş itdi seni vehhâb-ı gayb
Niçe açıldı sana ebvâb-ı gayb

11 O devam eden bir sihir getirdi.

- 5 Didi ol dem yâ Hümeyrâ bil anı
Bana şol nesne virüpdür ol ganî
- 6 Virmemişdür enbiyâdan kimseye
Kim işide anı yâhûd kim diye
- 7 Açılıp bâb-ı hazâinden disâr
Bana Rabb'üm itdi eltâfin nisâr
- 8 Kalmadı bir nesne kim ol virmedi
Nesne yokdur kanı Ahmed görmedi
- 9 Lîk bir nesne buyurdı ol Ganî
Bana hoş geldi katı sevdüm anı
- 10 Didi yâ Ahmed katumda hürmetün
Nicedür diyem bilesin izzetün
- 11 Hürmetin-çün ümmetünden bir kişi
Ma'siyet kesb idüp ola düzâhî
- 12 Yüz behiştîden ki min gayri'l-ümem
Sevgilüdür yâ habîbüm tutma gam
- 13 Cân fedâ olsun o sultâna fedâ
Bize anun-çün neler virdi Hüdâ
- 14 Mâye-i devletdür ol server bize
Sâye-i izzetdür ol rehber bize
- 15 Ol habîbün hürmetine ey Hüdâ
İtme bizi hazretünden sen cüdâ

**Faslun fî mu'cizâti'l-bâhireti
salla'llâhu aleyhi ve sellem**

- 1 Ger inâyet ide ol Rabbü'l-enâm
Mu'cizatından diyem mu'ciz-keâm
- 2 Söz benân-ıla diyem şakku'l-kamer
Şehd ü şekerden dahı şîrîn eser
- 3 Hastalar sağ ola mevtâ dirile
Göre a'mâlar u gamlular güle

- 4 Nutk ide sıdkına ahcâr u şecer
Vir açma hem şehâdetden haber
- 5 Mu‘cizâtına anun yokdur idâd
Söz öküş ger dine tâ yevme’t-tenâd
- 6 Diyelüm tâ kim denizden katresin
Bilesin tâ kim zükâdan zerresin
- 7 Âşık-ısan tâki arta iştiyâk
Diyessin hem dem-be-dem eyne’t-telâk
- 8 Hazret-i Kur’ân’dur evvel mu‘cize
Dinle benden kim diyem anı size
- 9 Lafz ü ma‘nide nihâyetdür nizâm
Kadrini bildiler erbâb-ı kelâm
- 10 Nâzil oldu çünkü “*ardu eble ‘î*”¹²
İmru’ül-kays didi yâ arz eble‘î
- 11 Sebasın kendü eliyle indirüp
Terk-i evtân itdi gayretten durup
- 12 Çünkü ta‘na bulmadılar pes mecâl
Ser-fürû itdi kamusı lâ-mahâl
- 13 İns ü cinden evvelîn ü âhrîn
Cem‘ ola ger âlimîn ü câhilîn
- 14 Mislini ityâna kâdir olmaya
Buna hasm olan cihânda gülmeye
- 15 Buldı Kur’ân’dan şifa nice marâz
Hasta oldu lîk ehl-i i‘tirâz
- 16 Hükümüne baş eğmeyen biser olur
Bunu ta‘zîm itmeyen ebter olur
- 17 Anlayup yolında baş koyan gedâ
Oldılar iki cihânda muktedâ
- 18 Bilmeyen Kur’ân’ı oldılar muhân
Bu ayândur leyse muhtâcü’l-beyân

12 Hüd, 11/44. “Ey yer suyunu yut.”

- 19 Tâ kıyâmet bâkîdür bu mu‘cize
Lutf-ı Hak’dur kim virilmişdür bize
- 20 Rabbenâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Bizi Kur’ân’dan ayırma ihdinâ

**Faslun fî inşikâkı’l-kameri bi-duâihî ve işâretihî Rasûl
salla’llâhu aleyhi ve sellem**

- 1 Mekke ehli cem‘ olup geldi yüze
Didiler kim bize göster mu‘cize
- 2 Didi ayı size şakk itsem eğer
Bana inanur mısız söylen haber
- 3 Didiler vâki‘ ola ger inşikâk
Kalbimiz sâfi olup gider nifâk
- 4 Kaldırup ol dem mübarek ellerin
Yüzini tutdı semâya ol güzîn
- 5 Hoş tazarru‘ eyleyüp kıldı du‘â
Peyk-i Hak irişdi ol dem ez-semâ
- 6 Didi emründe musahhardur kamer
Nice dilersen eyâ hayrû’l-beşer
- 7 Pes işâret itdi ol sultân-ı dîn
Ay iki pâre olup indi hemîn
- 8 Ol Hirâ dağının iki yanına
Gitdi iki pâre cem‘ oldı yine
- 9 Mü’minûn gördikde tekbîr itdiler
Ehl-i küfr inkâra el bir itdiler
- 10 Bu işi gördükde ol kavm-i eşîr
Didiler “câ’e bi sihriñ müstemir”

**Faslun fî icâbeti's-şecereti li-davetihî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Nakl ider bunı dahı Kâdî İyâz
Cennet içre bula reyhân u riyâz
- 2 Geldi bir gün bir a'râbî hazrete
Didi geldüm yâ Muhammed hizmete
- 3 Gösteresin tâ bana bir mu'cize
Ben de îmân getürem ol dem size
- 4 Bir ağac var idi karşuda ulu
Didi a'râbîye ol yüzi sulu
- 5 Var şol ağaç dibine ey muhtedî
Di Rasûl'llâh sana gelsün didi
- 6 Vardı a'râbî didi kim yâ şecer
Gel seni davet ider hayrû'l-beşer
- 7 Pes işitdi davetini ol zamân
Sağına soluna çalkandı hemân
- 8 Köklerin kırdı yiri yırtup o dem
Hizmet-i sultâna irdi bî-kadem
- 9 Hoş selâm itdi huzûrunda kıyâm
Eyledi a'râbî didi yâ imâm
- 10 Buyurun yirine varsun bu şecer
Emr idüp yirine gitdi bî-hatar
- 11 Görđi a'râbî bunı kaldı tana
Didi emr it secde idem tâ sana
- 12 Didi a'râbîye ol hayrû'l-verâ
Âdeme secde değöldür hiç revâ
- 13 Secde ana yaraşur kim âlemi
Halk idüpdür yokdur anun hem-demi
- 14 Sürđi yüzini mübarek pâyine
Oldı îmân-ıla kalbi âyine

- 15 Gel bu işden ibret al ey hoş-nihâd
Nice tutdı emrini gör bir cemâd
- 16 Ümmetem dirsın idersın iddeâ
Kurı sözle sâbit olmaz müddeâ
- 17 Bir şecerce olmadun ey bed-fi'âl
Kim idesın davetine imtisâl

**Faslun fî hanîni'l-ciz'î bi-fırâkîhî ve teskînihî bi-va'dihî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Dinle benden yine bu şîrîn makâl
Aka mîzâb-ı lisânımdan zülâl
- 2 Çün Medîne'ye nüzûl itdi Rasûl
Mescid itdi bir evi ol pür usûl
- 3 Bir direk var-ıdı anda ey selîm
Ana arkasın virirdi ol kerîm
- 4 Ana zamm idüp mübarek zahrını
Halka va'z iderdi ol Tâhâ'sını
- 5 Meclisinde pes çoğaldı mü'minûn
Minberi vaz' eylediler rû-nümûn
- 6 Çıkdı bir gün minbere ol âli-şân
Fürkatinden ol direk itdi figân
- 7 İnleyüp hüzn-ile nâlân oldu hoş
Ol habîbün hasretinde itdi cûş
- 8 Şöyle kim mescid içi doldı hanîn
Hep sahâbe itdi giryeyle enîn
- 9 Didi ana ol şefîi ümmetün
Ey direk n'oldun nedendür hâletün
- 10 Didi niçin olmaya bende hanîn
Kim beni terk itdin ey şâh-ı güzîn
- 11 İşbu beyti sen müşerref ideli
Bana tayardun mübarek arkanı

- 12 Şimdi n'oldı-kim beni hicr eyledün
Hoş vefâ itmiş-iken cevr eyledün
- 13 Didi ana ol kerem-kânı Rasûl
Şefkat idüp hâline ol pür-usûl
- 14 Bir dua idem sana itme enîn
Tâze nahl itsün seni Rabb-i muîn
- 15 Tâze hurma vir yisünler mü'minûn
Hoş geçüp sâyende cem'-i muttekûn
- 16 Bu sözi gûş eyledi ciz'-i nahîf
Didi sensüz sabrum olmaz yâ şerîf
- 17 Senden ayrı tâze olmakdan bana
Hazretünle kuruluk yeğdür şehâ
- 18 Şefkat-ıla didi mahbûb-ı İlâh
Dinle ey ciz'-i mübarek itme âh
- 19 Cennet içre nahl-i bâsık eylesün
Ehl-i cennet tâ ebed sende yisün
- 20 Hücre-i hâsım öninde her zamân
Sen beni gör ben seni görem ayân
- 21 Bu söze râzı olup kesdi hanîn
Ol cemâdun himmetine âferîn
- 22 Gel bu sözden ibret al ey müddeî
Ko yalan da'vâyı ey merd-i daî
- 23 Bir kurı ağaca yokdur himmetün
Adın insân lîk kâsır gayretün
- 24 Olmak istersün katında muhterem
Duymadun hicrinden ol şâhun elem
- 25 Mü'min olmazsın kurı da'vâ-y-ıla
Yoğ-iken dilde enînin vâ-y-ıla

**Faslun fî tekellümi'z-zî'bi'l-murâî ve tergîbihi'l-İslamî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Bu beyânı dahı dinle ey cüvân
Koyının güderdi dağda bir çobân
- 2 Dağun ardından Rasûl-i müctebâ
Kâfir-ile durup iderdi gazâ
- 3 Geldi bir kurt kapdı koyından birin
Duydı çobân irdi ardından hemîn
- 4 Aldı elinden koyunu cebr-ile
Söyledi ol kurt ana geldi dile
- 5 Didi korkmaz mısın Allah'dan çobân
Rızkumı aldun elümden bî-emân
- 6 Aç-ıdum ben istedüm Rezzâk'dan
Rızkumı gösterdi işbu süriden
- 7 Rızk-ı maksûmum çü girmişdi ele
Anı aldun ben kime idem kile
- 8 İşidüp bunı didi kâfir çobân
Ey aceb söledi hayvân bî-zebân
- 9 Didi ol kurt bu aceb midür sana
Bundan a'ceb ol Muhammed Mustafa
- 10 İşbu dağ ardından eyler ol gazâ
Cennet ehli bakışup eyler dua
- 11 Bir alay hayvâna sen ser-dâr olup
Hoş yürürsün küfr-ile murdâr olup
- 12 Pes niçün ol şâhı itmezsın taleb
Leşker-i Rahmân'dan olmazsın aceb
- 13 Çün irer kurdun hitâbı sem'ine
Şevk-ı Ahmed salar âteş cânına
- 14 Âşık-ı şeydâ olup ol bî-karâr
Şevk-ı İslam-ile eyler âh u zâr

- 15 Didi kurda ol çobân-ı mu‘teber
Ben gidersem koyunumu kim güder
- 16 Didi ol kurd koyununa ben çobân
Olayın var işüne tutma gümân
- 17 Koyunun ısmarlayup kurda o dem
Asker-i İslam için urdı kadem
- 18 Ol habîbin hizmetine irdi tîz
Anı hoş gördi katı sâhib-temîz
- 19 Nûr-ı îmân-ıla pür-nûr eyledi
Kalb-i vîrânını ma‘mûr eyledi
- 20 Mâ-cerâyı gör ki şerh itdi çobân
Didi hazret var işüne ba‘d-ez-ân
- 21 Çün sürüne râ‘î eyledün anı
Pes emîndür vir ana bir koyunı
- 22 Geldi çobân koyunun buldı tamâm
Gürke ta‘zîm-ile hoş virdi selâm
- 23 Bir koyun boğazlayup i‘zâz-ıla
Ana teslîm eyledi i‘zâr-ıla
- 24 Gel tefekkür eyle bunı ey cüvân
Hisse al bu kıssadan ol kâmrân
- 25 Avn-i Hak yâr olsa ger bir kulına
Kurt çobân olur anun koyunına
- 26 Gürk-ile ol kulımı irşâd ider
Küfr-ile mağmûm-iken dil-şâd ider
- 27 El-iyâz ger bir kula hızlân vire
Sanma ana enbiyâ îmân vire
- 28 Sânına ol serverün duya sibâ‘
Sen niçün itmezsın ana ittîbâ‘
- 29 Gör ki hûnın medh ider hayvân-iken
Sen niçün ögmeyesin insân-iken

**Faslun fî mu‘cizâtihi’l-müteferrikati
salla’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem**

- 1 Pes gazâ-yı Bedr’e varmışdı Rasûl
Cenk olurdu kâfir-ile sağ u sol
- 2 İbn-i afrâ cenk iderken ol güzîn
Urdı bir kâfir düşirdi bir elin
- 3 Ol düşen destini alup bir ele
Geldi ol dem hazrete itdi kile
- 4 Yâ Rasûla’llâh didi gör hâlümü
Urdı bir kâfir düşirdi elümi
- 5 Destüm-içün gam yemem yâ Mustafa
Lîk benden fevt olur kâr-ı gazâ
- 6 Bana dermân eyleğil ey hoş hısâl
Tâ idem küffâr-ıla gine kıtâl
- 7 Şefkat idüp hâline ol mâh-rû
Aldı destin yirine kodı girü
- 8 Merhem itdi ağzı yarını ana
Bitdi ol sâatde kaldılar tana
- 9 Döndi küffâra yine itdi gazâ
Ol habîbün yolına cânlar fedâ
- 10 Kılıcı sınımış-ıdı bir gâzinün
Kalbi dar oldu katı ol mü’minün
- 11 Hazrete geldi ol gâzî arz-ı hâl
Eyledi mi‘mâr-ı dîne dinle kâl
- 12 Şefkat itdi hâline ser-dâr-ı dîn
Bir ağac pâresini aldı hemîn
- 13 Sığayup virdi eline hoş revân
Bir kılıç oldu mücellâ ol zamân
- 14 Tîz yügirdi itdi a‘dâya kıtâl
İtdi küffârı anunla pây-mâl

- 15 Bir gazâda bir gözi bir gâzinün
Çıkdı düşdi yüzi üstine anun
- 16 Hazrete geldi anı arz eyledi
Ol tabîbi gör ki ana n'eyledi
- 17 Ol gözi aldı mübarek destine
Besmeleyle kodı ol dem yirine
- 18 Sağ olup evvelkiden oldu eyü
Gitdi saffına kıtâl için girü
- 19 Bir karanu gice ol meh-rû yine
Virdi bir hurma talın bir mü'mine
- 20 Didi tut bunu varınca beytüne
Kim ziyâ virsün senün etrâfuna
- 21 Tutdğı dem oldu pür şem'-i ziyâ
Gıtdügi yol gündüz oldu gûyiyâ
- 22 Taşları davet iderdi ol emîn
Tîz yuvarlanurdu hizmete hemîn
- 23 Dirler-idi yâ rasûl-i müctebâ
Hak nebîsin sıdkına bizüz güvâ
- 24 Taşdan ednâ sen de olma ey cüvân
Şer'î yolında yuvarlan câvidân
- 25 Mahzarına her kaçan konsa taâm
İşidirdi subhasın subh-ı kirâm
- 26 Uğrasa söylerdi hayvân-ı sibâ'
Hoş selâm-ile iderdi ittibâ'
- 27 Ol mübarek barmağından çeşmeler
Akdı nehr oldu kurumuş eşmeler
- 28 Mahzarında iki kişilik taâm
Niçe yüz şahsa yiterdi ey hümâm
- 29 Girü kalkardı diyesin yinmemiş
Aynı evveldür ki kimse almamış

- 30 Yire ağaç diker-idi ol imâm
Meyvesin virürdi ol sâat tamâm
- 31 Niçe mevtâyâ dua itdi o şâh
Dirilüp itdiler ikrâr-ı İlâh
- 32 Beşiğinde söyledi sıbyân ana
Didiler kim biz şuhûduz sıdkına
- 33 Mu‘cizâtına nihâyet yok anun
Her işi mu‘ciz-idi ol serverün
- 34 Sîre ehli lîk bin mikdârını
Add idüp esfâra yazdılar anı
- 35 Ben denizden katresin kıldum ayân
Bâkîsin ana kıyâs eyle inan
- 36 Hem yigirmi üç içre ol hümâm
Bu kadar âyâtı gösterdi tamâm
- 37 Sa‘y idüp bu fânîde ol zuhr-ı nâs
Yapdı dîn için bize muhkem esâs
- 38 Pes tamâm oldu binâ mi‘mârına
Gel didiler uçdı ol gül-zârına
- 39 Davete itdi icâbet ol hümâm
Ravzasına bin salât-ıla selâm

Faslun fî hâtimeti'l-kitâb

- 1 Nüh sad u heştâd u heştî târîhin
Gurresinde hem Rebûulevvelîn
- 2 Hamdü li'llâh kim tamâm oldu kitâb
Umaram Hak'dan ki ola müstetâb
- 3 Meclis ehli lutf idüp yâd ideler
Fâtihayla rûhumı şâd ideler
- 4 Şehr-i Sîvâs oldu bu tasnîfe câ
Ehline şâfi' ola nûrû'd-dücâ

- 5 Hazreti Sultân Murâd devrinde-di
Kim fakîr işbu kitâbı söyledi
- 6 Her kitâbumda çün itmişdüm dua
Bunda da itmek-durur belki revâ

Duâ-yı Pâdişâh-ı âlem-penâh

- 1 Yâ İlâhî ol habîbün hürmeti
Dahı esmâ vü sıfâtın hürmeti
- 2 Kıl inâyet tâ ki ol hân ibn-i hân
Devleti-le dura durdukca cihân
- 3 Adl-ile insâfını eyle füzûn
Hızır u İlyâsı ana kıl reh-nümûn
- 4 Hazret-i Kur'ân'ı eyle dest-gîr
Ana her âsaf sıfâtı kıl vezîr
- 5 Re'yini sıdk u safâ eyle şehâ
Cümle kârın müstetâb eyle şehâ
- 6 Dâimâ a'dâsına vir inhizâm
Bulsun ahbâbı safâ-y-ıla merâm
- 7 Hem budakların Hüdâsı saklasun
Bâğına bâd-ı muhâlif esmesün
- 8 İrmesün kalb-i şerîfine gubâr
Sârîdür eyler kulûbı târ ü mâr
- 9 Sâyesinde hoş geçe halk-ı cihân
İstecib minnâ'd-du'â yâ müste'ân
- 10 Dahı âbâ-i kirâmın yâ İlâh
Hûr u gilmân leşkerine eyle şâh
- 11 Sen ulaştır Rabbenâ her subh u şâm
Ol habîbün rûhına bizden selâm
- 12 Rûz-ı penç-şenbede yazıldı kitâb
Ehl-i insâf eylemez bize 'itâb

VİSÂLÎ ALİ ÇELEBİ VE MEVLİDİ

■ Doç. Dr. Abdülmecit İSLAMOĞLU*

Visâlî Ali Çelebi'nin Hayatı

Visâlî Ali Çelebi, XVI. yüzyılda yaşamış, “*Mevlid-i Fahr-i Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*” isimli eseriyle kendisinden haberdar olduğumuz bir mevlid şairidir. Visâlî'nin hayatına dair -görebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda açık/kesin bilgi bulunmamaktadır. Şairle ilgili olarak ancak eserinden yola çıkarak sınırlı bir takım bilgilere ulaşabilmekteyiz. Buna göre şair, isminin Ali olduğunu,

Na'tüniçün Alî ne-lâyıkdur
Ne disün şemse zerre-i eşbâh¹

beytiyle belirtirken “Visâlî” mahlasıyla okuyucudan bölüm sonlarında dua talebinde bulunmaktadır:

Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

“Visâlî Ali Çelebi” adı ise *Mevlid*'in başında eserin adının belirtildiği “Hâzâ Kitâbu Mevlidi Fahri'l-Kâinât Muhammedini'l-Mustafa aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm li-Mevlânâ Alî Çelebi el-Visâlî” şeklindeki başlık içerisinde yer almaktadır.

Visâlî'nin, Kanûnî Sultan Süleyman dönemi şairlerinden olduğu, bu itibarla da XVI. yüzyılda yaşadığı bilgisi de yine eserden yola çıkarak ulaşabildiğimiz bilgilerdendir. Şair “Hâzâ fi-Na'ti's-Sultân Lâ-zâle fi-Saltanatihî ilâ-âhiri'z-zamân” başlığı ile Padişah için,

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-i Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99, vr. 7a.

Berr ü bahr ehline şâhen-şâhdur
Ya'nî kim Sultân Süleyman şâhdur.²

beytinin de yer aldığı yirmi beyitlik bir kaside kaleme almış; Sultan Süleyman'ı adaleti, cesareti ve cömertliğiyle överken düşmanlarına karşı muzaffer olması duasında bulunmuştur.

Kaynaklara bu bilgiler ışığında bakıldığında Visâlî mahlaslı bazı şairlere rastlanır. Ancak -tespit edebildiğimiz kadarıyla- bunlardan hiçbirinin adı Ali olarak belirtilmemektedir. Kezâ bu şairlerden “Mevlid” yazdığı ifade edilen herhangi birisi de bulunmamaktadır.³ Bu itibarla şairimizin kaynaklarda adı geçen bu Visâlî’lerden birisi olup olmadığı hususunda kesin bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir.⁴

Visâlî Ali Çelebi'nin *Mevlid*'inin bilinen tek yazma nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99 numarada kayıtlıdır.⁵

Visâlî'nin *Mevlid*'i 1715 beyitten oluşmaktadır. Türün diğer örnekleri göz önüne alındığında eser “uzun mevlidler” grubuna girmektedir.⁶

2 Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-ı Kâinât Muhammedini 'l-Mustafa*, vr. 7b.

3 Bkz.: Halûk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 530-531. Burada Visâlî mahlasını kullanan altı şaire yer verilmiştir. Bunların dışında başka eserlerde de Visâlî mahlaslı şairler zikredilmekle beraber, *Mevlid* sahibi olduklarına dair herhangi bir kayda rastlanmaz.

4 Şairin kimliği ile ilgili tartışmalar Hasibe Mazioğlu ve Osman Türer'in ilgili makalelerinde yapıldığı için burada ayrıntılara girilmeyecektir. Konuyla ilgili değerlendirmeler için bkz.: Hasibe Mazioğlu, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji Dergisi*, VI. cilt, 1. sayı, Ankara 1974, s. 31-62; Osman Türer, “Visâlî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl: XXV, Ankara 1987, s. 170-172.

5 Eser üzerinde iki bitirme tezi ve Osman Türer'in yayınlanmamış bir metin çalışması bulunmaktadır. Bkz.: Nebahat Pabuççu, *Visâlî-Mevlid-i Şerif*, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1970; Mahmut Kaplan, *Ali Çelebi el-Visâlî-Mevlid*, Hacette Üniversitesi SİBF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1978; Osman Türer, *Visâlî Ali Çelebi-Mevlid-i Fahr-ı Kâinât Muhammed Mustafa (A.S.S.)*. (Bu çalışma Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.)

6 M. Fatih Köksal, mevlid sahasında son zamanlarda yapılmış önemli ve kapsamlı bir çalışma olan *Mevlid-nâme* isimli eserinde Türk edebiyatında yazılan mevlidleri uzunluklarına göre üç grupta toplamanın mümkün olduğunu ifade etmektedir. Buna göre beyit sayısı 500'e kadar olanları “kısa mevlidler”, 500-1000 beyit arasında olanları “orta uzunlukta mevlidler”, daha hacimli olanları ise “uzun mevlidler” olarak değerlendirmek mümkündür. Bkz.: M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011, s. 26.

Mevlid'in büyük bir bölümü mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Bunun yanında tekdüzeliği bozmak ve okuyucunun dikkatini çekmek üzere aralarda kaside/gazel nazım şekillerinde manzumelere de yer verilmiştir.

Mevlid'de yoğun olarak kullanılan kalıp, Mevlanâ'nın *Mesnevi*'si, Âşık Paşa'nın *Garîb-nâme*'si ve Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ı gibi pek çok mesnevîde örneğini bulduğumuz, Türk edebiyatında en çok kullanılan kalıplardan olan *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*'dür.

Visâlî'nin *Mevlid*'ine dair bir makale kaleme almış olan Osman Türer'in de belirttiği üzere eser, yarım kalmış/tamamlanmamış bir görünüm arz etmektedir. Tüm metin boyunca Hz. Peygamber'in hayatı hakkında ince detaylar veren eser, Hz. Peygamber'in çocukluk döneminde, henüz yedi yaşında iken aniden bitmektedir. Hayatının bundan sonraki safhaları ya da vefatıyla ilgili herhangi bir bilgi verilmediği gibi, bir "tertip husûsiyeti" olan ve eserlerin sonunda yer alması gelenek hâlini alan "Hâtîme" bölümü ve bu anlamda nasihat, münâcât ve dua gibi alt başlıkların bulunmayışı eserin tam bir *Mevlid*'in eksik bir nüshası ya da bir sebeple tamamlanamamış bir *Mevlid* olması ihtimallerini güçlendirmektedir.⁷

***Mevlid*'in muhtevası:**

Eser, "eûzü besmele" ile başlamaktadır. 1-9. beyitlerde Fâtiha suresinin tamamı iktibasta bulunularak aktarılır. Bu kısımdan sonra "Tevhîd" bölümü yer alır. Yüce Allah bir ve tektir. Herkes ve her şey O'na muhtaçtır; O ise hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir. Doğmamış ve doğrulmamıştır. Yaratılmış olan her şey Cenab-ı Hakk'ın varlığına işaret etmektedir. Ebedî mutluluğa erişmek isteyen kişi ölmeden önce ölmelidir. Her şey yok olacak; ancak Allah'ın vechi bakî kalacaktır. Bu nedenle sahip olunan her şey O'nun rızası doğrultusunda harcanmalı; infak edilmelidir.

7 Bu durum ile ilgili olarak Türer şöyle demektedir: "Eseri tamamlamaya müellifin ömrünün elvermemiş olması en kuvvetli ihtimal durumundadır. Ancak şimdilik tek nüsha olarak bilinmesine rağmen, belki de ileride tam nüshanın bulunabileceği, bulunmasa bile bu nüshanın tam olan bir nüshadan istinsah edilmesi sırasında müstensihin maruz kaldığı herhangi bir sebep yüzünden eksik kalmış olabileceği asla akıldan çıkarılmamalıdır." Bkz.: Türer, "Visalî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlîdî", s. 183.

Mesnevi nazım şekliyle yazılan bu kısımdan sonra kaside nazım şeklinde bir tevhid daha yer alır. Karanlıklar Yüce Allah'ın nuruyla aydınlığa kavuşur. Ay ve güneş O'nun emriyle dönüp dururlar. Kâinataki her şey O'nun hidayet güneşi ile vücut bulmuştur. Ağaçlar kalem, yaprakları kâğıt olsa Cenab-ı Hakk'ı vafsetmekten aciz kalacaktır. Bu kısımdan sonra “*Fi'l-Münâcât ve arzı'l-Hâcât*” başlığı yer almaktadır. Şair burada Yaratıcı'nın verdiği nimetlerden bahsetmekte; yüce ve mukaddes değerler hürmetine kendisini bağışlamasını, gönlünü mamur kılarak cennetine kabul etmesini dilemektedir. Bu bölüm âlemlerin Rabbi'ne hamd edilerek son bulmaktadır.

Varak 5a-7a beyitler arasında Hz. Peygamber'in övgüsüne ayrılmış iki manzume (*na'at*) bulunmaktadır. Bu kısımda Rasulullah'ın beden ve ruhen yaratılışındaki üstünlükler anlatılarak yüce ahlakı övülmektedir. Bu bölüm şairin Livâ-i Hamd'e sığınma isteğini dile getirişiyile sona erer. 202-221. beyitler Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali ile Peygamberimizin torunları Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan'ın ön çıkan özelliklerinin dile getirilerek övüldüğü bölümdür. Bundan sonra padişah övgüsü gelmektedir. Kanunî Sultan Süleyman bu kısımda adaleti, kahramanlığı, hükümler oluşu, düşmanlarına korku salışı vb. yönleriyle dile getirilir.

On bir beyitlik Sebeb-i Te'lif kısmında şair, bir sabah gaipten bir ses duyduğunu ve bu sesin kendisine gaflet uykusundan uyanarak etrafına ibret nazarıyla bakması gerektiğini söylediğini aktarır. Eserin yazılış hikayesi işte bu hâdiseye dayanmaktadır. Bu kısmı, “Kasîde-i ‘İbret” başlıklı on yedi beyitlik bir kaside takip eder. “Küntü kenz” rivayeti üzerinde durulduktan ve Hz. Peygamber'in nurunun yaratılması bahsine giriş yapıldıktan sonra “*Der-Tafsîl-i Mevlid-i Rûhânî*”⁸ bölümüne geçilir. Yaratılan ilk şey Rasulullah'ın nurudur. Hz. Peygamber madde-ten ve manen kemâl üzere yaratılmış; ahlak-ı hamideyle donatılmıştır. Bu nurun geçmesi gereken on iki perde bulunmaktadır. Bunlar kudret,

8 Türer ilgili makalesinde Visâli'nin “mevlid hâdisesi”ni tasavvufi ve ruhanî bir bakış açısı ile ele aldığı ifade etmektedir. Bu tespiti delillendirirken ise eserinde, “Mevlid-i Rûhânî” başlığını taşıyan ayrı bir bölüme yer verilmiş olmasını ve burada “Nûr-ı Muhammedî” konusunun ve onun Hz. Muhammed (s.a.s.)'e gelinceye kadar geçirdiği intikal safhalarının uzun uzadıya anlatılmış olmasını göstermektedir. Nitekim Türer, makalesinin başlığında da Visâli'nin eserini “Tasavvufî Mevlid” olarak nitelendirmiştir. Bkz.: Türer, “Visâli Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, s. 169, 170, 183.

azamet, minnet, rahmet, saadet, keramet, hidayet, nübüvvet, heybet, şefa, şükür ve secde perdeleridir.

Bu perdeleri geçerek yüce mertebelere ulaşan bu nurdan Cenab-ı Hak bir cevher yaratmış ve nazar kılarak onu iki parçaya ayırmıştır. Bu cevherin bir parçasından su, diğerinden ise arş, kürsi, levh, kalem, cennet, güneş, ay, yıldızlar, huriler ve melekler meydana gelmiştir. Yeryüzü, gökyüzü ve bunların dışında var olan her şey işte bu nurdan yaratılmıştır. Hz. Peygamber'in nuru önce Hz. Âdem'e ve diğer peygamberlere; Abdümenâf ve Hâşim'e, dedesi Abdülmuttalib'e ve niha-yetinde babası Abdullah'a kadar intikal etmiştir.

Pek çok kişi kızını kendisiyle evlendirmek isterken Peygamberimizi babası Abdullah, mütevazi bir ailenin kızı olan Âmine Hatun ile evlenmiştir. Bu evlilik neticesinde Âmine Hatun Hz. Peygamber'e hamile kalmıştır. Bu mübarek gecede Cebrail (a.s.) Yüce Allah'ın emriyle Kâbe'ye inmiş ve bu gece yapılacak duaların kabul olacağı müjdesini vermiştir. Bu hamilelik sebebiyle yer-gök aydınlanmış, melekler Âmine Hatun'un hamileliği boyunca Hz. Peygamber'e salât ve selâm getirmişlerdir. Bu esnada Efendimizin babası ticaret için Yesrib'e gitmiş ve orada vefat etmiştir. Hz. Peygamber daha doğmadan yetim kalmıştır.

Nihayet 12 Rebiülevvel Pazartesi günü Hz. Peygamber dünyayı teşrif etmişlerdir. Bu doğuş ile cennetin kapıları açılmış; yeryüzü ve gökyüzü güzel kokularla dolmuş; İblis, Lât ve Menât hapsedilmiştir. Bir melek Âmine Hatun'un yanına gelerek vaktin geldiğini ve Yüce Allah'a teveccüh etmesini bildirmiştir. Hz. Peygamber'in doğumuyla cihan şeref bulacak; hak dini o getirecek, batıl dinler ise yok olup gidecektir.

Bu gece olup bitenleri Âmine annemiz bizzat kendisi nakletmektedir. Buna göre o gece kendisi evde yalnız başınadır ve Cenab-ı Hakk'a münâcatta bulunarak yalvarmakta, yapacağı doğum için yardım dilenmektedir. Bunun üzerine bir ses duyar. Bu ses kendisine doğuracağı çocuğun Allah'ın habibi olacağını müjdelemektedir. Gönlüne bir ferahlık gelerek rahatlayan Âmine annemiz evin tavanından giren bir nurun doğuyu ve batıyı kapladığını görür. Melekler havaya bir döşek sererler. Bu arada duvar yarılr ve dört hatun odaya girer. Bunlar Havvâ, Hâcer, Âsiye ve Meryem annelerimizdir ve hepsi doğacak çocuğun eşsizliği ve kıymeti konusunda Âmine'yi müjdelemektedirler. Melekler gökten üç

alem indirmiş ve bunları Kâbe'ye, şarka ve garba dikmişler; ellerinde cennet nimetleriyle dolu tabaklarla Âmine'ye ikramda bulunmuşlardır... Sonunda kutlu doğum gerçekleşir.

Melekler bir leğen getirerek Hz. Peygamber'i yedi kez yıkarlar. Rıdvan isimli melek Peygamberimizin sırtına nübüvvet mührünü basar ve kendisine peygamberlerin sonuncusu olduğu bildirilir. Tüm bunlardan sonra melekler tazim ve tekrîm içerisinde ayrılırlar.

Mevlid'in bundan sonraki kısmında Hz. Peygamber'in doğumuyla beraber meydana gelen mucizeler aktarıldıktan sonra, Abdülmuttalib'in torununu görmeye gelmesi ve Hz. Peygamber'e "Muhammed" isminin verilmesi bahsine geçilir. Dedesi torunu için yedi gün boyunca kutlamalar yapar, ziyafetler verir. Onun doğumuyla her taraf şenlenir; etrafa bereket yağar.

Hz. Peygamber dönemin âdetlerine uygun olarak Halîme isminde bir sütanneye verilir. Bu esnada da olağanüstü pek çok hâdise yaşanır. Halîme Hz. Peygamber'i alarak Benî Sa'd iline götürür. Onun gelişiy-le kıtlık ortadan kalkar; Cenab-ı Hak o yöreyi nimetleriyle zengin kılar. Halîme ve eşi Hâris'in evleri artık bir şifa yuvasıdır. Halîme'nin aktardığına göre Hz. Peygamber daima misk gibi kokar, elbiseleri hiç kirlenmez, boş şeylerle uğraşmayı sevmez. Yine bu dönemde iki melek gelerek Peygamberimizin göğsünü yarmışlar ve kalbini yıkayarak temizlemişlerdir. Hz. Peygamber'in göğsünü kapatarak göklere doğru yükselen melekler artık kendisinin dünyaya ait hazzardan, kötü düşüncelerden arınmış biri olduğunu bildirmişlerdir.

Halîme, Hz. Peygamber'e birilerinin zarar vermesinden korkar ve onu ailesine vermek üzere Mekke'ye gelir. Bu sırada Hz. Peygamber yedi gün süreyle kaybolur. Sonunda dedesi Abdülmuttalib onu Tihâme vadisinde bulur ve Mekke'ye geri getirir. Mekke ahalisi Peygamberimizi karşılar ve güneş gibi parlayan yüzüne bakarak onu hayranlıkla överler.

Peygamberimiz bir gün Kâbe'ye dedesinin yanına gider. O sırada orada bulunanlardan biri onu putlara götürmek isterse de dedesi buna karşı çıkar ve onun seçilmiş özel biri olduğunu söyler. Hz. Peygamber bunun üzerine Kâbe'nin örtüsünden tutarak "yeri, göğü ve tüm kâinâtı yaratanın; her şeyi bilen, gören, bir ve tek olan Allah olduğunu, O'nun

dilediğine sonsuz nimetler vererek şereflendirdiğini; dilediğini ise hakir ve zelil kıldığını” söyler. Bu sözler daha önce işitilmiş, bilinen sözler değildir. Bu nedenle de orada bulunan ve bunları işitenlerin ona karşı sevgileri bir kat daha artar.

Mevlid’in bundan sonraki kısmında beş yaşındaki Hz. Peygamber’in yedi samimi arkadaşıyla beraber halası Âtike’nin evine gelmesi ve burada kuru bir hurma ağacının mucize eseri olarak meyve vermesi anlatılır. Bu mucizeyi duyan Mekke halkı koşarak bu hurma ağacını görmeye gelmiştir. Bu olağanüstü olay, Hz. Peygamber’e duyulan sevgiyi daha da arttırırken, Ebû Leheb hasedinden ne yapacağını bilemez hâle gelmiştir.

Abdülmuttalib yılda bir defaya mahsus olmak üzere bir divan kurmakta; kendisi için serilen bir kilimin üzerine oturarak çevreden gelen zengin-fakir herkesi ağırlamakta; idarî işlerini böylece yürütmektedir. İşte böyle bir gün Abdülmuttalib’in bütün oğullarının da hazır bulunduğu bir sırada Peygamberimiz Harem kapısından içeriye girer. Onu karşılayan Ebû Tâlib, kendisinden Abdülmuttalib için hazırlanan kilime geçip oturmasını ister. Peygamberimizi gören halk, güzelliği karşısında büyülenir ve övgü dolu sözlerle onu yüceltir. Bu durum karşısında iyice sinirlenen Ebû Leheb kıskançlık içerisinde Hz. Peygamber’in ellerinden tutarak onu oturduğu yerden kaldırır ve hakaretlerde bulunur. Bu olaya çok üzülen Peygamberimizin gözleri dolar. Melekler bu durumu Cenab-ı Hakk’a arz ettiklerinde, Allah (c.c.) onlara Hz. Peygamber’in ilim, hilim ve edeble donatıldığını, kendisine Kur’an-ı Kerim verileceğini ve “tebbet yedâ” ile Ebû Leheb’in hak ettiği cezayı alacağını bildirir. Hz. Peygamber’i ağlarken gören dedesi bu durumun nedenini öğrendiğinde Ebû Leheb’i cezalandırır ve oğullarına dönerek Ebû Leheb’i artık oğlu olarak kabul etmediğini, kendilerinin de ona kardeş dememelerini emreder. Nitekim orada bulunan herkes de ona lanet eder.

Hz. Peygamber yedi yaşına geldiğinde Abdülmuttalib Hz. Peygamber’i o yörede ün yapmış bir muallime götürür ve torununa hocalık yapmasını ister. Ancak aynı gün bu yapılanın hata olduğu; zira Hz. Peygamber’in bu hocadan öğrenecek hiçbir şeyinin olmadığı anlaşılır. Abdülmuttalib; ilmi, iz’ânı ve faziletinden bî-haber oldukları için torunundan özür diler.

Bu olay herkes tarafından duyulmuş; Hz. Peygamber karanlıkları aydınlatan bir güneş misâli her tarafa ışık saçmış; gönüllerde taht kurarak herkes tarafından itibar görmüştür.

Bütün bu anlatılanlar yüce bir ahlak üzere olan Hz. Peygamber'in övgüsü (na'ıtı) sadedindedir. Cenab-ı Hak tarafından övülen böyle bir insan ne kadar anlatılırsa anlatılsın yine hakkıyla tavsif edilemeyecek; övgüsü lâyıkiyle yerine getirilemeyecektir. Onun medhi, ucu bucağı bulunmayan sonsuz bir umman misâli erişilemez, güç yetirilemez bir mahiyettedir.

Salât ve selâm Hz. Muhammed (s.a.s.)'in üzerine olsun. Cenab-ı Hak, "Allah Visâlî'ye rahmet etsin" diyenlerin değerini yüceltsin; onlara ikramlarda bulunsun.

Visâlî Mevlidi'nin şekil ve muhteva özellikleri hakkında verdiğimiz bu bilgilerden sonra eserin günümüz alfabesine çevrilmiş şeklini sunabiliriz.

**Hâzâ Kitâbu Mevlidi Fahri'l-Kâinât Muhammedini'l-
Mustafa - Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm-
li-Mevlânâ Alî Çelebi el-Visâfî**

- 1 Evvelâ Allâh'a ta'vîz olsa râh (1b)
Ola şeytân-ı racîm anda tebâh
- 2 Dinse bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Keşf olur envâr-ı esrâr-ı 'Alîm
- 3 Dinse hem "el-hamdü li'llâhi" yakîn
Feth olur meknûn-ı "Rabbi'l-'âlemîn"
- 4 Kim o "Rahmânu'r-Rahîm" Allâh'dur
Yevm-i dînün mâliki ol şâhdur
- 5 Sana dirler cümle ekvân ey Mu'în
Dâyimâ "iyyâke na 'bud nesta 'în"
- 6 Her biri dirler makâl-i "ihdinâ"
Tâ "sırât-ı müstakîm" ola hüdâ
- 7 Şol sırâtı eyle in'âm ey Hudâ
K'iyledün ebrâruna anı 'atâ
- 8 Ola "mağdûbun 'aleyhim" râhı sed
Dahı silki "dâllîn"ün ey Samed
- 9 El açup dirler bu demde hâdî'în
Minke ned'û yâ Îlâhî âmîn

Fî-Tevhîdi'z-Zât ve Temcîdi's-Sıfât

- 1 Pes ne dinsün ol vücûd-ı bâhire
Künhine irmez 'ukûl-i kâsıra
- 2 İsm-i zâtıdur "Huva'llâhu Ahad"
Vahdet-i sırf oldur "Allâhu's-Samed"
- 3 "Lem-yelid ve lem-yüled" evsâfî yakîn
Ana küfv olmadı bir ferd âferîn

- 4 Pây-ı ‘arşına cihân olmaz sevâ
K’anda zâtı kim “*ale’l-arşi’stevâ*”
- 5 Âfitâb-ı zâtına k’olmaz esîr
Zihn ü hâricde ana yokdur nazîr
- 6 Kanı zâtîçün tasavvurda cihât
Tâ tasavvurdan hüveydâ ola zât
- 7 Kâyinâtun vüs’ı yokdur hiç ana (2a)
Kalb-i âşıkdur meğer yok mâ-adâ
- 8 Kalb-i âşık şâhidu’llâhdur
Kalb-i âşık ana manzar-gâhdur
- 9 Kalb-i âşık ana mülk-i müşterî
Bunu dir mantûku’llâh işterî
- 10 Kalb-i âşık hamr-ı hubdan müstekir
Münzabıt olmaz “*fe-hel min-müddekir*”⁹
- 11 Bî-nişândur lîk bu kevn ü mekân
Varlığına dâldür anun ayân
- 12 Nakş-ı âlem nûrına nispet hayâl
Kim vücûdudur anun yokluğa dâll
- 13 Âsumân ser-geşte-i envâridur
Bu zemîn âlûde-i esrârıdur
- 14 Âfitâb-ı sun’ına mihrile mâh
Zerrelerdür her biri bî-iştibâh
- 15 Nâr nûrı hasretinden dil yakar
Hâk vâlih başına yarlar yıkar
- 16 Âb rûyından yüz urur yirlere
Bâd âh eyler varırsa her yire
- 17 Âb-ı telh ü azbi cem’ eyler revân
Var arada “*berzahun lâ-yebğiyân*”¹⁰
- 18 Beyzayı beyzâ iken bebğâ ider
Feyz-ı cûdından yedi beyzâ ider

9 “Var mı düşünüp öğüt alan.” Kamer 54/17.

10 “(Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar.” Rahman 55/20.

- 19 Yaş ağaçdan gâh nâr ızhâr ider
Gâh nârı ravza-i gül-zâr ider
- 20 Nişden virür musaffâ şehd o Rab
Kandı neyden kuru ağacdan rutab
- 21 Gâh hâk-i pâ-y-i cism-i pâki tâ
Dîde-i arşa kılur ol tûtiyâ
- 22 Âdeme ta‘lîm-i esmâ ol kılur
Dâyimâ in‘âm-ı na‘mâ ol kılur
- 23 Kiminün başına zerrîn tâc urur
Hem kiminün farkına minşâr kor
- 24 Geh ruh-ı mahbûba nûr i‘tâ ider
Gâh âşık kalbini şeydâ ider
- 25 Geh Hicâzına o uşşâk-ı irâk
Hoş Nevâyile gelürler bâ-vifâk
- 26 Ne kadar tahrîr olunsa vasf-ı Hak (2b)
Şemsden bir zerre olmaz bin varak
- 27 Görinen âyât-ı Hak’dur ser-te-ser
Ayn-ı ibretle eğer kılsan nazar
- 28 Vahdetinün şâhididür dü-cihân
Kim urur hem evvel ü âhir ayân
- 29 Zerrelere zâhir değül hûrşidsüz
Varise aynun nazar kıl dinle söz
- 30 Çeşme-i hûrşide ayb olmaya ger
Yoğise huffâş için nûr-ı basar
- 31 Münkirise n’ola ehl-i i‘tizâl
Mukbile olur tecellâ-yı Cemâl
- 32 Bin gedâ sıfru’l-yed olsa bu ayân
K’olmaya gencîne-i şâha ziyân
- 33 Gerçi sohbetden habîr olmaz asamm
Sâmi‘îne nağme-sâz için ne gamm

- 34 Bu rumûza kanı kim vakıf olur
Kâbe-i esrârı kim tâ'if olur
- 35 Kanı iz'ân ide bir kalb-i sa'îd
“*Ev elka 's-sem 'a ve huve şehîd*”¹¹
- 36 Kılmazisen mâ-sivâya ger nazar
Vire kalbüne “*ve bî-yebşır*” basar
- 37 Bezl-i mechûd it ki bulunsun likâ
“*Leyse li 'l-insâni illâ mâ-sa 'â*”¹²
- 38 Bu vücûd-ı hâdisi terk eyle kim
Eyler anı yine muhdis mün'adim
- 39 Feth idem dirsene tecerrüd bâbını
Gayret eyle ko vücûd esbâbını
- 40 Terk olunmayınca bu mâ vü meni
Bin arasan bulmazsın sen seni
- 41 İsterisen nûr-ı Hayy-ı lâ-yemût
Varlığın mahv eyle “*kable en-temût*”¹³
- 42 Mâ-sivâ mahv olısar illâ ki Hû
“*Küllü şey'in hâlik illâ vechehû*”¹⁴
- 43 Bulmak için ittisâl-i nûr-ı zât
Dinmedi mi “*uktulûnî yâ sikât*”
- 44 *Varlığın varısın infâk it kamu*
“*Len-tenâlü 'l-birre hattâ tunfikû*”¹⁵
- 45 Sen seni bilsen ki ol Hak n'eyledi (3a)
Âlem-i suğrâda kübrâ eyledi
- 46 Kalb virdi vü mücellâ eyledi
Anı nûr-ı zâta meclâ eyledi

11 “...yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için...” Kâf Sûresi, 50/37.

12 “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” Necm 53/39.

13 “Ölmeden önce ölünüz.”

14 “Onun zatından başka her şey yok olacaktır.” Kasas 28/88.

15 “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz.”

Âl-i İmrân 3/92.

- 47 Minnet ü bî-müntehâ hamd ü sipâs
Ana olsun bî-taaddüd bî-kıyâs
- 48 Tu senâhâ-râ çu ne-şümâri ber-â
Kîlehâ fî-zâke lâ-uhsî senâ

El-Kasîde fi't-Tevhîd

- 1 Cellet sıfâtu men tecellâ bihi'l-verâ
Îz hum yurakkıbûne bihâ muzlîme'l-habâ
- 2 Tâhet nüfûsu men tetelakkâ bi-tîhi men
Huve zâtuhû ve tahayeret fî-mi'radi'l-likâ
- 3 Yâ men lehu'l-cemâl tereddeyte bi'l-'ulâ
Ezzerte zâteke bi'l-kibriyâi dâyimâ
- 4 Ey iki zerre dav'-ı cemâlinde dü-cihân
Ma'dûm olurlar eylesen ol dav'ı ihtifâ
- 5 Hûrşîd ü meh ki yüzleri yirlerde rûz u şeb
Devvâr olurlar emr-i cemîlünle pür-zıyâ
- 6 Hükmünledür tahammüli arzun nevâyibe
Hizmetde hem bu nüh feleğün kâmeti dü-tâ
- 7 Ebvâb-ı rahmetün yed-i lutfunla açılır
Mesdûd olur eğer kim ide kahrın icterâ
- 8 Vâsf-ı Celâl ü Cemâlündür ısbâyn hem
Tâ kâyinâta bunlar ola mazhar u merâ
- 9 Pes cennetün nukûşî cahîmün telehhübi
Hem Mâlik'ün huşûneti Rıdvân'a hem vefâ
- 10 Hem lutfi her kerîm ü le'îmün şe'âmeti
Dahı bunun gibi niçe ezdâd-ı mâ-sivâ
- 11 Mişkât-ı İzzetündeki mısbâh-ı nûr-ı Zât
Zalmâ-i kâyinâta düşüp virdi incilâ
- 12 Şems-i hidâyetünle bu zerrât-ı kâyinât
Geldi vücûda her biri yâ Mûcîde'l-verâ

- 13 Neşv ü nemâda feyz-i sıfâtınla her vücûd
Ketm-i ademde zâtına nispetle bî-riyâ
- 14 Bâtın hüviyyetin hucubât-ı sıfâtile
Zâhirdür ol mezâhir-i evsâfile Hudâ
- 15 Envâ-ı tâatunla ki râki‘ durur felek (3b)
Sâcid zemîn ibâdete kâyim halâ melâ
- 16 Senden vücûda geldi çü bu kevnile mekân
Zâtun münezzehe olsa bulardan n’ola revâ
- 17 Manzûr olursa ayn-ı inâyetle bir gubâr
A’yân-ı rûh-ı kudse olur ayn-ı tûtiyâ
- 18 Zerrât-ı mâ-sivâ ne ki mihrinle her biri
Zât-ı hüviyyetüne ider hamdile senâ
- 19 Tevhîd-i zâtına kamu şey kâ’il oldı hep
Lâkin şurûh-ı vâsîfina lâl oldılır şehâ
- 20 Tomarı kârı sehvile gerçi Visâlî’nün
Tuğrası oldı cürmi vü mazmûnı pür-hatâ
- 21 Lutfun yedi ki rahmetile çekse ana hat
Yarın temessük ola halâsına elde tâ
- 22 Dav’ ura rahmetün güneşi zerre olmaya
Bir lem’asında cümle-i isyân-ı zî-şekâ
- 23 Hibr olsa bahr u cevî-i semâ hem devâd olup
Eşcâr eğer kalem dahı evrâkı rakk ola
- 24 Vâsfun yazarsa rûhı olan tâ hisâba dek
Her bâbı yüz kitâb ola her faslı bin edâ
- 25 Aslâ telâffuz olmaya vâsfunda lafz-ı tâm
Yâ men aleyhi ente teferrâde fi’s-senâ

Fi’l-Münâcât ve arzı’l-Hâcât

- 1 Ey Kerîm ü ey Latîf ü bî-zevâl
Eyledün bî-had bize fazlun nevâl

- 2 Kim temevvüc kıldı deryâ-yı kerem
Tâ kıla arz-ı hakîkatde irem
- 3 Evvelâ kim biz kamu ma‘dûm idük
Bî-musattah nokta-i mevhûm idük
- 4 Bast idüp nûr-ı basîtün pertevi
Bize virdi hilat-i cism-i nevi
- 5 Bir heyûlâ çok suver kıldın tamâm
Sonra kıldın akl u hiss in‘âm-ı ‘âm
- 6 Zîver-i dînle tezeyyün eyledün
Feyz-i nâmûsile teskîn eyledün
- 7 Âlim ü ‘âbid takıyy u muhteşem
Eyledün dahı bizi hayru’l-ümem
- 8 Evvel itdün çünkü bu na‘mâya gark (4a)
Sonra bârî olmaya afvunda fark
- 9 Feyz-i fazl için ki halk itdün cihân
Fazla için itmedün anı ayân
- 10 Pes hidâyetdür ‘usâtun mesnedi
“Men yehdi ‘llâhu fe-hve ‘l-muhtedi”¹⁶
- 11 Her kim olsa cürm ile bî-cân u ten
Dest-gîrisin pes anun yine Sen
- 12 Bu durur dâyim münâcâtum benüm
Dergehüne arz-ı hâcâtum benüm
- 13 Yâ İlâhi nûr-ı zâtun hakkıçün
Mazhar-ı âlem sıfâtın hakkıçün
- 14 Sırr-ı zevk-i aşk-ı âşık hakkıçün
Ferr-i şevk-i sıdk-ı sâdik hakkıçün
- 15 Hûn-i eşk-i dîde-i giryân için
Sîne-i sûzân dil-i biryân için
- 16 Tâ’if-i Kâbe-i cemâlün hürmeti
Vâkıf-ı sırr-ı cemâlün hürmeti

16 “Allah kimi doğru yola iletirse, odur doğru yolu bulan.” A‘râf 7/178.

- 17 Arş-ı nûr-ı zâta pervâz eyleyen
Mâ-sivâ perrini perdâz eyleyen
- 18 Mazhar-ı esmâ vü evsâfun için
Ma'ber-i envâr-ı eltâfun için
- 19 Fahr-ı âlem rahmet-i sermed için
Zuhr-ı âdem hazret-i Ahmed için
- 20 Yâr-ı ğârı hürmeti Fârûk'ı hem
Dahı Zü'n-nûreyn ü Leys-i zü'l-kerem
- 21 Enbiyâ vü mürselînün hürmeti
Etkiyâ vü tâbi'înün hürmeti
- 22 Bu Visâlî kulunı bî-çâredür
Bir nahîf üftâde vü âvâredür
- 23 Pür-alîl efgendedür hâk içre hor
Râfi' ol lutfun eliyle yâ Gafûr
- 24 Gark olupdur bahr-ı cürme bî-mecâl
Dest-i lutfunla kerem kıl elin al
- 25 Kalbine vir lema-i nûr-ı hüda
Aynına dav'-ı basîret ey Hudâ
- 26 Rûhını hem mazhar-ı esrâr kıl (4b)
Nefsini tathîr ü rûha yâr kıl
- 27 Ayna-i dil jengine vir incilâ
Anda tâ aks eyleye nûr-ı likâ
- 28 Eyle sâlik râhuna virme mecâl
Eyleme pâyine ol aklın 'ıkâl
- 29 Cânına vir şevk-i hubbunla zuhûr
Zerre-i aynın ayândan eyle dûr
- 30 Sahv u mahvile anı mesrûr kıl
Bir harâb âbâddur ma'mûr kıl
- 31 Ol yed-i fazlınla içür câm-ı tahûr
Hum-ı hubdan mest kıl mânend-i Tûr

- 32 Hâkden ref^ç eyle anı zerre-veş
Mazhar-ı hûrşîd-i lutf it vir dırahs
- 33 Ey beni her dem münâcât itdüren
Tapusına arz-ı hâcât itdüren
- 34 Gerçi düşdüm ayağa yok amelüm
Komazam dâmen-i lutfundan elüm
- 35 Rahmetünden kesmezem hergiz recâ
Çünki lutfundan görürem çok atâ
- 36 İki âlemden murâdumdur tapun
Yüz ururam secde-gâhumdur kapun
- 37 Zikr-i zâtınla derûnum kıl münîr
Hem cemâlün pertevinden müstenîr
- 38 Kalmışam ayakda eyle ser-firâz
Gayra itdürme niyâz ey Bî-niyâz
- 39 İt gamunla bana derdün gam-güsâr
Eyle gussan mândelikde bana yâr
- 40 Tende sensiz bir nefes cânı n'idem
Râzıyam derdüne dermânı n'idem
- 41 Olsa derdün pür-ferahdur cân u dil
Bana derdünsüz ne virür âb u gil
- 42 Yoğise senden kimün kalbinde derd
Cânı dermân bulmaya olmaya merd
- 43 Yine gönlüm derdine dermân senün
N'ola ma'mûr eylesen vîrân senün
- 44 Eksük itme kalbüme ur tâze dâğ
Kendü hânendür ko kim yansun çerâğ
- 45 Sana zâhirdür değül sırlar nihân (5a)
Senden özge bize kimdür Müste'ân
- 46 Hâb-ı gafletden bizi bîdâr kıl
Sohbet-i ağıyardan bîzâr kıl

- 47 Eyle taksîrâtumuz yâ Rab tamâm
Menzilümüz eyle pes Dârü's-selâm
- 48 Rabbena' rzuknâ bi-ihsânin lenâ
Mâ-daavnâ minke min-feyzi'l-münâ
- 49 Ente keşşâfün li-zulmâtî'l-gumûm
Rabbena' kşifhâ bi-tahrîfi'l-humûm
- 50 Hamdünâ li'llahi Rabbi'l-âlemîn
İnehû berrun Ra'ûfun âmîn

Fî-Na'ti'r-Rasûl aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm

- 1 Yine bu dil gülsitânı gülleri
Açılıp şâd eyledi bülbülleri
- 2 Her biri açup dehânı pür-safâ
Oldı hoş elhân-ı na't-ı Mustafa
- 3 Kumrû-yi dil mukri-i hamd oldı çün
Yeğ mukârin olsa Ahmed medh içün
- 4 Kim açılsa üşkûfe-i bâğ-ı makâl
Güle sünbül yaraşur kılsan misâl
- 5 Ahmed'ün pes zevrak-ı mîmin ehad
Nûrı deryâsında gark itdi ebed
- 6 Kad tecella'r-Rabbu fî-mir'âtihi
Bel tecellâ râ'iyen fî-zâtihi
- 7 Kad tesaffâ sadruhû bi'l-inşirâh
Bel tezekkâ müstenîran bi'l-felâh
- 8 *İmtelâ bi'n-nûri minhü'l-hâfikân*
İnneme'l-bedrânu minhü'ş-şârikân
- 9 Ta'ir-i a'lâ-yı kâf-ı Kudsdür
Tâ'if-i Bathâ-yı nâf-ı Kudsdür
- 10 Oldur ol müstağrak-ı deryâ-yı hûb
Odur ol pür-vâlih-i sahrâ-yı hûb

- 11 Oldı hubbu'llâhdan mest-i müdâm
K'olmaz anun gibi bin mest-i müdâm
- 12 Pâdişâhidur dü-kevnün ol Habîb
Ol şifâu'l-kalbi ol derde tabîb
- 13 Ol melihü'l-had ki rahbu'l-cebhedür (5b)
Eflec esnâni sadefde sanki dürr
- 14 Bî-bedel zîbâ mükehhal gözleri
Nergisün çeşmine virir zîveri
- 15 Dost bûyiçün kim ol akne'l-meşâm
Gülşen-i Kuddûsı idindi makâm
- 16 Tâmmu'l-kaddür ki ol nuru'l-'uyûn
Kâmet-i Tübâ'yı kıldı ser-nigûn
- 17 Sürresinden sadra dek bir elf-i şa'r
İtdi mukham satr-ı elfe elfe şî'r
- 18 Hûb-sûret hoş-mehâsindür nesîm
Râstı oldur “*alâ-hulkın azîm*”¹⁷
- 19 Ser-te-ser pür-nûrdur lâhût fer
Kodı pâyına meh-i nasût ser
- 20 Müctebâ-yı “*fâliku'l-ısbâh*”¹⁸dur
“*Ve'd-duhâ*”¹⁹ mişkâtına misbâhdur
- 21 Cân virür ikbâline Rûhu'l-emîn
K'okunupdur ismi için Yâsîn
- 22 Midhati Mîkâ'il'ün mikyâlidür
Hubbı bâzârında kim keyyâlidür
- 23 Nefh-ı sûr idince İsrâfil hem
Nefha-i medhiyiledür muğtenim
- 24 Dahı azrâ'îl ana dizende per
İttisâl-i zâta hizmet 'özü ider

17 “Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.” Kalem 68/4.

18 “O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır.” En'âm 6/96.

19 “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ 93/1.

- 25 İbtidâsı ittihâd-ı kurb-ı zât
İntihâsı ilticâ-yı kâinât
- 26 Olduğičün Kevser “*a ‘taynâk*”²⁰ ana
Oldı izz-i sermedi “*levlâk*”²¹ ana
- 27 Çünkü irdi İzzet-i “*levlâk*”e ol
Ba’is oldı hilkat-i eflâke ol
- 28 İtdüğini zâta ol seyr-i nihân
Kıldı “*sübhâne ’llezî esrâ*”²² beyân
- 29 Kâf-ı hubda ol ki bir pâ üzredi
Şefkat itdi Hakk ana Tâhâ didi
- 30 Adına her dinde sikke bî-cevâb
Okunur hem hutbe-i faslu’l-hitâb
- 31 “*Kâbe kavseyn*” oldı eyvânı anun
Sadr-ı “*ev ednâ*”da²³ dîvânı anun
- 32 Oldı menşûrında çün beş vakt hitâb (6a)
K’oldı unvânı anun Ümmü’l-kitâb
- 33 İtmedüğinden bu eşyâya nazar
Aynına okundı “*mâ-zâğâ ’l-basar*”²⁴
- 34 Levh-i mahfûzıdı çün müstahzarı
N’eylesün ol levha-i mektepleri
- 35 Hâme meh-veş oldı şakk peyvendine
Lîk zıllı hâ’il oldı kendine
- 36 Enbiyâ nûrı ile ârâste
Evliyâ sırrı ile pîrâste

20 “Şüphesiz biz sana Kevseri *verdik*.” Kevser 108/1.

21 “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” Bkz.: el-Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/164 (Hadis nr.: 2123).

22 “Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa’ya götür-en Allah’ın şanı yücedir.” İsrâ 17/1.

23 “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.” Necm 53/9.

24 “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” Necm 53/17.

- 37 Tâc-ı safvet oldıyısı Âdem'e
Hak bunı şâh itdi iki âleme
- 38 Mevhib-i İdrîs tedrîs ise hem
Bu medîne-i ilm ü mâ-evhâ-alem
- 39 Hazret-i Nûha sefîneyle necât
Virdi ise buna dahı kâyinât
- 40 Yer yüzün buna mesâcid eyledi
Ol sırâta fevz-i sâcid eyledi
- 41 Gerçi nâr İbrâhîm'e berd ü selâm
Ümmete dûzah dahı Dârü's-selâm
- 42 Zemzem İsmâ'il'e hem kurbân hüdâ
Buna Kevser ümmete kâfir fedâ
- 43 Tûr'da Mûsâ'ya oldıyısı kelâm
Buna arş üzre o Hak virdi selâm
- 44 Ana Tevrât itdi ise ihtidâ
Âyete'l-kürsî buna oldı atâ
- 45 Sâlih'e çün nâkası itdi vifâk
Pes mutî' oldı buna hayl-i Burâk
- 46 Nağmeyi Dâvûda hem suhf-i Zebûr
Buna mihr-i mühr ü en'âmîle nûr
- 47 İns ü cinne kim Süleyman hükm ider
Bu Nebiyyü'l-hâfıkayndur ser-te-ser
- 48 Yûnus'a virdi necâtı ümmete (6b)
Ol sırâtı vire ire râhata
- 49 Nûna ol dahı komamışdı kadem
Buyıdı hem hâfız-ı "*nûn ve'l-kalem*"²⁵
- 50 İrdiyise Hızır'a hem âb-ı hayât
Buna virdi selsebîlin ey sikât
- 51 Virdi lutfi hicr-i Ya'kûb'a visâl
Yûsuf'a hüsninden irdi bir misâl

25 "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme..." Kalem 68/1.

- 52 Âyet-i medhi ki pür-i'câz dur
Her ne itnâb eylesem îcâz dur
- 53 Midhatinde halk-ı âlem oldı lâl
Her lisân-ı nâtıka oldı kelâl
- 54 Medhinün pâyânı yok çün ey amû
Şemmirû sallû 'aleyhi sellimû

El-Kasîde fi-Na'ti'n-Nebiyi aleyhi's-Selâm

- 1 Ey der-i sır künûzını Fettâh
V'ey kilîd-i rumûza hem miftâh
- 2 Vâsf "ve'l-leyl"²⁶ ider çü gîsûnı
"Ve'd-duhâ"²⁷ kıldı cebheni îzâh
- 3 İtmedin bu zirâatî Âdem
Oldun arz-ı hakîkate fellâh
- 4 Görmeden yemm-i âlemi ol Nûh
Bahr-ı ifdâla sen idün mellâh
- 5 Katl-i Calût'a Hazret-i Dâvûd
Sen şehîçün kuşanmış idi silâh
- 6 Mâ-sadak kavlı-i "lî maa'llâh"^{a28}
Yine sensin ey mefharu'l-ervâh
- 7 Rûh-ı kudsün ki vardı Kuddûs'a
Cilve-gâhun iken bu bâğ-ı bitâh
- 8 Kavlı-i murdârına ne Bû Cehlün
Ne zarar vire hayl ü gürûha nübâh
- 9 Virmedi zılluna vücûd nurun
Ne mesâ itdi fark anı ne sabâh

26 (Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun." Leyl 92/1.

27 "Kuşluk vaktine andolsun." Duhâ 93/1.

28 "Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit vardır ki, benimle birlikte o vakit içine ne bir mukarreb melek, ne de bir mürsel nebî sığar." Bkz.: el-Aclûnî, *Key-fü'l-Hafâ*, II/173, (Hadis nr.: 2159).

- 10 Ma‘den-i sırr-ı “*küntü kenzen*”²⁹ idün
İtdi keşf amı fâliku’l-ısbâh
- 11 Rûhı tas‘îd idüp ider tenkîs
Nefsini hikmetünle iden ıslâh
- 12 Na‘tüniçün alî ne-lâyıkdur (7a)
Ne disün şemse zerre-i eşbâh
- 13 Matlabı lema-i şefâatdur
K’olmaya zulmet içre yevm-i kifâh
- 14 Müctebâ nurun içün ey Ahmed
Ey risâlet sirâcına mısbâh
- 15 Gerd-i râhundur ol hidâyetün it
İlticâ-i Livâ-i Hamdüne râh

**Hâzâ fi-Nu‘ûti’l-Ashâbi’l-Kirâm
aleyhimu’r-Rıdvânu bi’l-İkram**

- 1 Şâhısın divân-ı şer‘un bî-nazîr
Ol bisâta Çâr-yârun dört vezîr
- 2 Çâr sûret ma‘nisi bir dem bular
Üss-i dîne çâr-unsur hem bular
- 3 Sana evvel yâr kim Sıddîk’dür
Sâniye’sneyn-i evvel tasdîkdür
- 4 İtdi varın şem’a-veş yolunda harc
K’iyledün cümle ulûmı ana derç
- 5 Bunda kufl-i şer‘un ol miftâhıdur
Anda ebvâb-ı cinân fettâhıdur
- 6 Ol adâlet kâmi kim Fârûk’dur
Def‘-i zehr-i küfre misli yokdur

29 “Ben gizli bir hazine idim.” anlamındadır. Sözün devamında “bilinmeye muhabbet ettim; bilineyim diye mahlûkâtı yarattım” gelmektedir. Bkz.: Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/132, (Hadîs nr.: 2016).

- 7 Zıll-ı Hak'dur çünkim ol nûr-ı basar
Sâyesinden zerre-veş şeytân kaçar
- 8 Şâm'dan kaldursa ısbaynını
Çıkarur Kaysar'da Kısra aynını
- 9 Âb-ı rûy-ı dîn ki Osmân'dur şehâ
Bahr-ı îmân ayn-ı ummân-ı hayâ
- 10 Rûşenidi levha-i kalbi çü şem'
Levha bakup itdi Kur'ân'ı o cem'
- 11 Hânedân-ı hayr-ı halka zeyndür
Ayn-ı mâzağına Zü'n-nûreyn'dür
- 12 Hem şücâ'-ı haydur ol Hak Haydar'ı
Bir eliyle yıkdı bâb-ı Hayber'i
- 13 Sırrı kim dâyim kılur seyr-i sipihr
Pes "selûni" diye vechi var o mihr
- 14 Zü'l-fikârı berk-ı şemsi gaş ider
Düldülüne çarh irgürmedi ser
- 15 Ol şehâdet cem'inün zîverleri (7b)
Ol saâdet evcinün enverleri
- 16 Dîde-i Fahr-ı cihâna nûr-ı ayn
Ya'nî ibn-i Murtazâ Hasan Hüseyin
- 17 Mest-i Hak'dur kim biri nûş itdi zehr
Kan akıtdı bir anuçün çekdi kahr
- 18 Sadr-ı şer'a her biri bir zeyndür
Müstehıkk-ı Hak ki mazlûmeyndür
- 19 *Hüm nücümü 'd-dîni anhüm külle hîn*
Radıya 'llâhu teâlâ ecma 'în³⁰
- 20 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi 'l-kemâ³¹

30 Onlar her zaman dinin yıldızlarıdır. Allah onlardan razı olsun.

31 Ey âşıklar safâ şafağı doğdu, onun için Muhammed Mustafa'nın cemaline salât u selâm edin.

Hâzâ fî-Na'ti's-Sultân
Lâ-zâle fî-Saltanatihî ilâ-Âhiri'z-Zamân

- 1 Hakk'a hamd ü medh-i Ahmed'den akîb
Pâdişâh na'tı gerekdür ey edîb
- 2 Hakk'a tâbi' hem Rasûline yakın
Pes ulü'l-emre mutî' olur hemîn
- 3 İştibâh olmaz bu ma'nâya ayân
Kim "atî'u'llâh" ider anı beyân
- 4 Şâh râ'î vü re'âyâdur ganem
Adli mer'âsında gürgândan ne gam
- 5 Kim husûsâ şimdi sultân-ı zamân
Hâkimidür yedi iklimin o hân
- 6 Gölgesinde hoş geçerlerse ibâd
Sây-e-i Hak'dur n'ola âlî-nihâd
- 7 Her adüv peyvend-i kahrında zebûn
Mûşdur san bebr elinde ser-nigûn
- 8 Pây-ı tahtı mihrine çarh-ı berîn
Gün yüziyle yüz urur her gün hemîn
- 9 Berr ü bahr ehline şâhen-şâhdur
Ya'nî kim Sultân Süleyman şâhdur
- 10 Niçe bin Dârâb u Suhrâb ey hümâm
Âsitânında anun kemter gulâm
- 11 Hâtem'ün tayy itdi cûdı defterin
Adlinün Nûşirevân itmez birin
- 12 Kılsa azm-i rezm ol çâlâk hem
Kahr ile kan ağlaya Dahhâk hem
- 13 Yaksa nâr-ı hışmı ger ol zıll-ı Hayy (8a)
Yek nefesde ola pür-key kalb-i keyy
- 14 Adli mer'âsında anun bî-fütûr
Kurd koyunla yürür olur mâr mûr

- 15 Âlem-i lutfında deryâ bir misâl
Bahşîşi evcinde hâver bir hayâl
- 16 Çekdise tahtın Süleyman'un Sabâ
Götürür tahtın bunun bâd-ı dua
- 17 Lücce-i medhine çün yokdur tamâm
Kıl duâyile nihâyet ve's-selâm
- 18 Şem'-i cem' oldukça rûşen bâ-safâ
Anı zeyn itdükce na't-ı Mustafa
- 19 Evc-i İzzetde şeref bulup hisâl
Tâli'-i şemsine olmasun zevâl
- 20 Dâyimâ mes'ûd olup mansûr ola
Ser-te-ser a'dâsı hem makhûr ola

Sebebü Te'lifi'l-Kitâb

- 1 Bir sabâh işrâk idüp burc-ı şeref
Tâli'-i mes'ûda irdi her taraf
- 2 İrdi cân sem'ine pür-ibret-nümâ
Bir sadâ kim ana yüz bin dil fedâ
- 3 Kim eyâ murg-ı esîr-i dâm-ı hâb
Var habîr ol kim değil hengâm-ı hâb
- 4 Kûy-ı gafletde sakın idüp hevâ
Nâleler itdirmesün ney-veş sana
- 5 Ayn-ı ibretle nazar kıl âleme
Hiss-i hayvânî ne virür âdeme
- 6 Görünen her zerre gerçi lâldür
Âfitâb-ı lutf-ı Hakk'a dâldür
- 7 Bilen asl-ı hâk u âteş âb u bâd
Eylemez hergiz birine i'timâd
- 8 Pes azîmet birle bulan asl-ı pâk
Nisbet ider mi özine âb u hâk

- 9 Kıl fenâ terkin k'ola vasl-ı bekâ
Mâ vü menden geç bulasın tâ likâ
- 10 Çün bu dürr-i sır ki dürc-i dildedür
Anı del bu eşk elmâsına dur
- 11 Anı gördüm çeşmüm ön virmez dile (8b)
K'ağlayup söyler bunu alup dile

Kasîde-i 'İbret

- 1 Ey dîde ciğer kanı revân olduğunu di
Bir dem ya revânına emân olduğunu di
- 2 Dahı ki hûn-âbile göreyin yaşun artsun
Ceyhûn gibi seyline umrân olduğunu di
- 3 Aldanma gülün ârızı rengin görüp ey dil
Bülbül gibi zâr olma hazân olduğunu di
- 4 Dime ki cihân mâlını cem' eyledi Kârûn
Yer yudup anı hor-ı cihân (olduğunu di)
- 5 Ey Yûsuf-ı dil keyd-i Züleyhâ-yı zamândan
Sicn içre sakın niçe zamân (olduğunu di)
- 6 Envâ'-ı hayâl üzre nukûşı bu cihânun
İbretle bakan kell-i lisân olduğunu di
- 7 Şîrîn-sühan ise ne heves tûtîye lâkin
Demür kafes içinde mekân (olduğunu di)
- 8 Bir lahza tulû' eylese bu tâli'-i sa'dûn
Def'-i Zühâl-i nahsa kırân (olduğunu di)
- 9 Dünyâ sana barmağile bal eylese i'tâ
Bir tasile pür zehrile kan (olduğunu di)
- 10 Ankâ-sıfâtisen ki bugün Kâf-ı gınâda
Gûr içre yarın nâm u nişân (olduğunu di)
- 11 Gûş urma sakın ahdine dünyâ-yı denînün
Anun sözi her yirde yalan (olduğunu di)

- 12 Gafletde olup besleme bu cismini sonra
Me’kûl-i akârîb ü yılan (olduğımı di)
- 13 Dünyâda durup kılırsan setr-i uyûbun
Uhrâda kamu gayra ayân (olduğımı di)
- 14 Gayrun sana kıldığı gumûmı di kayurma
K’ilin elem ü lutfi bir ân (olduğımı di)
- 15 Ta’lîm idesin her kime tîr atmağı sensin
Ol tîre nişâne ne gümân (olduğımı di)
- 16 Gayretle güler yüzüne kim şem‘i görürsün
İçi göyünüp bî-ten ü cân (olduğımı di)
- 17 Git sayma bu zâhirde ibâdâtı birâder
Dil ukdesin aç şirk-i nihân olduğımı (di)
- 18 Lâ-cerem cûş eyledi deryâ-yı zât (9a)
Kopdı esmâ mevcile fevc-i cihât
- 19 Her sıfat bir mazhar itdi iktizâ
Anlara oldı mezâhir muktezâ
- 20 Yemm-i vahdetden ki kesret mevc ider
Bir heyûlâdur eğerçi çok suver
- 21 Kesrete yüz bulmağın her âyîne
Bir yüzi yüz gösterür her âyîne
- 22 Aşk virdi hem bu esbâba vücûd
İki kevn ızhârını aşk itdi cûd
- 23 Hubb-ı Hak’dur didüğüm bu cümle aşk
Kim mecâl olmaz çü gayra cümle aşk
- 24 İtmeğe meşhûda şâhid hem şühûd
Gaybda bu hubb yanardı hem çü ‘ûd
- 25 Pes bu sırrı “*küntü kenzen*”³²dir kamu
Âlem olmazdı olmasa ger hubb-ı Hû

32 “Ben gizli bir hazine idim.” anlamındadır. Sözün devamında “bilinmeye muhabbet ettim; bilineyim diye mahlûkâtı yarattım” gelmektedir. Bkz.: Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II/132 (Hadîs nr.: 2016).

- 26 Ya'nî "gizlü gencidüm" dir ol İlâh
Cümle mevcûdâta ol püşt ü penâh
- 27 Sevdüm anı kim olam ma'rûf ben
Hoş sıfâtîle dahı mevsûf ben
- 28 Evvelâ esmâmı zâhir söyleyüp
Hem sıfâtuma mezâhir soylayup
- 29 Pes benümçün âdemi var eyledüm
Hubbumı kalbinden ızhâr eyledüm
- 30 Dahı yaratdum anunçün âlemi
İtdüm âdem âlem âlem âdemi
- 31 Pes bu âlemdendür âdem muktezâ
Dahı âdemden murâd ol Mustafa
- 32 Ana çün mahsûsdur ism-i Habîb
Ol muhibb-i Hakk u mahbûb-ı Mücîb
- 33 Rûkn-i a'zam oldı ol Hak hubbına
Gayrılar irmedi hubbı lübbine
- 34 Sen de kim bu hubba ger tâlib isen
Cân u dilden kim ana râgıb isen
- 35 Şem'-i cem'-i şer'ine pervâne ol
Yüri dîvin dîvine pervâne ol
- 36 Olasın tâ âdem-i merhûm sen
Hubb-ı Hak'dan olmayup mahrûm sen
- 37 Ol durur bu âlem-i ecsâma ser (9b)
Ol heyûla sırrına ekvân suver
- 38 Feyz ü cûd-ı Hak vücûdı nûrını
Pes ne yüzden gösterür mesrûrını
- 39 Tâ ki deryâdan dimişler katresin
Şerh idüp şems-i cihândan zerresin
- 40 Kim o zâtına muhibbidi Hudâ
Mâ-sivâ halkından evvel bî-riyâ

- 41 Ya'nî yok idi zamânile mekân
Şeş cihât ü dahı arz u âsumân
- 42 Mâ-hasal kendüden özge yoğiken
Zât-ı pâkini severdi Zü'l-minen
- 43 Müsnî hem müsnâ idi nefsinde Hak
Âşık u ma'şûk hem Rabbü'l-felak
- 44 Bu arada pes hâkâyık cem' olup
Saf çeküp eyvân-ı esmâya dolup
- 45 Gerçi bu söz kâlib-ı ta'bîrile
Mümkün olmaz zâhirî tefsîrile
- 46 Lîk nûra hatt tahayyül olunur
Sonra elfâza tebeddül olunur
- 47 Didiler ketm-i ademde niçe bir
Oluruz ma'dûm-ı mutlak pes hakir
- 48 Pes gerekdür kim bize fazl-ı İlâh
Ola bu düşmüşlere püşt ü penâh
- 49 Kim bu biz ma'dûma Hak ihdâ ide
Feyz ü cûdından vücûd i'tâ ide
- 50 Çün sıfât esmâ işitdi bu sözi
Ol ahas esmâya urdılar yüzi
- 51 Anlarun feryâdını arz itdiler
Her biri hem mazharın farz itdiler
- 52 Didiler sabr idinüz k'ol hazrete
Yüz uralım nûr-ı zât-ı İzzete
- 53 Çünki bu esmâ idüp ahde vefâ
Kıldılar ol zâta arzı bâ-safâ
- 54 Pes temevvüc kıldı ol deryâ-yı hubb
Tâ ki mevcin bula hem sahrâ-yı hubb
- 55 Zâtdan ol hubb-ı mahfî kıldı cûş
Oldı ihsâna bahâne bu hurûş

- 56 İstedi mazhar cemâline o zât (10a)
Kim mezâhir bula andan tâ sıfât
- 57 Ola hem âyîne rûyına hemîn
Keşf ide andan cemâlini yakîn
- 58 Perteve işrâk itdi pes hûrşîd-i zât
Ol sipihr-i sırra hem mihr-i sıfât
- 59 Didiler ol perteve nûr-ı muhît
Cevher-i mutlak dahı nûr-ı basit
- 60 Akl-ı evvel dahı dimişler kalem
Asla varılmaz çekilse bin elem
- 61 Âşık idi rûyına çün Kirdigâr
Eyledi ol pertevi âyîne-vâr
- 62 Hem nazar kıldı ana ol Zü'l-celâl
Gördi andan pes cemâlin pür-kemâl
- 63 Âlim idi hüsnine ilme'l-yakîn
İrdi pes ayne'l-yakîne ol mübîn
- 64 Sevdi bu ma'nâdan ol mir'âtı Hak
Bundan ızhâr eyledi âyâtı Hak
- 65 Adına didi Muhammed ol Mücîb
Nâzır olup dir bana sensin habîb
- 66 Nâzır ol hem bu cemâlüm ayına
Dâyimâ manzûrum ol hem âyine
- 67 Mazhar-ı envâr kıldum çün seni
Pes sever dâyim seni seven beni
- 68 Nûr-ı pakün mazhar idem âleme
Vire zîver dahı safvet âdeme
- 69 Kâyinât îcâdına ba'is kılâm
Nûr-ı lutfundan kamu hâdis kılâm
- 70 Çün bu vechile hitâb-ı müstetâb
Nûr-ı Ahmed işidüp bî-irtiyâb

- 71 Secde-i şükr eyledi kıldı sipâs
Hakk'a çok tebcîl ü hamd-ı bî-kıyâs
- 72 Çün bu deryâ-yı rumûza yok kenâr
Sâhil-i hayretde yokla rûzigâr
- 73 Eyyühe'l-uşşâku işrâka's-safâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

Der-Tafsîl-i Mevlid-i Rûhânî

(10b)

- 1 Çün bu icmâli işitdün ey hümâm
Dinle ol rûhânî tafsîlin tamâm
- 2 Nakl olur didi Aliyy-i Murtaza
Ol mürüvvet ma'deni kân-ı safâ
- 3 Çünki ol Bârî teâlâ âlemi
İstedi halk ide dahı âdemi
- 4 İtmedin îcâd-ı kevnî Lem-yezel
Üç yüz yigirmi dört bin yıl ezel
- 5 Ol yed-i kudretle nûrından hemîn
Aldı bir nûrı çün ol Hakku'l-mübîn
- 6 Pes bu nûrı rûh-ı Ahmed eyledi
İki keвне lutf-ı sermed eyledi
- 7 Sonra ol nûrı musavver eyledi
Şekl-i insânda münevver eyledi
- 8 Hey'eti dünyâda olduğı gibi
Hûb-sûret hoş-mahâsin ol Nebî
- 9 Pes hüdâdan kıldı başın ol Ahad
Ol Kerîm ü Mûcid ü Muhyî Samed
- 10 İtdi gerdânın tevâzu'dan dahı
Aynını idüp hayâdan ey ahî
- 11 Cebhesin dahı yakînden itdi var
Sabrdan ağzını kıldı âşikâr

- 12 Sıdkdan itdi lisânın pâdişâh
Hem mahabbetden gözi önin İlâh
- 13 Tıbden haddin vera‘dan kalbini
Hem nasîhatden idüp sadrın ganî
- 14 Batnını hem zühdden var eyledi
Havfdan zânûsın ızhâr eyledi
- 15 İstikâmetden yaratdı ayağın
Kalbini rahmetle doldurdu yakîn
- 16 Dahı şefkatle mürebbâ eyledi
Hem risâletle musaffâ eyledi
- 17 Eyledi pâk ü müzekkâ nefsini
Dahı andan râzî oldı ol Ganî
- 18 Başına kodı anun tâcü‘l-yakîn
Hem hidâyetden ridâ virdi Mübîn
- 19 İsmi hem kodı Hakk anun Habîb (11a)
İtdi rahmet âlemîne ol Mücîb
- 20 Çün bu zînetlerle ol sâhib-cemâl
Oldı nûrânî müzeyyen pür-kemâl
- 21 Önine geldi pes on iki hicâb
Kim cemâliçün gerekdür hem nikâb
- 22 Her birinde sâkin oldı ol Habîb
Her birinde zâkir oldı ol Habîb
- 23 Dir idi yâ Hayy u Kâyyûm u Kadîm
Bâkî vü yâ Kâdir ü hem yâ Alîm
- 24 Pes hicâb-ı kudret içre ol imâm
Durdı zâkir on iki bin yıl tamâm
- 25 Hem hicâb-ı azametde ey ahî
Oldı sâkin on bir bin yıl dahı
- 26 Oldı hem minnet hicâbında Rasûl
On bin yıl dahı ol sâhib-usûl

- 27 Pâye-i rahmet hicâbında o nûr
Oldı dokuz bin yıl ol buldı sürûr
- 28 Hem saâdetde o nûr-ı Ahmedî
Tâ sekiz bin yıl o izz-i sermedi
- 29 Hem kerâmetdeydi bin yıl tamâm
Menziletde altı bin yıl ol hümâm
- 30 Hem hidâyetden hicâb içre Habîb
Biş bin yıl oldı ol derde tabîb
- 31 Dahı dört bin yıl nübüvvetdeydi hem
Kodı üç bin yıl da rifatde kadem
- 32 İki bin yıl dahı ol Fahru'l-enâm
Tutdı hem heybet hicâbında makâm
- 33 Hem şefâatden hicâb içre yakîn
Oldı bin yıl ol Şefî'ü'l-müznibîn
- 34 Bu makâmâtı güzer kıldı tamâm
Oldı her yüzden mürebbâ ol hümâm
- 35 Pes makâm-ı şükrede rûh-ı Habîb
Zât-ı Hakk'a karşı durdı ol Habîb
- 36 Yedi yüz bin yıl tamâm itdi kıyâm
Secdeye vardı pes anda ol imâm
- 37 Anda dahı durdı ol mikdâr yıl
Tâ iki rek'at tamâmet böyle bil
- 38 Buldı evsâf-ı hamîdeyle kemâl (11b)
Oldı âlî-mertebe sâhib-cemâl
- 39 Pes o Hayy u Bâkî vü Muhyi'r-rimem
Kıldı ol nûrı mükemmel muhterem
- 40 İstedı k'ola o nûr-ı şâriha
Bu kitâb-ı kâyinâta fâtiha
- 41 İtdi bir cevher bu nûr-ı pâkden
Kim ana bakan kalur idrâkden

- 42 Bir nazar kıldı ana heybetle Hak
Oldı ol heybetle cevher iki şak
- 43 Bakdı bir kısmına anun oldı âb
Haşyetinden aka tâ yevmi'l-hisâb
- 44 İtdi ol birine şefkatle nazar
Andan on şey zâhir oldı ey peder
- 45 Evvelâ arşı vü kürsî sonra hem
Levhi yaratdı vü dördünci kalem
- 46 Cennet ü şems ü kamer encüm tamâm
Hûrîler dahı melâik ve's-selâm
- 47 Hak nazar kıldı kalem pes oldı şak
Virdi dehşet heybet-i Rabbi'l-felak
- 48 Sonra emr oldı ki levh üzre kalem
Yaza tâ ahvâl-i âlem bî-elem
- 49 Ol kelâm-ı "*lâ-ilâhe illa'llâh*"ı
Hem Muhamed'dür Rasûl-i âgehî
- 50 Secde kılup ağladı pes ol kalem
Geçdi yüz yıl kaldırup başını hem
- 51 Didi yâ Rabbi bilürem ism-i Zât
Lafza-i Allâh'dur ey bî-cihât
- 52 Ol Muhammed diyü pes dirsın kime
Tâ mukârin itdin İsm-i A'zama
- 53 Ana Hak didi cemâlüm hakkıçün
Dahı hem izzüm celâlüm hakkıçün
- 54 Ger Muhammed gelmeseydi âleme
Olmazıdı ününüz dahı heme
- 55 Nûr-ı zâtumdan anı var eyledüm
Âlem îcâdna ızhâr eyledüm
- 56 Bâkîsin ol cevherün itdi dirahıt
Nûrdan 'âlî anı ey nîk-baht

- 57 Nûrdan kıldı hem anı dört nihâl
Kim bu sırrı bilmez ancak Lâ-yezâl
- 58 Bir şecer kim adıdır şâh-ı yakîn (12a)
Pâyine arz-ı hakîkatdür zemîn
- 59 İtdi nûr-ı Ahmed'i pes nûr-bahş
Dürre-i beyzâ vü hem tâvus-veş
- 60 Gör kim ol tâvus-ı Hak pür-âgehi
Oldı ol şâh üzre hem cevlân-gehi
- 61 Dahı yetmiş bin yıl ol şâh üzre hem
Hakk'a tesbîh ideridi bî-elem
- 62 Sonra halk itdi o lutf issi Hudâ
Nûrdan bir hûb mir'ât-ı hayâ
- 63 Kodı bu âyîneyi ol Lem-yezel
Karşusına hem o tâvusun ezel
- 64 Ana çün tâvus kıldıkda nazar
Gördi kendin hûb-sûret hoş-siyer
- 65 Pes Hudâ'dan kıldı istihyâ hemîn
Eyledi beş secde ol nûr-ı yakîn
- 66 Oldı bu beş secde sonra beş namâz
Kılmayanlar bulamaz didâr-ı râz
- 67 Hem nazar kıldı bu kez dahı o Hak
Eyledi girü hayâ dökdü 'arak
- 68 Yaradıldı âsumân u hem zemîn
Cennet ü dûzah dahı cümle yakîn
- 69 Didi andan sonra tâvusa Hudâ
Çâr-etrâfuna bak ey nûr-ı mâ
- 70 Çünkü tâvus itdi emre imtisâl
Önine kıldı nazar ol zü'l-kemâl
- 71 Nûrunı gördi Ebû Bekr'ün hemîn
Mâ-verâsında Ömer nûrın yakîn

- 72 Nûr-ı Zi'n-nûreyni sağ yanında hem
Pes yesârında Aliyy-i zi'l-kerem
- 73 Mâ-hasal küllî vü cüz'î her ki var
Pes anun nûrından itdi âşikâr
- 74 Bu arada kavl-i ârâ çok durur
Vasfa gelmez zîr ü bâlâ çok durur
- 75 Ol sanâyi'den işâret bu kadar
Ârife besdür eyâ nûr-ı basar
- 76 Çün bu tertîbile ol eyvân-ı kuds
Oldı kâmil kurulup dîvân-ı kuds
- 77 Pes Muhammed nûrı beş bin yıl tamâm (12b)
Didi sübhâna'llâh ol kâmil imâm
- 78 Bir yeşil kandil halk itdi Hudâ
Arşun altında ki sâfi pür-zıyâ
- 79 Kodı ol kandîle rûh-ı Ahmed'i
Şekl-i insânda o nûr-ı sermedi
- 80 Oldı kâyim san namâz içre o rûh
Eyledi tekbîr buldı çok fütûh
- 81 Dahı ol kandîlün etrâfında Hak
Eyledi kandiller Rabbü'l-felak
- 82 Pes Muhammed rûhı ol kûtü'l-kulûb
Turuben kandîlde zâkir olup
- 83 Didi bin yıl "lâ-ilâhe illa'llâh" ol
Hem Muhammed'dür Rasûlu'llâh ol
- 84 Dahı bin yıl didi "Allâh" ol yakîn
Hatm olunca Esmâ-yı Hüsnâ-yı Mübîn
- 85 Her bir ismi diridi bin yıl tamâm
Tâ tamâm olunca ol hayru'l-enâm
- 86 Geldi vaktâ kim o Rahmân ismine
Gör ki ol Hakk'un burada resmi ne

- 87 Bakdı rahmetle o nûr-ı Ahmed'e
Server-i âlem sürûr-ı sermede
- 88 Pes 'arak dir oldı andan nûr-ı Hak
Düşdi her kandîle bir katre 'arak
- 89 Enbiyâ vü mürselîn ervâhını
Eyledi hem mü'minîn ervâhını
- 90 Koşulup pes Ahmed'e bunlar tamâm
Bile esmâ zikr iderlerdi ey hümâm
- 91 Devr idüp kandîl-i Ahmed zevkden
Âlem-i rûha sığışmaz şevkden
- 92 Anı hem kandîller kılup tavâf
Devr iderler eyleyüp anı metâf
- 93 Pes bu devrün sırrıdur ey hoş-sühan
Dâyimâ uşşâkı ser-gerdân iden
- 94 Mihr ü mâhı geşte bîdâr eyleyen
Sûfiyâne çarhı devvâr eyleyen
- 95 Geldi çün Kakhâr ismine Habîb
Bakdı satvetle ana ol dem Mücîb
- 96 Hem arak-rîz itdi yine Kirdigâr (13a)
Oldı pes ervâh-ı küffâr âşikâr
- 97 Cümle bu ervâh dört saff oldılar
Ol Habîb'e karşu saf saf durdılar
- 98 Saff-ı evvel enbiyâ son evliyâ
Saff-ı sâlis mü'minîn ervâhı tâ
- 99 Tutdı dördüncüde kâfirler makâm
Durdılar Hakkun kazâsınca tamâm
- 100 Mâ-hasal ervâha oldı kible-gâh
Kıldılar nûrına secde mihr ü mâh
- 101 Hem tavâf idüp melâik cavk cavk
Anı hem kerrübîler pür-zevk zevk

- 102 Yine emr itdi bu ervâha Hudâ
K'Ahmed'e kılun nazar bulun safâ
- 103 Oldı başına bakan sultân anun
Mîr-i 'âdil alınına bakan anun
- 104 Âlim oldı sadrına kılan nazar
Pes bu minvâl üzre cümle ser-te-ser
- 105 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i hayretde yokla rûzigâr
- 106 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

**Der-İntikâl-i Nûr-ı Nebî 'aleyhi's-Selâm
be-Âdem 'aleyhi's-Selâm**

- 1 Buldı bu i'zâzı çün nûr-ı Rasûl
Kâmil oldı bu kemâlâtile ol
- 2 Vakt irişdi kim bu eşbâh-ı zemîn
Keşf ide ol nûrile sırrın yakîn
- 3 Ka'bu'l-Ahbâr oldı muhbir bunda hem
Çün irâdet kıldı ol Rabbü'l-kerem
- 4 Kim Muhammed zâtını îcâd ide
Kâyinâta nûr-ı Hakk îrâd ide
- 5 Emr idüp Cibrîl'e bir kabza türâb
Var yirün kalbinden irgör kıl şitâb
- 6 İtdi çün emrine Cibrîl imtisâl
İtdi yiryüzine açup perr ü bâl
- 7 Safh-ı a'lâ vü ferâdîs ehli hem
Pes hubût idüp bile hayl ü haşem
- 8 Aldı bir kabza türâb andan hem ol
Sadr-ı dünyâ idi hem kabr-i Rasûl
- 9 Mâ-i tesnîmile yoğurdı anı
Eyledi bir dürre-i beyzâ Ganî

(13b)

- 10 Sonra daldurdu cinân enhârına
 Sonra arz itdi cihân ebrârına
- 11 Kıldılar cümle melekler i‘tizâr
 Buna ne yüzden k’ola i‘zâz var
- 12 Bildiler Âdem’den ön fazlın bunun
 Anladılar neydüğün aslın bunun
- 13 Kâmil oldu rûh-ı Ahmed hazreti
 Sonra hem böyle mükemmel tîneti
- 14 Çün şeref buldı bu hâlâtile arz
 Hamd-ı bî-hadd eyledi kendüye farz
- 15 Çün müşerref oldu dünyâ âlemi
 Çâr-unsurdan yarattı Âdem’i
- 16 Âdem’ün tînine hem ol cevheri
 Bile halt itdi vü virdi zîveri
- 17 Pes hitâb irdi o nûr-ı Ahmed’e
 Âdem’ün kim cebhesine nakl ide
- 18 Geldi nûr u buldı Âdem çok atâ
 Tâc u hilat ni‘met-i cennet safâ
- 19 Sanki alnında o nûr-ı Ahmedî
 Mâh idi deycûr içinde sermedi
- 20 Evvel ana hâsid idi her melek
 Oldı bu nûrile sâcid her melek
- 21 Oldılar saf saf duruban rû-be-rû
 Nûra karşı gözlerin diküp kamu
- 22 Her birinin gözine ol nûr-ı zât
 Kurretü’l-ayn idi sankim fi’s-salât
- 23 Geldi çün ol nûr-ı zîbâ Âdem’e
 Eyledi ta‘lîm-i esmâ Âdem’e
- 24 Ya’nî su kaynar gibi itdi neşîş
 Sanki ol nurun yiri ey nîk-giş

- 25 Çün bu âvâzı işitdi ol safî
Dehşet ile didi ey lutfi hafî
- 26 Kim ne hâletdür ki bu gaybî sadâ
Lerze virdi kalbüme gâhî safâ
- 27 Geldi sem‘ine hitâb-ı müstetâb
Anun irişdi suâline cevâb
- 28 Geliser neslinden adı Mustafa (14a)
Olisar dünyâda hâtmü’l-enbiyâ
- 29 Tuyduğun bu k’ol habîbüm râzıdur
Nûrı tesbihinün ol âvâzıdur
- 30 Sende çün vaz’-ı emânet eyledüm
Bâ‘is-i tâc-ı saaâdet eyledüm
- 31 Eyle ta‘zîmâtile i‘zâz ana
Eyle ikrâm u niyâz u nâz ana
- 32 Sa‘d burcdan çün tulû‘ itdi bu nûr
Niçe burc-ı sa‘da kılısar ubûr
- 33 Hoş vasıyyet eyle ol evlâduna
Hürmet itsünler bu nûr âbâduna
- 34 Kimde kim bu nûr eğer zâhir ola
Şu‘lesi hürşîd-veş bâhir ola
- 35 Gözlesün k’aslâbı ola tâhire
Ola kınvânı hem anun zâhire
- 36 Ola ya‘nî tayyibât ü tâhirîn
Tâ hasîb ü hem nesîb ola yakîn
- 37 Saklasunlar nâ-mahall-i aslâbdan
Kim kefâ’et yoklanup ensâbdan
- 38 Bu vasıyyetden ki Havvâ dâyimâ
İstedükce Âdem ile iltikâ
- 39 Pâk a‘zâsın kamu tathîr idüp
Hoş kohularla dahı tebhîr idüp

- 40 Dir idi Âdem'de ümmîdüm budur
Kim ide mevlûdüne nakl işbu nûr
- 41 Çün bu vafun bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i ibretde yokla rûzigâr
- 42 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

Der-İntikâlât-ı Nûrî'n-Nebî aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm.

- 1 Bir gice oldı işâret Âdem'e
Nesl-i hayrile beşâret Âdem'e
- 2 Doldı Havvâ şevk-i hoş-ârâmile
Oldı hem Şîsi'n-Nebîyye hâmile
- 3 Ol sabâh alından Âdem gördi nûr
Cebhe-i Havvâ'ya kılmış çün ubûr
- 4 Hayli mesrûr oldı ol hem şâdmân (14b)
Buldı çün anun dü çeşmi tâze cân
- 5 Nûr hem Havvâ'ya virdi hûbluk
Virdi hem bî-hadd ana mahbûbluk
- 6 Şîs'den gayrı doğardı her veled
İrkek ü dişi ikişer tâ-ebed
- 7 Bu o nurun hürmetine doğdı bir
Bilür anun yine kadrin hem Kadîr
- 8 Şîs doğdı alına nakl itdi nûr
Buldılar Havvâ vü Âdem çok sürûr
- 9 Gözine İblîsün uruldı hicâb
İtmeye ol nurdan tâ iktisâb
- 10 Tâ karâr idince her sulb ü rahm
Ayn-ı düşman kör idi hem bî-fehm
- 11 Anı eylerdi melekler hem tavâf
İzzet ü ikrâmile kılup metâf

- 12 Bir melek olup münâdî dâyimâ
Dirdi ey yiryüzi muştuluk sana
- 13 Dahı sende sâkin olanlara hem
Nûr-ı Hakk’a hürmet idün dem-be-dem
- 14 Bâliğ oldu Şîs çün Âdem safî
Didi ey oğul gözet ahd-i hafî
- 15 Sakla bu nûrı çü Hak virdi sana
Kıl vedîa athar-ı erhâma tâ
- 16 Ahd-i Hak budur didi tutdı o Şîs
Hoş kabûl itdi çün işitdi hadîs
- 17 Döndi Âdem didi yâ Rabbe’l-enâm
Ahdün itdüm oğluma i’lâm-ı tâm
- 18 İsterem senden ki irsâl it şühûd
Tâ ola şâyî‘ bu mîsâk-ı uhûd
- 19 İndi pes Cibrîl elinde ak harîr
Bir kalem yetmiş bin emlâkile dir
- 20 Hak selâm itdi ki yazsun bir kitâb
Ahdümi evlâdına kılsun hitâb
- 21 Aldı pes Âdem eline hâmeyi
Yazdı bunlar mahzarında nâmeyi
- 22 Kodı bu mektûbı bir tâbûta tâ
Anda kim varıdı müslü’l-enbiyâ
- 23 Dahı Şîs’e iki hamrâ hulleler (15a)
Lutfile geydüdü ra’nâ hulleler
- 24 Anda kim mahvâ (?) bile beyzâ idi
Boyı Havvâ’ya bedel hesnâ idi
- 25 Şîs’e virdi hutbe kıldı Cebre’îl
Oldılar şâhid melekler cümle il
- 26 Hem Enûş andan doğup nakl itdi nûr
Alnına hem muhtecib İblîs-i kör

- 27 Bâliğ oldu buna dahı geldi Şîs
Virdi tâbûtı vasiyyetden hadîs
- 28 Pes affîât u affîfine o nûr
Kim muhassal iderek nakl u ubûr
- 29 Hazret-i Nûha vü oğlı Sâm 'a tâ
Nûh hem virdi o tâbûtı buna
- 30 Giderek nûrile tâbût-ı mehîb
Ol Halîlu'llâh'a olmışdı nasîb
- 31 Bir gün ol hullet sarâyınun şehi
Didi evlâdına gör ol âgehî
- 32 İşbu tâbût içre var dürlü acîb
Görünüz oğullarum niçe mehîb
- 33 Var nebîler sağışınca hâneler
Enbiyâ eşkâli hem dahı neler
- 34 Âhirinde var Muhammed hânesi
Anda nakş olmuş hem ol dür-dânesi
- 35 San salâta kâyim olmuş gibi ol
Muktedî sağında Sıddîk-ı Rasûl
- 36 Ana evvel tâbi' olan bu diyü
Alnına yazılmış anun ey amû
- 37 Hem Ömer solında Osmân mâ-verâ
Hem emâmında Alî bulmuş likâ
- 38 Dahı ashâbı vü evsâfı anun
Yazılı Allâh vassâfı anun
- 39 Sulb-i İshâk'dan müsellel enbiyâ
Sulb-i İsmâ'îl'den pes Mustafa
- 40 Gördiler bu hikmeti oğulları
İbretile doldı hem gönülleri
- 41 Sonra İsmâ'îl'e ahdi söyledi
Oğlı Kaydâr'ı bu dahı toyladı

- 42 Bir gün ol Kaydâr düşünde görür (15b)
Bir Arab kızına varısar bu nûr
- 43 Uyanup gitdi Arab iline ol
İtdi Cürhüm adlu bir şâha nüzul
- 44 Kim olurdu ol Benî Kahtân'dan
Gâsıra adlu kız aldı andan
- 45 Bir gün ol Kaydâr-ı makbûlü'l-fuhûl
İstedi tâbûtı kim feth ide ol
- 46 Bir nidâ irdi ki feth itmez bunu
Enbiyâdan gayrı olmağıl denî
- 47 Aldı tâbûtı vü tekrîm eyledi
Hazret-i Ya'kûba teslîm eyledi
- 48 Sonra Kaydâr oğlına nûr itdi nakl
Adına dirler Hamel sâhib-i akl
- 49 Giderek adnâna Ma'd'e hem Nizâr
Hem Mudarra nakl idüp nûr âşikâr
- 50 Her biri dâyim yazarlardı kitâb
Ahd-i sâbıkdan iderlerdi hitâb
- 51 Kâbe'ye asarlarıdı her zamân
Geldi amru'bn-i Nuhuv (?) nahs-ı cihân
- 52 Muhdis-i esnâm idi ol it pelîd
Bozdı ol ahd-i kadîmi ol anîd
- 53 Giderek Nadr alnına nakl itdi nûr
Hem Kureyş adı anun sâhib-şu'ûr
- 54 Kim ziyâde hûb u mahbûbıdı ol
Halk içinde şâh-ı mergûbıdı ol
- 55 Gördi ol bir gün acîbe vâkıa
K'oldı zahrından şecere tâlia
- 56 Tutdı ağsânı cihânı ser-te-ser
Nûr-ender-nûr eflâke irer

- 57 Dahı ak yüzlü kişiler görünür
Ol ağacı her birisi çigzinür
- 58 Didiler sonra muabbirler ana
Vire çok izz ü şeref ol Hak sana
- 59 Gele neslünden senün sâhib-şeref
Tutalar emrini ehl-i her taraf
- 60 Ol gün arza hem tecellî kıldı Hak
Dir melekler yirde kim var merd-i Hak
- 61 Didiler her biri kim ey pâdişâh (16a)
Sensin a'lem senden artuk yok İlâh
- 62 Şimdi ver lutfunı zâkir muhlisan
Bir recül evlâd-ı İsmâ'il'den
- 63 Kim anun zahrındadur nûr-ı Habîb
Sen bilürsin hod didiler ey Mücîb
- 64 Ey melekler şâhid olun didi Hak
Anı ben muhtâr idindüm müstehak
- 65 Dindi bu vechile Nadr'a hem Kureyş
Âmme-i halk içre ol ekrem Kureyş
- 66 Giderek Abdü'l-menâfa Hâşim'e
Nûr nakl idüp irişdi hoş deme
- 67 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i ibretde yokla rûzigâr
- 68 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl
Sellimû sallû alâ-bedri'l-kemâl

Der-İntikâl-i Nûr-ı'n-Nebî aleyhi's-selâm be-AbdülMuttalib

- 1 Gerçi ecdâdı Rasûlün her biri
Pür-şereflerdi değil bu serseri
- 2 Hâşim idi pes emîr-i zî-cemâl
İzz ü rif'at anda bulmuşdı kemâl

- 3 Şâyi‘ olmışdı cihâna İzzeti
Nûr-ı Ahmed’den çü buldı devleti
- 4 İbn-i Kostantîn ki Kayser melk-i Rûm
Kim Ebû Herkal’dı arz itdi kudüm
- 5 Bir kızım var misli yok ana sezâ
Lutf idüp gelsün virem diyü ana
- 6 Çok taleb kıldı vü Hâşim itdi red
Kim ol İncîl içre görmüşdi rasad
- 7 Kim doğar âhir zamân peygamberi
Nesl-i Hâşim’den tulû‘ eyler biri
- 8 Kıldı Selmâ bint-i Zeyd’i ihtiyâr
Doğdı bundan Şeybe oldı bahtiyâr
- 9 Dahı Abdülmuttalib ismi bunun
Lutf u ihsân oldı hem resmi bunun
- 10 Hem mükahhal gözleri mahbûbıdı
Nûr anun alnına pes nakl eyledi
- 11 Bir gün ol Hâşim vasıyyet eyledi (16b)
Cem‘ idüp ebnâ-i eşrâfi didi
- 12 Kim emîrem size sâhib-iktidâr
Lutf idüp tutun sözüm her ne ki var
- 13 Var hazînemde durur hem yâdigâr
Kavs-i İsmâ‘îl ü sancâk-ı Nizâr
- 14 Dahı asnâmun mefâtîhi tamâm
Hem sikâye-i hâc cümle ey kirâm
- 15 Oğluma virdüm didi ol pâdişâh
Kim bu oğlum Şeybe olsun size şâh
- 16 Tâbi‘ olun ana fevt oldukda men
Sonra sözün tutdı ehl-i encümen
- 17 Kâbe’ye şâh oldı Abdülmuttalib
Oldılar emrine dâyim mürtekıb

- 18 Buldı nûrile şeref kırk yıl tamâm
Tutdılar hükmin anun pes hâss u âm
- 19 Her taraftan hedyeler iltüp mülûk
Ana her hacda kılurlardı sülûk
- 20 Çıksalar bununla istiskâyâ il
Yağuban bârân olurdu sanki seyl
- 21 İtseler anunla her gâhî gazâ
Feth olurdu ceşş-i düşmen dâyimâ
- 22 Bunca İzzetler Muhammed nûrının
Kâyinâta lutf-ı sermed nûrının
- 23 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

Der-İntikâl-i Nûri'n-Nebî aleyhi's-Selâm ilâ-Abdi'llâh

- 1 İşbu âlem içre cârîdür müdâm
K'emr-i Hakk ile olur her hâss u âm
- 2 Şeybetü'l-hamdün dokuz oğlı olup
Âkıbet pîr oldı ol kûtü'l-kulûb
- 3 Gördi hiç birine nakl itmedi nûr
Kim Hudâ bilür kime kılur ubûr
- 4 Bu sebebden kalb-i Abdülmuttalib
Oldı pür-endîşe hâli münkalib
- 5 Eyledi hayli tasadduk âleme
Nakl-i nûr için ki düşmişdi gama
- 6 Kâbe'yi bir gün tavâf itdi o şâh (17a)
Çok tazarru' eyleyüp dir yâ İlâh
- 7 Ben dahı görsem bu nurun aslını
Kime bahşış ola bilsem ehlini
- 8 Böyle zârîler kılurken ol zamân
Uyku geldi uyudı ol nâgehân

- 9 Bile idi oğlı abbâs ittifâk
Tıfl idi ol lîk aklı pür-vifâk
- 10 Sonra bu hâbı rivâyet eyledi
Aslını bir bir ri'âyet eyledi
- 11 Kim hacer kurbında babam uykudan
Uyanıp korkuyıla ol nîk-ten
- 12 Gıtdi ben dahı anun ardınca hem
Vardı bir kâhin önine urdı dem
- 13 Key muabbir kâhinidi mu'teber
Ana düşün söyledi virdi haber
- 14 Hâbda bir turfa beyzâ silsile
Çıkdı zahrumdan kopardı gulgule
- 15 Dört taraf oldu biri şarkî tamâm
Ser-te-ser kıldı ihâta ey hümâm
- 16 Birisi dahı kezâlik garbî ol
Bir taraf dahı semâya tutdı yol
- 17 İrdi hem tahte's-serâya bir taraf
Dahı olmadan bu hâlet ber-taraf
- 18 Ânîde yeşil dıraht oldu hemân
Doldı nûrından anun kevn ü mekân
- 19 Oldı ol zencîr yeşil dört budak
Doldı nûrından cihân ey yüzi ak
- 20 Kimse anun gibi bir âlî-nihâl
Görmemişdi enver ü zîbâ nihâl
- 21 Görsedi olurdu Tûbâ ser-nigûn
Yıkılurdu görse hem Sidre boyun
- 22 Gördüm iki kimse dahı anda hem
Pîr nûrânî kişiler muhteşem
- 23 Birisi Nûh-ı Neciyyu'llâh idi
Biri İbrâhîm Halîlu'llâh adı

- 24 Ol muabbir didi tahkîkâ düşün
Şübhe yok sıdkına hâsıldur işün
- 25 Gele sulbünden şehâ bir hoş veled (17b)
Hergiz anun vasfına olmaya had
- 26 Âsumân ehli zemîn hem ser-te-ser
Vireler hükminde anun cân u ser
- 27 Pây-ı mihr-i izzetinden âftâb
İktibâs-ı nûr ide san mâhtâb
- 28 İre hem sümme-i semend-i himmeti
Çarh-ı heftüm üzre bula devleti
- 29 Ekseriyyâ bu ki hatmü'l-enbiyâ
Hâbınun ta'bîri ol ola şehâ
- 30 Çâr düstûrı ola ol dört nihâl
Bir asıldan olalar hem hayr-ı âl
- 31 Ümmeti ola anun yaprakları
Olalar emrine tâbî' her biri
- 32 Dâyimâ şer'ini ızhâr ideler
Şark u garb ehline îsâr ideler
- 33 Gördüğün rü'yâda hem ol iki er
Hâbınun sıdkına şâhiddür olar
- 34 Bunı Abdülmuttalib çün itdi gûş
Mevc urup deryâ-yı şevki kıldı cûş
- 35 Baş açup pes Mekke'yi kıldı tavâf
Didi nezrüm olsun ey Rabbe'l-metâf
- 36 Ger ola bir dahı oğlum ey Hudâ
Nakl ide benden hem iş bu nûr ana
- 37 On olur oğlum birin kurbân idem
Va'deye yoğıdı ol demde nedem
- 38 Ol zamân buyıdı âdet bî-güzâf
Ayb olurdı va'deye gâyet hilâf

- 39 Ber-murâd olmak için çok kimse hem
Hâs mâlın nezr iderdi lâ-cerem
- 40 Şeybetü'l-hamdün ki ehli Fatıma
Amr kızıydı o şâha hâtıme
- 41 Çünkü Abdullâh'a oldu hâmile
Matla' oldu Zühre mihr-i kâmile
- 42 Pes irâdet kıldı Hak doğdı o hem
Nûr ana nakl itdi oldı muhterem
- 43 Şâm'da varıdı bî-hadd ol zamân
Ulu kâhinler ki ahbâr-ı cihân
- 44 Çok alâmetler bilürlerdi tamâm (18a)
Ol Rasûl'ün doğmasıçün ey hümâm
- 45 Ol alâmetlerden aslâ bir ilim
Bâkî kalmamışdı hep zâhir ilim
- 46 Yanlarında pes hemîn bu kaldı çün
Bir haber mîlâd-ı Abdullâh için
- 47 Varıdı anlarda kim bir cübbe sûf
Kana bulanmışdı gör neyler atûf
- 48 Eyledi râvî rivâyet k'ey amû
Zekerıyyâ oğlu Yahyâ kanı bu
- 49 Şöyle kim bu sûfdan kanlar tama
Doğa Abdullâh ola hem zezeme
- 50 Tamladı çün bildiler doğduğını
Kıldılar çok hîle def' itdi Ganî
- 51 Kim hemîn tâcirlerle yazdılar
Gönderüp ehl-i Kureyş'e bir haber
- 52 Ola Abdullâh'dan kim bir nebî
Putların kırıp ide yini dîni
- 53 Anlarun giderdi aklı gışş olup
Unudurlardı yine akla gelüp

- 54 Ol Rasûl'ün nûrı virürdi safâ
Cân u dilden meyl iderlerdi ana
- 55 Bâliğ oldu bârî Abdullâh çün
Şeybe'ye endîşe geldi ahdi çün
- 56 Gark idüp deryâ-yı hayret anı hoş
Ucbe-i hasret dahı kim itdi gış
- 57 Bilmez anı aklı kim fermân ide
Oğlunun kankısını kurbân ide
- 58 Hâtif-i gaybı işâret kıldı hem
Kim edâ kıl nezrünü ey zi'l-kerem
- 59 K'ol zamân ekser sadâ-yı hâtifi
Vâki olurdu değil bu söz hafî
- 60 Durdu pes cân revganın şem' eyledi
Ol zamân mihterlerin cem' eyledi
- 61 Anlara da sundı hayret câmını
Bilmediler pes bu sırr encâmını
- 62 Çok tefekkür kıldılar bu kaldı hem
Kanlara salına kura lâ-cerem
- 63 Kur'a-i kurbân düşerse her kime (18b)
Nîş-i fûrkat anı düşürsün gama
- 64 Râzî oldılar çü buna cümleten
Aldı ol sehmi-i kazâyı kur'a-zen
- 65 Atdığıunca kur'a sehmin her demi
Düşdi Abdullâh'a çekdiler gamı
- 66 Kim cemâl-i âfitâbı şevkına
Yüz sürürdi mihr ü meh ayağına
- 67 Kim ana nûr-ı Rasûl-i muhterem
Virmişidi çok şeref kâmildi hem
- 68 Olmuşıdı manzar u cânı peder
Gayrı oğlanları encüm bu kamer

- 69 Nakl ider bir dahı râvî bunı kim
Kazdururken Zemzem’i dir ol hakîm
- 70 Su eğer tîz çıkarise ey Hudâ
Birini evlâdumun kılâm fedâ
- 71 Didügi dem çıkdı ol su buldı yol
Çok sevindi lîk-ahde nâdim ol
- 72 Hem rikâb oldukça bu sayf u harîf
Hem ferah birle terah olur redif
- 73 Didi ol kâhin eyâ şâh-ı Harem
On deveyle kur’a sal oğluna hem
- 74 Kur’a ger düşerse oğluna şehâ
Dahı on üstürler ilhâk it ana
- 75 Tâ düşünce kur’a ol üstürlere
Eyle kurbân ahdün îfâya ire
- 76 Beşyüz oldı düşdi kur’a üstüre
Cümle kurbân itdi râh-ı servere
- 77 Anun için didi ol sadr-ı cihân
Oğlıyam iki zebihün kâmrân
- 78 Biri İsmâil anun biri ebi
Zebh hükmindeydiler gerçek nebî
- 79 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i hikmetde yokla rûzigâr
- 80 *Eyyühe ’l-uşşâku işrâka ’l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle ’l-Mustafa
- 81 Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

**Der-Tezevvüc-i Abdullâh Âmine-râ ve Nakl-i Nûr
be-Âmine Hâtûn (19a)**

- 1 Âkıl oldı çünki Abdullâh tamâm
Görür oldı çok acâyib ol hümâm

- 2 Bir gün ol babasına virdi haber
Kâbe bathâsına vardum seyre der
- 3 Çıkdı iki nûr zahrımdan hemân
Oldı biri şarka biri garba revân
- 4 Sonra fevri birbirine karışur
Zahruma girüp yirine kavışur
- 5 Didi Abdülmuttalib ki işbu hâl
Şübhe yokdur râst sâdıkdur makâl
- 6 Ola bir oğlun muabbir kim bana
Muştulamıştı vire Allâh sana
- 7 Bârî çok âyât-ı Hakk andan zuhûr
İtdi meşhûr oldı âfâka o nûr
- 8 Çok sanâdîd-i Arab'dan her 'ızâm
Mâh-rû duhterlerini subh u şâm
- 9 Arz iderlerdi ana alsun diyü
Almazıdı ol çekelerdi kayu
- 10 Ol kazâ-yı Kâdir ü lutf-ı kader
Kim bilür pes kimi rûzî kılsar
- 11 Bir bölük Şâmî Yahûdî ol zamân
Kasd-ı Abdullâh için anlar ayân
- 12 Şâm'dan kalkup ticâret adına
Geldiler pür-fitne şer bünyâdına
- 13 And içişdiler kanun üzre olar
Öldüreler anı yâhud öleler
- 14 Ağuladılar kılıcların tamâm
Gözleyüp anı kılurlar ihtimâm
- 15 Gice yoklarlardı anı tâ-sabâh
Saklanup gündüz yeraklayup rimâh
- 16 Bârî Abdullâh'ı bir gün buldılar
Yalınız bir dağa sayd için gider

- 17 İrdiler katl ideler tâ kim anı
Ana yitişdi pes ol avn-ı Ganî
- 18 Anda bir kaç kâfiri okıyla ol
Atuban katl itdi ol sâhib-usûl
- 19 Nâ-gehân Abdü'l-Menâf oğlu Veheb (19b)
Ol Kureyş'ün ekremi manzûr-ı Rab
- 20 Pehluvânıdı Kureyş'ün ol şecî'
Sayd iderdi anda ol savtı secî'
- 21 Görüben bu hâli sıcradup atı
Anlarun üstine kıldı süratı
- 22 Hem semâdan nâzil olur gördi ol
Sûret-i insde melâikden fuhûl
- 23 İtdiler anları cümle târmâr
Sıdılar her birin itdiler tebâr
- 24 Pes irişüp Şeybe'ye kıldı haber
Ol dahı a'vânile kıldı güzer
- 25 Anlarun varup kırup kimini hem
Bağlayup itdi esîr ol muhteşem
- 26 Virdi bir kaçın Veheb aldı hemîn
Yâ esîr ide yâ katl ide yakîn
- 27 Pes Veheb gördi o Abdullâh'ı sağ
Çok sipâs itdi Haka ol yüzi ağ
- 28 Didi ne hâlün ey Mısbâhe'l-Harem
Ey Hudâ nûrıyla olmuş muhterem
- 29 Ol senün alnundağı nurun şehâ
Kudret-i Hak'dur yiter ismet sana
- 30 Bu sebebden gâhî Abdullâh'a hem
Dirleridi nâmı Mısbâhu'l-Harem
- 31 Çün Veheb döndi vü geldi evine
Didi bir bir mâ-cerâyı ehline

- 32 Didi ehli Birre'ye ey zevcetüm
Hem-serüm hem-sırrum olan râhatum
- 33 N'ola Abdu'l-Muttalib yanına sen
Varuban arz eylesen pâyına sen
- 34 Duhterümüz var cemîle tâhire
Âmine adlu afife bâhire
- 35 Kim odur bâğ-ı melâhat goncası
Hûb hem ra'nâ gönül eğlencesi
- 36 Dürre-i beyzâsı tâc-ı ismetün
Ravh-ı reyhânı riyâz-ı iffetün
- 37 K'ola Abdullâh için ide kabûl
Pâdişâh-ı Kâbe ol asl-ı usûl
- 38 Birre didi k'ey Veheb aklun kanı (20a)
Ne muhâl endîşe k'iyersin anı
- 39 Niçe ulu kişiler duhterlerin
Meh-likâ hurşîd-rû ahterlerin
- 40 Ana arz itdiler almadı o pes
Kim fakîrün kızın ider mi heves
- 41 Didi yâ Birre benüm bu erliğüm
Kim bu gün itdüm anı olmaya güm
- 42 Hem fakîrisem kapusunda n'olam
Bilme misin akrîbâ yohsulıyam
- 43 Birre varup bârî arz itdi hele
Anı hoş gördi o şeh de sad dile
- 44 Nâm-zed kılup dahı âyîn-i urs
İtdiler tertîb ü hem tezyîn-i urs
- 45 Çarha girdi pes bu ursiçün felek
Saçusına encüm-efşân her melek
- 46 Aldı medh okur Utarid defterin
Zühre mutrib şems eyler defî terîn

- 47 Bir gice burc-ı şerefde kâmrân
Mâh mihre derc olup buldı kırân
- 48 Sanki sünbül hem-ser oldı lâleye
Gonca nesrinile doymaz jâleye
- 49 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i şâdîde yokla rûzigâr
- 50 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi 'l-kemâl

Der-beyân-ı hâmile şoden-i Âmine Hâtûn
be-Rasûlu'llâh aleyhi's-selâm

- 1 Çünk'irâdet kıldı takdîr-i Hudâ
Mihr-i İzzet burc-ı devletden doğa
- 2 Şeb be-hayr ide makâm-ı sırra ol
Hayra makdem ola ehl-i hayra ol
- 3 Doğa ya'nî kim Rasûl-i kâyinât
Vire tâ pejmürdegâna ol hayât
- 4 Bir gün emr itdi Hudâ Cebrâ'il'e
İndi bâb-ı Kâbe'ye emlâkile
- 5 Zîr ü bâlâ ehl-i mevcûdâta ol
Şeş-cihât esnâf-ı mahlûkâta ol
- 6 Müjdeler olsun diyü kıldı nidâ (20b)
Kim düşer bu gice rahme Mustafa
- 7 Müstecâb olur bu şeb kılun du'â
Zikrile ihyâ idün bulun safâ
- 8 Hem hitâb-ı müstetâb itdi ki Hak
Ehl-i irfân sırrına Rabbü'l-felak
- 9 Yâ men ehva'n-nevme leyley yezdecir
Ulkiye'z-zikru fe-hel min-müddecir
- 10 İrci'û'l-ebşâre li'l-mühdâ leküm
Fe'şkürû bi'l-kerrateyni hâleküm

- 11 Kim size bir rahmet i'tâ eyleyem
‘Âmme-i mahlûka ihdâ eyleyem
- 12 Mîhr-i hâver gibi dîn ızhâr ide
Mazleme-i zalmâyı istiksâr ide
- 13 Vakt irişdi kim o kurs-ı şems-i dîn
Maşrıkından kıla işrâk ol hemîn
- 14 Bu şebün kadrine ol Rabb u atûf
Kalb-i Abdullâh’a virdi hem vukûf
- 15 Pür-safâ ol Kâbe’yi kıldı tavâf
Pes gelürken ol ‘işâda bî-güzâf
- 16 Gördi kakar şöyle bir gaybî bınar
Âb-ı hayvânıdı san ol çeşme-sâr
- 17 İrdi gusl it diyü hâtifden nidâ
Bu sudan nûş eyle hem ey bü’l-hüdâ
- 18 Varuban ol hem helâlüne yakîn
Kim ana nakl ide bu nûr-ı cebîn
- 19 Bildi rehber kana ol mühdi’s-sebîl
Olsa hâdî Hakk olur tîz kasta neyl
- 20 Gusl idüp nûş itdi pes geldi ferah
Çok safâlar kesb idüp gitdi terah
- 21 Gâyıb oldu yine ol aynu’l-hayât
Pes saâdet hânesine itdi şitâb
- 22 Ol gice buldı şeref burc-ı kırân
Sa’dinî meh mihre kıldı iktirân
- 23 Gays-ı rahmet nâzil oldu pür-şeğaf
Aldı andan dürr-i ferdin pes sadev
- 24 K’ol gice oldu Âmine hâmile
Ahmed ü Mahmûd lutfî şâmile
- 25 Nûr buldı çünkim ol lâhûtdan (21a)
Zühre gibi geçdi pes nâsûtdan

- 26 Her taraftan işidüp dürlü sadâ
Hem görüp eflâkden nûr u ziyâ
- 27 Medh okur gül-zârda durmaz hezâr
Hamdile küh-sârda gevher-nisâr
- 28 Bir melek sayardı hamli müddetin
İşidürdi ol Âmine iddetin
- 29 Kim diridi ol fülânıncı bu gün
Hem fülân gün doğa halk üzre o gün
- 30 Bir melek dahı iderdi hoş du‘â
Dirdi Allâhümme sallı‘l-Mustafa
- 31 Her murâdın buldı pes Hâlık‘dan ol
Lîk mahzûnıdı tenhâlıkdan ol
- 32 Kim o Abdullâh‘ı Abdülmuttalib
Temre göndermişdi olup mürtekıb
- 33 Yesrib‘e vardukda fevt olmuşdı ol
Ömri ancak otuzın bulmuşdı ol
- 34 Sonra vaktâ Mekke‘ye irdi haber
Hakk‘a Abdullâh kim kıldı güzer
- 35 Zâhir oldı bir alâmet k‘ol zamân
Kâbe tamı iki şakk oldı hemân
- 36 Gulgule düşdi Kureyş‘e hem feza‘
Oda düşmiş gibi kıldılar ceza‘
- 37 Kimi dir bu mevt-i Abdullâh için
K‘ol durur zîrâ zebîh-i sâni çün
- 38 Kimi dir Abdü‘l-Menâf oğlu Veheb
Eşca‘ idi fevtinedür bu ta‘ab
- 39 Kobdı nâgeh bir sadâ ol Kâbe‘den
Kim bu hâletler değül bir nesneden
- 40 Nûrı kevneynün sirâcı cennetün
On sekiz bin âleme hem rahmetün

- 41 Kim karâr-ı rahmden ol meh-cebîn
Âlemi pür-nûr kılmakdur yakîn
- 42 Nûridur şimdi ki geldi Kâbe'ye
Heybetinden sadmet irdi Kâbe'ye
- 43 Kim ola pâyende İzzet ber-karâr
Ola hem pâyında putlar inkisâr
- 44 Çün Âmine duydu fevt olduğunu (21b)
Fürkatinden bilmedi n'olduğunu
- 45 Mâtem idüp âh u efgân eyledi
Gûş idenlerün yüreğın dağladı
- 46 Diridi mâtem-zede yas eyleyüp
Bunu hem mersiyye için söyleyüp
- 47 K'ey bana her demde yâr u mahremüm
Gönlüm ârâmı kılan def'-i gamum
- 48 İrmedün kim hasret idün Ahmed' e
Yâ sana kim arza-i îmân ide
- 49 Şöyle kim müştâkidün mevlûdüne
İrmedün kaldun mı yâ maksuduna
- 50 İştîyâkun yohsa kim cândan mıdı
Yolına cân virdüğün andan mıdı
- 51 Muştuladılar mı yâ cânânunu
Muştuluk virdün pes evvel cânunu
- 52 Şems-rûyının hayâlin dilde sen
Şemse kılmışdun ne yıkdun cümleten
- 53 Kokmadun hayfâ gül-i nev-bâveni
Görmedün buldun ne hâsıl yâveni
- 54 Virmişidi bir dürr-i yektâ Ganî
Terk idüp âhir yetîm itdün anı
- 55 Dirmedün cân meyvesin eyvâ çü sen
Âkıbet kıldun yüzüm eyvâ bu sen

- 56 Böyle diyüp niçe efgân eyledi
L len n bağrın dolu kan eyledi
- 57 Geldi Abdülmuttalib gördi anı
K'iyeler  hı  teŐi m m  heni
- 58 Dir nasihat k'olmasun ey meh-misâl
T k-ı ebr -veş k'ola takun hilâl
- 59 Nâle n rın âb-ı sabrun birle bas
K' yinen p s olmasun gel itme y s
- 60 Rahmet-i Rahm na gel hürmet ide
 zzet eyle ya'nî n r-ı Ahmed'e
- 61 Sakın anı d d-ı  hundan gider
Gam gub riyle ana virme keder
- 62 T zed r yüzi g l-i gül-z rdan
Gel haz n itme hevâ-yı z rdan
- 63 Kime sunmadı fenâ c mın cihân (22a)
Kime b k  oldu bu n m u niŐ n
- 64 Bir emir kim cümleye Ő mil olur
 ktid dan gayrı kim âmil olur
- 65 Ey  mine sana kulluk ideyin
Ne buyurursan o yola gideyin
- 66 Besleyeyin oğlunu doğdukda ben
Dahı inanmayayın bir ferde ben
- 67 Borcun  der fevt olan hod dâyimâ
Y  satun almak ne assıdur gamı
- 68 Rikkat itdi hem melâik zârına
Durdılar saf saff o Hak did rına
- 69 Didiler y   lime's-sırrı'l-haf 
Yine sırrun sen bilürsin ey safi
- 70 Bilmed k biz bu ne hikmet k'ey Hakîm
Fahr-ı âlem doğmadan oldu yetim

- 71 Anlara buyırdı lutf idüp Hudâ
Münfa‘il olman meleklerüm buna
- 72 K’ol habîbümdür Muhammed mâh-rû
Burc-ı zâtun mihri dürr-i bahr-ı Hû
- 73 Mihr-i hubb ispihr-i tenhâ olsa yeğ
Hem yetîm ol dürr-i yektâ olsa yeğ
- 74 Dimeyen bana tecerrüdle belî
Dest-gîr olmaz ana lutfum eli
- 75 Bî-kes itdüm sevdüğündendür anı
Gayrıdan sakladuğumdandur anı
- 76 Tâlib-i Hak vâsıl olmazdur yakîn
Ata vü hem anadan dûr olmadın
- 77 Doğmadın çünkim atasuz kaldı ol
Kala tfliken anasuz dahı ol
- 78 Kullarum mihrine olmaz nispeti
Zerre-veş bin ata ana şefkati
- 79 Ol kanun hubbına halk itdüm cihân
Ola mı âlemde mahzûn-ı zamân
- 80 Ben ana mahbûb u bana ol habîb
Pes o dünyâda hiç olur mı garîb
- 81 İndi hem gökden melekler fevc fevc
Sanki kopdı lücce-i gerdûnda mevc
- 82 Geldi her biri Âmine yanına (22b)
Söyleyüp cânlar katarlar cânına
- 83 A’yün-i cinn ü şeyâtînden anı
Şöyle saklarlar tutup Hakk emrini
- 84 İçlerinden bir melek kıldı nidâ
K’ol nidâya ola bin bin dil fedâ
- 85 Dir beşâretler sana ey meh-cebîn
K’ola batnundağı fahru’l-mürselîn

- 86 Var elümde hem mufassal bir du'â
Kim sana ta'vîz için virdi Hudâ
- 87 Kendüde bunu götürsün didi Hak
Şerr-i cinden bî-gam olsun didi Hak
- 88 Niçe bunun gibi ahvâli ayân
Gördi tâ vakt irişince bî-gümân
- 89 Dokuz ay batnında meks itdi Rasûl
Görmedi âlâm u renci hiç ol
- 90 *Haşr olunca bu kelâm olmaz tamâm*
Cânile din es-salâtü ve's-selâm
- 91 *Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

Der-Matla'ı Vilâdet-i Hazret-i Rasûl
aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm

- 1 Sâkiyâ bu ana dek sundun sabûh
Şimdiden girü gabukı kıl fütûh
- 2 Bu gice gel bize vir hoş hâleti
K'ehl-i aşka hûbdur şeb sohbeti
- 3 Mutribâ dem-sâz-ı şehnâz ol bu şeb
Zemzemeyle kıl nevâ uşşâka heb
- 4 Râstı ehl-i Sıfahân u Irâk
Bezmüne hem-dem olalar pür-vifâk
- 5 İktizâ itdi çü Vehhâb u Mübîn
Doğa tâ ol matla'ından şems-i dîn
- 6 Bir gice kim râhatü'l-ervâhidi
Sanki subh-ı fâliku'l-ısbâhidi
- 7 Leyletü'l-isneynidi Hak genci şeb
Hem Rebîülevvel on ikinci şeb
- 8 Zevk ü şevkile pür oldı şeş-cihât
Kim doğar bu gice fahru'l-kâyinât

- 9 Hoş nesîmile dolup arz u semâ (23a)
Her dimâğ oldu muattar pür-safâ
- 10 Gülşen-i dünyâ müzeyyen bülbüli
San sürâhî-veş kılırdı gulgulu
- 11 Dağda arduardı gûgû fâhte
Bâğda bezm itdi tûtî sâhte
- 12 Âsumân kılur semâ'-ı pür-safâ
Giyüp ol pîrâne hoş delkîn kabâ
- 13 Tavk idüp tesbîh-i encüm boynına
Dahı alup meh çerâğın eline
- 14 Ol meh-i nev-mihrine hem bu kamer
Zerre-veş döner miyânında kemer
- 15 Müşteri sa'dını gâlib eylemiş
Kendine Merrîh'i râgıb eylemiş
- 16 Oldı gûyende Utarid Zühre hem
Pür-tarab gitmiş Zuhal'den cümle gam
- 17 Recm-i dîv için hisâr-ı şebde mihr
Tîr atar her yana elde isper sipihr
- 18 Zîr ü bâlâ cümle havrâ cavk cavk
Muştıllarla her yana pür-zevk ü şevk
- 19 Açılıp cennet kapuları o şeb
Kâbe'ye altun kanâdîl asdı Rab
- 20 Habs olup İblîs hem Lât u Menât
Hep helâk oldılar anda ey sikât
- 21 Bir balık varıdı deryâ içre hem
Adı Talmûsâ idi ey zi'l-kerem
- 22 Yedi yüz başı yedi yüz kuyruğı
Hem yedi yüz var cebel innülüğî
- 23 Her biri kûh-ı Kubeys'den a'zam ol
Hût-ı pür-u'cûbe idi efham ol

- 24 Ol gice ferhân olup itdi ıztırâb
Gulgule virdi cihâna bî-hisâb
- 25 Bir firişte Âmine yanına hem
Geldi dir vaktuna hâzır ol bu dem
- 26 Kıl teveccüh hazret-i Hakk’a hemîn
Kim doğısar bu gice ol şems-i dîn
- 27 Bu gice oldur ki Hazret-i Mustafa
Pâdişâh-ı taht-gâh-ı istifâ
- 28 Makdem-i hayrı cihân teşrîf ide (23b)
Hakk ulûmın âleme ta’rîf ide
- 29 Gün gibi hak dîni ızhâr eyleye
Bâtıl edyânı hem idbâr eyleye

Kasîde-i şeb

- 1 Hak’dan ol mefhar-ı âlem vire peygâmı bu şeb
Rahmet-i ‘âmm ide ehl-i dile in’âmı bu şeb
- 2 Nüh-tabak k’oldı felek matbah-ı âlâsından
Devr-i bezm itdire seyyâre yidi câmı bu şeb
- 3 Necm-i sa’dı şeref-i evce su’ûd itdigiçün
Yıldızı düşe la’înün gide ikdâmı bu şeb
- 4 Şâh-ı şehr-i şerefün nat’-ı saâdetde ruhı
Niçe beydaklarile mât ide esnâmı bu şeb
- 5 Gül-i âmâl ola çün gülbün-i gam üzre besîm
Murg-ı dil şâh-ı hevesde kıla ârâmı bu şeb
- 6 Muzmahil ide küfür zulmetini dünyâdan
Nûr-ı îmânile çün subh idiser şâmı bu şeb
- 7 Ey k’emânetde idi nûr-ı nübüvvet niçede
Ola issine mü’eddâ göre ikrâmı bu şeb
- 8 Ehl-i tevhide çü bu dem sunulur câm-ı ferah
Telh olur mecma’-ı müşrik bulur encâmı bu şeb

- 9 Mihr ü mâhile ki fahr ideridi çarh anı gör
Şems-i dînile zemîn idiser ilzâmı bu şeb
- 10 Dil sarâyı gibi pür-nakş ola her tâk-ı behişt
Tâk olup tâkı cahîmün koya ibrâmı bu şeb
- 11 Dola envâ‘-ı güher la‘l-i dür-efşânından
SadeF-i gûş-ı huş-ı ârif ü her âmı bu şeb
- 12 İ‘tilâl-i dil-i küffâra ki bu sıhhat-i şer‘
Gamı makrûn u lefif eyleye âlâmı bu şeb
- 13 Başına her felegün kona “le- ‘amrük”³³ tâcı
Sırr-ı “levlâk”³⁴ hitâbından ire kâmı bu şeb

Mesnevi

- 1 İd hakkı bu şeb-i kadrün şehâ
Kimse bilmez kadrin illâ ol Hudâ
- 2 Bu gice vafında fi‘l-cümle beyân
Var Âmine nakl ider kanı ayân
- 3 Çünkü bildüm dimiş ol gice hemîn (24a)
Doğa benden kim cihâna şems-i dîn
- 4 Pes evümde bî-kesidüm yâr yok
Kalmış idüm yalnız deyyâr yok
- 5 Zire Abdülmuttalib ol gice hem
Kâbe tavfına yöneltmişdi kadem
- 6 Hem beni sakınduğıyçün ol reşid
Hâne kapusına asmışdı kilid
- 7 Gussa vü endûh-ı gamla ben garîb
Nâleler kılup diridüm yâ Mücîb

33 “Ömrüne andolsun ki...” Hicr 15/72.

34 “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” Bkz.: el-Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ,
II/164 (Hadis nr.: 2123)

- 8 *Yâ İlâhi yâ Mu'ine'l-âcizîn*
*Minke avnî müsteğâsen külle hîn*³⁵
- 9 *Bi'l-anâ emseytü min-hüznin elîm*
"Messeniye 'd-durru" ³⁶ fe 'kşuf yâ Kerîm
- 10 Hazretüne çok münâcâtum benüm
Cân u dilden arz-ı hâcâtum benüm
- 11 Kim garîbem ne re'îsüm var benüm
Ne enîsüm ne celîsüm var benüm
- 12 Atam u anam helâlüm her biri
Virdiler yolunda hod cân u seri
- 13 Ne kılam hâlüm n'ola ya Müste'ân
Bu gice çün doğısar bu tıfl-ı cân
- 14 İrdi nâgeh bir nidâ kim sem'uma
Sabr it ey Bint-i Veheb düşme gama
- 15 Çün habîbüm oldu mevlûdün senün
Hâsıl oldu cümle maksûdun senün
- 16 Bî-kes itdüm sakınup ağrâzdan
Pâk zâtın a'yun-ı a'râzdan
- 17 Gayretüm bu görsün evvel hâslar
Sonra kılsun ana gayrılar nazar
- 18 İrdi gûş-ı hûşa çünkim bu nidâ
Cân dimâğına irişdi çok safâ
- 19 Oldı şevkile vücûdum pür-ferah
Zerre denlü kalmadı dilde terah
- 20 Görürem bir nûr sakf-ı hânedan
Çıkdı şark u garbı tutdı cümleten
- 21 Hem havâ üzre melekler bir firâş
Döşediler sündüs idi ol kumâş

35 "Ey âcizlere ihsan eden Allahım. Her zaman bana yardım sendendir."

36 "Eyyüb'u da hatırla. Hanî o Rabbine, "Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin" diye niyaz etmişti." Enbiyâ 21/83.

- 22 Yarılıp dîvâr açıldı bir kapu (24b)
Çıka geldi dört hâtûn bahtlu
- 23 Nîk-haslet hûb u zîbâ yüzleri
Mürdeye cânlar bağışlar sözleri
- 24 Her biri envâ‘ teslimât idüp
Bana İzzetlerle ta‘zîmât idüp
- 25 Biri Havvâ idi dir kim muştuluk
Kim virildi sana işbu bahtılık
- 26 Doğa oğlun ola rahmet âleme
K’öğredürdi nûrî esmâ Âdem’e
- 27 Hâcer idi biri dir kim ol ferah
Gelmesün kalbüne aslâ bir terah
- 28 Oğlunun cecdi helâlümdür Halîl
K’âteşin serd itdi bununçün Celîl
- 29 Biri dahı Âsiye didi ki ol
Bil ki oğlun gibi yokdur bir oğul
- 30 Hem-ser-i Firavnidüm lâkin Hudâ
Hiç yakîn itdirmedi anı bana
- 31 Hazret-i Mûsâ’dan işitdüm yakîn
Didi evsâfın kılup telkîn-i dîn
- 32 Şâdmânem k’ola lutf-ı zi’l-minen
Buna olam câriye cennetde ben
- 33 Biri Meryem’di didi kim râhat ol
Şâd u hürrem pür-safâ bî-zahmet ol
- 34 Oğluna Îsâ ki Rûhu’llâh iken
Tutdı gökde ümmet olmağa vatan
- 35 Böyle diyüp her biri ikrâm ider
Hizmete geldük diyü i‘lâm ider
- 36 Sözlerin çünkim işitdüm bâ-vefâ
Dehşetüm gitdi vü oldum pür-safâ

- 37 Kalbüme Hak'dan irişdi feth-i bâb
Gözlerüme keşf olup cümle hicâb
- 38 Ravza-i Rıdvân'a döndi Kâbe hem
Nûrile doldı Safâ vü Merve hem
- 39 Çok hurûş irişdi âb-ı Zemzem'e
Cümle eşyâ kıldılar hep zemzeme
- 40 Gökden indürdi melekler üç 'alem
Kim yeşil âli münevverlerdi hem
- 41 Kâbe üzre şarka vü garba hemîn (25a)
Dikdiler şevkile her birin yakîn
- 42 Doldı etrâfum acâyib hûriler
Mustafa'yı birbirine muştular
- 43 şark u garb arası hep kevn ü mekân
Hem Süreyyâ'dan serâya ins ü cân
- 44 Her biri Hakk'a senâ îsâr ider
Bî-nihâyet hamd ü şükr ızhâr ider
- 45 Cümle ehl-i âsumân kalmadı heb
Müjdeler için yire indirdi Rab
- 46 Mâ-hasal dürlü melekler fevc fevc
Kim hubût eyler kimi gözlerdi evc
- 47 Birbirine şâd u hurrem muştılar
Dahı biri birine virür haber
- 48 Kim Hudâ Rıdvân'a buyurdu yakîn
Tâ açâ rahmet kapuların hemîn
- 49 Zînet eyleğil cinânı didi ol
Hem ilet saçuya hûr-ı aynı ol
- 50 Kim doğısardur bu gice Mustafa
Âfitâb-ı burc-ı evc-i istifâ
- 51 Emr idüp Hak didi Mâlik durmasun
Hep cahîmün kapuların bağlasun

- 52 Geldi Cebrâ'îl ü Mîkâ'îl hem
Dahı İsrâfil cümle muhterem
- 53 Her biri tutar elinde bir tabak
Ni'met-i cennetle pür kılmış o Hak
- 54 Didiler bu ni'meti ey bâ-safâ
Ahmed ile sana gönderdi Hudâ
- 55 Tâ bu ni'met lutfi tab'un kıla şâd
K'ola rûh-ı Ahmed anunla küşâd
- 56 Yudılar hem âb-ı rahmetle elüm
Yidüm ol hânı pes oldı hoş demüm
- 57 Oldı cânım garka-i bahr-ı safâ
Mevc-i şâdı tarh idüp fevc-i anâ
- 58 Geldi bir hûrî dahı tâvus-şekl
Sûreti âdem gibi sâhib-akl
- 59 Bir kadeh sundı dolu âb-ı zülâl
Nûş-ı cânı giderür niş-i melâl
- 60 İçdüm anı oldı kalbüm pür-ferah (25b)
Câna doldı şevk çün gitdi terah
- 61 Bir kaçı hem hûr-ı aynün geldiler
Üstüme bir çetr-i âlî kurdılar
- 62 Kim ser-â-ser nurdan pür-zîver ol
Hem zıyâ virür güneşden enver ol
- 63 İtdi pes bir tâyir-i kudsî zuhûr
Ak u zîbâyıdı başdan başa nûr
- 64 Gerçi bir murğıdı şeklen ol velî
San göründi taraf-ı Hak'dan lutf eli
- 65 Yâd idüp nâm-ı Hudâ geldi o kuş
Zahruma sürdi kanadın pür-hurûş
- 66 Zâhir oldı çün bu hark-ı âdeler
Gark-ı bahr-ı hayret oldı cân u ser

- 67 Dil meşâmı pes muattar-hâliken
Her taraf gûyende-i ahvâliken
- 68 Duymuş iken dürlü hâlet gûş-ı hûş
Görmüş iken çok alâmet didi hoş
- 69 Nâgehân nûr-ı nübüvvet gaybdan
Pertev urdı kim müberrâ aybdan
- 70 Ya'nî bakdum gördüm ol hurşîd-i dîn
Doğdı âlem doldı nûrından hemîn
- 71 Cümle şey'ün zikri hamd-i dil-güşâ
Doldı âlem zemzemeyle merhabâ
- 72 Kimisi dir merhabâ nûr-ı Îlâh
Kıla engüş-ti latîfün şakk-ı mâh
- 73 Kimi eydir merhabâ ey meh-cebîn
Kıldı zâtun Hak nebîlerden güzîn
- 74 Dir kimi hem merhabâ bedrû'd-dücâ
Pâyüne her çeşm ü rûy olsun dü-câ
- 75 Merhabâ hatm-i nübüvvet merhabâ
Merhaba şems-i saâdet merhabâ
- 76 Udde yâ fahrân ileynâ merhabâ
Kad lakînâ müctebânâ merhabâ
- 77 Merhabâ ey mehbit-i envâr-ı dîn
Merhabâ ey manzar-ı ayn-ı mu'în
- 78 Gördüğün hîn-i vilâdetde nisâ
Görmedüm aslâ birisin bî-riyâ
- 79 Çün çerâğ-ı çeşmüm oldı rûşenâ (26a)
Nâzır oldum nûr-ı aynümden yana
- 80 Kâbe'ye karşı anı gördüm yakîn
Secde kılmış ol İmâmu'l-müttakîn
- 81 Başını kaldırdı yirden diz çöküp
Kaldurup el Hakk'a dahı yüz tutup

- 82 Çok tazarru'lar kılup dir ol Habîb
Minke ed'û istecibnî yâ Mücîb ³⁷
- 83 Ey ki sensin cümleye püşt ü penâh
 Mağfîret kıl ümmetüme yâ İlâh
- 84 Çünkü hatm itdi du'âyı ol nesîm
 Gonca-veş annâc olup oldı besîm
- 85 Bu tebessüm çok işâret gösterür
 Rahmet-i Hak'dan beşâret gösterür
- 86 Hoş nazar vîrân-ı dil âbâd ider
 Hande-i gül bülbülü dil-şâd ider
- 87 Görün ol fahr-ı cihânun şânını
 Lutf u ihsan u mürüvvet kânını
- 88 İbtidâ- i neş'et-i rûhından ol
 İntihâ-yı haşre varınca Rasûl
- 89 Ümmetinündür şefî'i ber-devâm
 Cândan eydün pes ana dâyim selâm
- 90 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi 'l-kemâl
- 91 Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
 Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Tehniyet-i Vilâdet-i Hazret-i Rasûl aleyhi's-Selâm

- 1 Çün bu hâlâtı Âmine bî-riyâ
 Gördüğü üzre beyân itdi şehâ
- 2 Dahı bazı tehniyetlerden ayân
 Görünen âyâtı kıldı ol beyân
- 3 Didi çünkim ol kerâmâtı tamâm
 Gördüm ü gönlüm pür oldı şâd u kâm
- 4 İstedüm k'ol çeşmümün nûrın yine
 Elüme alup yüz u ram pâyine

37 "Sana dua ediyorum, ey Mücîb olan Allah'ım, duâlarımın icâbet et."

- 5 Geldi hâtifden hemân-dem bir nidâ
K'iylen üç gün Mustafa'yı ihtifâ
- 6 İns ü cinden saklan anı görmesün
Pâyine yanlış nazarlar irmesün
- 7 Enbiyâ evsâfile mevsûf idün (26b)
Ezkiyâ irfânile ma'rûf idün
- 8 Hulk-ı Âdem Şîs irfânın virün
Pür-şecâat Nûh dîvânın virün
- 9 İlm-i Hızır u hem Halîl'ün hulletin
Cehd-i Yûşa dahı Lokmân hikmetin
- 10 Nağme-i Dâvûd u hubb-ı Dânyâl
İsmet-i Yahyâ vü İlyâsî-hısâl
- 11 Zühd-i Îsâ hem Süleyman heybetin
Hem Kelîmu'llâh Mûsâ himmetin
- 12 Hüzn-i Ya'kûb'ı vü hüsn-i Yûsuf'ı
A'yün-i a'yândan eylen hem hafî
- 13 İrgürün izz-i huzûrumdan yana
K'evvel irsün nûr-ı iclâlüm ana
- 14 Bula zâtum gencini pes genciken
Ola tâ vasfumla mevsûf ol hasen
- 15 Hem esenlesün ol ebrârum anı
Dürlü ta'zîmile ahyârum anı
- 16 Tehniyet kılsun semâvât ana hem
Arş u Kürsî Levh-i mahfûz u kalem
- 17 Hilat-i ten kutlulasunlar olar
Sidre Tübâ hem kosun pâyine ser
- 18 Geldiler ervâhdan bir kaç fuhûl
Ahmed'üm alup gözetdilerdi yol
- 19 Gitdi ömrüm hâsılı pes geldi gam
Gözüme hûrî görünmez oldı hem

- 20 Nâr-ı hasretle yakarken cânımı
Yine iriştürdiler ol hânımı
- 21 Gördüm anı ak kumaşa sarlu hem
Sürmelü ol çeşm-i nergis muhterem
- 22 Sünneti olmuş kesilmiş göbeği
Misk ü anberle muattar cismi ki
- 23 Ol zamân âdetleri her ne ki var
Hep ana olmuş müretteb bî-şümâr
- 24 Çünkü gördüm anı bu vechile ben
Şâd u hurrem oldı işbu cân u ten
- 25 Ârız oldı kalbüme pes bu hevâ
Kim ne lutf itdi ki oğluma Hudâ
- 26 Cân kulağıma hemîn irdi hitâb (27a)
Dahı hem keşf oldı kalbümünden hicâb
- 27 Kim kaçan ta‘zîmile mevlûdunu
Ol gözün nûrı vü hem maksûdunu
- 28 Bu cenâb-ı bî-misâlümünden yana
Çünkü seyr itdürdilerdi pür-safâ
- 29 Mahrem oldı bî-cihet dergâhuma
İrdi i‘zâzile İsm-i a‘zama
- 30 Kalbi meclâ oldı nûr-ı zâtuma
Oldı mısâh enver-i mişkâtuma
- 31 Ben ana ey lutf-ı mevfûrum didüm
Merhabâ ey mazhar-ı nûrum didüm
- 32 Kutlu olsun bu libâs-ı ten sana
Cânuna olsun bekâ dâyim kabâ
- 33 Pâdişâh ol sana kul olsun cihân
İns ü cinn olsun tufeylün her zamân
- 34 İzzet-i zât ü celâlüm hakkıçün
Nûr-ı evsâf-ı cemâlüm hakkıçün

- 35 Her kemâl ü mu‘cizât-ı enbiyâ
Zâtunun oldu sıfâtı bî-riyâ
- 36 Çün bu ilhâm-ı İlâhî bî-cihet
İrdi gûş-ı câna virdi ma‘rifet
- 37 Hem bu ömrüm hâsılı bulmuş kemâl
Eyledüm cânile şükr-i lâ-yezâl
- 38 Bakdum ol aynum çerâğına yine
Almış üç lü‘lü’ anahtar eline
- 39 Anı gördüm ki melekler söyleşür
Biri birinden haberler soylaşur
- 40 Didiler kim Kâbe miftâhı biri
Dahı nusret bâbı fettâhı biri
- 41 Birisi dâr-ı zafer anahtarı
İzzet için buldı bu dîn ahteri
- 42 Ola ya‘nî kible-gâhı Kâbe hem
Olısar dili Arabca muhterem
- 43 Dahı mansûr u muzaffer olısar
Hâfıkayna hak peyâm-ber olısar
- 44 Geldi hizmet itmeğe hem üç melek
Didiler oğluma “*Allâhu ma‘ak*”³⁸
- 45 Birisi tutar zeberced taştıdi
Ahmed’ün önine ol taştı kodı
- 46 Didi bu taşt üzre el ko yâ habîb
Her ne tarafında dilersen ey hasîb
- 47 Kodı ortasına vaktâ k’ol hümâm (27b)
Didi Rıdvân Mekke’de kıldun makâm
- 48 Çün yedün hayru’l-umûr oldu yakîn
İhtiyâr itdün vasat lâ-büd hemîn
- 49 Ahmed’i aldı eline bu melek
Dürlü dürlü İzzet ikrâm iderek

38 Allah, sizinledir.

- 50 Ol legen üzre tutup soydı anı
Ol güneş yüzlüyi ol nâzûk teni
- 51 Biri kim ibrik tutardı gümüş
Yedi kez yudular ol suyile hoş
- 52 Biri de tutardı kat kat bir harîr
Açdı anı çıkdı bir mühr-i münîr
- 53 Taşt tutan Rıdvân ki aldı mühri hem
Bu risâlet hatmidür dir muhterem
- 54 Zahrına anunla mühr urdı hemîn
Pes ana nakl itdi ol nûr-ı yakîn
- 55 Çün yirin buldı o mühr-i pür-zıyâ
Ba'de hâzâ gayra vermezdür şehâ
- 56 Bu mühür mihrine mihr-i âsumân
Gice gündüz çarha girmişdür revân
- 57 Kim göre ol mühri nâr olur harâm
Ana hem menzil olur Beytü'l-Harâm
- 58 Sonra bir ak sûfi kundak eyledi
Ana dürlü İzzet el-hakk eyledi
- 59 Dahı Rıdvân ol mübarek gûşına
Söyledi sırrile lâyıık hûşına
- 60 Hem dilini ağzına sundı hemîn
Emdi bir kaç anı ol hurşîd-i dîn
- 61 Âhir oldukda didi pes âfiyet
Sana emzürdüm ulûmı akıbet
- 62 Hak seni pes kıldı hâtmü'l-enbiyâ
Bu merâtib kutlu olsun dâyimâ
- 63 Her ne kim ta'zîm ü tekrîm itdiler
Dört gün oldukda melâik gitdiler
- 64 Gerçi anlar hod kesilmez gelmeden
Ol şehi dâyim ziyâret kılmadan

- 65 Bârî nevbet bana değdi hâsılı
Elüme aldum o bedr-i kâmilî
- 66 Yüz urup yüzine basdum cânuma (28a)
Söylenür tutdum kulak ol hânuma
- 67 Sözin anun anlayımadum yakîn
Pes ne idrâk ola esrâr-ı güzîn
- 68 Bu mücerred Âmine gördüğüdür
Gel ki manzûr-ı melâik ne durur
- 69 Budur ol evsâf-ı fahru'l-kayinât
Dâyimâ cânile eydün es-salât
- 70 Çünkü na'tı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i ibretde yoklan rûzigâr
- 71 *Eyyuhe 'l-uşşâku işrâka 'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa
- 72 Hudâ hem kana bî-hadd İzzet itsün
Visâli'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Tetmîm-i Tehniyet-i Rasûl aleyhi's-Selâm

- 1 Ey gülistân-ı safânun bülbülü
Nağme kıl kaçıldı rahmetler güli
- 2 Her taraftan esdi hoş bâd-ı nesîm
Oldı bu gül-zâr-ı dil anber-şemîm
- 3 Çün rabî'-i ma'nevîdür bu fasl
Tâze cânlar buldı her pejmürde-asl
- 4 Söylenür âsâr-ı rahmet her yana
"Keyfe yuhyi 'l-arda ba 'de mevthâ"³⁹
- 5 Hoş-nevâ kıl perde-i uşşâkda
Sana dem-sâz ola tâ uşşâk da
- 6 Ol cihân fahrı ki doğmuşdı o şeb
Râstî nev-rûza dönmişdi o şeb

39 "Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor." Rûm 30/50.

- 7 Büzrüg ü Kûçek Sıfâhân u 'Irâk
Gördiler dürlü havâdis bî-şikâk
- 8 Varıdı bir ahter-i âlî mehîb
Ol gice seyr-i sipihr itdi garîb
- 9 Kavm-i Mûsâ'ya alâmet buyıdı
Bildiler doğdı ki ol rahmet yedi
- 10 Varıdı bir nahle kim kurı şecer
Pes hemîn yapraklanup virdi semer
- 11 Bu alâmet kavm-i İsâ'nun idi
Ahmed için her biri doğdı didi
- 12 Varıdı bir suyu soğılmış bınar
Taşdı suyu akup oldı âşikâr
- 13 Kavm-i Dâvûd'a bu yidi i'tilâm (28b)
Doğdı ol Ahmed didiler ey kirâm
- 14 Çatladı hem Ayasofya kubbesi
Yıkılup düşdı ki taraf-ı kiblesi
- 15 Hâliyâ ma'mûrdur bellü yiri
Bu nedür çün doğdı ol dîn serveri
- 16 Kayser'ün kasrı dahı burc u beden
Yıkılup Kısra da düşdı kürsîden
- 17 Söyünüp odı Mecûsî'nün dahı
Geçdi yire Sava bahrı ey ahî
- 18 Düşdi esnâm ol gice her kanda var
Oldı tapanlar ana rüsvâ vü zâr
- 19 Niçe bunun gibi dahı mu'cizât
Söylenürse vasfa gelmez ey sikât
- 20 Pes Harem'de ol gice Abdulmuttalib
Lutf-ı Hakk'a olmuşdı mürtakıb
- 21 Siyer ehli nakl idüpdür bunu hem
Didiler kim didi ol şâh-ı Harem

- 22 Durur idüm nâ-gehân irdi nidâ
Ne turırsın doğdı diyü Mustafa
- 23 Sıçrayup yirimden ol dem bî-emân
Pes cenâb-ı Kâbe'ye oldum revân
- 24 Secde kılmış Kâbe gördüm pür-zıyâ
Âmine oldığı menzilden yana
- 25 Dahı putlar kim ne denlü varıdı
Ser-nigûn olmuş yaturlar hep didi
- 26 Nûr olmuş göğe ol evden direk
Devr iderler çevresin hûr u melek
- 27 Kâbe kalkup secdeden kıldı nidâ
Muştuluk olsun ki doğdı Mustafa
- 28 Doğdı ol küffârı makhûr idecek
Beni bu esnâmdan dûr idecek
- 29 Dahı dört rükninden âvâz irişür
Muştulaşmak birbirine karışur
- 30 Bir rükün “*câ'e'l-hakk*”⁴⁰ okur biri dahı
Geldi sizden bir nebî dir ey ahî
- 31 Biri dir Allâh'dan pes geldi nûr
Biri dahı “*innâ ersalnâk*”⁴¹ okur
- 32 Dir Hacer Esved dahı erkân tamâm (29a)
Yâ Rasûla'llâh sana olsun selâm
- 33 Hem Safâ ol Merve ile söyleşür
Doğdı ol Ahmed diyü muştılaşur
- 34 Gâlibâ oldı iştiyâkum görmeğe
Varuban pâyına yüzler sürmeğe
- 35 Hâsılı geldüm Âmine yanına
Nûr gitmiş bakdumıdı alınna

40 “Hak geldi, batıl yok oldu.” İsrâ 17/81.

41 “Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı olarak gönderdik.”
Ahzâb 33/45.

- 36 Reng-i rûyında velîkin yok eser
Oğlı doğmuş gibi değil nîk-fer
- 37 N'oldı didüm ol emânet nûr hem
Didi vardı issine ey zi'l-kerem
- 38 Didim imdi göster ol cân meyvesin
Didi yok destûr şimdi göresin
- 39 Sa'yile bir kerre gördüm anı ben
Muntazırven göre gözüm kanı ben
- 40 Didüm ey kimdür bana virmez izin
Yâ kim ola diye râzî olmazın
- 41 Eyledüm cür'et ki girem kapudan
Çıka geldi pür-gazab bir nîk-ten
- 42 Didi yok destûr üç gün var ey şâh
Kad redâ men lem-yutı' emre'l-Îlâh
- 43 Çok melâik kim ziyâret ideler
Gelesin ol vakt ki bunlar gideler
- 44 Pes tavakkuf eyledüm dördüncü gün
Yine geldim tâ görem nedür o gün
- 45 Bir nidâ oldu meleklere gelün
Değdi şimdi nevbet insâna bilün
- 46 Kundakile ol Âmine Ahmed'i
Dürlü özrile o nûrı sermedi
- 47 Karşulayıp sundı cediti eline
Aluban ol dahı basdı bağına
- 48 Didi gördükte yüzün ol şehr-i yâr
Celle men ehdâ li-zâ hüsne'l-'izâr
- 49 Ol mükehhal gözlerin açup habîb
Gonca-veş kıldı tebessüm ol hasîb
- 50 Ol tebessüm Şeybe'ye virdi hurûş
Eyledi sevgüsü cân u dilde cûş

- 51 Didi Abdülmuttalib ey hoş-nihâd (29b)
Bu ciğer-gûşemiziçün n'ola ad
- 52 Siz bilün didi Âmine ana hoş
Dir idi lâkin Muhammed her sürüş
- 53 Didi gerçeksın Muhammed ver adı
Her kitâb-ı münzel içre Hak didi
- 54 Mâ-cerâyı didi varup ehline
Cümlesin saldı Âmine evine
- 55 Heb Harem ehli tamâmet geldiler
Dürlü ikrâm ile izzet kıldılar
- 56 Ol zamân resmini kıldılar o gün
Şeybe hem kıldı yidi gün toy düğün
- 57 Cümle hâss u âmma in'âm eyledi
Hem vuhûş ile tuyûrı toyladı
- 58 Mâ-hasal bir mertebe çekdi ta'âm
Vasfa hadde gelmeye in'âm-ı tâm
- 59 Gördiler bunı sanâdîd-i Kureyş
Didiler bunca tasadduklar li-eyş
- 60 Bir yetîm içün nedür bunca emek
Yoluna virdün anun hayli yimek
- 61 Çok cevâbım var didi şâh-ı Harem
Anı tahrîr itmeğe doymaz kalem
- 62 Biri bu izzet yetîme olsa yeğ
Dürr-i yetîm olsa bahâ her n'olsa yeğ
- 63 Biri bu nakl itdi ol nûr-ı kadîm
Âdem alnından irince bu yetîm
- 64 Sâhibi budur çün ol nurun yakîn
Pes buna olmak gerek izzet hemîn
- 65 Biri dahı bu ki doğduğı gice
Ol kadar gördüm alâmetler niçe

- 66 Ger anı vasf eylerisem binde bir
Yazılmaz bir harfin anun bin debîr
- 67 Anlara didükde Şeybe bazını
Cümle tasdîk itdiler ol dem anı
- 68 Didiler vâkı‘da ol ashâb-ı fil
Münhezim olup bu yıl oldu katîl
- 69 Dahı kahtıdı niçe yıllar tamâm
Doldı âlem ni‘met ile pes bu âm
- 70 Pes olur da‘vâna bunlar da delîl (30a)
İzzetin kılsun mübarek ol Celîl
- 71 Ol yıl içre fi‘l-hakîka bî-şümâr
Oldı envâ‘-ı bedâyi âşikâr
- 72 Kim ikiz kuzlanmış idi her devâb
Olmışıdı pür-niam her şeyh ü şâb
- 73 Doğmuşıdı Kâ‘be‘de ol yıl tamâm
Dört yüz er oğlanıdı cümle kirâm
- 74 Sonra yârı oldular Peygamberün
Bû Cehil‘den gayrısı hep bunların
- 75 Doğduğı gice hem ol hayrû‘l-beşer
Zümre-i şeytâna oldu çok zarar
- 76 Men‘ olındılar o gice cümleten
İstirâkiçün semâya çıkmadan
- 77 Pes varup İblîs yanına olar
Men‘ olınduk diyü virdiler haber
- 78 İşidicek anı itdi ıztırâb
Düşdi teşvîşe hem-ân-dem bî-hisâb
- 79 Dolaşun didi cihânı ser-te-ser
Tâ bilesiz hâdisе soylan haber
- 80 Şark u garbı soyladılar ol zamân
Kâbe‘ye vaktâ ki irdiler hemân

- 81 Gördiler cümle melâik hâss u âm
Tolaşurlar anda bir beyti tamâm
- 82 Muştulaşur birbirine iverek
Hem ol evden göğe nûr olmuş direk
- 83 Gelüben İblîs'e virdiler haber
Haykırup yırttı girîbânın o har
- 84 Didi ey vâh ol cihânun rahmeti
Âyet-i kübrâ kamunun devleti
- 85 Çıkmış ol Hakk'un habîbi Mustafa
Ol şefâat menbaı sıdk u safâ
- 86 Bize hayfâ kalmadı nusret eli
Başımıza geldi âlem müşkili
- 87 Men' olundunuz semâdan kim ana
Dâima manzar-geh olmuşdur semâ
- 88 Tutalar ümmetleri sünnetlerin
Kat' ideler cümlemüzden ellerin
- 89 Niçe bunun gibi efgân eyledi
Akıdup göz yaşını kan eyledi
- 90 Ol gice çok kâhin ü câdû tamâm (30b)
Hep helâk oldı vü rüsvây ey hümâm
- 91 *Haşr olunca hatm olunmaz bu kelâm*
Cânile din es-salâtü ve's-selâm
- 92 *Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl
- 93 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

Der-Beyân-ı Redâ'-ı Hazret-i Risâlet aleyhi's-Selâm

- 1 Yine çün kıldı tekâzâ tıfl-ı cân
Bula tâ tab'ı gıda-yı kâmurân

- 2 Şîr-i ma'nâya ki pistân oldu harf
Dâye-i sırrîde akl oldu şigerf
- 3 Şîr-i şîrîn-i ma'ânîden emüp
Çün bu südile niçe sûd itdi hûb
- 4 Pes dimâğ-ı dil bulup zevkin yakîn
Rağbet-i şerh-i redâ' itdi hemîn
- 5 Ol kim ister tâ ebed zevk eyleye
Ol habîb-i Hak redâ'ın dinleye
- 6 Doğdığı yıl pes Muhammed Mustafa
Doğmuş idi dört yüz er oğlan şehâ
- 7 Bu sadâ âfâkı tutmuşdı tamâm
Kâbe'ye gelmişdi ıyşıçün avâm
- 8 Niçe yıl kaht olduğundan çok Arab
Geldi ehlin dâyeliğe itdi taleb
- 9 Aybidi hem gözlenürdi her usûl
Dâyesüz beslenmezidi bir oğul
- 10 Pes Âmine emzürürken Ahmed'i
Halvetinde ana irdi bir nidâ
- 11 Yâ Âmine oğluna tut dâye kim
Kıl tevekkül gözle esrâr-ı Hakîm
- 12 Kim Halîme adlı bir hâtûn gele
Çün Benî Sa'd obasından şevkile
- 13 Gele yakında o meh hem-sâyesi
Odur ol dürr-i yetîmün dâyesi
- 14 Gevher ol lü'lüye lâlâ olsa yeğ
Mihre Zühre bil ki hizmet kılsa yeğ
- 15 Her ne kim işitdiyise gaybdan
Şeybe'ye ol didi anı cümleten
- 16 Didi Şeybe sakla bu sırrı yakîn (31a)
Dime gayra lîkin emri tut hemîn

- 17 Hâss u âmma pes haber eylediler
Tâ anıñün murzıa soyladılar
- 18 Aldı çok hâtûn eline Ahmed'i
Lîkin anlarun birisin emmedi
- 19 Gıtdiler nevmîd olup tâ kim yine
Oldı tenbîh ol Benî Sa'd iline
- 20 Bir kabîleydi Benî Sa'd ol zamân
Kahtdan bulmışdı anlar nez'-i cân
- 21 Dağa çıkarlardı ol hâtûnları
Ot kökün yirlerdi dâyim her biri
- 22 Bunlarılaydı Halîme hoş-nihâd
Gökden inmişdi Halîme ana ad
- 23 Bir gice görür Halîme hâbda
Kim durur bir dorı taraf-ı âbda
- 24 Çeşme-sâr olup akar görür bu su
İçenin kalbinde kalmaz hiç busu
- 25 Zâhir olup bir yiğit dahı ana
Didi kim nûş eyle hem gel yun buna
- 26 Didi dahı muştuluk olsun eğer
Mekke şehrine varup kılsan güzer
- 27 Olasın bir tıfla dâye sen ey cân
K'ola ol tıflın tufeyli ins ü cân
- 28 Bendesidür evvelîn ü âhirîn
Ol durur hem “*rahmeten li'l-âlemîn*”⁴²
- 29 Tutdı sözün gâyıb oldı pes civân
Uyanup semrir görür cismin hemân
- 30 Hayret alup aklımı anun yakîn
Şevkden sığmaz derisine hemîn
- 31 Hem helâli Hâris uyandı görüp
Yüzini hâtûnunun san mâh-ı hûb

42 “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ 21/107.

- 32 Didi kandan bu melâhatlar sana
Ol dahı pes didi rü'yâsın ana
- 33 Çün sabâh oldu ana hâtûnlar
Otlamak içün pes itdiler haber
- 34 Gördiler yüzini olmuş mâh-veş
Her birisi oldılar hayrân u gaş
- 35 Anlara dahı Halîme hâbını (31b)
Didi Hak feth itdi kalbüm bâbını
- 36 Ömrüm olursa dahı yüz yıl tamâm
İstemez gönlüm benüm kat'â ta'âm
- 37 Didi Hâris ey Halîme bârî dur
Beni oğlancuklarını hem kayur
- 38 Gözleyüp ol dem helâli sözünü
Duruban ol dağa tutdı yüzünü
- 39 Geldi hâtifden yine anda nidâ
Kim sana lutf işledi Bârî Hudâ
- 40 Ko zehârif fikrini ey hoş-nihâd
Kâbe'ye itgil teveccüh bul murâd
- 41 Ol helâlün Hâris'i hem bile al
İresiz tâ devlete bulup kemâl
- 42 Giri döndi pes Halîme şâdmân
Hâris'e virdi o hâtifden nişân
- 43 Ol Benî Sa'd ehli işitmişdi hem
Kâbe'de çok oğlan oldu muhterem
- 44 Mâ-hasal her biri kıldılar yerak
Kâbe'ye varmağa itdiler vifâk
- 45 Kimi at u kim deveye bindiler
İrişelüm diyü her biri iver
- 46 Hâris'ün bir merkebi vardı arık
Şöyle arık katlayımazdı karık

- 47 Ol Halîme bindi çok gitmez harı
Kaldılar bunlar çü bir günlük giri
- 48 Çıka geldi bir yiğit ol gün sabâh
Kim yeşil donlar geyer elde rimâh
- 49 Didi k'ey merkeb mutî' ol Sânia
K'olsar bu bir Rasûl'e murzıa
- 50 İşidicek bu sözi merkeb hemân
Cüst ü çâlâk oldu kaldırdı taban
- 51 Bindi Hâris'le Hâlîme ana pes
Cümlesin geçdi san oldu bir feres
- 52 Ana her biri taaccüb kıldılar
Hikmet-i Hak hayretinde kaldılar
- 53 Bu dahı ol Ahmed'ün âsârıdur
Ol sürûr-ı sermedün esrârıdur
- 54 Çün bu vasfun bahrına yokdur kenâr (32a)
Sâhil-i hayretde yoklan rûzigâr
- 55 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa
- 56 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâfî'çün diye Hak rahmet itsün

**Âmeden-i Halîme be-Mekke Şerrefeha'llâhu Teâlâ ve
Murzia Şoden be-Rasûl aleyhi's-Selâm**

- 1 Mekke'ye çünkim Benî Sa'd irdiler
Tıflı olanlar oları gördiler
- 2 Anları ikrâmile bir mevzıa
Kondurup her biri tutdı murzıa
- 3 İttifâkâ ol Halîme bulmadı
Bir veled kim pes anı emziredi
- 4 Didi Hâris ana kim n'oldı düşün
Yâ niçündür râst gelmedi işün

- 5 Didi sabr eyle ki varup Kâbe'ye
Yüz urayın bârî girüp Kâbe'ye
- 6 Ola kim yine işâretler ola
Lutf-1 Hakk irüp beşâretler ola
- 7 Pes varup girüp Harem'den içerü
Anda idi Şeybe vardı ilerü
- 8 Ayağına yüz sürüp çok ağladı
Ser-güzeştin ana bir bir söyledi
- 9 Didi ol hâtûna Abdülmuttalib
Sana biz dahı olurduk mürtekıb
- 10 Gel ki vâsıl olasın maksûduna
Cânile şükr idesin ma'bûduna
- 11 Hem Âmine dahı olmuşdı melûl
Emmedüğinden birisini Rasûl
- 12 Yine hâtifden ana sabr it diyü
Olmışdı hem beşâretler girü
- 13 Pes gözedürdi Halîme'yi o da
Lîk düşmişdi intizârile oda
- 14 Âmine yanına geldi çünkü ol
Âşinâlık bûyı câna buldı yol
- 15 Birbirine mâ-cerâyı söyledi
Pes hemîn ol tıfl-1 cânı soyladı
- 16 Bakdı künc-i hâneye bir şema var
Didi gündüzde niçün şem'a yanar
- 17 Didi Âmine değüldür şem'a ol (32b)
Belki şem'-i Hak durur nûr-ı Rasûl
- 18 Câme-hâbından varup aldı hemîn
Geldi sankim ebr içinde meh yakîn
- 19 Ol Halîme çünkü aldı eline
Didi kurbân ola cânım yolına

- 20 Gördi bir nûr-ı musavver talatı
Anda mestûr olmuş ol nûr âyeti
- 21 Çünkü cânında yir itdi andan
Kaynadı bahr-ı mahabbet cânandan
- 22 Pes hemîn çâk-ı girîbân eyledi
Memelerin ana i'lân eyledi
- 23 Emdî sağın emmedi solın anun
Sundı hem çıkmadı südi solunun
- 24 Ol kadar kasd itdi südi tammadı
Ne kadar sundı hem anı emmedi
- 25 Sundı sağın yine emdi ol Habîb
Süd ikisinden dahı akdı garîb
- 26 Ol Halîme didi cânum yoluna
Adl idersin şimdiden ey nûr-ı mâ
- 27 Kim kanâat eyleyüp emdün birin
Oğlum için kodun ol birin yakîn
- 28 Pes yüz urdı ol mübarek pâyına
Düşdi a'la pâye anun pâyına
- 29 Hâbınun ta'bîri çünkim oldı hayr
Şevkden görünmez oldı ana gayr
- 30 Çün Kureyş'den akrîbâ hâtûnlar
Gelüp itdiler gulû duyup haber
- 31 Kim sana düşer mi bu ay pâresin
Bir fakîre avrate pes viresin
- 32 Dime misin kim adûlar mekr ide
Pes ne yüzden dâyesin alup gide
- 33 Dir fedâ olsun size cân u tenüm
K'emr-i Hak'da ne vücûdum var benüm
- 34 Dâyim anun hâfızı Allâh'dur
Bâki yokdur kimseden bir şâhdur

- 35 Doğduğı gice ki gördüm bî-riyâ
Anı bilmez kimse illâ ol Hudâ
- 36 Dahı doğmadın cihâna bu hilâl (33a)
Zâhir oldu bî-nihâyet dürlü hâl
- 37 Ol ki zerkâ vü satîh ashâb-ı fil
Kim niçe kasd itdiler bî-kâl ü kîl
- 38 Bu veled yüzi suyına ol İlâh
Kahr idüp her birini kıldı tebâh
- 39 Bu çerâğı kim uyardı ol hafî
Hiç olur mı k'ola şimdi muntafî
- 40 Ol çerâğı kim yaka dest-i atûf
Oda yanar sakalı kim diye pûf
- 41 Mâ-hasal virdi tesellî anlara
Didi anlar dahı Allâh o kere
- 42 Bildiler çün ihtimâmımı anun
Hep yerağın gördiler ol dâyenün
- 43 Ol Âmine dâyeye ısmarladı
Bunu her üç ayda bir al gel didi
- 44 Çün alup ol Ahmed'i kıldı vedâ'
Buldı Zühre mihrile pes irtifâ'
- 45 Aldı bin i'zâzile anı yakîn
Geldi arz itdi helâline hemîn
- 46 Gördi kim alup gelür bir dürr-i nâb
Âfitâb almış gelür sankim sehâb
- 47 Ana Hâris didi kim bu nev-hilâl
Kankı burcdan tâli' oldu pür-kemâl
- 48 Yohsa ol dürr-i yetîm-i zî-bahâ
Bu mıdur kim söylenür dillerde hâ
- 49 Ol Halîme didi kana bî-gümân
"Rahmeten li'l-âlemîn"⁴³ budur hemân

43 "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiyâ 21/107.

- 50 Dahı ol nev-bâde-i bâğ-ı safâ
Gonca-i gannâc-ı gülzâr-ı vefâ
- 51 Budur ol Hakk âyeti k'itdi zuhûr
Vasf ider İncîl ü Tevrât u Zebûr
- 52 Hâbımun ta'bîr-i hayrî bu durur
Hâtîfün âvâz-ı sırrı bu durur
- 53 Aldı çün Hâris o cânı eline
Girdi lutf-ı kâmurânı eline
- 54 Aynı rûşen kalbi mesrûr oldu hem
Ol Benî Sa'd içre oldu muhterem
- 55 Hem Benî Sa'd ehli buldı iştihâr (33b)
Kâbe'de bir kaç gün itdiler karâr
- 56 Ol zamân Bû Cehl ü Bû Tâlib sahîh
Munsıf olup didiler bunı sarîh
- 57 Kim irişdün niçe fazl-ı Ahmed'e
Lîk bir gice Halîme Mekke'de
- 58 Issıdan ol tıfl-ı cânun beşiğın
Kâbe damına çıkarmışdı hemîn
- 59 Ağladı beşikde gökden indi ay
Ahmed'ün beşiğini uğridi ay
- 60 Pes uyutdı vü yine kıldı su'ûd
İkimiz bu hâleti itdük şuhûd
- 61 *Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa
- 62 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün
- 63 Ol Benî Sa'd itdi çünkim irtihâl
K'ideler menzillerine intikal
- 64 Pes Halîme Ahmed ile merkebe
Oldı râkib buldı merkeb mertebe

- 65 Yine merkeb sebkat itdi cümlesin
Aynına almazdı İlsâ merkebin
- 66 Her kadem basduğı yirler bî-gümân
Hoş çemen olurdu sünbül zeymurân
- 67 Ol çiçeklerden direrlerdi yakîn
Her refik u kârübân olan hemîn
- 68 Her ne yirde konsalardı bir bî-kâr
Çıkuban akardı fi'l-hâl âşikâr
- 69 Dağ u sahrâdan gelüp her cân-ver
Ahmed'ün pâyine kordı çeşm ü ser
- 70 Dahı bir bulud olurdu sâyebân
Anı saklardı güneşden bî-gümân
- 71 Niçe bunun gibi hâli gördiler
Âleme ifşâ idüp duyurdılar
- 72 Tutdı evsâfi cihâmı ser-te-ser
Yazdılar târîh erbâb-ı haber
- 73 Çün irişdiler Benî Sa'd iline
Girdi ol kavmün saâdet eline
- 74 Ol diyârun kahtı ref' oldı tamâm
Lutf-ı Hak'dan irdi çok in'âm-ı 'âm
- 75 Oldı arzı kîmyâ pes nârı nûr
Âbı Kevser bâdı hem anber ubûr
- 76 Oldı beyti Hâris'ün dârü'ş-şifa (34a)
Kanda idi ehl-i hikmet Mustafa
- 77 Her asamm u şell u meflûc u darîr
Görüp olurdu yüzün sıhhat-pezîr
- 78 Gelse bir hâcetlü anun yanına
Lâ-büd irerdi anun pâyânına
- 79 Bir kişi azm-i sefer kılsa şehâ
Ahmed'ün yüzine bakup ibtidâ

- 80 Gideridi matlabına ol hemîn
Hayr olurdu ol sefer ana yakîn
- 81 Yine geldükde nazar kılurdu hem
Makdemi hayra irerdi lâ-cerem
- 82 Artdı ulaldukça fazlı bi-kıyâs
Hizmetinde mihr ü mâh eyler sipâs
- 83 Sâyir etfâle yoğıdı nispeti
Günde bir aylık olurdu kuvveti
- 84 Nakl olunur dâyesinden hem sahîh
Kim sikât eyler rivâyet bil sarîh
- 85 Ol habîb-i Hak kim oldur nîk-rây
Besledüm dört yıl hem anı dokuz ay
- 86 Terbiyetden çekmedüm ben hîç elem
Görmedüm tıflıyyetinde fi'l-i kem
- 87 Misk gibi kokardı bevli dâyimâ
Yir yutup fazla-i ta'âmın bî-riyâ
- 88 Hîç libâsı olmayup nâ-pâk hem
Lu'b u lehv itmezdi aslâ bîş ü kem
- 89 Mâ-hasal ahvâl-i dünyeviyyeden
Birine mâyil değildi cümleden
- 90 Ol belâgat ma'deni vechi melîh
Söyledi hem bir yaşında kim fasîh
- 91 Didi pes “*Allâhu ekber*” evvelâ
Hakk'a hem hamd itdi hamden tayyibâ
- 92 Dir çıkardı beni Ekrem hâkden
Efdal-i ma'den meniyy-i pâkden
- 93 İşidüp hayrân olurdu sözünü
Yüz sürürdüm bulup anun izini
- 94 Doğduğı dem “*lâ-ilâhe illâ'llâh*” ol
Dimiş idi hod “*Muhammed'dür Rasûl*”

- 95 Kâmilidi aklı anun hem selîm (34b)
Hüsn-i hulki bî-bedel zâtı halîm
- 96 Bâğ-ı behcetde hezâr i'zâzile
Salınurdu servi kaddi nâzile
- 97 Çünkü üç yaşına irdi Mustafa
Bî-nihâyet oldı fazlı bî-riyâ
- 98 Dört yaşında şems-i çârum âsumân
Çekdi yüzünden hacâlet bî-gümân
- 99 İrdi çün beş yaşına ol Hak-pezîr
Ana mâh-ı çâr-deh oldı esîr
- 100 *Yok nihâyet bu kelâma ey hümâm
Cândan eydün es-salâtü ve's-selâm*
- 101 *Eyyühe 'l-'uşşâku işrâka 'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa*
- 102 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

**Der-Beyân-ı Baz-ı Evsâfı'n-Nebî
aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm**

- 1 Dinlenüz ey âşıkân-ı Mustafa
Cümle evsâfından anun bâ-safâ
- 2 Mu'cizâtı bi-nihâyetdür velî
Bilür anı sırr-ı Hak bilen velî
- 3 Teşne-dil isen denizden katre pes
Bahr-ı bî-pâyâna viriser heves
- 4 Çün Halîme nakl ider kim didi ol
İki oğlum vardı bendeyken Rasûl
- 5 Her gün anlar kim güderlerdi koyun
Sâyesinde ni'met olmuşdı füzûn
- 6 Ol habîb-i Hak kalurdi evde hem
Biz gulâmidük o şâh-ı muhterem

- 7 Bir sabâhın lutfile didi kim ol
N'ola yâ ümmî sözüm olsa kabul
- 8 Varup ol kardeşlerümle ben dahı
Bile güdsem gözedüp hakk-ı ahî
- 9 Kim değil insâf her gâhî olar
Çekeler zahmet ben olam bî-haber
- 10 Râhatile gölgelerde hoş geçem
Issılarda göreler anlar elem
- 11 Çün bu vechile kim itdi iktizâ (35a)
Didüm olsun yoluna cânım fedâ
- 12 Görmedüm hergiz hatâ fî'linde ben
Hem sözündür sanki hep dürr-i aden
- 13 Sakınuram gerçi tutam sözünü
Gölgeden izün güneşden yüzünü
- 14 Ey güneş yüzlüm oluram bî-karâr
Zerre-veş sensüz değülem âşikâr
- 15 Şems-i Haksın kim zevâl olmaz sana
Düşmenünün yiri nâr olsa sezâ
- 16 Muntafî olmaz eğerçi nûr-ı Hak
Lîk havfüm ola mekr-i müttefak
- 17 Didi ısmarla eyâ ümmî beni
Ana kandandur zuhûr-ı her nebî
- 18 Her sözün tavan kılırdum istimâ'
Lâ-cerem emrine kıldum ittibâ'
- 19 Gitdi pes kardeşleriyle ol sabâh
Tut ki cânım bile gitdi bî-mizâh
- 20 Çünki ahşam oldı gördüm ol Habîb
Önce bir koyun sürüp geldi karîb
- 21 Sınmışımış ayağı yoruldı pes
Düşdi gör kim n'eyler ol feryâd-res

- 22 Ohşayup zahmına ağzı yarını
Sürdi koyunun giderdi zârını
- 23 Pes koyun kalkup seğırttdi bâ-safâ
Vardı kavuşdı süriye bî-riyâ
- 24 Karşulayup bağruma basdum anı
Didüm ey cân dâyim itsün Hak seni
- 25 Eve geldük çok du‘âlar iderek
Hakk’a hem hamd ü senâlar iderek
- 26 Cânum az kaldı ki n’oldı yolda hâl
Büyücek oğlumdan itdüm pes su’âl
- 27 Didi ne hikmetler oldı vâlide
Varduk ol mer‘âya çünkim Ahmed’e
- 28 Cümle eşyâ eyleyüp feth-i kelâm
Didiler kim es-salâtü ve’s-selâm
- 29 Sonra kimi didi yâ sâhib-kerem
Devletünde ümmettün hayru’l-ümem
- 30 Kimi dir yâ menba‘-ı deryâ-yı fazl (35b)
Kimi dir yâ iki kevne şâh-ı asl
- 31 *Ente hakkun ci’te zehaka’l-batlu*
Meşgalü’l-esnâmu minke ‘âtılı⁴⁴
- 32 *Tu şefi’-i her güneh-kâr-ı za’îf*
Dest-gîr-i hemginân-râ ey latîf⁴⁵
- 33 Kimi dir lutfun visâlile şehâ
Kıl şefâat bize de yâ Mustafa
- 34 Pes bu ahvâl içre biz hayrânidük
Daluban hikmetlere bî-cânidük
- 35 Çıka geldi anda bir arslan hemîn
Cümle koyunlar dağıldılar yakîn
- 36 Mustafa hız karşı vardı pes o şîr
Ayağına sürdi yüzün ey dilîr

44 Sen haksın, sen gelince batıl yok oldu, putlara ibadet etme sona erdi.

45 Sen, her zayıf günahkâra şefaât edersin ve insanların elinden tutarsın.

- 37 Çün mukârin oldı mihre ol esed
Bizi hayli tîre düşürdi rasad
- 38 Tutdı arslanun kulağın bu hümâm
İtdi ilkâ sem'ine bir kaç kelâm
- 39 Sâmi' oldukda cevâhir kavlini
Pes tapu kılup gözetdi yolını
- 40 Yine çün geldüğü yola gitdi ol
Pes yine bizden yana geldi Rasûl
- 41 Ana didük ki eyâ fahr-ı cihân
Şâh-ı âlem müctebâ-yı mihterân
- 42 Şîre n'emretdün kim itdi iktidâ
Baş koyup tapuna gitdi ol gedâ
- 43 Didi buyurdum ana kim ey esed
Yüri yolun bu diyâra eyle sed
- 44 Eyledi sem'an u tâ'a ol kabûl
Ba'de hâzâ gelmeyeyin didi ol
- 45 Kasdum oyıdı göreydüm yüzünü
Yüz süreydüm tâ ki bulup izüni
- 46 Muntazırdum niçe yıllar tapuna
Hamdü li'llâh hâsıl oldı ol bana
- 47 Çün işitdüm bunı didüm ey piser
Virme sakın kimseye bundan haber
- 48 Niçe bunun gibi oldukça hemîn
Bana dirlerdi gelüp anı yakîn
- 49 Mâ-hasal düşdi dile çünki Rasûl (36a)
Gönlüme bu fikr kıldı pes nüzûl
- 50 Ahmed'i teslim idem tâ ehline
Korkaram kim ire düşmen mekrine
- 51 Hem helâlümle tanışduk bu sözi
Tutduk ol fikre mukarrar hem yüzi

- 52 Dâyeler her biri etfâlmı hem
Evlü evine iletmişdi o dem
- 53 Danışurken Hârisile nâ-gehân
Geldi Damrâ adlu oğlum pür-figân
- 54 Didi yâ ümmâh geldi iki er
Ahmed'ün bıçakla karnın yardılar
- 55 Çün işitdüm bu sözi ben nâ-tüvân
Pes saçum yolup yüzüm yırttum hemân
- 56 Âh idüp toprak savurdum başuma
Akup irmez dahı yaşum yaşuma
- 57 Didüm ey vâh Ahmedâ vâ Ahmedâh
Kad esabnâ fec'atün vâ seyyidâh
- 58 Başuma geldi benüm korkduklarum
Cânuma sabrile zahm urduklarum
- 59 Lâ-cerem başum açuk yalın ayak
Gİtdüm ol mer'âya doğru pür-fırâk
- 60 Duydı efgânım Benî Sa'd ehli hep
Yüğrüşüp ardumca kıldılar taleb
- 61 Kim severlerdi kamusı Ahmed'i
Kim mübarek olmuşıdı makdemi
- 62 Çün yetişdüm gördüm ol cân pâresin
Sağ u sâlim görmedüm hem yâresin
- 63 Ayağına düşüben aldum anı
Ağlayarak bağruma basdum anı
- 64 Gerçi yok mecrûhı zîbâ cisminün
Lîk yüzinde tağayyür var anun
- 65 Didim ey Hakk'un habîbi Mustafa
Kardeşün Damrâ bir ok urdı bana
- 66 Ne haberdür ey gözüm nûrı benüm
Diyivir şâd eyle bu cân u tenüm

- 67 Didi kim girçek durur Damrâ ne'am
Geldiler iki kişi heybetlü hem
- 68 San güneşdür kim münevver yüzleri (36b)
Mürdeler ihyâ iderdi sözleri
- 69 Birinün bir hançer-i bürrânı var
Biri bir ibrik tutar bende-vâr
- 70 Geldi ol hançer tutan bî-kibr ü kîn
Sadrumı yardı göbeğüme değin
- 71 Lîk kan akmadı ağrımadı hem
Acıyup irişmedi aslâ elem
- 72 El sokup çıkardılar bir pâre kan
Kara uyuşmışdı atdılar hemân
- 73 Yüreğüm dahı çıkarup yardılar
Kanın anun dahı eyle kıldılar
- 74 Didiler kim hazz-ı şeytândur bu kan
Pâk oldun şimdiden girü hemân
- 75 Pes yüreğüm tâs içine kodı hem
Ol biri ibrik döküp yudı hem
- 76 Hâtemin çıkardı barmaktan biri
Ana hatm urup didi oldun berî
- 77 Kalbüne yavuz fikirler gelmesün
Dahı dünyâ hubbı aslâ girmesün
- 78 Pes yüreğüm yirine koyup yine
Hem sığayup ellerin üzerine
- 79 Bitdi yaram kalmadı var bir eser
Yara yiri gibi durur bir damar
- 80 Eylediler çün bu ahvâli olar
İtdiler pes göklere doğrı güzer
- 81 Bunı dirken ol Benî Sa'd irişür
Gördiler Ahmedle dâye söyleşür

- 82 Sordular virdi haber dâye yakîn
İki bölük oldılar anlar hemîn
- 83 Bir bölük tasdik itdiler anı
Didiler bu olısar şâh-ı senî
- 84 Bir bölük kâhin olısar didiler
Dürlü dürlü sihr idiser didiler
- 85 Sonra dîne davet oldukda olar
Biri mü'min biri kâfir oldılar
- 86 Didi dâye Hâris'e gel kim yakîn
Ahmed'i ehline iltelüm hemîn
- 87 Gıtdiler üstürlere olup süvâr (37a)
Kâbe'ye irişdiler tâ kim olar
- 88 Gördiler yolda havâdis bî-kıyâs
Sakladı Hak kıldılar çok çok sipâs
- 89 Mu'cizâtı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hikmetde yoklan rûzigâr
- 90 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa
- 91 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

**Der-Beyân-ı Rubûde Şoden-i Rasûl aleyhi's-Salâtü
ve's-Selâm ez-Cenab-ı Hazret-i Zât Celle ve 'alâ**

- 1 Çün Halîme Hârisile geldiler
Mustafa'yı Mekke'ye irgürdiler
- 2 Bir kenâra kondılar bunlar o gün
İtdi Hâris deve yanında sükûn
- 3 Dokuz ay dört yaşamışdı Mustafa
Ol saâdet ma'deni kân-ı safâ
- 4 Aldı eline Halîme Ahmed'i
Verd ü reyhân-veş o nûr-ı sermedi

- 5 Kaçırup göstermeyüp nîk ü bede
Ceddine tâ kim anı teslîm ide
- 6 Dahı kasd itdi ki evvel Kâbe'yi
Tavf-ı şükr idüp bula k'ol rütbeyi
- 7 Çün Harem içine irgürdi anı
Pes Hatîm içre varup kodı anı
- 8 Geldi hâtifden nidâ kim ey Hatîm
Başuna kondı senün şems-i azîm
- 9 Ey Hatîm irdi sana devlet bu gün
Sad hezârân izzet ü şevket bu gün
- 10 Sana irdi çün yini devlet eli
K'olasın sen pak cânlar menzili
- 11 Her taraftan pâk cânlar cavk cavk
Geliserlerdür sana pür-mest ü şevk
- 12 Dâye hayrân oldu bu âvâzdan
Yoğıdı zîrâ ki anda kimseden
- 13 Her taraf hâlî suverden bu sadâ
Doldı âlem o nidâya cân fedâ
- 14 Mustafa'yı anda çünkim kodı o
Tâ kim ol âvâzı kıla cüst ü cû
- 15 Ol kadar etrâfa kıldı ol güzer (37b)
Bulmadı âvâzdan aslâ haber
- 16 Yine geldi gördi k'ol tıfl-ı reşîd
Ol mekânda yokdur olmuş nâ-bedîd
- 17 Hayret-ender-hayret irdi gönline
Yokladı girmedi Ahmed eline
- 18 Yakasın yırttı vü efgân eyledi
İşidenler bağrını kan eyledi
- 19 Mekke şehrin ser-te-ser kıldı güzer
Mustafa'dan bulmadı kat'â haber

- 20 İrişüp bir pîr destinde asâ
Didi n'oldı k'ey Halîme bu sana
- 21 Kim şunun gibi yakarsın dilde od
Kim cigerler tutuşur andan çü 'ûd
- 22 Mâ-cerâyı çün haber virdi ana
Didi gel kim dest-gîr olam sana
- 23 İltı Uzzâ önine dir bu sanem
Gayb ahvâlinedür pür-muğtenem
- 24 Bu sanem virür haber yetmişleri
Dahı yirden kaldurur düşmişleri
- 25 Didi ol Uzzâ'ya hem kılup sücûd
K'ey hudâvend-i Arab ey bahr-ı cûd
- 26 Eyledün bize ki çok ikrâmdan
Bizi kurtardun niçe bir dâmdan
- 27 Yava kılmış bu Halîme tıflını
Hem Muhammed'dür ana nâm-ı senî
- 28 Çün Muhammed diyücek bütler hemîn
Ser-nigûn olup yıkıldılar yakîn
- 29 Didiler k'ey pîr eylersin taleb
Azl idiser ol Muhammed bizi hep
- 30 Bizi hod ol kılısardur seng-sâr
Oluruz andan kesâd u bî-ayâr
- 31 Ol hayâller kim görürler gâh gâh
Bizden anı dahı kılısar tebâh
- 32 Var Hudâ hakkı ırağ ol ko bizi
Tâ ki yakmasun bizi Ahmed sözi
- 33 Ne haberdür kim virür deryâya cûş
Hem kılur heft âsumân andan hurûş
- 34 Çün işitdi bu sözi esnâmdan (38a)
Pes asâsın atdı ol pîr-i kühen

- 35 Lerze düşdi havfdan endâmına
Ditremekler irdi hem dendânına
- 36 Çün Halîme gördi pîrün hâlini
Pes unutdı kendinün ahvâlini
- 37 Didi ey pîr olmuşidüm gerçi zâr
Oldı hayret içre hayret bana yâr
- 38 Bir dem irdi bana ol âvâz-ı hoş
Son beni âdâb-ı esnâm itdi gaş
- 39 Gâh tıflım kabdı gaybîler benüm
Gâh arturdı bu işler şîvenüm
- 40 Kimden ağlayam kime diyem gile
Ben ki pür-sevdâyî oldum sad dile
- 41 Bağladı gaybı dilim şerh itmeden
Diyem ancak yitdi oğlum pes neden
- 42 Ger anı şerh eyleyem bundan füzûn
Halkı hep bağlaya zencîr-i cünûn
- 43 Didi ol pîr ey Halîme şâd ol
Hakk’a şükr it gussadan âzâd ol
- 44 Gam yime kim yetmiş ola ol yakîn
Belki âlem anda yetmişdür hemîn
- 45 Görmedün mi kim o putlar bî-vücut
Oğlun adından çü kıldılar sücûd
- 46 Ey aceb dünyâda gördüm niçe ins
Pîr oldum görmedüm hiç böyle cins
- 47 *Eyyühe ’l-uşşâku işrâka ’l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi ’l-kemâl
- 48 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî’çün diye Hak rahmet itsün

**Haber Yâften-i Abdülmuttalib
ez-Gum Kerden-i Halîme Ahmed aleyhi's-Selâm(-râ)**

- 1 Çün haber irişdi cedd-i Mustafa
Dâyenün duydu fırâkından sadâ
- 2 Geldi pes gördi ki Şeybe n'oldı hâl
Kılur ol zârî vü olmış bî-mecâl
- 3 Şeybe dahı eyleyüp âh u figân
Kıldılar nâliş feza'lar bî-kerân
- 4 Yidi gün aradı bulunmadı ol
Şöyle kim gâyetde muztarr oldı ol
- 5 Geldi bâb-ı Kâbe'ye gamdan helâk
Didi ey dâna-yı sır rûhî fedâk
- 6 Kendümi bilmem ki sâhib-râz olam (38b)
Ne vücûdum var sana hem-râz olam
- 7 Kendümi görmem hünerlü didi ol
Tâ olam bu kutlu kapuda kabul
- 8 Yâ ne kadri ola kim secde kılam
Yâ ne ağlayam ki son handân olam
- 9 Lîk sîmâsında ol dürr-i yetîm
Görinür âsâr-ı lutfun ey Kerîm
- 10 Benzemez bizdendür ammâ bî-riyâ
Biz nuhâsuz cümle Ahmed kîmyâ
- 11 Nesnelere kim gördüm anun üstine
Görmedüm bir ins ü cânun üstine
- 12 Ana tıflıyyetde kim virdün fazıl
Kimse ana bin cehdile vâsıl değıl
- 13 İsterem senden bugün k'âhir me'âl
Vir haber hâlinden ey dâna-yı hâl
- 14 Şeybe çün böyle münâcât eyledi
Bî-niyâza arz-ı hacât eyledi

- 15 Geldi âvâz ol derûn-i Kâbe'den
Kim görürsün Ahmed'i yakında sen
- 16 Niçe yüz ikbâlile mahzûzdur
Niçe bin emlâkile mahfûzdur
- 17 Zâhirin gerçi ki kılduk hâkdan
Bâtınıdır lîk nûr-ı pâkdan
- 18 Hâk altun kânıdır biz zergerüz
Geh anı halhâl u hâtem düzerüz
- 19 Geh hamâyil kılaruz şemsîr için
Geh anı tavk eylerüz bir şîr için
- 20 Gâh levh-i hûb gannâc eylerüz
Gâh beğler başına tâc eylerüz
- 21 Niçe aşklar halk iderüz hâkdan
Kim gören anı kalur idrâkdan
- 22 Zâhirin meşhûr-ı hânân eylerüz
Bâtının her demde pinhân eylerüz
- 23 Niçe bin ma'sûk u âşık hâkdan
Halk iderüz nice lâyıq hâkdan
- 24 Gâhî bu şeh gibi peydâ eylerüz
Kimini ol şâha şeydâ eylerüz
- 25 İşimiz budur olar kim kördür (39a)
Görimez bu kârımız ma'zûrdur
- 26 Hâke bu fazlı anuçün virürüz
Kim azıksız önine hân virürüz
- 27 Gerçi hâkun zâhiridür bir gubâr
Bâtının gör kim sıfât-ı nûrı var
- 28 Kâşifü's-sırruz budur hem kârımız
Ol ki pinhân ola var ızhârımız
- 29 Oldı çok ferzend-i dâna reh-nümün
Cümleden lîkin Muhammed'dür füzûn

- 30 Şâd olup dirler zemîn ü âsumân
K'oldı bizden buncılayın ulu hân
- 31 Gerçi şimdi tıflıdır oğlun senün
İki âlem bil tufeylidür anun
- 32 Biz anınçündür cihân var eyledük
Hizmetinde çarhı devvâr eyledük
- 33 Çünk'ışitdi Şeybe bu âvâzı hoş
Geldi cânına safâlardan hurûş
- 34 Pes yine dergâha tutup yüz hemîn
Eyleyüp cândan münâcâtı güzîn
- 35 Didi pes şimdi Muhammed kandadır
Ey Alîmü's-sır nişân vir kandadır

**Haber-yâften-i Abdülmuttalib
ez-Muhammed aleyhi's-Selâm**

- 1 Bir sadâ irdi yine andan cedîd
Didi kim ey tâlib-i tıfl-ı reşîd
- 2 Ol Tihâme vâdisindedür durur
Bir ağaç altında nûrı berk urur
- 3 Taşra çıkdı Kâbe'den gördi Kureyş
Hizmetine cem' olup irdi Kureyş
- 4 Didiler ey şâh-ı Kâbe n'oldı hâl
Şeybe dahı anlara virdi makâl
- 5 Hem Kureyş'den Varka adlu bir recül
İçlerindeydi ulu kişiydi ol
- 6 Okumuşdı ol ki çok münzel kitâb
Ahmed'ün na'tın bilürdi bî-hisâb
- 7 Didi yâ Şeybe ki ol tıflun senün
Bu nişânlar kim olur cümle anun
- 8 Söyledi pes haylî na't-ı Ahmed'i
Hâfikayna ol sürûr-ı sermedi

(39b)

- 9 Çün tesellî virdi ol dahı ana
Mâ-hasal her birisi kaldı tana
- 10 Pes hemîn atlandılar ol ulular
Varup ol vâdfiyi buldılar olar
- 11 Mukl ağacı dibine oturmuş ol
Şeybe çün önce irişdi ey fuhûl
- 12 Yüzi nûrından pes anı bildi ol
Görmemişdi kim doğalıdan Rasûl
- 13 Didi Şeybe ana kimsin yâ veled
Lutfile didi Muhammed'ven i ced
- 14 İndi tîz atından ol Şeybe hemân
Bağrına basup kucakladı o cân
- 15 Çok nüvâziş kıldı özr idüp ana
Didi kurbân ola ceddün yoluna
- 16 Görmedüğüm yüzün ey şems-i duhâ
Olmışdı lâ-cerem emr-i Hudâ
- 17 Her zamân kasd itdiğimce görmeği
Yâ getürdüp yâ varup yüz sürmeği
- 18 Men' olunurduk Hudâ'dan ittifâk
Hâl buyıdı ilâ-hâze't-telâk
- 19 Hikmetin yine Hudâ bilür anun
Hamd ana gösterdi pes yüzün senün
- 20 Ammûları dahı irüp gördiler
Ol güneş yüzine hayrân oldılar
- 21 Bindirüp bir ata pes anı hemîn
Mekke şehrine çün oldılar yakîn
- 22 Cümle ehl-i Kâbe karşı çıkdılar
Âfitâb-ı hüsnine çün baktılar
- 23 Oldılar her biri hayrân zerre-vâr
Didiler bu vechile na'tın hezâr

Şîr

- 1 Eyâ ey mefhar-i âlem şehinşâh
Ve yâ ey zuhr-ı âdem şâh-ı âgâh
- 2 Alurken pertevini meh güneşden
Güneş hüsnüne nispet zerre ey mâh
- 3 Yüzüne Yûsuf-ı sâni dinilmez (40a)
Olur sâni sana çün Yûsuf ey şâh
- 4 Ne zîbâ muntehâ kaddün ki Tûbâ
Görem dir kâmetün tutup güzer-gâh
- 5 Bulur lezzet sözünden âb-ı Kevser
Ziyâ virür yüzün cennâta her gâh
- 6 Cünûnı sünbülün zülfünden oldu
Çeker zencîre anı hâh nâ-hâh
- 7 Bu ar'ar kaddüni şâh-ı sanavber
Yıkılır kendüden görseydi nâ-gâh
- 8 Habîb isminden irdi feyz-i hullet
Anınçün oldu İbrâhîm evvâh
- 9 Mesîh oldu çü Îsâ hoş demünden
Gözedür gökde sana tâ bula râh
- 10 Tapun gibi cihânda şâh olur mı
Kapun gibi ola mı ulu dergâh
- 11 Ayağın tozına bulan visâli
Şebi kadr ola rûzı îd ey şâh

Mesnevi

- 1 Pes Benî Hâşimle geldi ol Rasûl
Kıldı ceddi hânesine çün nüzul
- 2 Geldi ümmi ammetesi anda hem
Âtike Beyzâ Safiyye pes o dem

- 3 Sürdiler yüzine anun yüzlerin
Her biri bağrına basdılar hemîn
- 4 Her biri hasretler i'lâm itdiler
Üç gün evde ana ikrâm itdiler
- 5 Pes buyurdu Şeybe kim ol dâyeye
Virile hil'atler anı kayaya
- 6 Bahşış ü ni'metler itdiler atâ
Cümlesi mergûbını kıldı fedâ
- 7 Sonra aldı ol Âmine Ahmed'i
Ol sipihr-i izzet mihr-i sermedi
- 8 Yudu hoş bularla ol rûy-ı gülin
Taradı hem ol mu'anber kâkülün
- 9 Sürme çekdi hem o nergis çeşmine
Koşdı reyhânile anı ceddine
- 10 Şeybe kim meclis tutardı Kâbe'de (40b)
Dâyimâ hem hükm iderdi Kâbe'de
- 11 Çün gelir gördi Muhammed karşudan
İtdi istikbâl anı ol nîk-ten
- 12 Gözlerinde varup öpdü Ahmed'i
Getürüp yanında yir idüp kodı
- 13 Hâzır olanlar çü ta'zîm itdiler
Dürlü izzetlerle tekrîm itdiler
- 14 Ehl-i meclisden biri didi kana
İltelüm esnâma gel bunı şehâ
- 15 Tâ saâdet bahşış itsün her sanem
Didi Abdülmuttalib pes ana hem
- 16 Bilmedün mi kim o nûr-ı sermedi
Âdem alnından berü nakl eyledi
- 17 İssi bu Ahmed idi bî-irtiyâb
Kim beyân eyler bunı münzel kitâb

- 18 Bu yakîn mürsel peyember olısar
Hükm idüp ol bütleri hep kırsar
- 19 Bu geçen hafta Halıme kıssasın
Görmedün mi putların pes nicesin
- 20 Kim Muhammed adın işitdükde hem
Yüzleri üzre yıkıldı her sanem
- 21 Pes ne yüzdendür ki durup Mustafa
Kıla secde anlara ey bî-safâ
- 22 Durdı ol dem pes yirinden ol habîb
Ol fasîh ü ol belîğ u ol hasîb
- 23 Kâbe estârın tutup dir yâ İlâh
Senden artuk yok durur bir pâdişâh
- 24 Âlimü's-sırsın Semî' u hem Basîr
Hayy u Kayyûm u Ahad'sın hem Kadîr
- 25 Levh ü arşı sensin îcâd eyleyen
Âsumân u arzı bünyâd eyleyen
- 26 Dağları evtâd kıldun yirlere
Kudretün sarf eyledün sâyirlere
- 27 Dahı bu ezdâdı halk itdün ki tâ
*Tu 'rafû 'l-eşyâ 'ü min-ezdâdihâ*⁴⁶
- 28 Ya'nî kimin âlim ü câhil kimin
Dahı kimin zâlim ü âdil kimin
- 29 Kimini bay eyledün kimin fakîr (41a)
Hem azîz itdün kimin dahı hakîr
- 30 Anı kim sevdün yakîn itdün sana
Sevmedüğün oldı merdûd ey Hudâ
- 31 Çün Kureyş uluları bu sözleri
İşidüp hayretde kaldı her biri
- 32 Kim bu sözler bîş yaşar sözi değül
İns değüldür varısa bu rûh-ı kül

46 Eşya, zıddıyla bilinir.

- 33 Bu güzel sözler işidilmiş değül
Kimse hem bu vechile bilmiş değül
- 34 Her birinün sevgüsü artdı ana
Niçe hâl itdi ki kaldılar tana
- 35 Havf idüp sû-i nazardan anı hem
Anasına iltedi ol şâh-ı Harem
- 36 Mâ-cerâyı hem haber virdi ana
Ol dahı şükr itdi Hakk'a bî-riyâ
- 37 Pes Muhammed ceddiiyle her sabâh
Kâbe'ye gelürdi bile bî-mizâh
- 38 Vâki' oldukça hükûmetde hatâ
Diridi yanlışın anun Mustafa
- 39 Muttasıl tanışmayınca Ahmed'e
Eylemez oldu hükûmet Mekke'de
- 40 Varduğınca kıldı sözün i'tibâr
Gitudüğince buldı bî-hadd iştihâr
- 41 Bu hikayetler o şâhun na'tıdur
Ol risâlet suhfinun âyâtıdur
- 42 *Niçe yıllar zikr olunsa bu sıfât
Âhir olmaz cânile din es-salât*
- 43 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa*
- 44 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

**Der-Beyân-ı Baz-ı Kerâmâtı'n-Nebî
aleyhi's-selâm fi-Sığarihî**

- 1 Dinlenüz kim yine ol hayru'l-enâm
Tıfliken kılan kerâmâtın tamâm
- 2 Gerçi bahr-ı mu'cizâta yok kenâr
Bilür anı ancak ehl-i i'tibâr

- 3 Lîkin ey dil-teşne-i bahr-ı azîm (41b)
Cürasından sunalum olun selîm
- 4 Âtike kılmış rivâyet kim sahîh
Ammetesi Mustafa'nun ey melîh
- 5 Fahr-ı âlem doğduğu gice yakîn
Kırk er oğlan Kâbe'de doğdı hemîn
- 6 Sonra hâssı oldılar Peygamberün
Yedisi illâ ahasdı anlarun
- 7 Hem yakîn konşularıydı bu yedi
Her birisi hem-sır u hem-râzıdı
- 8 Bunlara söyledi hikmet sözlerin
Keşf iderdi dahı ma'nî yüzlerin
- 9 Beş yaşında idi ancak ol Rasûl
Geldi bunlarla evime bir gün ol
- 10 Oturup pes bu yedi yârânile
Anlara söyler niçe ihsânile
- 11 Anda bir hurma ağacı varıdı
Kurumışdı çok zamân bî-bârıdı
- 12 Ol ağaç dibinde oturdı pes ol
Didiler yârânı k'ey sâhib-usûl
- 13 İşbu hurma ağacı yaşarsa hem
Virse hurma olsa lutf-ı Zi'l-minen
- 14 Gerçi ister gönlümüz anı aceb
Kurı ağaç hem değül vakt-i rutab
- 15 Anlara didi Rasûl-i bahtiyâr
N'ola bu ağaç virirse berg ü bâr
- 16 Rabbümüz Kâdir kanı ızhâr ide
Varı yok u yokdan hem var ide
- 17 Bunı diyüp kıldı nahle iltifât
Dudağın deprettdi Fahr-ı kâyinât

- 18 Dahı didi Âtike kim gurfeden
Gözedürdüm her ne işler olsa ben
- 19 Zîra Abdülmuttalib ensâbına
Anı ısmarlardı her ahbabına
- 20 Kim ne kılur dahı n'eyler ol Rasûl
Cümlesi târîh için yazılsun ol
- 21 Pes yüzün dergâha tutdı Mustafa
Anlayımadum sözün k'itdi senâ
- 22 Anı gördüm ki hem-ân-dem ol ağaç (42a)
Yaşarup budaklanup bî-i'vicâc
- 23 Oldı salkımları yapraklandı hep
Evvelâ büsri yetişdi son rutab
- 24 Ol Rasûl'ün üstine dökülde hem
Yei oğlancuklar andan bîş ü kem
- 25 Âtike i'câz-ı nahli gördi çün
Varup ayağına sürdi pes yüzün
- 26 Gark idüp deryâ-yı hayret hem anı
Na'ta âgâz eyleyüp didi bunu

Kasîde Der-Na't-ı Mustafa 'aleyhi's-Selâm

- 1 Zihî kerâmet-i kübrâ zihî bu kadr-ı cemîl
Kemâl-i şânına lâyıık durur ki virdi Celîl
- 2 Yanardı mihri sipihrûn yüzündeki nûrundan
Anınçün itdi sehâbı Hak üzerüne zalîl
- 3 İrişdi şemme-i cûdun pes oldı berd-i selâm
Olup behişt-i cinânı şerâr-ı nâr-ı Halîl
- 4 Ne sûdı ola hasûdun ne illeti dostun
Ki "lâ-yesûdu hasûdün ve le'l-halîlü alîl"
- 5 Ne lâyıık ola bu cânım yoluna olsa fedâ
Ne diyebilem anı ben k'odur akall-i kalîl

- 6 Hadün şu‘â‘ı senünçün dü-kevne virdi zıyâ
Çeker yüzine güneş ebri olmaya ki hacîl
- 7 Yüzünden irdi behište kemâlile şeref
Sözünle buldı letâfet o mâ-ı selsebîl
- 8 Görüp bu kaddüni Tûbâ pes oldı ser-nigün
Revân-ı nâzenînüne oldı selsebîl sebîl
- 9 İderse meyli görüp Sidre müntehâ kaddün
N’ola ki dindi çü “el-cins ile’l-cins yemîl”
- 10 Ruhun gören didi “*ve’l-fecr*”⁴⁷ çünkim es-salâh
Saçun gören didi “*ve’l-leyl*”⁴⁸ pes hem er-rahîl
- 11 Olan visâline kurbân olur şehîd ebed
Hemîşe yoluna cânım pes olsa n’ola katîl

Mesnevi

- 1 Âtike didi hem ey Fahr-ı cihân
Ne aceb i‘câz gösterdün ayân
- 2 Kimse hergiz itdi mi yâ ide mi (42b)
Yâ habîbî işbu sırr-ı a‘zamı
- 3 Pes buyurdı lutf idüp ol hoş-keîâm
Müşkil işler Hakk’a âsândur tamâm
- 4 On sekiz bin âlemi var eyledi
Yokiken her birin ızhâr eyledi
- 5 İtdi bunlardan mufaddal beni var
N’ola pes kılsa du‘âmı i‘tibâr
- 6 Düşdi Mekke şehrine hem bu haber
K’itdi Ahmed yine bir mu‘ciz-eser
- 7 Er ü avrât kalmadı kim geldiler
Ol aceb nahli temâşâ kıldılar

47 “Tan yerinin ağarmasına andolsun.” Fecr 89/1.

48 “(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun.” Leyl 92/1.

- 8 Yidiler götürdiler hurmasını
Buldılar çün merd-i Hak na'mâsını
- 9 Andan artuk Kâbe'de yoğıdı hem
Şöyle kim hurma ağacı bîş ü kem
- 10 Ol dahı niçe zamânidi yakîn
Berg ü bârı yok kurumuşdı hemîn
- 11 Mu'cizâtı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hikmetde yoklan rûzigâr
- 12 *Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa
- 13 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Mezemmet-i Ebî Leheb-i bî-Edeb

- 1 Çün halâyık gördiler nahli tamâm
K'oldı zâhir mu'cize mâ-lâ-keâm
- 2 Cân u dilden sevdiler ol Ahmed'i
Dil sarâyına o şâh-ı sermedi
- 3 Kalmadı bir kimse kim hubb itdi hep
İtdi buğz illâ ki mel'ûn Bû Leheb
- 4 Hem hased kılup diridi ol la'în
Gördüğünce ol Kureyş uluların
- 5 Gördünüz mi kardeşüm oğlını siz
Bildiniz mi her ne kim fi'lini siz
- 6 Kim ne sihr ider ki hakkında satîh
Dahı zerkâ kim dimişlerdi sarîh
- 7 Cümlesi gerçek olısar anlarun (43a)
Sözleri bir bir geliser anlarun
- 8 Başunuz dermânın eylen pes hemîn
Kim yakîn ihrâc idiser yini dîn

- 9 Bu hasedden bir gün ol bed-baht har
İtdi bir mel'ûnluk dinlen haber
- 10 Kâbe'de döşerdi Şeybe bir bisât
Kim olup bayram hem yevmü'n-neşât
- 11 Yılda bir dîvânı olurdu acîb
Halka hükm iderdi ol şâh-ı mehîb
- 12 Ol gün anda cem' olup etrâfdan
Esfel ü evsat dahı eşrâfdan
- 13 Olurıdı mecma'-ı 'âlfı o gün
Gelmek ü gitmek sanasın bir düğün
- 14 İttifâk ol gün gicesiydi yakîn
Ol Rasûl uyurdu uyandı hemîn
- 15 Didi yâ ümmî nedür bu gulgule
Didi ey oğlum fedânem sad dile
- 16 Ceddünün var bir bisâtı kim sabâh
Döşenüp cümle gelür ehl-i bitâh
- 17 Ol bisâtı çün temâşâ eyleyüp
Pes giderler yine budur rûz-ı hûb
- 18 Çün sabâh oldı Âmine Ahmed'i
Ol dü-kevnün pâdişâh-ı sermedi
- 19 Tarayup saçın o çeşm-i abherin
Sürmeleyüp geydürüp hem donların
- 20 Koşdı kullıkcısı reyhânile hem
Ceddine gönderdi pes ey muhteşem
- 21 Ol bisâta hâzır olmışlardı hep
Şeybe'nün ol dokuz oğlı Bû Leheb
- 22 Hem Mukavvim Hamza Abbâs u Dirâr
Hem Ebû Tâlib Hâcel Hâris de var
- 23 Hem Zübeyr idi bular gelmişdi ön
Her biri beste-kemer durmuşdı ön

- 24 Her gelenlerün makâm u menzilin
Gösterürlerdi olar pes durmadın
- 25 Gelmemişdi dahı Abdülmuttalib
Ana her biri olurdu mürtekıb
- 26 Çün Harem kapusına geldi Rasûl (43b)
Lutfile hem içerü girdi Rasûl
- 27 Çekilüp iki taraf oldu avâm
Didiler hâzâ Muhammed ey kirâm
- 28 Karşulayup anı Bû Tâlib hemîn
Çık bisât üzre otur didi yakîn
- 29 Vardı Abdülmuttalib yirinde çün
Sanki bir hurşiddür kıldı sükûn
- 30 Her yıl ol meclis temâşâsına halk
Cem' olurdu hayli na'mâsına halk
- 31 Bu yıl oldu çün temâşâ-yı cemâl
Gördiler pes bir izâr-ı zû-delâl
- 32 Hayret alup her birinün aklını
Unudup kendüyi bilmez fi'lini
- 33 Nisvet-i Yûsuf gibi hep bî-haber
Didiler hâşâ "mâ-hâzâ beşer"⁴⁹
- 34 Gaşy olup her biri anun rûyına
Zehreler doğrandı eller yirine
- 35 Na'ralar ayyûka çıkdı lâ-cerem
Zemzemeyle doldı ol sahn-ı Harem
- 36 Her biri na'tına âğâz eyledi
Bu hevâya sâzi şehnâz eyledi

Şi'r

- 1 Eyâ ey tal'atı mehtâb ne burcdan eyledün pertâb
Nedür bu nûr-ı pür-i'câz ki âfâkı kılur pür-tâb

49 Bu bir beşer değildir.

- 2 Özüñ nûr-ı mutahhar hem yüzün hûrşîd-i enver hem
Sözün pes âb-ı Kevser hem ki andan teşne-dil sîr-âb
- 3 Ruhundan “*ve ’d-duhâ*”⁵⁰ azher saçun “*ve ’l-leyl*”⁵¹ ider ezber
Lebünden sarf olup gevher kılur lü’lü dişün i’râb
- 4 Kaşun tuğrâsı garrâsı çeküpdür kendüye nâsı
Çü hükminde değül nâsı ider her emrini icâb
- 5 Değül hüsnün k’ola sâñî ne bel gayrün k’ola sâñî
Ki sensin nûr-ı Sübhânî ki lutf itmiş sana Vehhâb
- 6 Bu hilmün lutf idüp ey şâh ider İbrâhîm’i evvâh
Hoş-elhânun olup dil-hâh ider Dâvûd’ı pes evvâb
- 7 İder her bâr-ı gül-zâr-ı ‘izârı Bârî pür-bârî
Anınçün bülbülün zârı ki dinmez rûz u şeb bî-hâb
- 8 Tûyi ân arş-ı a’lâ-râ be-pervâzî pes ey garrâ
Ki sübhâne’llezî esrâ be-dîn ma’nî koned işrâb
- 9 Visâlin îdine kurbân kamu insân olur her ân (44a)
Ne ân bu cân olup bî-cân ki hûnı olmaya seylâb

Mesnevi

- 1 Çün oturdı ceddi yirine Rasûl
Gördi anı Bû Leheb bed-baht gûl
- 2 İçine doldı gazab nârı hemîn
Durdı kendin öldürür el-hak yakîn
- 3 Ol Ebû Cehl atasıyla anda hem
Gaybetine başladılar pür-elem
- 4 Didiler bu tıflı gör kim şimdiden
Koparup fitne olur halka mihen
- 5 Bu yetimi zikr iderler hâss u ’âm
Kılısar bu çok hasâretler tamâm

50 “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ 93/1.

51 “(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun.” Leyl 92/1.

- 6 Pes gazabdan Bû Leheb durup hemîn
Ellerin tutup Rasûl'ün ol la'în
- 7 Kaldurup atdı döşekden ilerü
Didi hey ne bî-edebsin var yürü
- 8 Şimdi pes sanur seni işbu avâm
K'ola peygamber kopasın müstedâm
- 9 Ol atamundur ki ahmaklık hemân
Seni medh eyler kamuya her zamân
- 10 Bilmez anı kim seni ol neydüğün
Sen hod bilmezsın durup oturduğın
- 11 Gördi bu hâli çün ol tıfl-ı reşîd
Gözleri yaşile doldı bî-ümîd
- 12 Gör ki her zâlim elinde ol Habîb
Kim neler çekmişdür ol derde tabîb
- 13 Hazret-i Hakk'a anun gibi yakîn
Hiç olur mı k'oldı fahru'l-mürselîn
- 14 Lîk huffâşun gözi görmez güneş
Zâhir oldukça güneş olur çü gaş
- 15 İster ol kâfir k'edeb ta'lim ide
Müctebâ-yı Hakk'a şey' tefhîm ide
- 16 Bilmez ol ahmak cihânda k'ol Habîb
Cümle-i âfâkadur kâmil edîb
- 17 Çün gözi yaşın mukarrebler görüp
Dergâh-ı a'lâya pes yüzler sürüp
- 18 Didiler kim yâ İlâhî yâ Mu'în (44b)
Anı k'itdün "*rahmeten li'l-âlemîn*"⁵²
- 19 Anı hem kıldun ulü'l-azm enbiyâ
Eşref-i halk itdün ey Bârî Hudâ
- 20 Bu şereflerle niçündür bir la'în
Anı pes rencîde ide ey Mu'în

52 "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiyâ 21/107.

- 21 Anlara irdi hitâb-ı müstetâb
Ey meleklerüm size budur cevâb
- 22 Ben Alîmem ilmüme yok hadd ü ad
Benden irişür kamuya her meded
- 23 Ben kana virdüm edeb hem ilm ü hilm
Sonra bilinür ki kimdür zî-ilim
- 24 Değse it deryâya olmazdur necis
Kelb urup kârvân geçer olmaya his
- 25 Bildürem anlara anı k'ol Habîb
İçlerinde kopusar âlî hasîb
- 26 Eşiğinde niçe şeh derbân ola
Kim ulu sâhib-kırân sultân ola
- 27 Dahı ağılarken Muhammed ceddi hem
Geldi gördi ol Rasûl-i muhterem
- 28 Kurı yirde oturup mahzûn u zâr
Hem o nergis gözlerinden yaş akar
- 29 Başına dar oldu dünyâ âlemi
Kalmadı ârâmı pes didi hemî
- 30 Bu ne hâletdür ki Ahmed zâr olur
Gül yüzünden hod cihân gülzâr olur
- 31 Didiler pes ana ey şâh-ı Harem
Çünkü geldükde bu mihr-i muhterem
- 32 İttifâk oturdu yiründe şehâ
İstemedi Bû Leheb kılup hatâ
- 33 Kaldırup atdı anı kılup hased
Nûrı bu mihrün gözine oldu sed
- 34 İşidicek bunı aldı bir asâ
Başıra başıra urdı bî-riyâ
- 35 Ulular araya düşdiler yakîn (45a)
Pes elinden aldılar anı hemîn

- 36 Döndi Abdülmuttalib kılup hücûm
Kaldurun didi bisâtı pür-gumûm
- 37 Kim bugün kılmam hükûmet hem kazâ
Çün bu mel'ûn itdi fi'l-i nâ-sezâ
- 38 Şâhid olun Bû Leheb'den fâriğam
Dahı bîzâr oldum ey ehl-i Harem
- 39 Hem oğullarum ana kardeş dimen
Ol la'înile dahı yemek yemen
- 40 Çün edepsüzlikler itdi ol la'în
Pes irişdi cümleye nekbet hemîn
- 41 Bî-edeb kendüyi bed kılmaz hemân
Âleme âteş birağur bî-gümân
- 42 Pes ne aldun kıssa-i pür-hisseden
Ağlamasa tıfl sunulmaz leben
- 43 Çün bu deryâ-yı kelâma yok nefâd
Âhir it va'llahu a'lem bi'r-reşâd
- 44 *Eyyühe 'l-uşşâku işrâka 'l-vefâ*
Sellimû sallû cemâle 'l-Mustafa
- 45 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Be-Muallim Dâden-i Hazret-i Rasûlu'llâh aleyhi's-Selâm

- 1 Çün yidi yaşına irdi Mustafa
İndi yire sanki hûrşîd-i semâ
- 2 Oldı pür-âdâb u kâmil hoş-fi'âl
Her gönülde hem o marzıyyu'l-hısâl
- 3 Şeybetü'l-Hamd'e didi bazı refik
Çünkü bu mahbûba sen oldun şefik
- 4 Gerçi kim pürdür kemâlâtile ol
Dürc-i sırda derc-i hâlâtile ol

- 5 Okumadı lîk yazu yazmadı
Virelüm gel mektebe ol Ahmed'i
- 6 Çünkü itdiler tasavvur cem' olup
Vireler ta'lîme anı pes turup
- 7 Bir muallim varidi gâyet latîf
Ana iltürlerdi oğlun her şerîf
- 8 Zû-fünûn idi be-gâyet müstetâb
Okumuşdı dahı hem münzel kitâb
- 9 Hûb hattât idi pes ol muhterem (45b)
İ'tibâr itmişdi ana ehl-i Harem
- 10 Bir kaç oğlıyla o Şeybe Ahmed'i
Ol sirâc-ı dîn ü nûr-ı sermedi
- 11 Çün iletdi ol muallim yanına
San k'anun cânlar katıldı cânına
- 12 Anlara çok dürlü ta'zîm eyledi
İzzet idüp haylî tekrîm eyledi
- 13 Didi Şeybe eyle ta'lîm Ahmed'e
Sanma kim ol zahmetün zâyî' gide
- 14 Çünkü Abdülmuttalib kıldı vedâ
Kaldı Ahmed hâceyile bî-nizâ
- 15 İbtidâ pes hâce yazdı bî-sakîm
Satr-ı bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
- 16 Altına yazdı hurûfı bi't-tamâm
Arza kıldı Ahmed'e pes ol hümâm
- 17 Didi dahı kim gerekdür her dile
Diye pes evvel hakîkat besmele
- 18 Yâ Muhammed eyle hem sen dahı yâd
K'olmayasın ilm ü hikmetden çü yad
- 19 Pes hurûfa eyle sonra ibtidâ
Bu durur üslûb-ı ta'lîm-i sezâ

- 20 Didi lutf idüp bilürsin müstakîm
Hûb bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
- 21 Lîk ey hâce nedür ma'nâsı di
Kim asıl ma'nâ gereklidür didi
- 22 Ol muallim didi kim geldün henüz
Ne bilüp fehm idesin şimdi ne söz
- 23 Ana didi pes Rasûl-i muhterem
Okumazam ma'nisin ger bilmeyem
- 24 Katı söyledi muallim kakıdı
Anı bilmez kendüye kim neyledi
- 25 Bilmezidi ma'nisin zîrâ ki o
Bilmedüğine kişi olur adû
- 26 Pes rakîku'l-kalb idi gâyet habîb
Hem serî'ü'd-dem'idi kim ol hasîb
- 27 Yırmırup yaşardı çeşm-i abheri
Pes bu hâl içreyken ol dîn serveri
- 28 Âtike hâtûn gelürdi ittifâk (46a)
Yolu uğradı oraya bî-şikâk
- 29 Gördi oturur Rasûl'i pür-melâl
Cânına od düşdi fi'l-hâl oldı lâl
- 30 Didi hâşâ yâ habîbi kim sana
Ola gamlar hem melâletler sezâ
- 31 Aslı n'oldı bu melâlün cân-ı men
Gel haber vir k'ola kalbüm mü'temen
- 32 Didi hâce mâ-cerâyı ana pes
Âtike durmadı anda bir nefes
- 33 Geldi pür-gam didi n'oldun ey ata
K'olmaya sende firâsetden ki tâ
- 34 Viresin ta'lîm-i ilme Ahmed'i
Bilmedün mi dahı fazlın sermedi

- 35 Görmedün mi sen o mevlûd gicesi
Çok alâmetler kim oldu nicesi
- 36 Katreden deryâ ne kesb itsün didün
Zerreden Sînâ ne gasb itsün didün
- 37 Olsa Eflâtun ki hikmetde bir er
Tıfl-ı ebcedden taallüm mi ider
- 38 Sana lâyıık mı bu izz ü câh ile
Âlimi teslîm idesin câhile
- 39 Gel ki varup göresin ol Ahmed'ün
Bahsini hâceyle şâh-ı sermedi
- 40 Şeybe hem oğlı Ebû Tâlib hemân
Âtike'yle oldılar yola revân
- 41 Geldiler vaktâ ki hâce yanına
Sorup irdiler haber pâyânına
- 42 Didi pes ey hâce niçün görseni
Dimeyesin besmele ma'nâsını
- 43 Didi ma'nâ bilmem ammâ ol kadar
Bilürem ki Hakk adıdur mu'teber
- 44 Didi Şeybe Ahmed'e k'ey nûr-ı Hak
Sen bilür misin bilürsen vir sebak
- 45 Pes buyurdı Mustafa ol dem ne'am
Bilürem ma'nâsın anun biş ü kem
- 46 Kim be-hakk-ı Hak ki şâhen-şâhdur
Bâ-i bismi'llâh birru'llâhdur
- 47 "Sîn"i sırrı "mîm"i milkidür ebed (46b)
İsm-i Zâtı lafzatu'llâh hem i ced
- 48 Dahı hem müstecmi'-i esmâ durur
Gayra ism olmaz kim ol hükmi budur
- 49 İsm-i vasfıdur o Rahmân hem Rahîm
İsm-i na'tıdur o zâtun ey Hakîm

- 50 Gayra bunlar dahı vasf-ı müşterek
Olsa câyizdür didi pes itme şek
- 51 Eyledi tefsîr ancak bu kadar
K'oldı idrâkince anlara haber
- 52 Gerçi ma'nâ bî-kerândur sen sen ol
*Kellimi'n-nâs alâ-kaderi'l-'ukûl*⁵³
- 53 Çünkü Abdülmuttalib gördi anı
Vasfa gelmez fazlı kim virmiş Ganî
- 54 Eyledi deryâ-yı hayret anı ğark
Zevkı tahtı fevkı itdirmedi fark
- 55 Pes elin alup Rasûl'ün ol emîr
Bî-nihâyet i'tizâr itdi o pîr
- 56 K'ey oğul tahsîlün olmuş hâsılun
Ermiş ol ma'lûma ilm-i fâzılun
- 57 Bilmezüz anunçün ey sâhib-kemâl
Kılıruz ancak seni rencîde-hâl
- 58 Ey oğul bu akl u bu şânun senün
Vasfa gelmez lutf-ı iz'ânun senün
- 59 İşidilmedi görölmedi dahı
Bu fesâhatlarla akrânun senün
- 60 Hoş hısâl u bu maârif kim sana
Eylemiş tahsîs Sübhân'un senün
- 61 Niçe hikmet zâhir itdün şimdiden
Giderek n'ola o dîvânun senün
- 62 Her kim irişe Visâlün îdine
Olalar cânile kurbânun senün
- 63 Niçe yüz dürlü özürler iderek
Aluban gitdiler anı tutma şek
- 64 Bu haber de oldı meşhûr-ı cihân
Ulular katında söylendi ayân

53 İnsanlarla, seviyelerine göre konuş.

- 65 Kim virilüp mektebe ol Mustafa
Eylemiş hocayla bahs ol pür-vefâ
- 66 Niçe vechile pes ilzâm eylemiş (47a)
Dürlü ma'nâlarla ikhâm eylemiş
- 67 Çün şeref burcında ol şemsü'd-dücâ
İtdi halkun çeşm ü rûyında dü-câ
- 68 Her cihetden oldı mahbûbu'l-kulûb
Mâ-hasal meşhûr-ı âfâk oldı hûb
- 69 Hürmeti mihri çü buldı irtifâ
Düşdi havf ehl-i Kureyş'e bî-nizâ
- 70 Çok hazerler kılur oldılar olar
Gördiler pes anı haylî mu'teber
- 71 Ol Kureyş etfâline hem ol Habîb
İhtilât itmezdi aslâ ol mehîb
- 72 Kendüye mahsûs olan yârânile
Oturup tururdı hoş erkânile
- 73 Ma'rifetler söyleridi anlara
Çok edeb ta'lîm iderdi anlara
- 74 Oldı her vechile ol âlî-nihâd
Hâsılı Allâhu a'lem bi's-sedâd
- 75 Bu dahı ol Ahmed'ün evsâfidur
Bu nedür kim Hakk anun vassâfidur
- 76 Çünki na'tı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hayretde yoklan rûzigâr
- 77 *Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl*
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl
- 78 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

ABDULLAH SALÂHADDÎN-İ UŞŞÂKÎ (SALÂHÎ) VE MEVLİDİ

■ Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ*

Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin (Salâhî) Hayatı

18. asrın mutasavvıf şairlerinden olan Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî) 1705'te bugün Yunanistan sınırlarında bulunan Kesriye (Kastorya)'da doğmuştur. Memleketinde başladığı tahsilini tamamlamak ve bir işe girmek maksadıyla yirmi yaşlarında İstanbul'a gelmiştir.

İstanbul'da nerede tahsil gördüğü hakkında tafsilatlı bilgi olmamakla birlikte, çağdaşı olan tarihçi Enverî'nin Salâhî'den şifahen dinlediğine dayanarak onun bir müddet Arapça sarf ve nahiv okuduktan sonra rüyada Muhyiddin-i Arabî'yi görerek kendisinden maddi ve manevi ilimleri öğrenmiş olduğunu kaydetmektedir.¹

Salâhî'nin *Divân*'ında İbn-i Arabî için yazmış olduğu uzun bir manzumedeki okumuş olduğu derslerden bahsettikten sonra kendisinden manen feyz aldığını beyan etmektedir.

“Bir müddet sonra Muhyiddin'i rüyada görünce bana güzel ve muciz bir kelamla hitab etti.”²

İbn-i Arabî'nin *Mevâkıu'n-Nücûm* adlı eserine yazdığı Arapça şerhte de şöyle demektedir:

“Bunun üzerine bana İbn-i Arabî'nin kudsi nurlarından bir inci, ünsiyetinin denizlerinden bir damla ulaştı. Böylece onun yüce nurlarıyla aydınlandım ve gizli sırlarına vakıf olmak suretiyle sevindim. Netice-

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Sadullah Enverî, *Tarih-i Enverî*, Millet Kütüphanesi, Tarih no: 67, vr.179b.

2 Salâhî, *Divân*, Ali Birinci Özel Kütüphanesi, vr. 22b, 88a-89b.

de kitabın (*Mevâku'n-Nücûm*'un) veciz bir üslubunun olduğunu gördüm.”³

Abdullah Salâhaddîn, İstanbul'dan sonra bir müddet Kahire'de kalmış, burada da maddi ve manevi ilimlerden, bazı âlim ve şeyhlerden istifade etmiştir. Nitekim Arapça, Farsça, Türkçe manzum ve mensur vermiş olduğu yüz civarındaki eserlerden onun âlim, fâzıl, kâmil ve mükemmil bir mutasavvıf şair olduğu anlaşılmalıdır.

Salahî, Mısır'dan döndükten sonra daha önce Edirne'de tanışıp kendisinden feyz aldığı şeyhi Cemâleddin-i Uşşâkî'nin kerimesiyle evlenmiştir. Bu evlilikten iki oğlu olmuştur.

İstanbul'a geldiği ilk yıllarda önce Hekimoğlu Ali Paşa'nın yanında görev almış, onunla birlikte Bosna ve Mısır'a gitmiştir. Paşa'nın Anadolu'ya görevlendirilmesiyle Salâhî, devlet hizmetini bırakmış, İstanbul'a dönerek tasavvufi hayata girmiş ve başta şeyhi ve kayınpederi Şeyh Cemâleddin'den Uşşâkîlik olmak üzere daha birçok tarikattan icazet alarak “câmiu't-turuk” bir şeyh olmuştur.

1750'de şeyhinin vefatından sonra ikamet ettiği İstanbul/ Edirnekapı'daki tekkede Uşşâkî şeyhi olarak irşad faaliyetinde bulunurken 1764'te Fatih'teki Tahir Ağa Tekkesi'nin Nakşibendî şeyhliği kendisine tevcih edilmiştir. Buradaki hizmetlerine devam etmiş, 27 Aralık 1782'de seksen yaşında vefat ederek tekkenin haziresine defn edilmiştir.

Salâhî, Nakşibendî dergahı olan Tahir Ağa Tekkesi'nde post-nişân olmasına rağmen daha çok Uşşâkî olarak anılmaktadır. Hatta kendisine mahsus zikir ta'limi ve adabı olduğu için Halvetîliğin kendi adına ifade edilen Salâhiyye kolunun kurucusu kabul edilmektedir. Şu ifadeler kendisininindir:

*Taayyünden geçip nâm u nişânım kalmadı ancak
Tasavvurda Salâhîlik benim bir i'tibârımdır⁴*

Salâhî'ye hayranlığımı birçok manzumesinde ifade eden Hüseyin Vassâf ise bu durumu şöyle beyan eder:

3 Salahî, *Tavâli Menâfi'l-Ulâm min Metâlu Mevâku'n-Nücûm*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, A.Y., No. 3344, vr. 1-2a.

4 Salahî, *Divân*, a.g.e., vr. 25 a.

Salâhî'yem salâhîyem Salâhî
*Salâhîlik'te buldum ben felâhî*⁵

Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî Türkçe, Arapça, Farsça'nın edebiyatlarına vakıf olduğundan her üç dilde manzum ve mensur, telif, tercüme ve şerh olmak üzere birçok eser kaleme almıştır. İbn-i Arabî'nin eserlerine yaptığı şerhlerden dolayı kendisine, “*Türklerin İbn-i Arabîsi*” denildiğini nakl eden Hüseyin Vassâf onun eserleri hakkında şöyle demektedir:

“İlm-i vahdette ferîd-i zaman, meslek-i tevhidde bilâ-şüphe kutb-ı cihân olup, âsâr-ı kıymetdârlarıyla kütüphane-i marifeti tezyin buyurmuşlardır.”

Özellikle dinî edebiyatımızın türlerinden tevhid, na't, mevlid, miraciyye, regâibiyye, hilye vs. türlerinde müstakil eserler vermiştir.

Salâhî'nin hayatı ve eserlerine dair müstakil çalışmamız olduğundan⁶ burada daha geniş bilgi vermeyi zaid addediyorum.

Salâhî'nin eserleri arasında yer alan *Mevlid*'i hakkında burada daha geniş bilgi vereceğiz.

Salâhî *Mevlid*'i:

Kaynaklarımızda Salâhî'nin *Mevlid*'i olduğu zikredilmiş olmakla beraber⁷, mevlidin metni ve nüshaları hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. Ağah Sırrı Levent, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. No: 7387'te kayıtlı olan ve Salâhaddîn isminde birine izafe edilen mevlid nüshası hakkında:

“Bu Salâhaddîn belki de Abdullah Salâhî-i Uşşâkî'dir.”⁸ diyerek bizi, Salâhî'nin *Mevlid* nüshasından haberdar etmekte ve eser hakkında geniş bilgi vermemektedir.

5 Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, (Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mehmet Akkuş – Prof. Dr. Ali Yılmaz), Kitabevi Yay., İstanbul 2011 (II. Baskı), c. IV, s. 445.

6 Doç. Dr. Mehmet Akkuş, *Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri*, M.E.B. Yayınları, Ankara 1998.

7 Dr. Necla Pekolcay, a.g.e., s. 48; Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c. I, s. 199; Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, c. IV, s. 264; *Risâle-i Salâhiyye*, vr. 23.

8 A. Sırrı Levent, “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri”, *TDAY*, 1971, s. 58.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki bu mevlid nüshası Ceride-i Sofiye'de neşredilmiştir. Eserden Mi'râciye olarak bahsedilmekte ve şöyle denmektedir:

“Bursa mebûs-ı sabıkı Tâhir Beg Efendi tarafından ihdâ buyurulub gelecek hafta nüshasına derc edilecek olan Mirâciye'nin nâzım-ı ârifi Salâhî-i Uşşâki Hazretleri'nin tercüme-i hâlidir.”⁹ Müteakip sayıda da va'd edilen manzume neşredilmiş ve şu bilgi verilmiştir:

“Sâbık Bursa meb'ûs-ı muhteremi Mehmed Tâhir Beg Hazretleri tarafından geçenki nüshamızda tercüme-i hâl-i âlileri tertîb ü tanzîm ile neşr edilen Salâhî merhûmun Mirâciye'sidir.”¹⁰

Bu kısa bilgiden sonra 38 beyitlik bir manzume neşredilmektedir ki, bu bizim mevlid olarak kabul ettiğimiz manzum eserde, Besmele'nin izahına dair olan birinci bahrdır.

Kaynaklarda Salâhî'nin Mi'râciye adlı eserinden söz edilmekteyse de, yukarıda zikrettiğimiz ve neşrine başlanıp da yarım kalan eserin Mi'râciye olduğu şüphelidir. Mi'râciyeler üzerine doktora yapan Metin Akar, çalışmasının “İnceleyemediğimiz müstakil Mi'râc-nâmeler” kısmında, Bursalı Mehmet Tahir'den naklen Salâhî'nin de Mi'râciye'sinin olduğunu zikretmekte¹¹ ancak bu konuda fazla bilgi vermemektedir.

Bursalı Mehmet Tahir, “Üç lisan üzerine yazılmış manzume-i Mi'râciye” demektedir.¹² Hâlbuki Bursalı Mehmet Tahir'in Ceride-i Sofiye'ye Mi'râciye diye hediye ettiği eser ise sadece Türkçe ve Farsça'dır. Ayrıca eser Besmele manzumesiyle başlamakta ve Hz. Peygamber'in doğumu bahriyle devam etmektedir. Bundan dolayı eserden sadece Mi'râciye diye söz etmek mümkün değildir.

“Üç lisan üzerine manzume-i Mi'râciye” ifadesinden Mehmet Tahir'in, Salâhî'nin *Regâibiyye* isimli Arapça, Farsça ve Türkçe manzum eserini kastetmiş olabileceği de düşünülebilir.

9 Bkz. *Ceride-i Sofiye*, 29. C. Ahır 1330, sa 18/6, s.3-4

10 *a.g.e.*, sa. 18/6, s.3.

11 Bkz. Dr. Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler*, HÜ (Basılmamış doktora tezi), Ank. 1980, s. 241.

12 Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c. I, s. 199.

Mi'râciye konusunda Hüseyin Vassâf da kesin kanaata varamamıştır. Nitekim, Salâhî'nin eserlerini sayarken Mi'râciye'yi kaydettikten sonra:

“Regâibiye olsa gerekdir. Belki Regâibiye'den başka Mi'râciyeleri de vardır.”¹³ demektedir.

Hüseyin Vassâf, Salâhaddîn-i Uşşâkî'ye aidiyeti kesin olan Regâibiye'nin telif sebebi hakkında Nâyî Osman Dede'nin telifi olan Mi'râciye'den bahs ederken şu bilgiyi vermektedir:

“Hz. Salâhî ve Galata Mevlevîhânesi şeyhi meşhur Nâyî Osman Dede ve Üsküdar'da İnâdiye'deki dergâh-ı celvetî şeyhi Mustafa Hâşim Baba hazerâtı hem-sohbet iken Alâeddin Efendi tarafından huzzâra hitâben: ‘Bir mi'râciye yazılsa da manzume-i mevlid-i saâdet gibi okunsa.’ diye ızhâr-ı temenniyât olunmuş ve bilittifâk Osman Dede hazretlerinden rica edilmiştir. O da kabûl ile bir hafta sonra elyevm okunağelen meşhur mi'râciye-yi malûmeyi bestesiyle maan ikmâl ederek heyet huzurunda okumuş ve fevkalâde istihsân olunmuştur. Badehu bir de Regâibiye yazılsa temennisine karşı, bu hizmet de bilittifâk Hz. Salâhî'ye tevcih edilmiştir ve Hz. Salâhî de Regâibiye'yi yazmış ve okumuştur.”

Biz bütün bu rivayetleri göz önünde bulundurarak tespit etmiş olduğumuz nüshanın Salâhî'nin Mevlid'i olduğu kanaatine varmaktayız. Her ne kadar bu nüshada mirac olayı da anlatılmaktaysa da, nüshanın sadece Mi'râciye olamayacağını kabul ediyoruz. Şayet miraç olayı anlatılıyor diye bunu Mi'râciye kabul etmek gerekirse, onun Regâibiye'sinde miraç olayından daha çok bahsedilmektedir. Yukarıda nakl ettiğimiz gibi Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye yazması istendikten sonra Salâhî'nin de ayrıca müstakil bir mi'râciye yazması ma'kûl değildir.

Salâhî'nin şu ifadelerinden eserin öncelikle Hz. Peygamber'in kutlu doğumunu ve de mirâcını nazm etmek istediği anlaşılmaktadır:

(وقد أردت أن أنظم الولادة السعادة والمعراج الجواهر الفاخرة سلكا)

“Ben burada kutlu doğumu ve değerli miraç olayını nazm etmeyi arzu ettim”

13 Hüseyin Vassâf, *Risale-i Salâhiye*, vr. 23.

Görüldüğü gibi eser Salâhî'nin Mevlidi'dir. Mirac olayı anlatılıyorsa da, bazı mevlid metinlerinin sadece veladet ve miraç kısmını ihtiva etmiş olduğunu söyleyen Necla Pekolcay'ın fikrine¹⁴ iştirak ederek bu nüshanın Salâhî'nin Mevlidi'nin nüshası olduğunu kabul ediyoruz.

Mevlid'in Telif Tarihi ve Yazılış Sebebi

Salâhî'nin Mevlidi'ni yazdığı yıl belli olmamakla beraber hangi ayda ve kaç günde bitirdiği şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

و بدأتها فى أول شهر رمضان المباركة فاختمتها فى سبعة أيام لطلب الرحمة والمغفرة
عن جناب المستعان والشفاعة سيدنا وشفيعنا محمد حبيب الرحمن صلوات الله وسلامه
عليه وعلى آلهم وأصحابهم أجمعين¹⁵

Bu ifadelerden, eserin mübarek Ramazan ayının ilk gününde yazılmaya başlandığını ve yedi gün içinde tamamlandığını öğrenmekteyiz. Eseri yazmaktan maksadın da Cenab-ı Hakk'ın mağfiret ve rahmetine ve Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki metnin eserin esas telif tarihini mi, yoksa istinsah tarihini mi gösterdiği kesin olarak belli değildir. Yine bu ifadelerin yazıldığı yıl da belli değildir. Ancak Salâhî'nin Regâibiyye'nin Türkçe'sini 1165/1751'den önce; Arapça ve Farsça'sını da 1175/1761'de yazdığı kesin olduğuna göre, Mevlid'in de bu tarihlere yakın bir zamanda yazılmış olması muhtemeldir.

Salâhî Mevlidi'nin iki elyazma nüshası vardır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 7387 numarada; diğeri ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı No. 1504'te kayıtlıdır. Birinci nüshanın müstensihisi ve istinsah tarihi yoktur. İkinci nüshanın müstensihisi Ahmed Atâ'dır; ancak bunun da istinsah tarihi belli değildir. Bu ikinci nüshada bahirler arasında Arapça Farsça uzun bölüm başlıkları bulunmaktadır. Her iki nüshanın da vezin hataları ve farklılıkları vardır. Biz bu nüshalardan elinizdeki metni meydana getirdik.

Muhtevası ve Bölümleri

Salâhî'nin Mevlidi her biri 37'şer beyitten ibaret olup 7 bahirde toplam 259 beyitten meydana gelmektedir. İlk altı bölüm mesnevi şeklinde

14 Bkz. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, s. 45.

15 Salâhî, *Mevlid*, İ.Ü.Ktb., T.Y. No.: 7387, vr. 4a.

ve *Vesiletü'n-Necât* gibi Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün kalıbıyla; yedinci manzume ise kaside nazım şekliyle ve Mef'ûlü/Fâilâtün/ Mef'ûlü/Fâilâtün kalıbıyla yazılmıştır.

I. Bahirde Besmele'nin harflerinin ne anlama geldiğinin izahı ve her hangi bir işe Besmeleyle başlamanın önemini anlatan mesnevi bulunmaktadır.

II. Bahirde Hz. Adem'in yaratılışı, Hz. Peygamber'in nurunun silsile yoluyla Hz. Âdem'den Hz. Âmine'ye geçişi, Hz. Peygamber'in doğumu ve kendisine peygamberlik verilmesi anlatılmaktadır. Mevlidin bundan sonra gelen dört bahrinin konusu ise şöyledir:

III. Bahirde miracın vasfı, Cibril'in gelişi,

IV. Bahirde Hz. Peygamber'in davete icabeti, Burak'ın gelmesi, Burak'ın vasıfları Hz. Peygamber'in Kudüs'e gelerek orada diğer peygamberlere imamlık etmesi,

V. Bahirde Hz. Peygamber'in miraca çıkışı, Sidre-i Münteha'ya varması, Refref'in gelmesi,

VI. Bahirde de Hz. Peygamber'in Cenab-ı Hak'la konuşması ve mirac dönüşü anlatılmaktadır.

VII. Bahirdeki kaside ise, na't-ı şeriftir.

Süleyman Çelebi Mevlid'i ile Karşılaştırılması

Her iki mevlid de genel olarak Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün; Salâhî Mevlid'indeki Türkçe na't Mefûlü, Fâilâtün, Mefûlü, Fâilâtün kalıbında yazılmıştır.

Her iki mevlidde de münacaat kısmında işe Allah adı ve Besmele'yle başlamanın önemi, Allah'ı zikir anlatılmaktadır:

S. Çelebi Mevlidi'nde:

Allah adın zikr idelüm evvela
Vacib oldur cümle işde her kula

Allah adın her kim ol evvel ana
Her işi asan ider Allah ana

Allah adı olsa her işin önü
Hergiz ebter olmaya anın sonu

Salâhî Mevlidi'nde:

Her işe kıl Besmele'yle ibtidâ
Zikrin olsun dâima Hamd-i Hudâ
“*Fezkurûni*” emrine kıl ihtimâm
Sonra “*ezkurküm*” ile ol sen benâm¹⁶

Kâffe-i kârında Allah di hemân
Cümleye Allah Mu'în ü Müste'ân

Zikru'llah ile ol subh u mesâ
Kıl salât hem ber-Muhammed Mustafa

Nübüvvet nurunun Hz. Âdem'den silsile yoluyla Hz. Amine'ye gelişi şöyle anlatılmaktadır:

S. Çelebi;

Sonra Havva alınına nakl itdi bil
Durdı anda dahi nice ay u yıl
İş bu resmile müselsel, muttasıl
Ta olunca Mustafa'ya müntakil

Salâhî:

Nakl idüp andan çü Havvâ alınına
Virdi zînet nur anın pîşanına
İş bu resmile müselsel her cebîn
Eyledi Nuh'ın cebînin mehtebîn
Nakl idüp andan çü Abdu'llah a nûr
Oldı pîşânında çün tâmü'l-büdûr¹⁷

Hz. Peygamber'in doğum öncesinin anlatımı:

¹⁶ Bu beyitte geçen bu iki ibare, Bakara Suresi 152. ayetinden iktibastır.

¹⁷ Salahî, *Mevlid*, vr.2 a.

S. Çelebi:

Yarılub divar çıkdı nâgehan
Üç bile hûri bana oldu ıyân
Çevre yânıma gelüb odurdılar
Mustafa'yı birbirine muştular
Üç alem dahi dikildi üç yire
Her birisin aydayım nirden nire
Mağrib ü meşrikda ikisi anın
Biri tamında dikildi Kabe'nin

Salâhî:

Âmine dir kim vakit nezdik-ter
Oldı teşrîfi karîb hayri'l-beşer
Vâr idi indinde ânın üç alem
Şark u garb nûrile doldı hem harem
Bunca esrârile evim pür-sürûr
Kâid iken doğdı hod zâtında nûr
Sad hezâran hûriyân der-dest şumû
Eylediler bâm-ı divârdan tulû

Hız. Peygamber'in doğduğu gecenin anlatılması:

S. Çelebi:

Ol Rebiu'l-evvel ayın nicesi
On ikinci gice isneyn gicesi
Geldi bir akkuş kanadile benüm
Arkamı sığadı kuvvetle katı
Doğdı ol saatda ol şah-ı rusül
Kim anunla buldı âlem izzeti

Salâhî:

Ol Rebiu'l-evvel'in on ikisi
Şehr-i mevlûdün dü-şenbe gicesi

Arkamı messeyledi bir murg-ı nûr
 Pertevinden kalbime doldı sürûr
 Eyledi ol dem tulû' ol nûr-ı din
 Gark-ı nûr oldı felekhâ vü zemin

Daha önce belirttiğimiz gibi Salâhî Mevlidi'nin mirac bölümü, Süleyman Çelebi Mevlidi'ne göre daha tafsilatlı ve uzuncadır. Ancak bu bölümde de anlatım benzerlikleri bulunmaktadır. Buna dair misaller de şöyledir:

S. Çelebi:

Bir gice isneyn gicesinde Rasul
 Ümmü Hani evinde kıldı nüzul
 Ta berü gel Ya Muhammed tiz didi
 Kim seni Hak hazretine ündedi

Salâhî:

Ümmü Hânî hânesin itmiş celîs
 Hâb-ı bî-dâr ile zikrile enîs
 Vasl-ı râhı tualım ey kâm-kâr
 Da'vet eyler zâtını perverd-gâr

Süleyman Çelebi'de bahir sonlarında tekrarlanan

Ger dilersiz bulasız oddan necât
 Işk ile derd ile eydün es-salât

şeklindeki vâsita beyti, Salâhî Mevlidi'nde her bölüm için ayrı ayrıdır. Şöyle ki:

Olmak istersen hemîşe 'itr fem
 Es-salâtın vird idin her ân u dem

Olmak istersen Habîb'e âşinâ
 Vir salâtı bul anınla rûşenâ

Maksadın ise şefâat di müdâm
 Ol Habîb'e es-sâlat u ve's-selâm

Ger şefâat ister isen it müdâm
 Ol Habîb'e es-salât u ve's-selâm

Salâhî Mevlidi Metni:**I**

- 1 Nûr-ı bi'smillâhi Rahmâni'r- Rahîm
Perteviyle kalbim it nûr yâ Rahîm
- 2 On sekiz harfdır beher zıll-ı hurûf
On sekiz bin âlem içre her sunûf
- 3 Zıll-ı esrârında mahfûz-ı Hudâ
Olduğın bil olma zikrinden cüdâ
- 4 Sad hezârân eyle şükr ü hamdele
Böyledür bil işte kadr-i Besmele
- 5 İsti'âne oldu Bismillah'da **bâ**
Feyz-ı rahmet matlab-ı mâ ez-Hudâ
- 6 **Sîn** 'inin dendânesi erre misâl
Olması kat-ı lisân-ı ehl-i dâl
- 7 Çeşm-i **mîm** 'inden akıtdı lâ-yezâl
Mü'minîne zezem-i âb-ı zülâl
- 8 **Elf** 'i hem mânend-i tîr-i hasm-ı dîn
Remy olur ol ez-lisân-ı mü'minîn
- 9 Hem dolayısıyla **hâ** 'sı nâm-ı Hak
Zâkirînin kalbin eyler çün şafak
- 10 **Elf**-i Rahmân oldu mânend-i asâ
Sihri ibtâlde odur muciz-nümâ
- 11 Münhanî-kad olması **râ** misl-i mâh
Kârie Hak'dan diler afv-ı günah
- 12 Gonca-veş **hâ** olması beğşâde fem
Her dile virmek için bû-yı kerem
- 13 Halka-i cennet misâli nûr-ı **nûn**
Cennete olmak içündür reh-numûn

- 14 *Elf*-i sâlis oldu çün nûr-ı kalem
Çekmek için kârie afv-ı rakam
- 15 *Râ*-1 sâni misl-i kavs-i nûr-ı fer
Hasm-ı dîne tîri itmekde güzer
- 16 *Hâ*-1 sâni gonca-i bağ-ı İrem
Misk ider kârîni ol itr-fem
- 17 *Yâ*'sı itmekde nidâ-yı yâ Rahîm
Kârînim eyle afv sen yâ Kerîm
- 18 *Mîm*-i sâni çeşm-i enhâr-ı cinân
Misl-i irvâ olmada her dil ez-ân
- 19 Oldu her bir noktası necm-i kavîm
İtmek için recm-i matrûd-ı racîm
- 20 Turre-i hûran-misâl her şeddesi
Kârîne misl-i anber neş'esi
- 21 Yümn-i her harekesiyle zü'l-celâl
Sâlikin itmez mudîlîn içre dâl
- 22 Her işe kıl Besmele'yle ibtidâ
Zikrin olsun dâima hamd-i Hudâ
- 23 “*Fe'zkurûnî*” emrine kıl ihtimâm
Sonra “*ezkurküm*” ile ol sen benâm¹⁸
- 24 Kâffe-i kârında di Allah hemân
Cümleye Allah Muîn ü Müsteân
- 25 Şükr ü hamdi dilde vird eyle hemîn
Şükriyle ni'met olur zâid-terîn
- 26 Zikr-i Allâh ile ol subh u mesâ
Kıl salât hem ber-Muhammed Mustafa
- 27 Eyle Allah'a tevekkül rûz u şeb
İstinâd-ı mâ-sivâyı eyle selb
- 28 Kıl *Salâhî* pişvâ kârında sen
Bâ-tevekkül vahdet it dârında sen

18 *Fe'zkurûnî ezkurküm*” Bakara Süresi, 152.

- 29 Hak Teâla kıldı tekrîm Âdemi
Zikrim ile giçe diyû her demi
- 30 Böyle tekrîm-i izz ü eltâf ile
Bâ-husûs nutk u lisân ihsân ile
- 31 Zikrini terk itmedür gaflet bize
Zikrini itmek dürür rahmet bize
- 32 Cümle mevcûdât tâ hâk u hacir
Bî-lisâniken Hudâ'yı zikr ider
- 33 Ya ilâhi eyle merbûtu'l-lisân
Zikrin ile kulların her ân u ân
- 34 Hem salât u hem selâm ile müdâm
Olalar ber-sünnet-i Fahri'l-enâm
- 35 Besmele hürmetine kıl yâ Gafûr
Zenbimin afvıyla çün abd-i şekûr
- 36 Hatm-i bi'smillah'da Rahmânu'r-Rahîm
Rahmetine müjde oldu yâ Kerîm
- 37 *İsm-i a'zam hurmetiçün muhterem
Kul Salâhaddin kulun ey zü'l-kerem*

II. Bölüm

Âferiden-i Hazret-i Âdem bâ-inâyet-i cenâb-ı Zü'l-Celâli ve'l-kerem ve feşânden-i nûr-ı Hazret-i Hayri'l-beşer ber-pîşânî-i Ebü'l-beşer ve intikal-kerden-i nûr-ı Muhammedî bi't-tevârüs ve't-teselsül ilâ cebîn-i Abdullah b. Abdulmuttalib ve nüzül-şoden-i Cibrîl-i emîn maa sürûşân ilâ dâr-ı saâdet, vilâdet-i Rasûlü's-sakaleyn ve tulû-kerden-i şems-i nûr-ı hidâyet ez-zevce-i Abdullah ve Pertev-dâden-i envâr-ı Seyyidü'l-kevneyn mine'l-(Kâbe kavseyn) ilâ karârı'l-aradîn salavâtullâhi ve selâmuhû aleyhi ve alâ sâiri'l-enbiyâi ve'l-murselin ecmaîn.

- 1 Âdem'i halk eyledi Perverdi-gâr
Nûr-ı Ahmed'le cebinin tâb-dâr

- 2 Nakl idüp andan çü Havvâ alınına
Virdi zînet nûr anın pîşânına
- 3 Der tamam-ı vakt-ı Şîd doğdı ez-ân
Lem' idüp nûr anın alnında hemân
- 4 Bi't-tevârüs nûr ile her bir cebîn
Çün kamer rahşende olurdu hemîn
- 5 Vakt irişdi doğdı İdrîs çün-kamer
Bedr idüp pîşânın ol nûr ser-te-ser
- 6 Zevce-i İdrîs ol ismet-penâh
Nakl-i nurun oldu alnı misl-i mâh
- 7 İş bu resmile müselsel her cebîn
Eyledi Nûh'un cebînin meh-cebîn
- 8 Sonra Nûh'dan ber-teselsül şem'-ı nûr
Kıldı İbrâhim cebînin lem'-ı nûr
- 9 Kıldı İsmâil cebînin pes ez-ân
Nûr-ı Ahmed'le müzeyyen Müsteân
- 10 Böyle mervî hıfz-ı nûruyla müdâm
İsmetinde oldular her subh u şâm
- 11 Âdem'in cennetde ekli dâneyi
İhtiyâr-ı lâne fânî hâneyi
- 12 Sulb-i pâkinden belirdi Mustafa
Bi't-tevârüs olmağın nûr-ı Hüdâ
- 13 Ber-teselsül Kâbe-veş ol nûr metâf
İde ide irdi tâ Abd-i Menâf
- 14 Nakl idüp andan çü nûr-ı müctebâ
Hâşim'in pîşânın itdi pür-ziyâ
- 15 Çün olup Hâşim'den ol nûr munkalib
Ber-cebîn-i İbn-i Hâşim Muttalib
- 16 Nakl idüp andan çü Abdullâh'a nûr
Oldu pîşânında çün tâmu'l-büdûr

- 17 Muntakil oldu çü nûr ber-Âmine
Bedr olup pîşân misl-i âyine
- 18 Hâmil oldukda o nûr-ı Ahmed'e
Enbiyânın serveri Muhammed'e
- 19 Gördüğü her bir alâmât u nişân
Vasfa sığmaz ihtisâr itdim hemân
- 20 Âmine dir kim vakit nezdik-ter
Oldu teşrîfî karîb Hayri'l-beşer
- 21 Saffet-i nûr çâr-gûşem inkişâf
Eyledi itdim nigâh-ı in'itâf
- 22 Cümle emlâk ile Cibrîl-i emîn
Eyledi teşrîf ber-rûy-ı zemîn
- 23 Vâr idi indinde ânın üç alem
Şark u ğarb nûruyla doldu hem harem
- 24 Her alem zıllinde emlâk tâ-be-evc
Bahr-ı rahmet-veş ururlar idi mevc
- 25 Ez fem-i vâhid melâik es-salât
Dirler idi geldi nûr-ı kâinât
- 26 Bunca esrârile evim pür-sürûr
Kâid iken doğdu hod zâtında nûr
- 27 Sad-hezâran hûriyân der-dest şumû
Eylediler bâm-ı dîvardan tulû
- 28 Sözlere hep es-salât u merhabâ
Âmedî hoş yâ Muhammed Mustafa
- 29 Öyle dirken dû-zen-i pür-müşfikâ
Âsiye Meryem be-rıfk-ı murfikâ
- 30 Geldiler oturdular ol dû-nigâr
Sanki nûr-ı âfitâb-ı tâb-dâr
- 31 Dirler idi Mustafa'nın mâderi
Matla-ı nurun olup ol hâveri

- 32 Ol Rebi'ul-evvelin on ikisi
Mâh-ı mezkûrun dü-şenbe gîcesi
- 33 Arkamı messeyledi bir murğ-ı nûr
Pertevinden kalbime doğdu sürûr
- 34 Eyledi ol dem tulû ol nûr-ı dîn
Gark-ı nûr oldu felekhâ vü zemîn
- 35 Çün nazar kıldım o rû-yı mâha ben
Leblerin tahrîk ider ol nûr-ten
- 36 Hakk'a tevhid iderek der: "Ümmetî"
"Çekmesün ümmetlerüm" dir mihneti
- 37 *Olmak istersen hemîşe itr-fem*
Es-salâtın vird idin her ân u dem

III. Bölüm

Evsâf-kerden-i leyle-i Mi'râc-ı pür-ibtihâc ve nüzûl-kerden-i Cibrîl-i emîn bâ-emr-i Hazret-i Rabbi'l-âlemîn berây-ı davet-i Fahru'l-mürselîn be-hâne-i Ümmühânî ve âyîn-i bende-i kevâkib-ı min ledûn semâi'd-dünyâ ilâ (Kâbe kavseyn) ve istikbâl-i nümûden-i melâike-i kerrûbîn salavâtü'llâhi aleyhi ve selâmuhû bi-adedi'l-melâiketi'l-müstakbilîn ve'l-mukarrebîn.

- 1 Leyletü'l-İsrâ'da kevneyn pür-ziyâ
Oldu nûr-ı arşile arz u semâ
- 2 Kâbe kavseyn¹⁹ tîr-i nurdan ber-zemîn
Remy idüp ez bâl-i Cibrîl-i emîn
- 3 Şeb değil sünbül-furûş ez mevc-i nûr
Müşterisi ol şebin heb zülf-i hûr
- 4 Yek sevâdı sürme-i hûrân anın
Çeşm-i rûşen-dârıdır ekvân anın

19 Necm Suresi 9. ayetinin bir bölümüdür. Hz. Peygamber'in miracda Cenab-ı Hakk'a "iki yay aralığı kadar" yaklaştığını ifade etmektedir.

- 5 Saff-ı hûrân ıkd-ı lü'lü'-misli heb
Oldu envâr içre rahşende o şeb
- 6 Rû-yı hâba ol gülâb-efşân idi
Kalb-i bîdâra zıyâ rahşân idi
- 7 Zîr-i zeylinde siyeh pûşdur zemîn
Tügmesin encümle zeyn itmiş hemîn
- 8 Ebr-i ter ol şeb için pür ra'd u zâr
Hasret-i mi'râc ile hem eşk-bâr
- 9 Çâr ufuk hûn içre hûn giryendedir
Matlâına ol şebin efgendedir
- 10 Cümle encüm çeşm-i nâzdır ol şebe
Muntazır hep matlâı ol meh-tebe
- 11 Bağladı âyin-i istikbâl-i mâh
Ham-keşîde kadd iledir şâh-râh
- 12 Defter-i lutf-ı Utârid itdi bâz
Âleme virdi berât-ı serfirâz
- 13 Zühre seyr-i âhenîn tâ ber-sitâr
Nağmesi lahn-ı hicâzdan kâm-kâr
- 14 Şâh-ı gerdün husrev-i rûz nûra gark
İktibâs-ı nûr ile gark tâ-be-fark
- 15 İtdi Merrîh seyfini bâz ez-ğılâf
Behr-i darb-ı gerden-i ehl-i hılâf
- 16 Sa'd-ı ekber nûr-efşân ez-cebîn
Behr-i tazîm-i Rasûlü'l-âlemîn
- 17 Der semâ-ı seb'a hem necm-i zuhal
Ol şebe hürmet idüp her şey halal
- 18 Ol muhît-i heşt-kulzum çerh-i nûr
Der telâtum cûş u feyz-ı ber-sürûr
- 19 Cümle seyyâre sevâbit kehkeşân
Nûr-ı Fahri'l-âlemînden şâd-mân

- 20 Ol şeb içre sûre-i nûr-ı cemâl
Ol Habîb u ol Rasûl-i bî-misâl
- 21 Ümmü Hânî hânesin itmiş celîs
Hâb-ı bî-dâr ile zikrile enîs
- 22 Ol ibâdet-hânedede şâd-hurremi
Gonca der-halvet-serâ çün şebnemi
- 23 Secdede yâ kaddî der mevc-i rükû
Sidre'den envâr-ı nûr itdi tulû
- 24 Mahrem-i dergâh-ı vâcib nâgehân
Îzed'e dir yine hâcip ol zaman
- 25 İtdi arşdan emr-i Hak'la ol şitâb
Eyledi müjgânını cârûb-ı bâb
- 26 Gevher-i yektâ-yı rahmet hem emîn
Nûr-ı pâkinden müzeyyen âlemîn
- 27 Her rasûle sırr-ı mübhemden haber
Virmeğe me'mûr ol sidre-makar
- 28 Vahye me'mûr eylemiş anı Hudâ
Kudsiyân namûs-ı ekberdir ana
- 29 Âsmândan geldi diğerk asmân
Gördü ta'zîmle sürüb rûyın hemân
- 30 Çün sipihri gördü seccâde be-hâk
Secde-gâhı çeşm-i nem-nâkile pâk
- 31 Virdi bi't-tazîm Emîn ana selâm
Muntazır pâyına gerdün kıl hırâm
- 32 Ser-firâzlıkla beşâret ey Rasûl
Tâ be-kavseyn zâtına seyr-i vusûl
- 33 Vasl-ı râhı turalum ey kâm-kâr
Davet eyler zâtını Perverd-gâr
- 34 Çün nihâl-i gül sabâyile hırâm
Eyledi bin dürlü ta'zîmle kıyâm

- 35 Oldu zevkî nûr ile zâid-terîn
Misl-i gerdün meh-cebîn ol şems-i dîn
- 36 Ol tecellî tîreyi rûz eyledi
Ol şeb-i mi'râcî efrûz eyledi
- 37 *Olmak istersen Habîb'e âşinâ*
Vîr salâtı bul anınla rûşenâ

IV. Bölüm

İcâbet-kerden-i Habîb-i müteâl bi's-sür'ati ve'l-ikbâl ve âmeden-i Burâk-ı berk-reftâr ân sûy-ı rahmet-bûy-ı Perverdgâr ve evsâf-ı ân Burâk bi-sıhhati'l-ahbâri ve'l-âsâr ve süvâr-şoden-i Rasûl-i Kırdgâr ve teşyi-ı nümûden-i melâik mine'l-Beyti'l-Harâm ile'l-Mescidi'l-Aksâ ve iktidâ-kerden-i enbiyâ fi's-salâti aleyhi efdalü's-salât ve alâ sâiri'l-en-biyâi ecmaîn.

- 1 Ender ândem isticâbetde şitâb
Eyledi ol şems-i dîn ü âfitâb
- 2 Çün zi-halvet çıkdı gördü bir burâk
Çil hezâr sâl cennet içre el-firâk
- 3 Ol cebîninde dü ismine nigâh
İderek sad aşkile eylerdi âh
- 4 “Lâ ilâhe” ile “illâllah” biri
Hem Muhammed rasûlullah biri
- 5 İsm-i Rahmân'a mukârin nâmını
Görelî bilmiş Habîb'in şânını
- 6 Anın içün el-firâk dirdi müdâm
Râkibüm olsun diyü Fahri'l-enâm
- 7 Ol burak misl-i felek firûze-nûr
Vuslet-i Fahri'r-rusülle pür-sürûr
- 8 Hırmen-i sincâb u kâkum-veş serîn
Düm-i nûrından dû-âlem hûşe-çîn

- 9 Rûyı insan rûyıdır lü'lü'-sümi
Der rivâyet surh mercândır dümi
- 10 Surh-yâkut misâldir gerdeni
Dürr-i beyzâdan anın püşt ü teni
- 11 Her kavâyım zümrüd-i sebz-misâl
Halk idüp böyle sıfatla zü'l-celâl
- 12 Ol burak mânend-i berkdir der-şitâb
Hem sitâmı misl-i nûr-ı âfitâb
- 13 Dû-rikâbı der yemîn ü (der)-yesâr
Mâh-ı nev gibi münevver tâb-dâr
- 14 Doldu envâr-ı süheylile Hicâz
Oldu rengile Yemen hem ser-firâz
- 15 Misl-i kavseyndir inân çün saht-gümân
Tîr-i tîz-rev misâl eyler devân
- 16 Bî-kıyâsdır kâmin itdikçe güşâd
Her nazargâhına eyler pâ-nihâd
- 17 Ger ana âhû disem efsürde pû
Ger dîsem tâvûs ana hem ayb-cû
- 18 Arşa âhû eylemez asla rikâ
Hem de tâvûs uçmakıla irtikâ
- 19 Urdu cennetten heman yek berk-i tâb
Şehsuvâr-ı âleme kıldı şitâb
- 20 Rûyunu bâb-ı Rasûle rûy-mâl
Hâkini çeşmine itdi iktihâl
- 21 Evvelâ öpdü rikâbın ol Rasûl
Sanki şehden bendeye esb-i vusûl
- 22 Pâ-yı sıdkımı kodu ol der-rikâb
Kıldı tenvîr zîneti çün âfitâb
- 23 Ol Burak eylerdi şâdından huruş
Misl-i muhtâc gence mâlik der dü-düş

- 24 Çün Habîb itdi vedâ oldu Harem
Dîdesi zemzem misâli pür zi-nem
- 25 Mekke'den dâmen-feşân oldu hemân
Hem-reh oldu ana hadsiz kudsiyân
- 26 Seksener bin her rikâbında melek
Meşal-i nûrile pür-nûr çün felek
- 27 Ğâşiye-dârı Sirâfil der-yemîn
Piş-vâ pîşinde Cibrîl-i emîn
- 28 Didi İsrâfil'e şermile o dem
Ey be-kurb-i akdesile muhterem
- 29 Sen mukarrebsin cenâb-ı Hazret'e
Görmezem lâyük seni bu hizmete
- 30 Didi İsrâfil cevâbında hemân
Ey Habîb u ey Rasûl-i Müsteân
- 31 Görelî ben sâk-ı arşda nâmını
Fehm idüp bildüm o demde şânını
- 32 Ol zaman itdüm Hudâ'dan ben niyâz
İhtirâm-ı hizmetinle imtiyâz
- 33 Va'd-ı Yezdân oldu ol dem hizmetin
Leyletü'l-İsrâ'da iş bu ru'yetin
- 34 Semt-i Aksâ'ya olub ol cilve-dâd
Enbiyânun ruhların ol kıldı şâd
- 35 Tâat-ı lâzımları kıldı edâ
Oldu anda hem imâm-ı enbiyâ
- 36 Ol makâmdan oldu hem dâmen-feşân
Şod muallakdan berî ol ez-cihân
- 37 *Maksadın ise şefâat di müdâm
Ol Habîb'e es-salât u vesselâm*

V. Bölüm

Teveccüh-kerden-i Rasûlü's-sakaleyn bâ-refâket-i Rûhu'l-emîn ve güzeşten-i âfâk bâ-teşyî-i melâike-i kerrûbiyân ez-heme âsumân ve muktedâ-şoden-i Habîb-i Rahmân ber-kâffe-i sürûşân ve resîden-i Burâk ilâ Sidreti'l-müntehâ ve i'tizâr-ı nümûden-i Cibrîl an tecâvüz-i makâm-ı ulyâ ve kâle: “ yâ Mustafa dümnâ'l-ilâh makâm-ı ma'lûm ve âmeden-i Refref ez-sûy-ı Hudâ ve istâden-i Rasûl-i kibriyâ ber-ân Refref ve güzârden-i pür-dehâ-i lâ-yuhsâ ve ân keşfi ba'de hâzâ ve fi “fe-tedellâ fe-kâne kâbe kavseyni ev-ednâ.

- 1 Oldu gerdüne revân ol tâc-ı ser
Tutdı nûrından semâlar nûr-ı fer
- 2 Âsmâna itdi arz çok imtinân
Doğdu diyu sana da nûr-ı cihân
- 3 Çarh-ı dâir geldi raksa ez-sürûr
Gördü fânûsum diyu ol böyle nûr
- 4 Çün Rasûl şod azm-i der-evvel-semâ
Cebreil kıldı salât için nidâ
- 5 Kıldı Fahru'l-mürselîn'i muktedâ
Eyledi cümle melâik iktidâ
- 6 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 7 Lâ yezâlû an mesiri'l-asmân
Oldular gerdûn-ı sâniye revân
- 8 Kıldı anda muktedâ oldu salât
Ol habîb-i tâc-ı re's-i kâinât
- 9 Kâle Cibrîl: Ya Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 10 İtdi tevcih-i mân bâlâya ol
Cümle emlâk-ı felek der sâğ u sol

- 11 İzzile teşyî' idüp hem merhabâ
Diyerek şod der-salât hem muktedâ
- 12 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 13 Eyledi andan o tevcîh-i inân
İrdi ol demde be-çârum asmân
- 14 Muktedâ oldu salâta şems-i dîn
İktidâ kıldı melâikler hemîn
- 15 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 16 Eyledi atf-ı mân ol nûr-ı pâk
Kıldı hem pencüm semâyı tâb-nâk
- 17 Muktedâ oldu kemâ fi'l-evvelîn
Ber-melâik ol Habîbu'l-mürselîn
- 18 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 19 Eyledi andan o tevcîh-i Burak
Âsmân-ı sâdise pür-iştîyâk
- 20 Muktedâ oldu kema fi's-sâbıkîn
Cümle emlâke o nuru'l-hâfîkîn
- 21 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 22 Eyledi andan o meyl ber kâh-ı heft
Ber-Burak-ı tîz-rev yek demde reft
- 23 Ber sıyâk-ı evvelîn şod muktedâ
Ber-melâik ol Habîb-i Kibriyâ
- 24 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ
- 25 Nice bin hucbi geçüp kıldı güzzer
Sidre'ye irdi Habîb-i Kird-gâr

- 26 Kâle Cibrîl: El-firâk Yâ Mustafa
Hizmetim tekmîl hünâ haddî hünâ
- 27 *Lev denevtü nemleten sûzet perem*²⁰
Sidre'den ben geçmeğe ma'zûr-terem
- 28 Hazret-i Allâh'a zâtındır habîb
Olur elbette habîb bî-şek karîb
- 29 Ba'dezin Hak kıldı irsâl Refrefî
Olduğundan her bisâtın eşrefî
- 30 Refref'e basdı kadem ol şâh-ı dîn
Sâk-ı arşa irdi ol demde hemîn
- 31 Buldu Refref cism-i Ahmed'le şeref
"Kâbe kavseyn" nûruna oldu hedef
- 32 Refref'in nûruyla pür arş-ı mecîd
Mevc-i envâr-ı muhyîlerden mezîd
- 33 Sırr-ı "ednâ"ya²¹ olub nezdîk rasûl
İttifâk itdi buna ehl-i kabûl
- 34 "Üdnü minnî üdnü minnî"²² emrini
Fehm iderdi ol nidânın sırrını
- 35 Lâ yuad ez-dürr ü envâr-ı hicâb
Her birin geçdikce duydu bin hitâb
- 36 "Kâbe kavseyni ev ednâ"²³ âşikâr
Oldu esrâr-ı "fe-evhâ"²⁴ tâb-dâr
- 37 *Ger şefâat ister isen it müdâm*
Ol Habîb'e es-salât u vesselâm

20 "Parmak ucu kadar yaklaşırsam yanarım."

21 Necm suresi 9. ayetinin bir kısmı. Daha yakın demektir.

22 Manası: Yaklaş bana, yaklaş bana!

23 Necm suresi 9. ayet.

24 Necm suresi 10. ayetinin bir kısmı. Manası: Vahyetti. Hz. Peygamber'in miracına delalet ettiği için Necm suresinin bu ayetleri buraya alınmıştır.

VI. Bölüm

*Mücerred tâhten-i Hazret-i Rasûl-i Ekrem ve Habîb-i muhterem
salla'llâhu aleyhi ve sellem an Sidre ve mahv-şoden-i hala' ve mele'
ve şenîden-i nevâhâ-yı dil-güşâ ez-lisânâ bigâne ve ez savt u hurûf
münezzeh ve müberrâ ve muâvedet-kerden-i bi'l-izzi ve'l-ihtirâm der-i
bâdet-hâne ...*

- 1 Ol dokuz kat perde-i cismi güzer
Eyledi çün rûhu misl-i sâf-ter
- 2 Hem olub cismi ile rûşen felek
Nûra ğark oldu felekde her melek
- 3 Pertev-i nûruyla âlem pür-ziyâ
Oldu ez-arz tâ-semâ mir'ât-nümâ
- 4 Taht mücerred tâ mekânî nîst mekân
Hem hale' nîst hem mele' nîst öyle dân
- 5 Cebreil gördü bu tâzu sür'atî
Uçdu bâlınden perînin kuvveti
- 6 Öyle feryâd eyledi hicrânına
Arş u kürs hayrân kalub giryânına
- 7 Sidre(nün) şâhında durub tutdu câ
Şâh-ı dîger dir ana kâm u hevâ
- 8 Refref'e koydu kadem arşa revân
Arş olub ferş pâyına ol dem hemân
- 9 Bu makâmda râkib olmak nâ-becâ
Diyerek refî mâşiyen oldu denâ
- 10 Gördü câyına zi-hadd câ baîd
Hem zi-ıklîm-i cihât had câ baîd
- 11 İşidüp her sûdan ol nûr-ı Hudâ
Çün nevâ-yı dil-güşâ-yı merhabâ
- 12 Ol nevâ bî-gâne meşreb ez-lisân
Çün nesîmlik dûr ez gönçe-dehân

- 13 Savt u harfden hem münezzeh hem berî
İşidirdi tende her a'zâları
- 14 Hoş ol âşık ola ma'şûka karîn
Ola bezm-i hassa vuslatla yakîn
- 15 Sorma gel dîdâr görmek nüktesin
Çeşm-i rûşen-dâra dîdâr görmesin
- 16 Böyle i'zâz olmadı hiçbir kese
Müjde-i kâm ümmetinden herkese
- 17 Olsa sâhib-devletin çok devleti
Virmez ol hiç bendesine zilleti
- 18 Döndü ol dem ki nesîm-i azm-i mevc
Vâr idi der-hâne mâh âmed zi-evc
- 19 Sâye-i Cibrîl henüz ber-ferş bak
Geldi bî-sâye hemen ez arş sâk
- 20 Der vukû-ı in sefer gel kıl u kâl
Eyleme kalma mudillîn içre dâl
- 21 Ol Salâhî hâme-keş bu râz-dan
Zarf-ı tengin hurd olur bu bâdeden
- 22 İtme ta'bîrinde sen çok çün ü çend
Eyle ta'lîl-i kelâm ma'nâ bülend
- 23 Sen oku kıl sırr-ı levlâke nazar
Kadrini anla nedir Hayru'l-beşer
- 24 On sekiz bin âlemin sultânıdır
Cümle peygamberlerin ser-tâcıdır
- 25 Olmayaydı halk olunmazdı cihân
Cümle kevneyn ü zemîn ü âsmân
- 26 Ol meh-i hulk ol emânü'l-hâifin
Ez berâ-yı "rahmeten li'l- âlemin"
- 27 Nâmına nâmın idüp makrûn ilâh
Fikr idüp bu sırra gel eyle nigâh

- 28 Ümmeti olduğunun şükrün müdâm
Sünneti icrâsına kıl ihtimâm
- 29 Nâr-ı hasret âh-ı firkatle firâk
İdelüm biz sünnetine iştiyâk
- 30 Gel Salâhî sîneni kıl çün sadef
Tîr-i nuru dürr-i vasfa kıl hedef
- 31 Âb-ı nisânı tâaşşuklarla rey
Âh-ı hasretle dilin aç misl-i ney
- 32 Ur hemân mızrâb-ı âhı ez-hicâz
Aşkile bulmak dilersen imtiyâz
- 33 Aşk gülâb endîşe olsun ber-seret
Çün gül-i hoş-bû dimâğı defteret
- 34 Bağlasun âyin-i aşk üzre kelâm
Ol gül-i hoşbûyı koksunlar müdâm
- 35 Gûş idenler bülbül-i nâlendesî
Ola şeb-gîr tâ-seher efgendesî
- 36 İtme âheng-i diğêr için heves
Sana bu âheng olur feryâd-res
- 37 *Âh u efgânile çün murg-ı seher
Kıl salât ber ravza-ı Hayri'l-beşer*

VII²⁵

- 1 Her kim Hudâ'dan ister firdevs-i dil güşâ-râ
Şart oldu dîn-i Ahmed Firdevs ile hırâ-râ
- 2 Ol hâce-i rasûlân destinde kilik-i afvı
Hat çekme âdetidir imzâ-yı mâ mazâ-râ
- 3 İsbât değil mi Vahşi afvına ol Habîb'in
Pinhân değil bu kıssa mâ'lumdur âşinâ-râ

25 İstanbul Büyükşehir Atatürk Kitaplığında bulunan 1504 no.lu nüshada bölüm baş-
ları bu kısımda eksik bırakılmıştır.

- 4 Hurşîd-i devleti olmuş tâ ezelde tâli
Sermâye ol şuâdan ervâh-ı enbiyâ-râ
- 5 Ol nûr-ı pâkden i'tâ her rûha bir çerâğ
Ol demde virdi Hâlık her rûh-ı asfiyâ râ
- 6 Cibrîl çün resîde bâ-hediye-i beşâret
Virdi nüvîd-i kurbet ol zât-ı müctebâ-râ
- 7 Pîş-gehe Burak'ı çekdi ânın rikâbı
Dü-şak kamer misâli lâyıık o nûr-ı pâ-râ
- 8 Oldu o nîm-şebde hurşîd-i nîm-rûzî
Şem ile buldu aksâ ol pertev-i zıyâ-râ
- 9 Ber-meşhed-i rasûlân bâd-ı sabâ misâli
Geçdi vü cennet itdi ol ravza-i rızâ-râ
- 10 Çün berk-ı nûr-ı ez-sidre itdi cevân
Na'li çü nûr-ı mencük oldu bu nüh ulâ-râ
- 11 Mustakbilîn efvâc envâr-ı arş çü emvâc
Mî'râc-ı şebde sığmaz oldu bu heft semâ-râ
- 12 Na'leyn-i pâyı içün arşa dek kıl sen nazar
Câhil olan ne bilsün ma'nâ-yı istivâ-râ
- 13 Eyvân-ı kibriyâyı arş bağladı dü-kavsdan
Böyle gerekdür eyvân bu gûne pâdişâ-râ
- 14 Ol dem ki (üdnü minnî)²⁶ emrin duyunca oldu
Pür-sâf-ter zi-envâr oldu yakîn-i denâ-râ
- 15 Envâr-ı âriyetden dû-çeşmim itdi beste
Ol anda oldu mahrem ol ru'yet-i likâ-râ
- 16 Ey sırr-ı nakş-ı levlâk ey nûr-ı arş-ı eflâk
Hiç var mı eylemiş seyr Sidre'yle müntehâ râ
- 17 Dâim be-kurb-ı Yezdân olmuş Hudâ'dan ihsân
Zâtın Habîb-i Rahmân çok mu dünüvv-i Hudâ râ

26 Üdnü minnî: Yaklaş bana, demektir.

- 18 Mûsâ'ya yek tecellî çün Tûr'da oldu zâhir
Oldu (Fe-Harra)²⁷ ma'nîsi ol anda aşikâ râ
- 19 Envâr-ı nûr-ı kurba mustağrak oldu Ahmed
Hiç var mı mazhar olmuş bu hürmet ü atâ râ
- 20 İdrîs'e Cennet oldu rûzî zi sû-yı Yezdân
Zâtına kurb-ı Rahmân rûşen ulu nehâ-râ
- 21 Dördüncü âsmâna mi'râc idince İsâ
Hâr-ı taalluk oldu yek sözün irtikâ-râ
- 22 Fahru'l-enâm mücerred dâreyn taallukından
Taht tâ-mekân mekân nîst bâ-nûr-ı kurb-ârâ
- 23 İsrâ'da didi İsâ ruh ise de siriştım
Bu tînet-i siriştle hâk-i rehim şumâ-râ
- 24 Sulbünden olmayaydı teşrîf-i pâkin eğır
Çıkmaz idi cinândan Âdem bu bî-bakâ-râ
- 25 Ekl itmez idi dâne hem itmez idi lâne
Teşrîfin için itdi kâşâne bu fenâ-râ
- 26 Gûşunu vir ne duydu ümmetlerin recâda
Sel tu'ta²⁸ hem ve'sfa tuşeffa²⁹ ile nidâ-râ
- 27 Yazdı kalem senâni ber-levh u arş u sidre
Haddi mi hâme çekmek bu defter-i senâ-râ
- 28 Peygamberi sûtüden yâ Rab rızân içündür
Ve'lutf ez ân³⁰ şefâat pür-müznib-i hatâ-râ
- 29 Hân-ı şefâatundan yek dâne-i şefâat
Yâ Rabbi eyle ihsân bu abd-i bî-nevâ-râ
- 30 Ta'viz iden Salâhî elbet olur bu na'tın
Hırz-ı halâs-ı dūzah sen gibi mübtelâ-râ

27 Bu söz, A'raf suresi 143. ayete delalet etmektedir ki, Cenab-ı Hakk'ın Hz. Musa'ya Tur dağında tecelli ettiği esnada, Hz. Musa'nın bayılıp yere düşmesi, manasına gelmektedir. Ancak istinsah hatasından dolayı (Fe) yazılmıştır. Doğrusu (Ve-Harra)'dır.

28 Sel tu'ta: İşte! Verilir.

29 Ve'sfa tuşeffa: Şefaet et, şefaet olunursun.

30 Ve'lutf: Lutfet.

- 31 Ez çeşm-i dil çü mîzâb dökmekdeyim sirişki
Na'tında sa'y-i âbı beyt-i dil-i safâ-râ
- 32 Zemzem gibi dü-çeşmim seylâb-ı Nîl misâl
Saky itse âh değer bâr ol ravza-i dila-râ
- 33 Ney-hâmesine dem-zen oldukca medh-i aşkı
Virmekdedür hicâzdan her dem makâm-ı mâ-râ
- 34 Vakt-i seher salâtın çün gonce eyle deste
Çün şeb-nem it dü-çeşmin hem-râh idüp sabâ-râ
- 35 Ber-Ravza-i mutahhar îsâle sa'y-ı tâm it
Redditmez ol kerîmdir hiç sâil ü gedâ-râ
- 36 Feryâd-ı andelîbim ey bâğ-bân-ı İslam
Bû-yı şefâatundur kâm-ı dilim humâ-râ
- 37 *Nâmınla iftihâr it gel korkma sen Salâhî
Hem-nâm-ı Mustafasın ol zât-ı Mustafa-râ*

KAYNAKÇA

- Abdulahad Nuri-i Sivasî, *Silsilenâmei Abdülehad Nürî*, Süleymaniye Ktp., Çelebi Abdullah Efendi, nr. 172/6, vr. 83b-87a.
- Abdülmeccid-i Sivasî, *Miskalü'l-kulûb*, İÜ Ktp.,TY, nr. 2311, vr. 4b-5b.
- Agah Sırrı, Levend, “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri”, TDAY, 1971.
- Ahatlı, Erdinç, *Peygamberlik ve Hz. Muhammed'in Peygamberliği*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2002.
- Ahmed, Vedat S., “Bulgaristan Müslümanları Arasında Mevlid Geleceği”.
- Akalın, Şükrü Halûk (1987). *Ebu'l- Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme*, C I-III, Ankara: KTB Yay.
- Akalın, Şükrü Halûk (1992). “Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin Saltuk-nâme'si”, *TDAY Belleten*,
- Akalın, Şükrü Halûk (1994). “Ebulhayr Rûmî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*.
- Akkuş, Mehmet, Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri, MEB. Yayınları, Ankara, 1998.
- Aksoy, Hasan, “Şemseddin Sivasî”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, IX/2, 1-43, Sivas, 2005.
- Aksoy, Hasan, “Şemseddin Sivasî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2010, XXXVIII, 523-526.
- Aksoy, Hasan, *Gülşen-âbâd*, İstanbul, 1990.

Aksoy, Hasan, Mevlid Türk Edebiyatı, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 29, s. 482-484.

Aksoy, Hasan, *Şemseddin Sivasî ve Mevlidi*, (yayımlanmamış doktora tezi, 1984), MÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 1-60.

Akyurt, Yusuf, *Sivas şehri*, Resimli Türk Âbideleri (Türk Tarih Kurumu, Latin harfli yazma, nr. 594), XVII (5 Haziran – 9 Temmuz 1946).

Aşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-şuarâ*, haz. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2010.

Aşkun, Vehbi Cem, *Sivas Şâirleri* (Sivas halkevi yayını, nr. 13), Sivas, 1948.

Ateş, Ahmet, *Süleyman Çelebi, Vesîletü'n-Necât, Mevlid*, Ankara: TDK Yay.

Ateş, Erdoğan, “Mevlid İcrasında Farklı Bir Yöntem: Cumhur Mevlidi (Isparta Örneği)”, *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010, s.499-505.

Atik, Hikmet, *Siverek Mevlidi, Yusuf Sâmî Efendi ve Mevlidi*, İlâhiyât Yayınları, Ankara, 2012.

Ayan, Gönül, “Lâmîî Çelebi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Y. 1, S. 1, Kasım 1994, s. 43-65.

Aymutlu, Ahmed, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, İstanbul: MEB Yay.

Babanzade, Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyetü'l-ârifîn esmâü'l-müellifîn ve âsâru'l-musannifîn* (İstanbul 1951-1955), I-II.

Banarlı, N. Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C I-II, İstanbul: MEB Yay.

Banarlı, Nihad Sami, “Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlidde Millî Çizgiler”, *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1, s.3-24;

Beyânî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

Burmaoğlu, H. Bilen, *Bursalı Lâmiî Çelebi Divanı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II*, Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333.
- Bülbül, Süleyman, *Ebü'l-Hayr'ın Mevlidi*, İÜ Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü.
- Cabbarzâde Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi, İzâhu'l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*, Hazırlayan: Ozan Yılmaz, Kurtuba Kitap, İstanbul, 2011.
- Ceride-i Süfiyye, 29. C. Ahır 1330, sa 18/6, s.3-4.
- Clayer, Nathalie, “Shamsiyya”, *EI2*, IX, 299-300.
- Cunbur, Müjgân, “Klâsik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi”, *Erdem* (Türklerde
- Cündî, Ali, *Nefhu'l-Ezhâr fî Mevlidi'l-Muhtâr*, Ezher Üniversitesi Yayınları, Kâhire, 1985.
- Çağmar, Edip, *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler*, İlâhiyât Yayınları, Ankara, 2004.
- Çelebioğlu, Amil, “Akşemseddinzade Hamdi Çelebi ve Pendnamesi”, *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, Akşemseddin Hazretleri Vakfı Yayınları, s. 172-203.
- Çelebioğlu, Amil, “Kıyâfe(t) İlmi ve Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyâfetnâmesi” *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, *Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, S. 11, Fas.: 2, Ankara, 1979, s. 305-348.
- Çelebioğlu, Âmil, *Türk Edebiyatında Mesnevi*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın
- Durmuş, İsmail, “Mevlid: Arap Edebiyatı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 29, s. 480-482.
- Enverî, Sadullah, *Tarih-i Enverî*, Millet Kütüphanesi, Tarih no: 67, vr. 179b.

- Ergur, Cumhur Enes, “Prizren’de Okunan Besteli Mevlid”, *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010, 506-519.
- Esir, Hasan Ali, “Lâmiî Çelebi Münşeâtı’nın Giriş Bölümünde Lâmiî Çelebi ile İlgili Bilgiler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2004, C. II, s. 79-88.
- Erünsal, İsmail, “Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları IV: Lâmi’î Çelebi’nin Terekesi”, *Journal of Turkish Studies*, Volume 14, Harvard University-1990, s. 179-194.
- Fuchs, H., “Mevlid” (Neclâ Pekolcay tarafından ikmâl edilerek), *İA*, VIII, 170-176.
- Gelibolulu, Mustafa Âlî, *Halvetiyye Tarîkatı Silsilesi*, Süleymaniye Ktp., Fâtih Câmii, nr. 2863, vr. 132a.
- Gelibolulu, Mustafa Âlî, *Tuhfetü’l-mücâhidîn el-behçetü’z-zâkirîn*, Nûruosmâniye Ktp, nr. 2293.
- Gibb, E. J. Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, C. III, Ankara, 1999.
- Gökbilgin, M. Tayyib, “Eğri”, *İA*, IV, 196-198.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî, “Şemsiyye”, *İA*, XI, 422-423.
- Güler, Zülfü, *Hamdullah Hamdî-Leyla vü Mecnun* (İnceleme-metin), Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1982.
- Gündoğdu, Cengiz, *Bir Türk Mutasavvifi Abdülmecîd Sivasî: Hayatı Eserleri Tasavvufî Görüşleri*, Ankara, 2000.
- Güneş, Mustafa, “Akşemseddin-zâde Muhammed Hamdullah Hamdî’nin Tuhfetü’l-Uşşâk’ı ve Okuma Sözlüğü” *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 4, Yaz 2011, s. 407-454.
- Günşen, Ahmet, *İpsalalı Ebu’l-Hayr Mevlid* (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Haksal, Ali Haydar, “Niyazi [İpsalalı Ebu’l-Hayr] Mevlid-i Niyazi”, *Yedi İklim*.

- Harîrîzade, Mehmed Kemâleddin Efendi, *Tıbyânü'l-vesâili'l-hakâik fi beyâni selâsili't-tarâik*, Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendi, nr. 430-432, I-III, II, 215a.
- Hulvî, Mahmûd b. Ahmed, *Lemezâtı Hulviyye ezlemeâtı ulviyye*, Süleymaniye Ktp., Dügümlü baba, nr. 565.
- Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası*, (Hazırlayan. Prof. Dr. Mehmet Akkuş), Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011, s.159-160.
- Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı- Musa Yıldız- Kaplan Üstüner, Dergah Yayınları, İstanbul, 2006.
- Hüseyin Vassâf, *Risale-i Salâhîyye*,
- Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, (Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mehmet Akkuş – Prof. Dr. Ali Yılmaz), Kitabevi Yay., İstanbul 2011
- İbn-i İshak, *Siyer*, çev. Sezai Özel, Akabe Yayınları, İstanbul 1998.
- İpekten Halûk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.
- İpsalalı Ebu'l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif*, AÜ DTCF Kütüphanesi, İ. Saib Kısmı, No.:
- İpsalalı Ebu'l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif*, İÜ Merkez Kütüphanesi, nu: 9916.
- İpsalalı Ebu'l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif*, Millî Kütüphane, nu: 1199; 2278/1.
- İpsalalı Ebu'l-Hayr, (yazma), *Mevlid-i Şerif*, İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî.
- İsen, Mustafa (1990). *Latîf Tezkiresi*, Ankara: KB Yay.
- İsen, Mustafa, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1994.
- Kara, Mustafa, “Yakın Tarihimizin Meşhur Mevlid Törenleri”, Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010., s. 530-538.
- Karahan, Abdülkadir, “Lâmiî Çelebi”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 7, S.10-15. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, (tarihsiz).

Karahan, Leylâ, *Erzurumlu Darîr; Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ) İnceleme*.

Karataş, “Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları – Bursa Örneği”, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s. 34-42.

Karataş, Ali İhsan, “Lâmiî Çelebi’nin Kütüphanesi ve Mirası” *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi (Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri)* ed. Bilal Kemikli, Süleyman Eroğlu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa, 2011, s. 74-91.

Kavcar, Cahit, “Hamdullah Hamdi’nin Yusuf u Züleyha’sı” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1968, s. 157-172.

Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, (haz. Aysun Sungurhan Eyduran), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219122/h/tsmetina.pdf> (28.09.2010)

Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. II, Ankara, 1989.

Kocatürk, Vasfî Mâhir, *Tekke Şiir Antolojisi*, Ankara, 1955.

Kocatürk, Vasfî Mâhir, *Büyük Türk Edebiyatı Târîhi*, Ankara, 1970.

Köksal M. Fatih, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

Köprülü, M. Fuad, “Hamdî” *İslam Ansiklopedisi*, 5. Cilt – 1. Kısım, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1987, s. 183-186.

Kut, Günay, “Lâmiî Çelebi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 27, Ankara, 2003, s. 96-97.

Lâmiî Çelebi, *Ferhâd ile Şîrîn*, haz. Hasan Ali Esir, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219076/h/giris.pdf> (22.04.2010).

Lâmiî Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî*, haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon, 2006.

Lâmiî Çelebi, Şerefü’l-İnsân, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1997.

Latîfî, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

- Latîfî, *Tezkiretü'ş-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.
- Levend, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Târîhi*, Ankara, 1973.
- Levend, Ağah Sırrı, “Hamdi'nin Yusuf u Züleyhâ'sı” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1968, s. 173-211.
- Mazıoğlu Hasibe, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji Dergisi*, VI. cilt, 1. sayı, Ankara, 1974, s. 31-62.
- Mehmed Nazmî, *Hediyetü'l-ihvân*, Süleymaniye Ktp., Raşid Efendi, nr. 495, vr. 17b,40a-40b,50a-51a, 57a-61b, 70b-71b, 80b-82a.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, haz. Nuri Akbayır, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.
- Mengi, Mine, “Kıyafetnameler Üzerine” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Ankara, 1977, s. 299-309.
- Mermutlu, Bedri, “Besteli Mevlid Meselesi”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s.414-431;
- Mesad, S. Al-Shaman, “Hamdullah Hamdi'nin Tuhfetü'l-Uşşâk Adlı Mesnevisi” *Journal of Turkish Studies (Fahir İz Armağanı II)* Volume 15, Harvard University 1991, s. 169-255.
- Metin, Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler*, HÜ (Basılmamış doktora tezi), Ank. 1980.
- Münîrî, Belgradî, *Silsiletü'l-mukarrebîn ve menâkıbü'l-müttekîn*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2819/3, vr. 98b.
- Nâfiz, Rıdvan - Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Sivas şehri*, İstanbul, 1346.
- Okiç, M. Tayyip (1975). “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi Dergisi*, S. 1, s. 17-78.
- Okiç, Muhammed Tayyip, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, Sa. I, Erzurum, 1976.
- Onur, M. Naci, *Yusuf u Züleyhâ - Hamdî*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

- Öztürk, Zehra, “Hamdullah Hamdi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1997, C. 15, s. 452-454.
- Öztürk, Zehra, *Hamdullâh Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi*, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü 2001.
- Özyıldırım, Ali Emre, *Hamdullah Hamdî ve Divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- Parmaksızoğlu, İsmet, “Mevlid”, *Türk Ansiklopedisi*, C. XXIV, MEB Yay., Ankara, 1982.
- Pekolcay, Neclâ, *Mevlid (Vesiletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2009.
- Pekolcay, Neclâ (1981). *İslamî Türk Edebiyatı I*, İstanbul: Dergâh Yay.
- Pekolcay, Neclâ, *Türkçe Mevlid Metinleri*, Doktora Tezi, Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1950.
- Recep Efendi, *Necmü'l-Hüdâ fî menâkıbı eş-Şeyh Şemseddîn Ebû's-Senâ*, Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 694/2, vr.,3a, 14b, 15a-b, 38a-38b, 43a-45b.
- Salâhî, *Dîvân*, Ali Birinci Özel Kütüphanesi, vr. 22b, 88a-89b.
- Salâhî, *Mevlid*, İ.Ü.Ktb., T.Y. No.: 7387.
- Salâhî, *Tavâliu Menâfîi' -Ulûm min Metâlu Mevâkı'n-Nücûm*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, A. Y., No. 3344, vr. 1-2a.
- Sehî, *Tezkire-i Sehî*, İstanbul, 1325.
- Selânikî, *Târih* (Matbû olmayan kısım), TSMK, Revan Köşkü, nr. 1138, vr.151a.
- Sinaneddin Yusuf b. Yakub (Sinân el-Halvetî), *Tezkirei Halvetiyye* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1774/2.
- Sûzî, Ahmed Efendi, *Silsilei pîrân li-meşâyihü'l-Halvetiyye*, Süleymaniye Ktp., O. Huldi Öztürkler, nr. 63/3, vr. 29b-31b.
- Şeker, Mehmet, “Teşrifât-ı Kadîme'ye Göre Mevlid Alayı”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, s. 51-58.
- Şemseddin Sivâsî, *Menâkıbı çehâryârı Güzîn*, İstanbul, 1309.

- Şemseddin Sivâsî, *Menâkıbı İmâmı Âzam*, İstanbul, 1291.
- Şemseddin Sami (1989), *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., (3. Baskı), İstanbul, 1989.
- Tdk Divanü Lügat-it-Türk Dizini*, TDK Yay. Ankara, 1972.
- Tdk Tarama Sözlüğü*, TDK Yay. 8 C. Ankara, 1965.
- Tdk Türkçe Sözlük*, TDK Yay, C 1-2, Ankara, 1988.
- Tdk Türkiye 'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, TDK Yay., C .12 Ankara, 1993.
- Tezcan, Nurhan, “Bursalı Lâmiî Çelebi”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, *Türkoloji Dergisi*, C. VIII, s. 305-343, Ankara, 1979.
- Timurtaş, Faruk K., *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesilet-ün-Necât)*, MEB YAY., İstanbul, 1990.
- Toparlı, Recep, *Şemseddin Sivasî Divanı*, Sivas, 1984.
- Trimingham, J. Spencer, *The Sufi Orders In Islam*, New York 1973.
- Türer Osman, “Visâlî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl: XXV, Ankara, 1987.
- Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010.
- Uzunçarşılı, İsmâil Hakkı, *Osmanlı Târîhi*, III/1, Ankara, 1947-1959.
- Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-ı Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99.
- Yavuz, Kemal, *Âşık Paşa Garin-nâme*, TDK Yay., C I-II, Ankara, 2000.
- Yavuz, Kemal, “Mevlid’in Türkçe Kaynakları Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine”, Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa, 2007, s.61-84.
- Yıldız, Alim, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine*, (Darende’de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf), Nasihat Yayınları, Haziran, 2010.
- Yüce, Kemal (1987). *Saltuk-nâme’de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar*, Ankara, KTB Yay.

Вероизповдание; Там Мевлиди Шерифи на Ибсалалъ Хасан Ефенди на.

Сюлейман Челеби и Мевлит Дуасъ, подг. на Бълг [Насі Nasuf Halil-Насі Ресер.

Хаджи Насуф Халил – Хаджи Реджеб Али Ахмед (2001). Части от Книгата по.

